

Bækur.is

Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn

Titill

Landsyfirréttardómar og hæstaréttardómar í íslenskum málum.

Bindi

1. b. 1802-1814

Ár

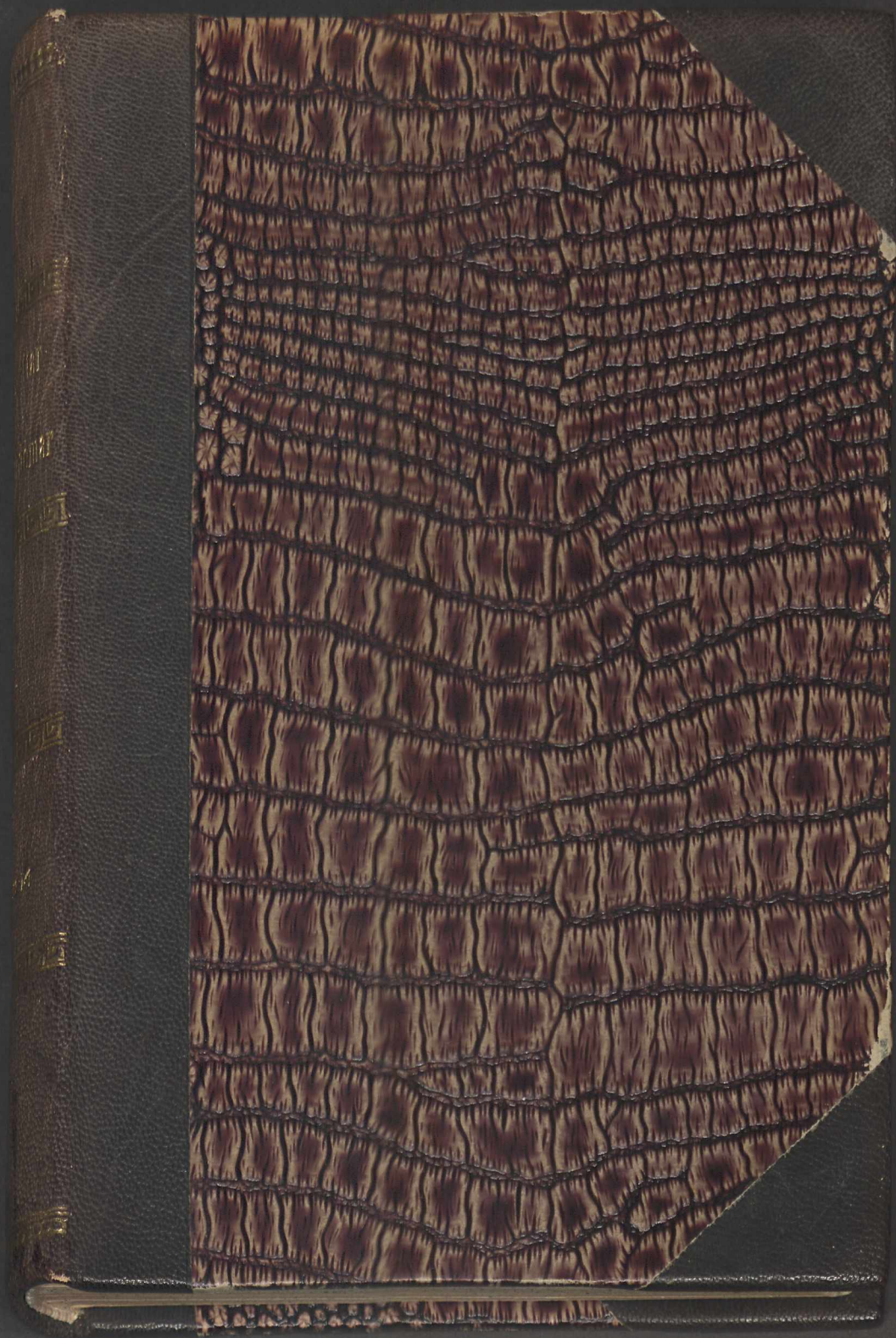
1916

Höfundur

Klemens Jónsson 1862 - 1930

Einar Arnórsson 1880 - 1955

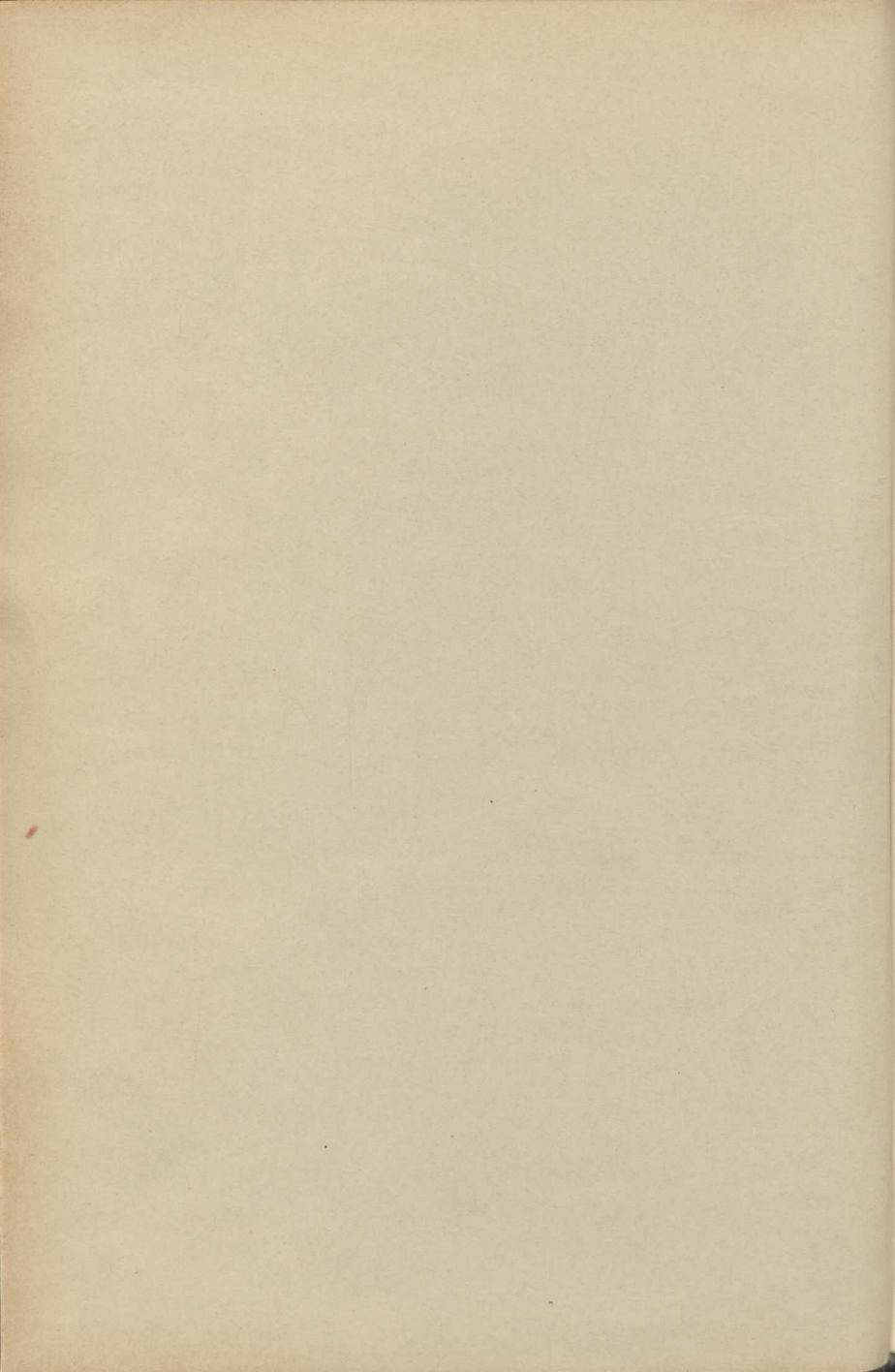
Ármann Snævarr 1919 - 2010

Úr bókum
Kirstínar V. Briem

44/66

LANDSYFIRRJETTARDÓMAR

OG

HÆSTARJETTARDÓMAR

Í ÍSLENZKUM MÁLUM

1802—1873

I.

1802—1814

~~~~~  
*SÖGUFJELAG GAF ÚT*  
~~~~~

REYKJAVÍK

PRENTSMÍÐJAN GUTENBERG — 1916—1918

LANDSÞYRRIETTARÐOMAR

HESTAÞYRRIETTARÐOMAR

ÞYRRIETTARÐOMAR

1802-1812

1813-1823

1824-1834

Formáli.

Árið 1696 var fyrst byrjað á því að prenta Alþingisbækurnar, eins og þær voru, árlega, og var því haldið áfram, þó með ýmsum gloppum, allt þangað til alþingi við Öxará lagðist niður.¹⁾ Acta yfirrjettarins á Íslandi voru og gefin út frá 1749—1796. En þegar landsyfirrjetturinn var stofnaður í Reykjavík með tilsk. 11. júlí 1800, þá sást í mörg ár enginn dómur hans á prenti, og kunnu menn því illa, að sögn Espólins. »Pat þótti mönnum at, er aldrei kom út prentað þat er fram fór í þeim rjetti, eða neitt um þat, langa tíma«²⁾

Fyrst 1819 byrjaði Magnús Stephensen að prenta dóma rjettarins í Klausturpóstinum, og fylgdu þeim oft fróðlegar athugasemdir frá honum; en sá galli var á, að í Póstinum var að eins dómsniðurlagið prentað, en engar forsendur; en hins vegar höfðu þeir þann kost, að þeim fylgdi dómsniðurlag hjeradsdómarans, sem ópt vantar tilfinnanlega í landsyfirrjettardómunum, einkum það tímabil, sem þetta bindi nær yfir. Þessu næst voru merkustu dómar, að meira eða minna leyti ófullkomnir, birtir í Sunnanpósti, Reykjavíkurlagði, Íslending eldri, og einkum Þjóðólfi undir ritstjórn Jóns Guðmundssonar, allt til 1874, og fylgdu þeim þá iðuglega vefengjandi athugasemdir um rjettmæti dómsins frá Jóni, sem þá var jafnframt málfærslumaður við yfirrjettinn; átti þetta aðallega við þau mál, er hann tapaði. Eru þessar athugasemdir því oft hálf-óviðeigandi, eins og líka

1) Skrá yfir skjöl og bækur Landsskjalasafnsins III, bls. XIX.

2) Árbækur XI, deild, bls. 118.

val dóma þeirra, er hann birti, oft stafaði af persónulegum ástæðum.

Í Nýjum fjelagsritum hafa verið birtir allir hæstarjettardómar, frá því Klausturpóstinn praut, og þangað til farið var að prenta dóma landsyfirrjettarins sjerstaklega; en svo góðra gjalda sem þetta var vert, þá er þó þetta hrafl, sem birt hefur verið, alveg ófullnægjandi, eins og sjest á því, að enginn dóma þeirra, sem birtist í þessu bindi, hefur verið prentaður áður, ekki einu sinni niðurlagið. Það var því nauðsynlegt heildarinnar vegna, að fá dómana birta fyrir tímabilið, frá því gömlu lögþingin lögðust niður, og þangað til farið var að birta dóma landsyfirrjettarins árlega 1873.

Sá sem fyrstur vakti máls á þessari nauðsyn, var prófessor Einar Arnórsson. Í erindi, sem hann sendi stjórnarráðinu vorið 1915, fór hann fram á, að tekin væri inn í fjárlagafrumvarp stjórnarinnar upphæð til þessa. Stjórnarráðið tók þessu erindi vel, lagði til að veittar væru 500 kr. árlega í þessu skyni, og var sú fjárveiting, sem reyndar er í lægra lagi, samþykkt af alþingi og endurveitt 1917, og má telja víst, að svo verði framvegis, unz verkinu er lokið.

Dómarnir eru hjer prentaðir orðrjett eftir dómsmála-bókunum. Þó kann það að vera, að í fyrsta heptinu sje vikið lítils háttar til, t. a. m. einninn breytt í einnig. Ýmsum kann að finnast við yfirlestur dómanna, sem orð muni vanta í, annars sje setningin alveg óskiljanleg, en svo er það í raun og veru ekki, því fyrsta próförk hefir altaf verið lesin saman við frumritið. Málið er svona; það er sama málið, sem er á Klausturpóstinum. Það þekkist berlega, að Magnús gamli Stephensen hefur sett mót sitt á alla þá dóma, sem hann hefur verið riðinn við.

Stafrjett eru dómarnir ekki gefnir út eftir frumritinu; til þess þótti engin ástæða í svo ungu riti, enda lítið á því að græða, því rjettritunin er mjög ósamræm, alt eftir því, hver skrifað hefur dómana inn í bókina. Þó skal þess getið, að venjulega er skrifað »eckí« og að stafurinn q er notaður mjög víða í stað k. Vilji menn vita nokkurn veg-

inn um rjettritunina á bókum yfirjettarins á þessu tíma-bili, þá nægir að visa á Klausturpóstinn.

Hæstarjettardómarnir eru skrifaðir út úr sjálfum dómabókum hæstarjettar. Gerði það fyrir mig Finnur prófessor Jónsson, og kann jeg honum þakkir fyrir, en þýðingin er eptir mig.

Nafna- og efnisskráin er eptir mig. Nafnaskráin nær, eins og venja hefur verið til, aðeins yfir aðilja málanna og sakbornar persónur, en þó hef jeg bætt við öllum þeim, aðallega hjeradsdómurum, sem eitthvað hefur verið ákveðið um í dómsniðurlaginu. Efnisskráin er nokkru yfirgripsmeiri en venjulegt er; en vera má, að sumum þætti æskilegra að hafa hana enn fyllri. Lagatiltvitnanir hef jeg tilfært svo nákvæmlega, að jeg hygg, að þar sje ekki miklu áfátt, og álit jeg, að margur telji það safninu til bóta.

Formaður sögufjelagsins, herra þjóðskjalavörður dr. Jón Þorkelsson, hefur lesið aðra próförk af safni þessu, en annars ber jeg alla ábyrgð á útgáfunni.

Reykjavík, 13. marz 1918.

Kl. Jónsson.

Nafnaskrá.

A. Einkamál.

- A**ri Arason, læknir 251.
Árni Árnason, Rofum 336, 338.
Árni Jónsson, stúdent 336.
Ásmundur Gíslason, Snæfellsnessýslu 104.
Benjamín prestur Jónsson 445.
Björn Guðmundsson, Auðólfssstöðum 311.
Björn Ólafsson, Húnavatnssýslu 311.
Brynning H. Chr., Reykjavík 148.
Davíð Jónsson Heiði 33.
Dánarbrú Þorgríms múrara Þorlákssonar 193.
Eggert Jónsson prestur á Ballará 374.
Einar Einarsson, Rauðafelli 319.
Elín Eggertsdóttir 374.
Eyjólfur Sigurðsson, Rofum 336, 338.
Finnur Jónsson, sýslumaður 148.
Geir biskup Víðalín 193.
Guðmundur Scheving, settur sýslumaður 127, 471.
Guðrún Jónsdóttir, Grafargerði 440.
Gunnlaugur Briem, sýslumaður 345.
Hallgrímur Thorlacius, prestur í Miklagarði 234, 241, 345, 357.
Hreppstjórar Stokkseyrarhrepps 275.
Jón Björnsson, Drangshlíð 258.
Jón Guðmundsson, sýslumaður 33, 340.
Jón Jakobsson, sýslumaður 236, 477.
Jón Jónsson, Eystra-Fíflholti 275.
Jón Jónsson, Yztagerði 357.
Jón Kolbeinsson, Stykkishólmi 306, 374.

VII

- Jón Stefánsson, prestur í Vallanesi 183, 197.
Kjartan Ísfjörð, kaupmaður 153, 166.
 Kyhn Georg Andreas, kaupmaður 78, 153, 166.
Magnús Einarsson, Núpakoti 319.
 Magnús Sigurðsson, Hrótafelli 258.
 (Markús Eyjólfsson), prestur að Söndum 205, 477.
Ólafur Guðmundsson 193.
 Ólafur Thorlacius, kaupmaður 306.
Sigurður Andrjesson, hreppstjóri 440.
 (Sigurður Guðmundsson), eigandi Hóla í Dýrafirði 205, 477.
 Skúli Magnússon, sýslumaður 127, 374, 471.
 Steindór Einarsson, Keflavík Snæfellsnessýslu 104.
 Steingrímur Höskuldsson, Miðgrund 251.
 Sveinn Bernhardsson, Eyjafjarðarsýslu 236, 477.
Wulff Jens, kaupmaður 78, 464.
Örum Niels, kaupmaður 78, 464.

B. Opinber mál.

- A**ri Einarsson, Klungurbrekku 30.
 Ari Teitsson, Akranesi 217, 231, 474.
 Ásmundur Pjetursson, Leiðarhöfn 402, 428.
Benjamin Egilsson, Pingeyjarsýslu 282.
 Bjarni Bjarnason, Sjöunda 59, 461.
 Bjarni Einarsson, Arnarhóli 103, 465.
 Bjarni Jónsson, Hraunsnefi 334.
 Bjartmar Bjarnason, Snæfellsnessýslu 144, 180.
 Björn Ólafsson, Snotru 87.
Ebenezer Þorsteinsson, settur sýslumaður 372.
 Einar Ásmundsson, Þverá 92, 466.
 Einar Egilsson, Pingeyjarsýslu 282.
 Einar Eiríksson, Syðra Tjarnarkoti 96, 465.
 Einar Ormsson, Pjetursey 290, 314.
 Einar Þórðarson, S.-Múlasýslu 100.
 Eiríkur Eiríksson, Sigmundarhúsum 100.
 Eiríkur Helgason, Keflavík Snæf. 331.
 Eiríkur Ólafsson, Suður-Múlasýslu 399.

VIII

- Finnur Jónsson**, sýslumaður 106, 147, 152, 178, 179, 184.
Gísli Sigurðsson, Kjalarnesi 227, 474.
Gott Sveinn Jónsson, Sandlæk 393, 432.
Grímur Ólafsson, Reykjavík 106, 467.
Gróa Jónsdóttir, Hóli í Svínadal 55, 462.
Guðmundur Arason, Húnavatnssýslu 380, 385.
Guðmundur Dagsson, Stafshól 389.
Guðmundur Jónsson, N.-Múlasýslu 208, 478.
Guðmundur Jónsson, Kongsbakka 272, 476.
Guðmundur Ketilsson, sýslumaður 165.
Guðmundur Magnússon, Hrauntúnum 416, 448.
Guðmundur Ólafsson, Engihlíð 300.
Guðmundur Pjetursson, sýslumaður 71, 209.
Guðmundur Scheving, settur sýslumaður 132.
Guðmundur Þórðarson, Hóli 55, 462.
Guðríður Jónsdóttir Snæfellsnessýslu 144, 180.
Guðrún Bjarnadóttir, Laugardal 191, 212, 475.
Guðrún Egilsdóttir, Snæfellsnessýslu 214.
Guðrún Eiríksdóttir, Miðvík 302.
Guðrún Jónsdóttir, Reykjavík 106, 467.
Guðrún Jónsdóttir, N.-Múlasýslu 208, 478.
Guðrún Kolbeinsdóttir, Neðradal 348.
Guðrún Þórðardóttir, Snæfellsnessýslu 144, 180.
Gunnvör Vigfúsdóttir, Þingeyjarsýslu 282.
Gyðríður Þorkelsdóttir Reykjavík 106, 467.
Hákon Hákonarson, Brekku Skagaf. 121, 467.
Haldóra Sigurðardóttir, Haukadal 122, 468.
Hallgrímur prestur Thorlacius 353, 362, 478.
Helga Guðmundsdóttir, Reykjavík 108, 467.
Herdís Haldórsdóttir, Syðra-Tjarnarkoti 96.
Ingibjörg Jónsdóttir, Akranesi 84, 86, 176, 463, 469.
Ingibjörg Ólafsdóttir, Húnavatnssýslu 380, 385.
Ingiríður Bjarnadóttir, Bílubúð 425.
Ingiríður Eiríksdóttir Hólkoti, 304.
Ísleifur Jóhannesson, Húnavatnssýslu 405.
Ísleifur Sigurðsson, Akranesi 84, 86, 176, 463, 469.
Jens Jensson, Húnavatnssýslu 373, 380, 382.

IX

- Jóhanna Jónsdóttir, Húnavatnssýslu 248, 279.
 Jóhannes Helgason, Borgarfjarðarsýslu 244.
 John Johnsson, Suður-Múlasýslu 100.
 Jón Espólin, sýslumaður 32, 44, 59, 431, 460.
 Jón Gíslason, borgari Reykjavík 106, 467.
 Jón Gíslason, Stokkseyri 156.
 Jón Gottsveinsson, Sandlæk 393, 432.
 Jón Guðmundsson, sýslumaður 39, 143, 290, 415.
 Jón Jakobsson, sýslumaður 43.
 Jón Jónsson, sýslumaður í Strandasýslu 190.
 Jón Jónsson, sýslumaður í Ísafjarðarsýslu 271, 372.
 Jón Jónsson, exam. juris 398.
 Jón Jónsson, Yztagerði 40.
 Jón Jónsson, Haga í Eyjafjarðarsýslu 172, 175, 473.
 Jón Jónsson, Arakoti 297.
 Jón Jónsson, Kirkjubæ 408.
 Jón Jónsson, Fremstafelli 422.
 Jón Jónsson, Bilubúð 425, 27.
 Jón Klemensson, bóndi 316.
 Jón Oddsson, Rangárvallasýslu 445.
 Jón Ormsson, prófastur 65.
 Jón Pálsson, Hafnarfirði 223, 229, 475.
 Jón Pjetursson, Máskeldu 305.
 Jón Sigurðsson, Rangárvallasýslu 122, 468.
 Jón Skúlason á Stafshóli 289.
 Jón Snorrason, Krýsuvík 23, 26, 461.
 Sira Jón Stefánsson í Vallanesi 201.
 Jón Sveinsson, Strjúgi 300.
 Jón Sæmundsson, Halls koti 90, 124, 469.
 Jón Tómasson í Stafshóli 389.
 Jón Vigfússon, Miðdal 329.
 Jón Vigfússon, Reynistað 430, 452.
 Jón Þórðarson, Hraðastöðum 318.
 Jón Þorleifsson, sýslumaður 174, 211.
 Jónas Hákonarson, Brekku 121.
 Jónas Jónsson, Gjögri 189, 471.
 Kjartan Ólafsson, Munaðarhóli 262, 476.

- Koefoed H. W., sýslumaður 368.
 Kristín Jónsdóttir, Haga 172, 175.
 Kristín Magnúsdóttir, Sandlæk 393, 432.
 Kristín Vigfúsdóttir, Melaleiti 66, 71.
 Kristján Helgason, Pingeyjarsýslu 295.
 Kristján Vigfússon, settur sýslumaður 133, 472,
 Lewer, faktor 102.
 Magnús Bjarnason, Reykjavík 126, 466.
 Magnús Jónsson, Reykjavík 106, 467.
 Margrjet Jónsdóttir Hóli 55, 462.
 Margrjet Ólafsdóttir, Hraðastöðum 318.
 Margrjet Ormsdóttir, Arnarhóli 103, 465.
 Neriður Pjetursdóttir, Árnessýslu 124, 469.
 Niels Jóhannsson, Kjalarnesi 51.
 Nikulás Pálsson, Snæfellsnessýslu 214.
 Ólafur Björnsson, Munaðarhóli 325.
 Ólafur Gíslason, Mýrasýslu 411.
 Ólafur Guðmundsson, Hrauntúnum 448.
 Ólafur Matthíasson, Flögu 418.
 Ólafur Ormsson, Rangárvallasýslu 216, 472.
 Ólafur Sandholt, faktor 448.
 Ólafur Sveinsson, Kárstöðum 413. *Sveinsson*
 Oddur Guðbrandsson, Hafnarflrði 223, 229, 475.
 Oddur Vídalín, sýslumaður 45, 118.
 Ólöf Sigurðardóttir, Fremri-Nýp 402.
 Páll Guðmundsson, sýslumaður 404, 429.
 Ragnhildur Sigurðardóttir, Pverá 92, 466.
 Richdal handverksmaður, Reykjavík 106, 467.
 Rósa Helgadóttir, Yzta-Gerði 40.
 Sesselja Árnadóttir, V.-Skaptafellssýslu 286.
 Sesselja Jónsdóttir, Gjögri 189, 471.
 Sigfús Jónsson, Pígeyarsýslu 295.
 Sigfús Jónsson, Norðursýslu 317.
 Sigfús Þorleifsson, Hlíðarhaga 40.
 Sigríður Andrjesdóttir, Hrauntúnum 416, 448.
 Sigríður Bjarnadóttir, Hóli í Svínadal 55.
 Sigríður Skúladóttir, Stafshól 389.

- Sigurður Ásgrímsson, Melkoti 217.
 Sigurður Ásmundsson, Brunahvammi 68, 119, 470.
 Sigurður Bjarnason, Kirkjubæ 408.
 Sigurður Eyjólfsson, Neðradal 348.
 Sigurður Guðlaugsson, settur sýslumaður 275.
 Sigurður Jóhannsson, Bitrugerði 418.
 Sigurður Jónsson, Haukadal. 122, 468.
 Sigurður Pjetursson, sýslumaður 32.
 Sigurlaug Pjetursdóttir, Syðra-Tjarnarkoti 96, 465.
 Skúli Magnússon, sýslumaður 49.
 Stefán Scheving, umboðsmaður 154, 158, 159.
 Steindór Finnsson, sýslumaður 398, 439.
 Steinmóður Oddsson, Suður-Múlasýslu 100.
 Steinn Guðmundsson, Króktúni 122, 468.
 Steinunn Árnadóttir, Krýsuvík 17—24, 26, 27.
 Steinunn Sveinsdóttir, Sjöunda 59, 461.
 Svanhildur Sigurðardóttir, Stafshól 389.
 Thorlacius Th., sýslumaður 171, 200, 204, 401.
 Tómas Jónsson, Rangárvallasýslu 122, 468.
 Vigdís Ólafsdóttir, Kársstöðum 413.
 Vigfús Bjarnason, Akranesi 217.
 Vigfús Eiríksson, stúdent 217.
 Vigfús Erlendsson, Syðri-Brekkum 95, 467.
 Vilborg Hrómundsdóttir, Kongsbakka 272, 476.
 Þórarinn Jónsson, Reykjum 248, 279.
 Þórdís Jónsdóttir, Ísafjarðarsýslu 332, 340, 369.
 Þórður Björnsson, sýslumaður 77.
 Þórður Gíslason 101.
 Þórður Jónsson, Hóli í Svinadal 55.
 Þórður Sigurðsson, Vestmannaeyjum 173, 210.
 Þorgerður Jónsdóttir, Stafshól 389.
 Þorkatla Jónsdóttir, Ísafjarðarsýslu 268.
 Þorleifur Þorsteinsson, Borgarfjarðarsýslu 244.
 Þórólfur Bjarnason, Reykjavík 98.
 Þorsteinn Einarsson, Bekánsstöðum 244, 476.
 Þorsteinn Jónsson, Borgarfjarðarsýslu 217.

XII

- Þorsteinn Melsted, S.-Múlasýslu 100.
Þorsteinn Þórðarson, Árnessýslu 124, 469.
Þorsteinn Þorvarðsson, Hrauntúnum 416, 448.
Þórunn Gunnlaugsdóttir, Laugardal 191, 212, 475.
Þórunn Hannesdóttir, Hafnarfirði 223.
Þórunn Jónsdóttir, Þingeyjarsýslu 282.
Þórunn Ólafsdóttir, S.-Múlasýslu 100.
Þórunn Þjetursdóttir, Brunabvammi 68.
Þrúður Dagsdóttir, Reykjavík 106, 467.
Þuríður Nikulásdóttir, Geirbjarnarstöðum 74.
-

Lagastaðir, sem vitnað er í.¹⁾

Jónsbók. Landabrigðabálkur 3. kap. 313, 6. kap. 322; landsleigubálkur 1. kap. 309, 26. kap. 206, 30. kap. 302, 36. kap. 334, 39. kap. 334, 43. kap. 360, 47. kap. 423, 48. kap. 423, 434, 49. og 50. kap. 366.

N. L. 1—1—1, 213; 1—2—3, 223; 1—2—4, 140; 1—2—6, 14; 1—2—21, 223; 1—3—3, 35; 1—3—4, 348; 1—3—9, 75; 1—4—1, 185, 206, 293; 1—4—2, 35, 41; 1—4—5, 185; 1—4—7, 185; 1—5—2, 49; 1—5—3, 40, 200; 1—5—6, 203; 1—5—7, 260; 1—5—8, 38; 1—5—9, 39, 140, 143, 200; 1—5—11, 260; 1—5—12, 130, 140, 395; 1—5—13, 130; 1—5—20, 139, 140, 143, 192, 402, 420, 431; 1—5—22, 188; 1—5—30, 193; 1—6—12, 195; 1—7—1, 139, 140, 192, 324; 1—7—2, 41, 68; 1—7—4, 41; 1—8—5, 34, 37, 39, 42, 198; 1—8—7, 34, 37, 39, 42, 140, 143, 200; 1—8—8, 139; 1—8—9, 198, 356; 1—9—8, 337; 1—9—15, 68, 323; 1—12—3, 355, 374; 1—13—2, 223; 1—13—4, 139, 186, 444; 1—13—6, 139; 1—13—8, 136, 139, 420; 1—13—10, 49, 57; 1—13—11, 30, 49; 1—13—16, 107; 1—13—17, 107, 433; 1—13—18, 107, 433; 1—13—22, 34; 1—13—23, 136, 140; 1—13—28, 376; 1—14—5, 57, 105, 140, 210; 1—14—6, 57, 396; 1—15—12, 395; 1—16, 206; 1—22—2, 22, 30; 1—22—10, 22, 30; 1—22—25, 105; 1—22—26, 105; 1—22—56, 198; 1—23—7, 199, 203, 244; 2—11—16, 243, 366; 3—4—3, 187; 3—4—4, 49, 162, 187, 347; 3—13 og 3—14, 309; 3—14—10, 310; 3—18—6, 281; 3—18—9, nr. 4, 280; 3—18—16, 280; 3—19, 236; 3—19—37, 195; 5—1—6, 108; 5—2, 236; 5—2—85, 195; 5—

1) Ef sama lagaboð er tilfært oftár en einu sinni í sama dómi, er það aðeins tilfært hjér einu sinni, aðallega í dómsniðurlaginu.

2—88, 375; 5—2—90, 375; 5—3—39, 321; 5—5—5, 312, 365; 5—13—35, 195; 6—2—2, 287; 6—6—1, 22, 73; 6—6—3, 22; 6—6—7, 22, 371; 6—6—8, 22, 371; 6—6—10, 342; 6—6—11, 58; 6—6—12, 58; 6—6—22, 112; 6—13—5, 242; 6—13—6, 287; 6—13—8, 30; 6—13—9, 24; 6—13—13, 281; 6—13—14, 280; 6—13—25, 30, 51; 6—13—27, 29; 6—15—18, 83; 6—17—6 og 7, 396; 6—17—8, 9 og 10, 365, 396, 407, 423; 6—17—14 og 15, 434; 6—17—39, 450; 6—18—6, 456; 6—19—2, 302; 6—19—5, 58; 6—21—1, 35; 6—21—7, 347.

Stóridómur staðfestur 13. apríl 1565, 30, 51, 86, 116, 177, 248, 280, 292, 386, 428.

Tilsk. 4. marz 1690, 88, 95, 146, 156, 230, 296, 409.

— 16. oktbr. 1697, 64.

— 15. maí 1705, 309.

— 20. oktbr. 1710, 38.

— 30. nóvbr. 1714, 115.

— 31. marz 1719, 169, 206, 311, 359.

— 5. nóvbr. 1723, 57, 198, 343.

Kgsbrjef 19. marz 1728, 309.

— 2. maí 1732, 236.

Tilsk. 19. febr. 1734, 236.

— 19. ágúst 1735, 35, 37, 38, 195, 352.

Kgsbrjef 19. desbr. 1738, 443.

Tilsk. 31. júlí 1739, 187.

— 3 marz 1741, 135, 139, 396.

— 25. ágúst 1741, 331.

Kgsbrjef 24. apríl 1741, 444.

— 1. septbr. 1741, 188.

— 19. jan. 1742, 38.

Tilsk. 26. oktbr. 1742, 334.

— 6. desbr. 1743, 54.

Opið brjef 22. jan. 1745, 281.

Tilsk. 27. maí 1746, 62, 349.

— 29. maí 1746, 242.

— 3. júní 1746 um hjónabandsmál, 28, 48, 51, 287, 292.

— s. d. um húsaga, 349.

- Tilsk.* 7. febr. 1749, 64.
Kgsbrjef 19. desbr. 1749, 344.
 — 5. júní 1750, 366.
Tilsk. 20. nóvbr. 1750, 334.
 — 21. maí 1751, 91, 111, 221, 223, 305, 396, 420.
Kgsbrjef 22. apríl 1758, 22.
Tilsk. 22. desbr. 1758, 64.
 — 16. nóvbr. 1764, 40, 147, 397, 400.
Kgsbrjef 17. febr. 1769, 237.
Instruæ 28. marz 1769, 187.
Tilsk. 3. apríl 1771, 280.
 — 27. apríl. 1771, 334.
Hæstarjettlar instruæ 7. desbr. 1771, 213.
Tilsk. 14. desbr. 1775, 47, 208, 280.
 — 15. apríl 1776, 195.
Kgsbrjef 5. maí 1779, 28.
Kgsúrsk. 22. júní 1779, 82, 168.
Kgsbrjef 15. marz 1780, 30, 57.
 — 7. apríl 1780, 354.
 — 11. apríl 1781, 310.
Tilsk. 1. maí 1782, 223.
Instruæ 19. júní 1783, 187.
Tugthústilsk. 3. marz 1784, 232, 446.
Instruæ 10. maí 1785, 187.
Kgsbrjef 10. marz 1786, 448.
Opið brjef 24. marz 1786, 88, 93, 95, 97, 103, 121, 125, 126,
 156, 175, 190, 212, 216, 219, 228, 231, 246, 284, 296, 299,
 407, 421, 426, 431.
 — 11. ágúst 1786, 157, 284, 411, 451.
 — 18. ágúst 1786, 80, 167.
Tilsk. 17. nóvbr. 1786, 80, 84, 167.
 — 16. febr. 1787, 30.
 — 13. júní 1787, 80, 167, 329, 331.
Opið brjef 13. júní 1787, 329, 331.
Instruction 21. sept. 1787, 284, 290.
Kgsúrsk. 23. apríl 1788, 202, 400.
Canc.brjef 10. maí 1788, 278.

- Aukatekjureglug.* fyrir Noreg 11. júní 1788, 142, 203.
Canc.brjef 16. ágúst 1788, 202, 400.
Tilsk. 20. febr. 1789 (alment), 95, 103, 126, 157, 175, 190, 212, 228, 233, 284, 305, 317.
 1. gr. 32, 43, 158, 219, 229, 230.
 2. gr. 30, 99, 114, 232, 298, 446.
 4. gr. 231, 335, 390, 407, 431, 455.
 5. gr. 449, 455.
 7. gr. 43, 247, 284, 297.
Opið brjef 15. jan. 1790, 232.
Kgsbrjef 25. júní 1790, 233.
Tilsk. 22. júlí 1791, 308.
Opið brjef 1. júní 1792, 79, 148.
Tilsk. 29. júní 1792, 309.
 — 14. septbr. 1792, 198, 343.
Opið brjef 30. nóvbr. 1792, 232.
 — 23. apríl 1793, 79, 148.
Tilsk. 5. júlí 1793, 348, 373.
 — 5. septbr. 1794, 115.
 — 5. júlí 1795, 199.
 — 10. júlí 1795, 142.
 — 3. júní 1796 (alment), 25, 34, 54, 67, 85, 93, 102, 144, 146, 173, 189, 223, 289, 313.
 10. gr. 261.
 12. gr. 49, 69.
 13. gr. 69, 323.
 15. gr. 70, 76, 173, 270.
 20. og 22. gr. 76.
 24. gr. 90, 139, 142, 173, 192, 270, 277, 324, 402.
 25. gr. 63, 68, 90, 250.
 26. og 27. gr. 68, 90, 249.
 28. gr. 68, 91, 249, 420.
 29. gr. 68, 76, 185, 188, 223.
 30. gr. 68, 76.
 31. gr. 76.
 32. gr. 76, 91, 130, 305, 420.
 33. gr. 76.

35. gr. 32, 44, 50, 65, 71, 77, 91, 94, 143, 173, 190, 199,
275, 367, 414.

36. gr. 142, 192, 277, 402.

37. gr. 431.

38. gr. 221, 406.

Tilsk. 20. jan. 1797, 37, 163, 187, 259, 320, 323.

Canc.úrskurður 22. apríl 1797, 323.

Opið brjef 5. maí 1797, 407.

Kgsbrjef 22. desbr. 1797, 307.

Tilsk. 2. nóvbr. 1798, 373, 411.

— 31. maí 1799, 396.

— 27. septbr. 1799, 162.

Canc.brjef 24. desbr. 1799, 346.

Opið brjef 28. marz 1800, 305, 396, 407, 437.

Tilsk. 23. maí 1800, 48, 86, 177, 208, 280, 386, 428.

— 11. júlí 1800, 85, 202, 206, 311, 323, 359, 400, 416.

Opið brjef 31. júlí 1801, 81, 116.

Tilsk. 8. janúar 1802, 323.

Canc.brjef 24. septbr. 1803, 93, 95, 97, 103, 121, 125, 175, 190,
213, 216, 228, 284, 296.

— 18. maí 1805, 266.

Tilsk. 31. maí 1805, 234, 401.

Kgsbrjef 6. maí 1808, 372, 448.

— 25. júlí 1808, 300, 303—5, 317—18, 335, 352, 384, 391,
401, 404, 409, 421, 424, 426, 438, 449, 453.

Efnisskrá.

Aldur (sakhæfi).
Arfur.
Ábúðarrjettur.
Eignarþræta.
Embættismenn og sýslunarmenn.
Embættistakmörk yfirvalda.
Faðerni.
Fals.
Fógetagjörðir.
Fóstureyðing.
Frávisun.
Fæðing í dulsmáli.
Hegning.
Heimvísun.
Hlutdeild.
Kröfurjettur.
Landaprætumál.
Lausamenska.
Manndráp og morð.
Meinsæri.
Ofbeldi og misþyrming.
Ógilding.
Ólögmæt meðferð.
Ómerkingardómar.
Rjettarfar.
Rjettarfarslög.
Samningar.
Skiptamál.
Skirlífisbrot.

Sviksamlegt atferli.

Tilraun.

Uppboðsgjörðir.

Úrskurðir.

Verzlun.

Þjófnaður.

Æra.

Aldur (sakhæfi).

17 ára gamall unglingur er drýgt hafði þjófnað, eigi dæmdur, heldur var málinu vísað til aðgjörða stiptamtmanns samkv. reskr. 11. ágúst 1786, 282.

14 ára gamall drengur sýknaður fyrir hlutdeild í þjófnaði, 389.

Arfur.

Skiptaráðandi eigi talinn skyldur að svara arfi, er stóð í búi móður og stjúpfoður, 236.

Hæstarjettardómur í málinu, 477.

Arfskrafa ekki tekin til greina, vegna þess að ósannað var, að arsfleifandi hefði átt nokkuð, og framfarin skipti óátalín, 374.

Ábúðarrjettur.

Útbygging á jörð álitin ólögleg, 306.

Ábúðarrjettur krenktur með hústrofi viðtakanda jarðar 12 dögum fyrir fardaga, 338.

Eignarpræta.

Kaupbrjef um jörð talið gilt, en eignarpræta um hana að öðru leyti heyrar undir skiptarjett. 319.

Embættismenn og sýslunarmenn.

Sýslumaður ákærður til afsetningar, fyrir embættisafglöp. (heimvísunardómur), 45.

Dæmt að prófastur skuli setjast undir lagatiltal fyrir yfirsjónir í morðsmáli 59.

Hæstarjettardómur í málinu, 461—462.

Úrskurður í rannsókn út af embættisfærslu sýslumanns dæmdur ómerkur, 127.

Hæstarjettardómur í málinu, 471.

Settur sýslumaður dæmdur frá embætti vegna margra embættisafglapa, 133,

Hæstarjettardómur í málinu (heimvísun), 472—473.

Umboðsmaður settur undir ákæru fyrir ýmsar yfirsjónir (heimvísun), 159.

Afsettur sýslumaður ákærður fyrir ýmsar embættisyfirsjónir (heimvísun), 184.

Prestur losaður við að greiða bætur, og af annari vanvirðu, er hann var dæmdur í, í þjófnaðarmáli, 197.

Sami prestur dæmdur til sekta fyrir ótilhlýðilegt málavafstur í þjófnaðarmáli, en að öðru leyti sýknaður, 201.

Embættistakmörk yfirvalda.

Krafa um að settur dómari í landsyfirrjetti viki sæti, ekki tekin til greina, þar stíptið hafði sett hann, 158.

Lýst yfir að landsyfirrjettur geti ekki tekið aðgjörðir amtmanna undir álit og dómsályktun, 179,

Máli um þjófnað 17 ára gamals unglings vísað til stiptamtmanns aðgjörða, 282.

Faðerni.

Maður dæmdur fyrir að hafa komið barnsmóður sinni til að fedra barn hennar ranglega, 26.

Dómur í máli um ranga barnsfaðernislýsingu dæmdur ómerkur, 286.

Maður sýknaður af barnsfaðernislýsingu, 440.

Fals.

Maður sýknaður af ákæru um falska brjefagjörð, 452.

Fógetagjörðir.

Fógetagjörð dæmd ómerk, 104.

Fóstureyðing.

Tilraun til fóstureyðingar, 106.

Frávísun.

Einkamáli vísað frá sökum vantandi stefnu, 183.

Fæðing í dulsmáli.

Stúlka dæmd fyrir fæðing í dulsmáli, 17.

Stúlka dæmd sýkn fyrir meinta fæðing í dulsmáli, 268.

Stúlka dæmd fyrir fæðing í dulsmáli, heimvísun, 332, 340.

Úrskurður og dómur 369.

Hegning.

Maður, sem stal í annað sinn, en áður en dómur í fyrra þjófnaðarmáli var birtur honum, dæmdur fyrir framhaldinn þjófnað í fyrsta sinni, 382.

Heimvísun.

Þjófnaðarmálum heimvísað til nýrrar fyrirtektar 68, 90, 100, 144, 172, 173, 191, 217, 223, 305, 393, 399.

Sifjarspellsmálum heimvísað til nýrrar fyrirtektar, 23, 248, 290, 380, 402.

Barnsfæðernismáli heimvísað. 325.

Dulsmáli vísað heim aptur, 332, 340.

Afsetningarmáli heimvísað 45, 133, 159, 184.

Hlutdeild.

Hlutdeild í dulsmálssök, 23, 26.

Hlutdeild í þjófnaði 40, 55, 71, 92, 96, 103, 121, 122, 180, 214, 217, 244, 282, 295, 389 448.

Hlutdeild í þjófnaði (sýknudómar) 416, 425.

Hlutdeild í morði, 59.

Éptirfarandi hlutdeild í þjófnaði, 175, 282.

Meðvitund konu af þjófnaði manns hennar eigi álitin saknæm, 318, 389.

Kröfurjettur.

Endurgreiðsla fyrir flutning á vitstola manni, 275.

Landaprætumál.

Um engjastykki, 205, 251.

Hæstarjettardómur í málinu, 477—478.

Um landamerki, 311.

Um selstöðurjett, 357.

Lausamenska.

Ólögleg lausamenska (sýknudómur), 329.

Manndráp og morð.

Morð á eiginkonu og öðrum manni, 59.

Hæstarjettardómur í málinu, 461.

Tilraun til manndráps með reykjarsvælu og eiturbýrlun, 106.

Hæstarjettardómur í málinu, 467.

Maður sýknaður af grun um manndráp, 262.

Hæstarjettardómur í málinu, 476.

Meinsæri (rangur framburður).

Maður dæmdur fyrir meinsæri (friunareidur), 55.

Hæstarjettardómur í málinu 462—463.

Tilraun til að fá vitni til að bera rangt fyrir rjetti (sýknudómur), 353.

Hæstarjettardómur í málinu, 478.

Ofbeldi og misþyrming.

Maður sýknaður af ákæru fyrir ofbeldi og rán, 33.

Kona dæmd fyrir misþyrming, 71.

Ryskingar milli tveggja manna látnar mætast, 104.

Hjón sýknuð fyrir ákæru um misþyrming á niðursetning, en dæmd til að endurgreiða meðlagið, 272.

Hæstarjettardómur í málinu 476—477.
Miskunarlaus meðferð á barni, 348 413.

Ógilding.

Ólögðættar og vanvirðandi sakargiptir í dómi gegn prestum
dæmdar marklausar, 211.

Ósæmilegar ákærur af hendi aðilja á mótaðilja dæmdar
marklausar, 258.

Sneið- og hnífilyrði fyrir hjeraðsrjetti dæmd marklaus 314.

Ólögðætt meðferð.

Prestur dæmdur í sekt fyrir ólögðætt meðferð á gimbur,
sem hafði komið saman við fje hans, 362.

Ómerkingsdómar.

Hjeraðsdómur ómerktur sem óendanlegur og ógrundvallaður, 45.

Sömuðleiddis sem ólöglegur og ófullkominn, 159.

Dómur í þjófnaðarmáli dæmdur ómerkur vegna vantandi
meðdómsmanna, 191, 430.

Dómur í barnsfaðernislýsingarmáli dæmdur ómerkur, 286,
325.

Dómur í eignarþrætumáli dæmdur ómerkur með því með-
dómsmenn vantaði, en í rauninni hafði málið heyrt und-
ir skiptarjett, 319.

Dómar í þjófnaðarmáli dæmdir óeptirrjettanlegir 393, 399.

Fógetagjörð dæmd ómerk, 104.

Uppboð dæmt ómerkt, 148.

Rjettarfar.

Talið í forsendum dóms, að höfuðskjal sje eigi ofseint
framkomið, vegna þess aðilja mátti vera ókunnugt um
það, 376.

Máli vísað frá yfircriminalrjetti með úrskurði, 448.

Rjettarfarslög,

- Sækjandi í máli sektaður fyrir að mæta ekki í tæka tíð, 30, 40.
 Verjandi sektaður fyrir óhræina málsmeðferð, 30.
 Dómari sektaður fyrir rjettarneitun og rjettarspilli í einkamáli, 33, 133.
 Dómari sektaður fyrir heimskulegan dóm, og aðrar dómara-afglapanir, 40.
 Dómari sektaður fyrir ofhraparlega eiðtöku af sakamanni, 55.
 Sekt fyrir óhæfilegan drátt á sakamáli, 59, 272, 385, 402.
 Dómari sektaður fyrir ólaga process og dóm, 68.
 Sekt fyrir ýmsar yfirsjónir í meðferð sakamála, 74, 90, 100, 148.
 Dómari sektaður fyrir vanrækslu að votta um rekstur máls með tilhlýðilegum hraða, 92, 173, 189, 413.
 Hæstarjettardómur í fyrsta máli 466.
 Dómari sektaður fyrir rjettarneitun og óhæfilegan drátt m. m., 127, 210.
 Hæstarjettardómur í fyrra málinu 471.
 Dómari sektaður pro meliore informatione m. m. 144, 393, 399.
 Dómari sektaður fyrir óendanlegan dóm og önnur afglöp, og dæmdur óhæfur til að fara frekar með málið 159.
 Dómari í landsyfirrjettinum vikur sæti sitt vegna afskipta af málinu áður, 154.
 Krafa um að settur dómari í landsyfirrjetti viki sæti, ekki tekin til greina 158.
 Sækjandi í hjeraði dæmdur ógildur til að fara með málið framar, 159.
 Dómari dæmdur til að bæta 60 lóðum silfurs fyrir rjettarneitun m. m., 197.
 Sami dómari sektaður fyrir hirðulauslega málsmeðferð og útgáfu á dönsku á marklitilli, óreglulegri og af málleys-um óskiljanlegri vitnaleiðslu, 201.
 Dómari sektaður um 1 rdl. fyrir móttöku ólögskikkaðrar vitnastefnu, 207.
 Sekt fyrir óparfa drátt í máli. 241, 258.
 Málfærslumaður sektaður fyrir ósæmilegt framferði fyrir landsyfirrjetti, 241.

Sekt fyrir ósvinna málsvörn 353, 374.

Úrskurður hvort maður megi flytja mál fyrir landsyfir-
rjetti, 336.

Málfærslumaður sektaður fyrir ónauðsynlegan drátt, 362.

Samningar:

Sýknudómur út af samningsrofi um landnotkun, 251.

Samningur um sölu á jarðarparti, gjörður fyrir sáttanefnd,
dæmdur í fullu gildi, 258.

Skiptamál.

Skiptarjettarúrskurði breytt, og krafa í búi tekin til greina,
193.

Skiptaráðandi ekki talinn skyldur að svara arfi, sem eigi
fjækst í búi móður- og stjúpfoður, 236.

Óátalin skipti 10—15 ára gömul talin óhaggandi, 374.

Skírlífisbrot.

Hórdómsmál, 23, 26, 51, 59, 106, 290, 314, 428.

Hæstarjettardómur í fyrsta málinu, 461.

Stjúpfaðir og stjúp dóttir dæmd fyrir barneign sín í milli,
86, 176, (hrjd. 469), 385.

Hæstarjettardómur í fyrsta málinu, ómerkingardómur, 463.

Systkin dæmd til lífláts fyrir barneign sín á milli, 207.

Hæstarjettardómur í málinu, 478.

Barneign manns með systur konu sinnar, 248, 279.

Sviksamlegt atferli.

Prestur sektaður fyrir sviksamlegt atferli, 241.

Tilraun.

Tilraun til morðs með eitrun, 59.

Tilraun til morðs og fóstureyðingar, 106.

Hæstarjettardómur í málinu, 467.

Tilraun til að fá vitni til að bera rangan framburð fyrir
rjetti (sýknudómur), 353.

Uppboð.

Uppboð á uppteknum vörum dæmt ómerkt, 148.

Úrskurðir.

Ýtarlegri upplýsingar heimtaðar, 66.

Úrskurður um, hvort aðrir en löglærðir menn megi færa mál við landsyfirrjett, 84.

Úrskurðað, að máli skuli framhaldið til dóms, þrátt fyrir framkomin mótmæli, 118, 369.

Frestur veittur í einkamáli, 153.

Úrskurður um, að landsyfirrjettardómari eigi að vikja sæti sökum afskipta af málinu áður, 154.

Mótmæli gegn settum yfirdómara eigi tekin til greina, vegna þess að hjer væri um stiptisins aðgjörðir að ræða, 158.

Máli heimvisað með úrskurði vegna vantandi stefnu, 172,

Úrskurðað að suspensionsmál skuli framgang hafa, 178.

Úrskurður í sama máli, 179.

Úrskurðað, að sýslumaður sje skyldur til að láta af hendi acta og dóm í máli, 234.

Úrskurður um að maður sje ógildur að fara með mál fyrir landsyfirrjetti, 336.

Úrskurður um, að máli verði ei framar áfrýjað, 344.

Úrskurður um, að áður dómur sje feldur, þurfi að leggja fram eldri dóm gegn sama sakamanni, 373.

Úrskurður í sama máli um að fá löggilt þingvitni um bírtingu hjeradsdóms fyrir hinum sakborna, 380.

Verzlun.

Um rjett til verzlunar og húsabyggingar í verzlunarstað, 78, 166.

Hæstarjettardómur í fyrra málinu, 464.

Ólögleg spekúlantverzlun og landprang, 148, 329, 331.

Þjófnaður.

a. Einfaldur þjófnaður:

Dómar fyrir einfaldan þjófnað framinn í fyrsta sinni, 87, 156, 180, 214, 217, 302, 334, 382.

Lambstuldur talinn einfaldur þjófnadur, 227, 304, (hrjd. 474), 432.

Stuldur á á, sem hafði slangrað saman við fje ákærða, talinn einfaldur þjófnadur, 282.

Innbrot í krambúð talinn einfaldur þjófnadur, 229.

Hæstarjettardómur í málinu, 475.

Dómur fyrir þjófnad framinn í annað sinn, 26, 76, 98, 106, 231, (hrjd. 474), 297, 445.

Sýknudómar, 210, 432.

Sauðstuldur heimfærður undir 1. gr. í tilsk. 20. febr. 1789, 30, 40, 55, (hrjd. 462—463).

b. Stórþjófnadur:

Sauðapþjófnadur heimfærður undir tilsk. 24. marz 1786, sbr. cancellibrjef 24. sept. 1803, 92 (hrjd. 466), 95 (hrjd. 463), 96 (hrjd. 465), 103 (hrjd. 465), 119 (hrjd. 470), 121 (hrjd. 467), 124 (hrjd. 469), 175 (hrjd. 473), 189 (hrjd. 471), 212 (hrjd. 475), 216 (hrjd. 472), 244 (hrjd. 476), 295.

Undir konungsbrjef 25. júlí 1808, 300, 317, 318, 408, 422, 448.

Hestapþjófnadur m. fl., 122 (hrjd. 468), 126 (hrjd. 466), 389, 405, 411, 416, 419, 425, 452.

Stórþjófnadur í annað sinn 448.

Æra.

Stúlka, sem dæmd hafði verið í gapastokk fyrir ranga barnsfaðernislýsingu, og úttekið hegninguna, dæmd laus við æruhnekki, 286.

Meiðyrðamál út af ákæru um ranga pingbókarfærslu, 345.

Leiðrjettingar.

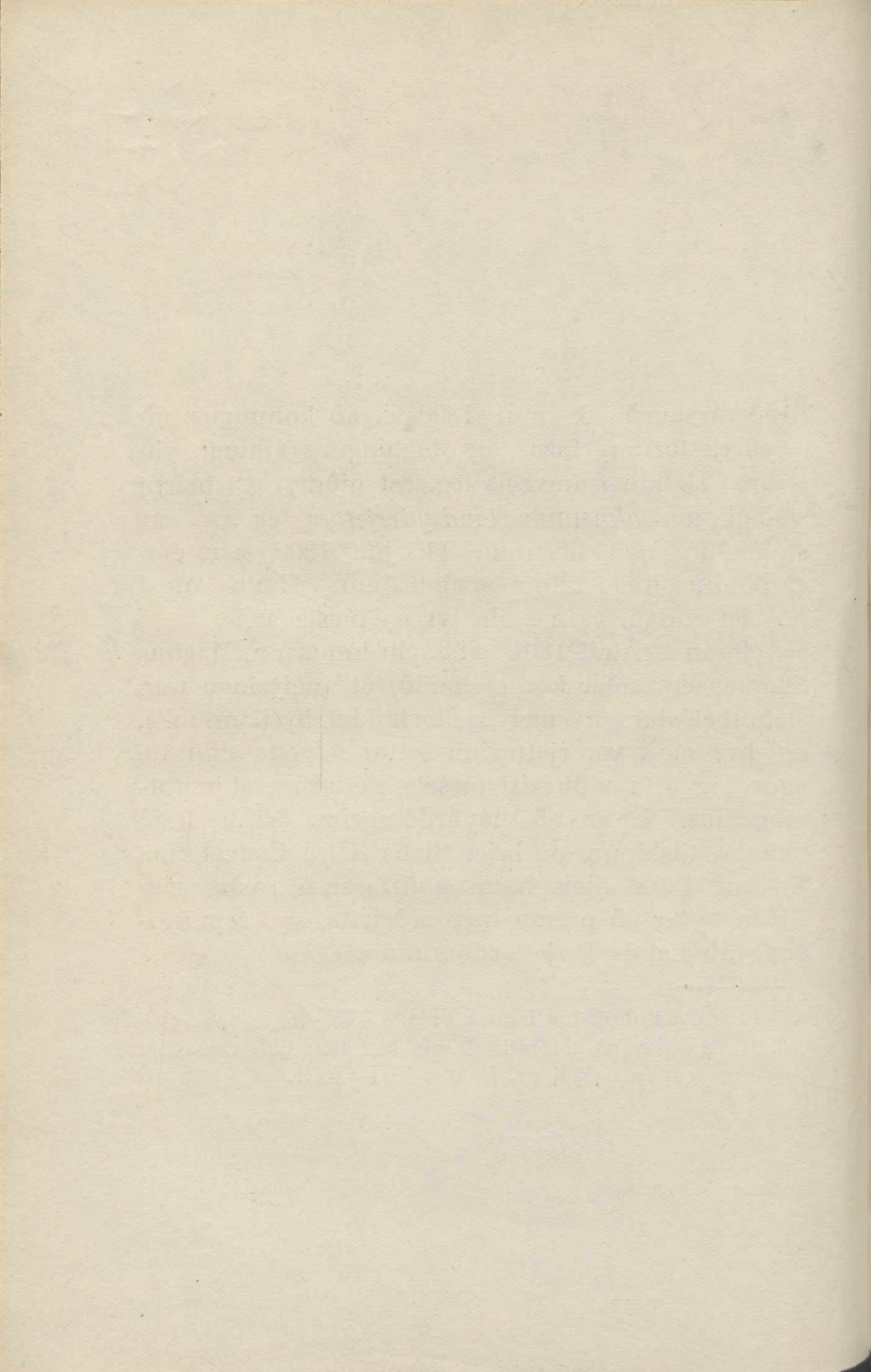
- Á bls. 17 komi I í stað I—II.
- — 18¹⁸ — lifi í stað lifi.
 - — 20⁷ — sinu í stað sinn.
 - — 23 vantar II yfir dóminn.
 - — 49⁸ komi 3. júní 1796 í stað 12. júní 1746.
 - — 51¹⁰ — ógiptri í stað ógipri.
 - — 1, 52, 93, 95 og 187 á orðið Cancelli að vera með smáum staf.
 - — 17, 118 og 128 á orðið Líka að vera með smáum staf.
 - — 62⁸ komi Ormsson fyrir Ormsn.
 - — 74¹⁶ — rjettinum í stað rjettinun.
 - — 157⁶ — 1786 í stað 1787.
 - — 187²⁶ — síðan í stað síðar.
 - — 189¹⁴ — 1805 í stað 1905.
 - — 195³ — 5—2—85 í stað 5—2.85.
 - — 208⁸ — þann fyrir þanu.
 - — 208¹⁰ — upplýst fyrir npplýst.
 - — 223¹⁸ — 1—2—3, 21 í stað 1—2—3—21.
 - — 260¹² — 1—5—7, 11 í stað 1—5—7—11.
 - — 282¹⁵ — Egilsson í stað Eyjólfsson.
 - — 318⁶ — Hraðastöðum í stað Hraðatöðum.
 - — 320⁶ — Guðmundur fyrir Gnðmundur.
 - — 323¹⁷ — 1797 fyrir 1787.
 - — 335¹ — 1789 fyrir 1787.
 - — 342 442 les 342.
 - — 354 255 les 354.
 - — 359²¹. Á eptir 11. júlí komi 1800.
 - — 390⁹. Fyrir Jónas komi Jónar.
 - — 396¹⁰ komi 1—4—6 í stað 1—14,6.
-

Með úrskurði 6. júní 1800 ákvað konungur, að yfirjetturinn forni og lögbíngin (alþingi við Öxará) skyldu framvegis leggjast niður, og í þeirra stað koma *almennur landsyfirrjettur*, er svo var stofnaður með tilskipun 11. júlí 1800, sem enn er í fullu gildi í öllum aðalatriðum. Hann komst þó eigi endanlega á stofn fyrir en næsta ár.

Þann 29. júlí 1801 gaf háyfirdómarinn, Magnús Stephensen, síðar konferenzráð, út auglýsingu um, stefnubeiðslur, hvenær rjettarhöldin byrji m. m.¹⁾, og því næst var rjetturinn settur í fyrsta sinn 10. ágúst s. á. í viðurvist forseta rjettarins, stiptamt-mannsins. Eftir að háyfirdómarinn hafði lesið nefnda tilskipun og brjef til hans frá Cancelliinu, 7. júní 1800, hjelt hann eftirfarandi ræðu, sem hlýða þykir að prenta hjer orðrjetta, svo sem inn-gang að Landsyfirrjettardómunum²⁾.

1) Lovsamling for Island VI. bls. 465--66.

2) Minnisverð Tíðindi 2. árg. bls. 460; sjálf ræðan er prentuð sem fylgiskjal nr. II. bls. VIII--XXII.

Ræða

**haldin við fyrstu setningu ens konung-
lega íslenzka Landsyfirrjettar 1801**

af Justitsráði og Justitiario

Magnúsi Stephensen.

*Góð lög í heiðri höfð, eru lands og lýða heill. Að sönnu tala jeg í þetta sinn, ekki fyrir þeim mönnum, er jeg vænti að tortryggja munu sannindi þessara spakmæla, en — hjá misvitrum eða misgóðum dagdómurum finna þau mótmæli, sem svo mörg önnur. Dagleg reynsla vitni þar um vor á meðal! einkanlega hvört ekki sje öll orsök að óttast margfalda efasemi gegn þessari grein. Eða, er ekki þeirra tala þunn orðin hjer, sem gjöri frammar grein á góðum og misyndis lögum? sem áliti lög og rjettargang annað en lands og lýða byrði? sem haldi landsins lögum í heiðri, sjer og öðrum í hlýðni við þau? sem áliti þau markverðari en svo, að við þau leggja megi ýmisleg tog eptir kringumstæðunum, bregða þeim fyrir á stundum, en lifa þess á milli því nær lagalaust? Já, lagalaust mætti vel lifa, eins og *Danmerkur* og *Norvegs* ódauðlegi *Lagabætir*, *Kristján* konungur enn*

V. játar í formálum til Lögbóka sinna, væri sjer-
 hver maður ráðvandur og vildi una við rjett hlut-
 skipti sitt; ekki girnast náungans skaða, heldur
 láta hann njóta jafns rjettar með sjer, en — hvað
 vitnar veraldarsagan um framferði manneskjanna frá
 upphafi, hvað dagleg reynsla, og hvör er prest-
 anna iðulegust umkvartan? Þessi: að *heimurinn
 liggi í enu vonda*. Þeim vondu til skelfingar, til
 refsingar og til eptirdæmis, þeim góðu til verndar
 og til almennings heilla og rósemdar, eru borgara-
 leg lög þess vegna gefin hvörju landi og hvörri
 þjóð, þar dæmin sorglega og mörg hafa svo lengi
 sannað, að náttúrunnar almennu lög fyrir alla, líða
 mörgum úr minni, verða fyrir misjafnri útleggingu hjá
 vitrum alt eins og fáfróðum, og völdugt hróp blektra
 skilningarvita, og tælandi eptirdæmi þess svo nefnda
 algenga og fína móðs, niðurbagga skjótt hinna
 raust. Undir náttúrulaganna einsamalli stjórn báru
 velflestar þjóðir í fyrstu og bera enn lítið eitt af
 villu-dýrum; svo lítinn heiður veita þær þessum
 guðdómlegu lögum; vjer vitum þeirra manna bú-
 staði enn um heiminn í eyðiskógum og giljum
 fjalla, og gjám og hellirum, sem fyrri; þeirra klæðn-
 að hýbýlunum samboðinn; þeirra greind og siði
 sár-auma, þeirra trúarbrögð, fásinnu; þeirra rósemd
 og gleði líkar dýranna, og yfir höfuð að segja,
 þeirra ástand alt sannkallað volæði. En — borg-
 araleg lög heimtu manneskjur aptur úr dýranna
 flokkum, þau leiddu þær til borgaralegs sambands
 og frelsis; úr eyðiskógum og gjótum í útvaldar
 góðar bygðir, í hentug og prýðileg hús og í blóm-

lega staði. Þau hófu manneskjurnar upp æ meir og meir til manneskja tignarlegri ákvörðunar og auglýsingar þeirra dýrmæta eðlis, til rósams eptirþanka og með eptirþankanum til greindar og skynsemi, til reynslunnar speki, til skarpleikans æfingar og til dýrkunar allra sálarkrapta. Manneskjum þjenanlegt frelsi, rósemd og ánægja, auðlegð, og í einu orði: farsæld, spruttu óðum upp í borgaralegra laga vernd og skjóli. Þá fyrst fengu lærdómsmentir og íþróttir og handið nir eiginlega tilveru og lif, og undir þeirra varategt náði verðug guðspekking og dýrkan föstum bústöðum á jarðriki, siðir, umbót, rjettlætið, heiðrun, jörðin að byggjast og yrkjast, margfaldir bjargræðisvegir fyrir manneskjur að verða til og aukast, sæfarir og kauphöndlun að blómgastr, sóttir og sjúkdómar að sönnu fjölgðu, en meðöl og ráð við þeim undir eins. Að öllu þessu leitum vjer enn í dag forgefins meðal villipjóða, sem að eins stýrast, af einhvörri viðurkenningu náttúrunnar, en ekki af borgaralegum lögum; og hvað nefni jeg til náttúrunnar lög, sem ekki einungis hjá þeim, heldur og í samfjelögum manna verða hjá fjöldanum krapta- og ávaxtarlaus, nema undir vernd borgaralegra laga. Litum til dæmanna í heiminum og til sjálfra vor, hvar kristindómur og upplýsing hafa skýrt útlistað náttúrunnar boðorð, og endurnýjað þeirra minningu í hjörtum manna; verður ekki einatt innvortis sannsfæring um skyldu, dáðlaus og máttvana í stríðinu gegn skilningarvitanna freistingum, gegn tælandi dæmum og þess sællifa móðs flærðar-fulllu dómum, sem svo frakkur er til að

gjöra lesti að dygðum og dygðir að löstum? Að dæma hvítt vera svart, en svart hvítt? Látum vjer oss þanninn sigra, höfum vjer undireins drýgt synd og glæp, sem optar itrekaður verður að vana, að tilfinningarleysi um rjett og skyldu, um æru og vanæru, að drotnandi synd eður afbroti, máske að óbóta-máli. Og þanninn gengi flestum i mörgum, ef ekki i öllum greinum, væru borgaraleg lög ekki gefin, sem fyrir vanvirðu og óhlýðni við náttúrunnar lög, ógna ásamt með opinberu straffi og sektum og smán.

En — vjer þurfum ekki villipjóðir til að taka, dæmin höfum vjer gömul og ný hjer á vorum eigin hólma, sem þó ekki var bygður af villi-fólki, heldur norsku fólki Krists árið 874, fólki vönu við samfjelagsbönd og lif og lög, en sem skjótt fann, undir eins og það hafði ný-sett hjer fastan fót og tók að fjölga, hvörsu nauðsynleg borgaraleg lög væru, hverjum einn og sjerhvörr, eins þeir þangað til einráðu *Goðar*, sem sjálfboðnir drotnendur og dómara yrðu að hlýða; fann skjótt yfirrjettar þörf, sem skæri úr þeirra og manna miskliðum. Þess vegna stiptaði *Úlfjótur Alþing* með ráði beztu manna árið 928, varð sjálfur undir eins fyrsti *lögmaður Íslands* og lög-gjafari; skrifleg lög voru hjer i þá daga ekki, því skript kom hjer fyrst að haldi með kristniboðinu árið 1000, og *Úlfjóts* lög fyrir *Ísland* urðu fyrst skrásett árið 1118, og eru nú týnd að mestu; en — hvörki þessi nje *Porgeirs*, viðvikjandi kristni, nje nokkur seinni lög fyrir *Ísland* alt að *Jónsbók*, sem útkom 1280, ef jeg þó

skal hana undantaka, svo sem enn þá gildandi að miklu leyti meðal vor, máttu alls kostar góð heita, því hvörki fengu þau nje kristindómur í þessu landi, þá verndað og viðhaldið rósemd og friði manna á milli, ekki varðveitt æru, lif eða eignir manna, ekki siðgæði ákomið, ekki farsæld eða ánægju gefið; stjórnleysi og óhlýðni gegn lögunum tók æ framar yfirhönd, og fjöldinn sótti rjett sinn, eins og enn í dag, því miður! Þjóðir margar heimsins hvör gegn annari, með ofbeldi, bardögum og styrjöldum. Hversu opt urðu hjer ekki þau málalok, að dómum var á alþingi hleypt um með fjölmennu liði af uppvöðslu-mönnum. Stórbokkarnir og þáverandi höfðingjar landsins voru allmargir þeim mun óvandaðri, sem þeir orkuðu meira, óeirðarmenn og ribbaldar, sem alt tóku með valdi og vopnum að sækja. Þar af leiddi og skjótt rán og gripdeildir, morð og dráp, launsvik og innbyrðis orustur, miklar og svívirðilegar morðbrennur, og hvör fær allar þeirra drýgðu óhæfur talið, sem á stundum engu þyrmdu til að svívirða og vanhæla alla staði. Hvör sem girnist greinilegri lýsingu almennings auma ástands í voru landi á *Sturlungattið*, lesi þar um sjálfa *Sturlungu* og skelfist. Vjer, hvörjum svo tamt er sumum hvörjum að prisa fram yfir alt fornaldanna manndóm og dugnað og ríkdóm og farsæld og visdóm, en niða og rýra, sem mest vora tíma og jafnaldra, sem annars var alþektur ellibrestur þegar á gamla *Horatii* dögum, vjer óskum oss þó ekki að skipta vorum núverandi kjörum við fornaldanna ímynduðu farsæld.

Að Íslands gömlu lög ekki fengu Íslandi gefið heill og farsæld þar til var orsök, að hvörki voru þessi lög *fullgóð*, nje heldur voru þau í *heiðri höfð*. Góð og hentug gátu þau naumast verið á þeim dögum, hvar ráns- og óeirðar- og vígandi svo frekt drotnaði, hugprýði og harðfylgni, en þótt allopt vanbrúkaður til ens verra, voru einkum, ef ekki einungis haldnar að vera *dygðir*; siðgæði, þekking mannlegrar náttúru, grundvallarreglur góðrar stjórnsemi og sannur kristindómur alt á svo veikum fótum; sjálf *Þorgeirs* lög árið 1000, voru blendingur af heiðni og kristni, og þar eptir bættu *Kristinrjettir* undir biskupanna ofríki lítið um; *lögmen*, sem eiginlega sömdu hjer lög að flestra vild, birtu og útlögðu þau, voru alt af um of vanmegna til að halda þeim í heiðri, meðal svo margra óbilgjarna drotnara; einkanlega veitti það því örðugra, sem tímar liðu lengra fram, og biskupum vóx fiskur um hrygg, þar þeir sí og æ gátu fyrir sig borið gamla almúga samþykkt, hvörri biskup *Ísleifur* jafnvel árið 1053¹⁾, litlu áður en hann biskup varð, tjáist að hafa útvegað lagakrapt, nefnilega: að manna lög, það voru *verðslegu lögin*, skyldu æ hljóta að vikja fyrir *Guðs lögum*, til hvorra töldust geistlegra setningar og biskupanna vilji. Þanninn drógu þessir æ meira og meira undir sig, gjörðu flest verðslegt að geistlegu, og verðslegra mátt í flestu rýrann; jafnvel undir kongsstjórninni síðar meir, var *Íslands* stjórn lengi nóg tvihöfðuð undir *hirð*-

1) Rangt. Þessi samþykkt er frá 1253 (Dipl. Ísl. II, Nr. 1).

stjórum og biskupum, og þeir fyrrnefndu flestir höfðu alt að siðaskiptunum litið eitt að segja mót þessum.

Undir því líkri stjórn, hvar ráðrikur og ásælinn vilji voru sjerhvörjum einatt heimild og leyfi til margrar uppivöðslu og óeirða og rangsleitni, var ekki að kynja, þó lög væru hjer í *lillum heiðri höfð*, enda gáfu þau og landinu all-litla heill, því kristindómur og geistlegt stand manna, sem haganlega leiðist æ við taum borgaralegra laga, eigi það ekki að undiroka land og lýð, var svo fjarlægt að stipta kynni með lærdómum og áminningum þá rósemd og *heill og reglu, sem góð lög í heiðri höfð* ein gátu veitt, að geistlegir þvert á móti lengi teljast máttu undirkúgarar *Íslands*, með vanvirtum kristindómi, sem vopn í höndum og munnum. Dagvaxandi óeirðir og með þeim rjettnefnt volæði, ekki vanefna vegna, heldur stjórnleysis, gjörðu *Ísland* fúst á þau einu þá líklegu úrræði, að gjöra móðurlandinu *Norvegs* ríki árið 1264 sjálfviljugt offur af frelsi sinu og eigin stjórn, og gjörast því upp þaðan undirgefið. Smámsaman komu borgaraleg lög þaðan í frá í heiður, en þótt biskupa ráðríki enn þá lengi blandaði óróa í þann rósemda bikar, sem væg yfirráð konganna og þeirra lög betur hinum í heiðri höfð, rjettu innbúum *Íslands*, og það er einkanlega frá þeim tíma, að borgaraleg lög náðu hjer heiðri og hlýðni, að eg fæ reiknað *Íslands* farsælu aldir. Jeg læt þeim annars viljugur eptir farsældar ímyndun sína, sem reikna þær til fyrstu 4ra frelsis og eigin-stjórnar aldanna, og meira líta á blómleg efni, en innvortis rósemi og frið, vernd lífs og

eigna, og alt annað, sem sönn farsæld útkrefur; jeg læt enn fúsari hvörjum eptir sem vill, nú eptir meir en 5 aldir þaðan að dreyma um líklega meiri farsæld *Íslands*, undir gamalli eigin stjórn, ef haldizt hefði alt hingað til, en *Norvegs* og *Danmerkur* konunga; læt þeim og eptir að ímynda sjer hentug ráð til að sefa og eyða með gömlum óeyrðum, upphlaupum, ráni og drápi, og slökkva alla morðelda, þó enn hefðu að líkindum viðhaldist með eigin frelsi og stjórnleysi, sem fyrri; læt þeim enn framar eptir að sýna, hvörninn þá bezt hefði mátt standast og taka duglega við náttúrunnar óbliðu, af eldgjósandi fjöllum og landskjálftum, af hafisþökum, af hallærum til lands og af fiskileysi, af stórstóttum, af mann- og peningsfellir, og þó einkanlega að hafa varið frelsi sitt og kauphöndlun til þessa og framvegis, fyrir ásælni og ofurefli annara voldugra þjóða í stríðum; því jeg hefi þar á móti, míns föðurlands vegna, alla orsök til að gleðja mig langtum framar yfir þeirra heill, sem *góð lög í heiðri höfð*, hafa undir kongastjórninni gefið eða gefa mátt hjer landi og lýð, einkanlega frá siðaskiptanna tímum, og þá allra helst á síðustu öld, því framar, sem upplýsingar- og mannelskuljós hefur náð að skjóta sífelt vaxandi geislum út um vor Norðurlönd, en vizka og mildi vorra stjórnara stökt upphlaupum, morði og undirokunum úr landi. Innbyrðis rósemi og almennings heill, hafa þeirra vís og góð lög plantað aptur hjá oss, ásamt sönnnum kristindómi í hinna stað,

Af *góðum lögum* er heimtað, að þau sjeu ept-

ir mannlegri náttúru með alúð löguð, eptir landsins náttúrulega ásigkomulagi og eptir stjórnarforminu; auk þess eiga þau löguð að vera eptir tímunum og þeirra mikilvægu umbyltingum, líka stutt og auðskilin öllum. Að sönnu verður nú ekki alt þetta sagt um vor eldri lög lengur, hafi það nokkurntíma mátt segja, en — á meðan rjettir löggjafarar ekki umbreyta þeim, eru þau hvörjum manni rjettarsnúra og óraskanlegur helgidómur. Yfirvöld og embættismenn mega, eins og hvörr þegn, að ósekju leiða ríkisstjórn sinni í allri siðsemd fyrir sjónir sjerhvað, er þeir álita framvegis ófullkomið og ótilhlýðilegt eður skaðlegt í eldri og nýrri lögum, en á meðan ríkisins stjórnari ekki leyfir að vikja frá þeim, eru þau sjerhvörjum viss eptirbreytnis regla, þeim æðsta eins og þeim lægsta, því allir erum vjer laganna þjenarar, engir löggjafar, og ekki nema í litlu tilliti er oss leyft að útpýða lög. Þeir gömlu grisku kölluðu lögin: »Guða og manna drotningu og landið farsælt, þegar fólkið hlýddi yfirvöldunum, en yfirvöldin undir eins lögunum. Með öllum rjetti máttu þeir og segja svo, því einkanlega voru það góð lög í heiðri höfð, sem gáfu *Athenuborg* og *Lacedæmon* ekki all-litinn hluta í þeirra natntoguðu blómgun forðum. Af hvörju blómgast *Sparta*? var *Agisilaus* einu sinni aðspurður: af því, ansaði hann, að fólkið í föðurlandi mínu iðkar sig í að gefa lög og hlýða þeim. *Demaratus* kongur í *Lacedæmon*, var spurður af vini sínum, þegar hann flúði úr landi: hvörs vegna flýr þú á burt? Hann svaraði:

Lögin í Sparta eru kongunum máttugri. Í borgara-eiðnum í Athenuborg stóð meðal annars: jeg skal ætíð vera fús til að hlýða yfirvaldinu með góðri greind; og undirkasta mig ekki einungis núverandi lögum, heldur og öllum þeim, sem fólkið framvegis gefur; ekki skal jeg sjá í gegnum fingur við nokkurn þann, sem býður sjer að fyrirlita þau, eða gegna þeim ekki; reyna vil jeg að hefna mín og fólksins á öllum þeim, sem brjóta laganna helgí-dóm. Svo sannarlega hjálpi mjer guðirnir!

Par, í þessum dýrkuðu og blómstrandi stöðum, hjá þessu siðaða og upplýsta fólki, þar sjáum vjer lögin í heiðri höfð. Par gátu þau þess vegna aukið lands og lýða heill, á meðan þeim var hlýtt; en þegar þeir gleymdu að heiðra sín lög og hlýða þeim, varð öll þeirra vegsemd og velgengni eins og *Jerúsalems, Thebens og Corinthuborgar* grafin hastarlega undir þeirra eigin rústum.

Lögin eru heilög, því ber öllum að heiðra þau og hlýða þeirra boðorðum; en vilji sjerleg umbreyting til, sem gjöri það annaðhvört ómögulegt eða skaðlegt landi og lýðum, er það löggjafarans eins, að gjöra þar í undantekningar, þó með allri varúð, því honum er alt eins skylt, sjálfur að breyta lögum samkvæmt og þar með halda þeim í heiðri. En — margar og iðulegar undantekningar frá laganna boði og þeirra löggrundaðra dóma mildanir, vitna, meðal annars um ófullkomin og óhentug lög, sem heldur þurfa endurbótar. Í *Parlamentsræðu*, sem *Jakob sá I. í Englandi* hjelt árið 1609, segir hann: »Sá kongur er situr við stjórn-

arstýrið í landinu, hættir kongur að vera, en verður týranni, þegar hann hættir að breyta eptir lög-unum. Allir þeir kóngar, sem ekki eru týrannar eða meinsærismenn, gjöra sjer að skyldu, að halda sig fyrir innan laganna takmörk. Hvörr, sem yfirtalar þá til annars, er eiturormur og ólukkuleg drepsótt fyrir landið og furstann. Hvör mun þá, eptir þessu, verða yfirvalda og dómara skylda í laganna tilliti? Jeg meina vafalaust sú: *að halda lögum í heiðri og þar með efla lands og lýða heill*. Það er ekki einungis vor sjálfsögð skylda, það er auk þessa vor eiður. Lengi nóg mega siðafræðarar brígsla verðslegum mönnum og handlæknurum um harðlyndi; landsins sár, hvörra misverk og lagabrot olla, þurfa eins og hin náttúrlegu sárin, skarpra læknis-meðala við, eigi hin ekki að verða margföld, skæð og ólæknandi, sje ekki lögunum haldið í heiðri, en hvörr og einn bjóði sjer að gefa lög, að milda eður hártoga lög, að umbreyta þeirra anda og eðli í dádleysu, þegar verka eiga með krapti og haldast í heiðri við fyrirkomandi tækifæri, hvörr einn jafnvel eptir misjöfnu hjarta og vitsmunum. Ó! að sú drepsótt aldrei framar læðist út um vort land, sem forðum á þess myrku og stjórnlausu dögum! Úti er annars um rjettlæti og laga-krapt allan í þessu landi, um reglu, stjórnsemi og friðsemd! Forgefins erfíðar þá sú vísasta og bezta ríkisstjórn upp á góð lög ár eptir ár fyrir Ísland, sje þeim á eptir ekki með alúð hlýtt; sjeu þau *ekki í heiðri höfð*, orka þau engu *framar til lands og lýða heilla*; þau verða þá eins og *Sólon*

forðum sagði, likust göngurófar-vefi, sem stóru flugurnar fljúga í gegnum, en smáflugurnar flækjast í.

Sje annars nokkru landi skylt að hafa sin lög í heiðri, er það sannarlega Íslandi, og þess heill verður það einnig. Öld eptir öld hafa því hlotnast mildustu og beztu kongar og löggjafarar, sem maður frá manni hafa látið sjer alvarlega umhugað með vitrum og góðum lögum, að viðurjetta þess á stundum bágborna hag, eptir ýmisleg náttúrunnar stórgerðu sjónarspil og hrellingar, en aldrei að auðgast af útörmun þess innbúa eður ofþyngja þeirra litlu kröptum. Þvert á móti skal næstliðin öld, og einkum hennar síðari helst, vitna lengi skorinort, um vorrar ríkisstjórnar nákvæmni í að afmá það lakasta af landslögunum og gefa góð og hentug í staðinn. Henni eigum vjer meðal annars að þakka betra rjettargangsform eptir *Norvegs* lög-bók, í stað þess mæðusama gamla; henni arf-töku eptir sömu bók og ýmissra misverka refsingar; óðals- og vexla-rjett; markverðar tilskipanir um húsaga, húsvitjanir, hospítöl, skóla, kaupverzlunarfrelsi, tukthús og margt annað: *Ó! að þau lög öll væru enn í heiðri og hlýðni höfð.* En — þessi hjer töldu eru þó það minsta, sem vitnar um vorra löggjafara mildu stjórn og umhyggju fyrir lagfæringu sjerhvörrar óreglu er hún þekti, fyrir lausn og aðhlynningu vorra hjargræðisvega, fyrir vernd leyflegs frelsis sjerhvörs manns, og hóflegar vægðar í sakamálum, fyrir visinda og uppfræðingar og læknishjálpar og verðugs kristindóms útbreiðslu, fyrir

öllu, er viðrjetta megi alt skólalærdóms- og Jústits-efna ástand hjer á landi, og fyrir útvegum hentugrar lögbókar fyrir Ísland, í stað þeirrar 520 ára gömlu Jónsbókar, og seinni, fyrir vora tíma, óhentugu laga.

Hvörsu augljós vottur er ekki tilskipanin um *Forlíkunar-nefndir* alstaðar hjer á landi, um ríkisstjórnarinnar viðleitni að fækka kostnaðarsömum málaprætum manna, og greiða þeirra skjótu endalýkt? Ó, að samt engin kveinhljóð undirokaðra, við aðgjörðir þeirra nefnda og vanbrúkum svo loflegs verks, nokkurn tíma þurfi að steypa svo velgjörandi lagasetningu í vanheiður! Eins, hvar misliðir manna þurfa framvegis að leiðast fyrir lög og rjettar-gang, saka- og Jústits-mál að dæmast, og leggjast frá einum dómstóli til annars, hefur tilskipunin af 3ja júní 1796 um *rjettarins tilhlýðilegu og skjótu framkvæmd*, og nú síðast önnur af 11ta júlí 1800, sem stiptar *Landsyfirrjett á Íslandi í Yfirrjettarins* forna og lögþinganna stað, merkilega stytt og greitt veginn fyrir öllum viðkomendum. Það er því nú í tilliti til þessarar síðarnefndu allra náðugustu tilskipunar, að jeg sem *síðastur virkilegur lögmaður Íslands*, á hjer að segja skilið við heiðursfult *lögmanns-embætti* og það 872 ára gamla *lögmanns nafn* og *embætti*, hjer á landi framvegis undir lok liðið. Yðar nöfn og minning, verðugu formenn og embættismeðbræður! sjeu meðal vor og niðja í heiðrun, og friður fylgi yðar skuggum, sem sofnaðir eruð. Það er og í hæstnefnds boðorðs tilliti, að jeg,

sem *fyrsti*, af konunglegri Hátign, tilskipaður *Jústitiarius* í þeim *nýstiptaða konunglega Landsysfirrjetti á Íslandi*, í vors æðsta löggjafara og dómara nafni, set hjer með opinberlega í dag nefndan *Landsysfirrjett fyrir Ísland* eitt sinn fyrir öll, með öllum þeim rjetti og griðum, sem lög áskilja fyrir hvörn konunglegan rjett, og hefi jeg hjer með þá æru að innbjóða yður, háu og góðu hlutaðeigandi herrar! til sæta í rjettinum og löglegrar hlutdeildar meður mjer í hans aðgjörðum, sem vjer ástunda skulum, að gjörvallar miða megi til að auglýsa og sanna: *Að góð lög í heiðri höfð, sjeu lands og lýða heill.*

Efli Guð æ þá alhuga ástundun vora *til lands og lýða heilla!*

1802.

I—II.

Anno 1802 þann 29. júní voru eptirfylgjandi dóm-
ar í Landsyfirrjettinum afsagðir:

1. Í dulsmálssök Steinunnar Arnadóttur frá Stóra-Nýjabæ við Krýsuvík.

Það er með hjeraðsprocessi og dómi í þessu dulsmáli sýnt og sannað, að sakapersónan Steinunn Arnadóttir frá Stóra-Nýjabæ við Krýsuvík, innan Gullbringusýslu, hefur um nóttina milli þess 24. og 25. nóvbr. 1801 fætt barn í dulsmáli, án þess að leita reglulegra hjálparmeðala, sem henni og fóstρινu bjarga kynnu við fæðinguna. Þetta barn hefur hún nokkurn tíma þar eptir, eptir hennar eigin sögn, geymt í rúmi sínu, unz hún sá sjer færi til að sökkva því með viðbundnum steini niður um ísvök, er hún þjakkad hafði á tjörn skamt frá bænum. Um tímann, þegar hún barninu útvarpaði, hefur henni fyrir hjeraðs- og landsyfirrjettinum ekki borið saman við sjálfa sig, heldur en um annað fleira í þessu efni. Þó virðist líklegast, eptir hjeraðsprocessins fylgiskjali Litr. B., að eptir fyrstu meðkenning hennar fyrir sóknarprestinum, hafi því ekki fyrri en þann 2. desbr. varpað verið í tjörnina, kvis um þetta útdreifst daginn eptir, og barnsins likami þann 4. desbr., að

presti og 6 vottum viðverandi, verið með öngulkrókum upp dreginn.

Tveir menn fluttu likama barnsins strax eptir til landphysici Jóns Sveinssonar, sem með skoðunargjörð af 7. desbr, hefur ályktað barnið að vera lifandi fætt og fullburða, en þar eptir líklega dáið af illri meðferð.

Það, sem Steinunn Árnadóttir og hennar forsvarsmenn helzt fram bera hennar máli til einhverrar afbötunar, er einkum þetta:

1, að Jón Snorrason, barnsaðir hennar, sem áður hafði með henni barns aflað fram hjá konu sinni, og, að Steinunnar sögn, komið henni til að lýsa ranglega föður að því barni, giptan mann, Jón Oddsson á Svalbarða, hvað Jón Snorrason játar sig nú einungis hafa samþykkt, hafi, þegar Steinunn nú í annað sinn var að hans völdum óljett orðin, ógnað henni og hótad að ganga sem næst lifi hennar, ef hún lýsti hann föður, optlega ámalgað að hún kæmi fóstrinu leynilega undan, löngu áður en hún barnið fæddi. Þegar hún hafði falað af honum leyfi til að fæða í lambhúsi hans, hafi hann ráðið henni til að fæða helzt úti á viðavangi, og þegar hún eptir fæðinguna hafi beðið hann koma fóstrinu undan í kirkjugarðinn, hafi hann ráðið henni að lauma því norður í tjörnina. En þegar hún í fyrsta sinni um hennar barnspunga hafi við Jón talað, og undan því færst að leyna honum, hafi hann með fyrr tjeðum ógnunum barið hana, svo að blánað hafi undir auga. Að sönnu er þetta alt Steinunnar einnar sögusögn í eigin sök, og hún

sjálf illa ræmd og ómerk haldin, líka alt saman aptur borið af Jóni Snorrasyni. Þó gefur játning þessa enn verr kynta varmennis, fyrir landsyfirrjettinum nokkra grunsemd um, að hann hafi ógnunum við hana fram hreytt.

2, að barnið hafi andvana fæðst og líklega dáíð af byltu, er Steinunn kveðst fengið hafa við smalamensku í fjalli, viku áður en hún fæddi.

3, að skoðunargjörð landphysici á barninu, eptir svo langan tíma frá fæðingunni og líkamans flutning langar leiðir, ekkert þar á móti sannað fái henni til áfellis.

4, að hún ekki hafi leitað sjer heimulegra fylgsna til að fæða í, heldur rjett hjá foreldrum sínum, fætt í rúmbóli sínu.

Það, sem þó þvert á móti sakfellir hana að lögum, er:

a: Að hún fyrir fæðinguna leyndi þunga sínum, við aðra en barnsföður sinn, og þrætti harðlega fyrir, að hún óljett væri. Líka ráðgjörði, eptir hennar eigin játningu, nokkrum tíma fyrirfram og falaði að mega fæða leynilega í lambhúsi Jóns, hvers vegna hún virðast má lengi að hafa ásett sjer þetta illræði.

b: Að ekkert, nema hennar eigin ómerka sögusögn í eigin sök, vitnar neitt um byltu, er hún fengið hafi, viku áður en fæddi, og sem hafi mátt verða fóstrinu skaðvæn. Þetta er því síður af nokkru verði, sem Steinunn nú fyrir landsyfirrjettinum játað hefur, að hún í 4-daga eptir þetta fyrir borna fáll, hafi fundið til lífshræringar hjá fóstrinu,

en ekki 3 seinustu meðgöngudagana, sem allopt skeður hjá óljetum konum, sem þó fæða lifandi börn.

c: Þegar að fæðingu kemur, leitar hún engrar mannhjálpar, hversu auðfengin sem hún var, þar hún fæddi við rúm-fótagafl foreldra sinna, í sinu eigin rúmi. En hvorki kallar þau til hjálpar, nje gefur sín vandræði til kynna með neinu móti. Svo hæg fæðing andvana barns, að fólk í næsta rúmi og sama húsi ekki af henni vita þurfi, hefði hún um fæðinguna ekki niðri byrgt náttúrleg kvein, sem mögulegast gat, og lagt alla launung á þetta, er og mjög svo ólíkleg.

d: Þegar Steinunn hefur fætt, veitir hún fóstrinu enga móðurrækt eða skyldu. Hún bindur ei fyrir naflastrenginn, eða skilur á milli, og hreinsar ekki upp vit eða andrúm barnsins, sem vel gat verið með lífi fætt, þó hún jafnvel segði satt, að hún hefði ei vör orðið við líf með því. Hún neitar að sönnu að hafa lagt hendur á það til morðs, en getur þó, eptir játningu um hennar illu meðferð á því, ekki hreinsað sig frá að hafa verið þannig olandi þess dauða, ef það með lífi fæðst hefði, einkum þar hún hjer á ofan tróð því svo illa umbúnu og meðhöndluðu með fylgju og öllum óhreinindum ofan í rúm sitt.

e: Leynileg geymsla fóstursins í rúminu nokkra daga þar eptir, og loksins eins leynilegur útburður þess í tjörnina, gjörir dulsmál hennar að lögum fullsagnæmt.

f: Skoðunargjörð landsphysici á líkamanum

gefur að sönnu hans álit og vitni um að barnið hafi lifandi fæðst, og mætti að svo miklu leyti auka grunsemdina móti Steinunni. En landsyfir-rjettinum gefur hún þó ekki orðið fullnóg röksemd, þegar aðgætist:

1, að sá dauði líkami barnsins við geymslu í heitu húsi og volgu rúmi Steinunnar, frá morgni þess 25. nóvbr. til 2. desbr., eptir líkindum hefði mátt komast í nokkra rotnun, þó skoðunargjörðin vitni móti henni, og 2, það innvortis lopt í líkam-anum einnig, við þar eptir upp á fallið frost, mis-jafnan aðbúnað hans og hristingu við flutning um há-vetur 6 eða 7 mílur yfir örðugar leiðir, útvikka svo allan líkamann, einkum lungun, að þau við lungnaprófið hafi flotið í vatni. Það má og 3, virð-ast nokkuð undarlegt, að skoðunargjörðin getur ekkert um útvortis áverka á líkama barnsins, en þótt sóknarpresturinn, með 6 viðstöddum mönn-um, þá líkaminn var upp úr tjörninni dreginn, vitni, að þetta sje gjört með öngulkrókum, sem líklega hefðu mátt ná inn úr þeirri ljereptstusku og prjóna-posanum, er líkamann huldu.

Framantaldar líkur Steinunni á móti, að hún hafi af ásettu ráði vera mátt orsök til fóstursins dauða með illri meðhöndlun þess, þó lifandi fæðst hefði, fæðing hennar í leyni og allar þar að lút-andi kringumstæður, eins hennar vitnaða vonða kynning að undanfögnu, frá því hún komst í kunningsskap við Jón Snorrason, alt þetta gjörir hana seka þess straffs, sem N. L. 6.—6.—7. og 8. áskilja. En Jóns Snorrasonar grunsama hlutdeild

verður framar með aðgreindum dómi yfir honum til sekta metin, undir eins og önnur hans afbrot, fyrir hver hann nú er að lögum ákærður.

Því dæmist rjett að vera:

Steinunn Árnadóttir á, fyrir barnsfæðingu í dulsmáli og grunsamt morð á fóstri sínu, eptir N. L. 6.—6.—7, 8, að missa höfuðið, og þetta síðan uppfestast á stjaka. Sömuleiðis á hún, eptir N. L. 6.—6,—1. og 3., að hafa fyrirgjört höfuðlóð sinni til kongs, og fasteign, ef nokkra á, eptir tilskipuninni af 6, febr. 1694, og þar með borga allan löglegan kostnað, sem leitt hefur af þessari málssókn, eptir N. L. 1.—22.—2, 10.

Þó má engin execution eptir landsyfirrjettarins dómi fram fara, unz um hana er, eptir kongsbrjefinu af 22. april 1758, fengin konungleg allranáðugust úrlausn, verði honum ei appellerað, eða, eptir þess konunglega cancelliis ályktun, stefnt til kongsins hæstarjettar.

Eptir málavöxtum og fram færðum afbötunum, getur dráttur á sókn og framhaldi þessa máls ekki metist saknæmur hlutaðeigendum.

Sakarpersónan Steinunn Árnadóttir var fyrir rjettinum að spurð, hvort hún, sem sjálf

hefur heyrt þennan dóm upplesinn, vilji frá honum appellera, svarar já.

2. Í hórdómsmáli Jóns Snorrasonar frá Stóra-Nýjabæ við Krýsuvík innan Gullbringusýslu.

Sakamaðurinn Jón Snorrason, frá Stóra-Nýjabæ við Krýsuvík innan Gullbringusýslu, er að sönnu lögsóttur í hjeraði fyrir meðvitund duls-málssakar barnsmóður sinnar, Steinunnar Árnadóttur frá sama bæ, fyrir ógnanir og fyrir faðerni tveggja barna fram hjá konu hans, er Steinunn hefur upp á hann lýst, og loks fyrir meðgenginn getnað fjöggra barna alls fram hjá og eins í lausaleik. Fyrir þessi afbrot er hann í hjeraði þann 18. marz næstliðinn dæmdur að missa höfuð sitt með exi. En bæði hefur vitnaleiðsla í þessu máli, og sakamannsins meðkenning fyrir landsyfirrjettinum undir eins upplýst: 1, að Jón Snorrason, sem einu sinni áður er dæmdur og straffaður fyrir þjófnað, er nú í öðru sinni uppvís orðinn að þjófnaði og þjófnaðar hlutdeild bæði á heyi og mat frá foreldrum Steinunnar Árnadóttur. Lika og er gefin laga-grunsemd um ófrjálsa mörkun hans á tvævetrum sauð og einu lambi undir hans mark, en þó engin lögleg rannsókn um þetta í hjeraði tekin, eða Jón þar eða hjer stefndur til að liða nokkra ákæru eða dóm fyrir þetta, eða fyrir þá grunsemi,

að hafa táldregið Steinunni til þjófnaðar, eins og til annara misverka.

2, er at barnsmóður Jóns Snorrasonar, Guðnýju Jónsdóttur, svarið, að hún eptir áeggjan og fortölum Jóns hafi lýst vinnumann hans, Jón Bjarnason, föður að því barni, er Guðný fæddi fyrir 4 árum síðan, en nú við vitnaleiðsluna gegn Jóni Snorrasyni, sör þennan sakamann að vera sannan föður að, hvað og staðfest er, bæði með Jóns Snorrasonar skýlausri meðkenningu fyrir landsýfir-rjettinum, og með Jóns Bjarnasonar þann 9. marz þ. árs aflögðum eiði. Þó er Jón Snorrason ekki hingað tilstefndur, ákærður eða dæmdur fyrir þessi illverk, nje heldur eptirgrenslað og sektað, hvort hann, eptir Steinunnar Árnadóttur framburði, hafi líka eggjað hana á að lýsa ranglega Jón Oddsson á Svalbarða föður að hennar fyrra barni með Jóni Snorrasyni, en þótt Jón þessi hafi jafnvel játað samþykki sitt og hlutdeild í því, og N. L. leggi við þvílíkar misgjörðir stórsektir. Það er ei heldur í hjeraði upplýst, með hverjum kjörum Jón Bjarnason hafi heitið Jóni Snorrasyni faðernis viðgöngu hans vegna, eða hvort hann nokkru sinni hafi því í raun rjettri á sig játað. Ekki heldur í tilliti til N. L. 6.—13.—9., hvort barnsmæður Jóns Snorrasonar, Guðný, Þóra og Steinunn, hafi haldið óskertu mannorði af legorðsmálum, áður en þær mistu það með barneignum við Jóni.

Þvi dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdóminum yfir Jóni Snorrasyni, af-sögðum að Reykjavík þann 18. marz næst-liðna, einungis um nokkur Jóns Snorrasonar uppvisu, en enn ódæmdu lagaafbrot í staðinn fyrir öll, fráfellur landsyfirrjetturinn, með því að vísa hjer með hans málum heim aptur í hjerað, á kostnað aktors og hjeraðsdómars, til nýrrar og löglegrí ransóknar og dóms, um Jóns Snorrasonar með vitnaleiðslunni í hjer-aði, og játningu fyrir landsyfirrjettinum, upp-visu orðnu og grunsömu illverk, einkanlega hvað viðvikur þjófnaði hans og áeggjunum til barns-mæðra sinna, að lýsa ranglega aðra barnsfeð-ur, og til faðernis viðgöngu, að kaupa þar til Jón Bjarnason.

Þessum landsyfirrjettardómi ber hlutaðeig-andi aktori og hjeraðsdómara að fullnægja án dvalar, með öllum þeim hraða, sem tilskip-unin af 3. júní 1796 áskilur, og aktori þar ept-ir tafarlaust að stefna málinu á ný til lands-yfirrjettarins algjörlegs dóms.

Guðný Jónsdóttir, hjer fyrr nefnd, á að lög-um að undirkastast Justitiens ákærum, til dóms og sekta fyrir meðkenda, logna barnsfaðernis-lýsingu hennar fyrir 4 árum. — Fyrir drátt

málsins hingað til, kunna hlutaðeigendur, að öllu ásigkomulagi yfirveguðu, ekki að sektast.
— Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

III.

Anno 1802, þann 11. ágúst um eptirmiðdaginn, var afsagður svolátandi dómur í landsyfirrjettinum í máli Jóns Snorrasonar frá Krýsuvík:

Í máli þessu er með sakamannsins Jóns Snorrasonar staðfestri eigin meðkenningu, fyrir hjeraðs- og landsyfirrjettinum og ítrekuðum vitnaleiðslum, upplýst:

1. Að Jón Snorrason, nú á 36. aldursári, hefur um tvitugsaldur átt barn í lausaleik með ógiptri kvenpersónu á Vestfjörðum, og síðan, fyrir meir en 4 árum, fram hjá konu sinni aflað barns með ógiptri stúlku, Guðnýju Jónsdóttur. Þess þriðja óekta barns, en annars fram hjá, fyrir meir en 3 árum, með þáverandi stúlku, Þóru Gísladóttur, Hins 4. óekta barns, en þriðja framhjá, með stúlku- unni Steinunni Árnadóttur, fyrir rúmum 2 árum, og loksins með seinast nefndri kvenpersónu aptur hins 5. óekta barns, en fjórða fram hjá konu sinni, á næstliðnu ári, hvert barn Steinunn þessi fæddi í dulsmáli í nóvbr. sama ár, og er fyrir hið sama af landsyfirrjettinum nýlega dæmd.

2. Að Jón þessi Snorrason hefur lokkað barnsmóður sína, Guðnýju, og jafnvel seinustu barnsmóður sína, Steinunni, til að lýsa ranglega, saklausa menn, feður að 2 hans og þeirra börnum, keypt vinnumann sinn, Jón Bjarnason, til að kannast við Guðnýjar barn; en þó hafa þessi Jón og Guðný með aflögðum eiðum, undir eins sannað sakleysi Jóns Bjarnasonar og sekt Jóns Snorrasonar. Líka hefur bóndinn Jón Oddsson á Svalbarði hreinsað sig með eiði frá Steinunnar faðernis lýsingu, en bæði Jón Snorrason og Steinunn síðan játað hið rjetta faðerni.

3. Er Jón Snorrason árið 1790 af Lögþingisrjetti dæmdur fyrir þjófnað, til 2 ára tukthúss erfiðis, og hefur, eptir stiptamtmannsins hjer undir littr. H. framlagða vitnisburði, straffið útstaðið, án þess það verkað hafi aðra betrun hjá sakamanninum, en að hann aptur er orðinn uppvis að þjófnaði á heyi og mat, eptir hans eigin meðkenningu fyrir Landsyfirrjettinum, og Steinunnar Árnadóttur framburði. Þvert á móti hefur hann í næst umliðin 4 ár lagst í skammarlegt hórdóms líferni, og auk þess með margháttuðu vondu framferði gjört sig illa kyntan í manna samvistum.

Hvert straff framantöld misverk Jóns Snorrasonar að lögum verðskuldi, þar um væri engin vafasöm meining, ef hann í tíma hefði fyrir sjerhvert áður lögsóttur og dæmdur verið. Hjer er að sönnu sýnt og sannað, að Jón hefur aflað 5 óekta barna, þar af fjöggra fram hjá konu sinni, á 4 ára tíma, ærurskert yngisstúlkur, 3 eða 4, með

áður óskertu mannorði, hverja eptir aðra, tælt 2 til að lýsa ósanna feður, keypt mann til faðernis viðgöngu fyrir sig, stolið á ný og hagað sjer óráðvandlega, og gjört sig grunsaman um lokkun Steinunnar til hvinsku, og að hafa leitt hana eða hrætt til að leyna seinustu barnsfæðingu sinni, ef ei til að fyrirfara barninu.

Samt getur landsyfirrjetturinn ekki metið hans hórdómsverk sem 2., 3., eða 4. hórdómsbrot, á meðan enginn dómur er fyrir nokkurt þeirra áður yfir honum genginn, eða nokkur lögsókn, svo dómur og straff fyrir þess háttar afbrot hans að undanfögnu, hefði getað leitt hann til betrunar, agað hann og aðvarað. En að dómur eigi í hvert sinn að ganga yfir þess háttar afbrotum, sýnir ljóslega N. L. 6.—13.—25., sem áskilur, að hórdómur eigi að sannast fyrir tilhlýðilegum dómurum. Sömu leiðis tilskipunin af 3. júní 1746 § 12, sem býður að dæma hórdómsmenn úr sýslunni; en þó kongsbrjefið af 5. maí 1779 setji bætur í þess stað, býður samt kongsbrjefið af 15. marz 1780, dómaranum hvert sinn að dæma hinn seka til bóta fyrir sýsluvistina. Þess vegna verður hjer enginn hórdómur til sekta metinn, svo sem framinn í 2., 3., eða 4. sinn, á meðan ekkert straff er fyrir hann dæmt í fyrsta sinni. Þó getur landsyfirrjetturinn ekki annað en gjört að sjerlegum álitum Jóns langvarandi skammarlega hórdóms lífernir og ærukrenkingu margra meyja, í tilliti til N. L. 6.—13.—8., auk annara hans fyrri og seinni opinberu og átöldu afbrota.

Þvi dæmist rjett að vera:

Jón Snorrason skal, fyrir langvarandi frillu og hórdóms lifnað og öflun 5 óekta barna, þar af fjögur fram hjá konu sinni, fyrir að hafa tælt barnsmæður sínar til falskra faðernis lýsinga og keypt Jón Bjarnason fyrir 3 rdl. að veita ósannri lýsingu upp á sig viðgöngu, fyrir grunsama lokkun og ógnun við Steinunni Árnadóttur til að leyna barnsfæðingu sinni í næstliðnum nóvbr., fyrir þjófnað og þjófnaðar hlutdeild í öðru sinni, og margvíslega aðra hjer vitnaða óráðvendni, eptir N. L. 6.—13.—27., álitast sem lygari og minni maður, erfiða 6 ár í Kaupmannahafnar þrældómi, bæta til landfógeta Finne einfalda hórdómssekt með 9 rdl; 2 rdl. til jafnra skipta milli Jústitskassans og fátækra í Grindavíkurhreppi; 32 sk. í stað opinberrar aflausnar, til þess islenszka tukthúss. Hafi sinni búslóð fyrirgjört til kongs, að frá-dregnum öllum löglegum kostnaði til sóknar og varnar þessa máls, af hverjum talsmanni hans fyrir landsyfirrjettinum, sýslumanni Jóni Espólin, gjaldist 10 rdl. En hrökkvi bú Jóns Snorrasonar eigi til þessa, bæti Jústitskassinn sýslumanni Espólin hvað ábrestur. —

Pennan dóm skal þó eigi framkvæma á Jóni

Snorrasyni, fyrr en eptir fengna konunglega úrlausn um þetta mál, verði því eigi til hæstarjettar appellerað.

Drátt málsins hingað til metur landsyfirrjetturinn, eptir ásigkomulagi, ekki saknæman hlutaðeigendum.

Dómurinn er bygður á N. L. 6.—13.—8., 25, 27; 1.—13.—11., Stóradómi, tilskipuninni af 3. 1746, kongsbr. af 15. marz 1780 og 16. febr. 1787, tilsk. af 20. febr. 1789 § 2 og N. L. 1.—22.—2, 10.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

IV.

Anno 1802, þann 21. septbr., voru eptirfylgjandi dómar afsagðir í landsyfirrjettinum:

1. Í sauðapjófnaðarmáli Ara Einarssonar frá Klungurbrekku í Snæfellsnessýslu.

Með hjeradsprocessi og dómi, gengnum að Ósi á Skógarströnd innan Snæfellsnessýslu þann 23. og 24. febr. næstliðna, er ánægjanlega sannað, að 5 sauðkindum fanst við gjörða] ransókn ofaukið í fje Ara Einarssonar á Klungurbrekku, hvar af bóndinn Steinúlfur Bjarnason á Skoreyjum hefur

með aflögðum eiðum, helgað sjer 2, undir Ara mark færðar, Vigfús Arason á Narfeyri sömuleiðis aðrar 2, en að þeirri fimtu hefur enginn eigandi leitt sig, og Ari Einarsson á Klungurbrekku enn síður getað sannað eignarrjett sinn eða heimild á þeim, jafnvel þótt hann staðfastlega neiti að hafa stolið nokkurri kind af þessum. Þær 4 sauðkindur í búi hans, sem þeir Steinúlfur og Vigfús hafa helgað sjer, eru allar virtar á 3 rdl. 32 sk., og fyrir þjófnað á þeim er Ari Einarsson dæmdur af constitueruðum sýslumanni, Pjetri Pjeturssyni, eptir tilsk. af 20. febr. 1789 § 1., til 4 mánaða tukthúss-erfiðis, en engra ígjalds- eða skaða-bóta, þar eigendurnir meðtóku þær mistu sauðkindur lifandi aptur.

Af prócessinum sjest ei glögt um aldur Ara, þar sú fyrsta ransókn í þessu máli, gjörð þann 30. nóvbr. 1801, telur hann 39 ára, en hjeraðsdómurinn fertugan. Hvort heldur sem er, verður það vafalaust, að Ari er fullgamall, til þess, að reglulegt lagastraff nái til hans, og að margra ára vera hans í vestursveitum hefur áunnið honum ilt mann-orð fyrir ýmisleg pör, sem þó hvorki eru hjer rjettilega ákærð fyrir þessum rjetti, nje heldur reglulega sönnuð.

Því dæmist rjett að vera:

Ari Einarsson frá Klungurbrekku í Snæfellsnessýslu, sem ekki hefur getað helgað sjer 4 sauðkindur, teknar undir hans marki úr sauð-

fje hans, og sem Steinúlfur Bjarnason á Skoreyjum og Vigfús Arason á Narfeyri hafa löglega sannað sig að vera rjetta eigendur að, skal, eptir tilsk. af 20. febr. 1789 § 1., fyrir stuld á þeim, erfiða 2 ár í því íslenzka tukthúsi. Löglegur kostnaður, sem leiðst hefur af þessari málssókn, betalist af Ara Einarssonar búi, hvar af til aktors, sýslumanns Jóns Espólins, fyrir ferðakostnað til landsyfirrjettarins, hvar hann undir eins átti öðru máli að gegna sem aktor, lúkist 8 rdl. En hrökkvi það eigi til, gjaldist þessir 8 rdl. af Jústitskassanum.

Aktor, sýslumaður Jón Espólin, sem forsóm-
aði að mæta í tækan tíma í þessu máli, þann
9. ágúst næstliðna, og undir eins hjer að fram-
leggja þann til skyldaða tukthússdóm yfir Ara,
og þar með orsakaði málsins uppihald, bæti,
eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, 10 rdl. til Bæj-
arsveitar í Borgarfirði, og defensor, sýslumaður
Sigurður Pjetursson, fyrir að hafa aptur
skilað landsyfirrjettarins stefnu rifinni, gálaus-
lega með hana höndlað, ef ei þar með sótt
að vanvirða rjettinn, og síðan viljað fegra þessa
sína yfirsjón með tortrygðum og öldungis ó-
merkum vitnisburði á lausum brjeflappa, bæti
fyrir sína óhreinu málameðferð 2 rdl. til Sel-

tjarnarnesshrepps fátækra, og eins miklu til jústitskassans. Af öðrum hlutaðeigendum virðist máli þessu forsvaranlega framhaldið.

Alt það idæmda lúkist innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

V.

2. Í máli Davíðs Jónssonar úr Vestri-Skaptafellssýslu, mót sýslumanni Jóni Guðmundssyni.

Með hjeradsprocessi og dómi gengnum að Kirkjubæjarklaustri þann 21. maí þ. á. og eptirfylgjandi nótt, hefur sýslumaðurinn í Vestur-Skaptafellssýslu, Jón Guðmundsson, lögsótt og dæmt bóndann Davíð Jónsson, þá búandi á Heiði í sömu sýslu, fyrir framkvæmt rán á hreppstjórnar protocolum, nóttina milli þess 24. og 25. oktbr. 1801, og fyrir ósannaðar ákærur um, að Davíðs meiningu, ranglega í hann innfærða skuld upp á Davíð, til að bæta sín 3 mörk. Samsvarandi þessum hraparlega og gifurlega æruleysisdómi virðist gjörvöll málssóknin. Sýslumaður Jón Guðmundsson stefnir sjálfur þann 29. apr. þ. á. Davíð Jónssyni og mörgum öðrum til þings, vegna fyrirborinnar klögunar hreppstjóra yfir Davíð, á þeirra hreppstjórnarþingi næstliðið haust, sem í stefnunni tjáist að hafa slegist upp á þá fyrir rjettinum, mitt í þeirra embættisverkum, með ótilbærilegum orðum, veitt þeim of-

riki, rænt frá þeim hreppsprotocollinn, hindrað þeirra embættisverk, ónýtt þeirra samkomu, kallað þá lygara, lagt hendur á einn og viljað yfirfalla hann, og loksins selt þeim sveitarbókina fyrir 1 rdl. courant. Þó nú sýslumaður fyrir beri í stefnunni, að þessi hreppstjóra áklagan sje dateruð 8. desbr. 1801, og til vitundar undirskrifuð af 2 prestum, þó hann vænist að þeir krafist hafi, að Davíð lögsóttur yrði og dæmdur fyrir þessa misgjörninga, þó sýslumaður í stefnunni kalli, að mál þetta sje publik- og jústits-sök, sem eptir tilsk. af 3. júní 1796, eiga að fá fljótustu framkvæmd, fer hann þó fyrst þann 29. apríl næst eptir að taka það upp, þvert á móti nefndri tilskipun og N. L. 1.—13.—22. Þá fyrst sendir hann Sigurði Hendrikssyni með stefnunni skikkun að sækja málið á hendur Davíði, en þó processinn fyrir beri, að þessi skikkan sýslumannsins sje útgefin sama dag og stefnan og fylgi honum undir littr. A., finnst hún þó hvergi við aktinn, sem gagnstætt er N. L. 1.—8.—5., 7, ekki heldur hreppstjóra klaganin af 8. desbr., sem sýslumaður hefði þó átt í stefnuna að innfæra, bæði til merkis um, að hún væri til, og svo orðuð, sem stefnan sýnir, og til að firra sig sem dómara þeirri leiðu grunsemd, að hann sjálfur gjörði sig að sækjanda og dómara undir eins, um hvað stefnan annars ber fullljóst vitni, þar sem sýslumaður skrifar sjálfur stefnuna, ekki eptir neinu sækjandans uppkasti, heldur stýlar hana sjálfur, stefnir vitnum og þingvitnum, meðdómsmönnum, sjálfum sækjanda og þeim sekaða Davíð fyrir rjett, sem þeg-

ar í stefnunni meðtekur frá dómaranum fyrirfram hálfá málssókn og ávísun um væntanlegan ærulsýsisdóm yfir sig, hversu gagnstæð sem þessi aðferð er öllum tilhlýðilegum rjettargangi og saknæm eptir tilsk. af 19. ágúst 1735 § 17. Lukkulegir eru þeir í stefnunni tilnefndu prestar og hreppstjórar, hafi þeirra fyrirborna klagan af 8. desbr. ekki verið til, og að hún í processinum hvergi finst, því engin af þeim grófu sakargiftum, er stefnan gefur Davíði, er síðan fyrir rjettum¹⁾ sönnuð. Vitnaleiðslurnar í hjerði votta, að hreppstjórnarþingið var haldið þann 23. oktbr. 1801, og að Davíð hegðaði sjer þar skikkanlega. En að um nóttina milli þess 24. og 25. oktbr., þá Davíð stundu eptir dagsetur, kom á hreppstjóra mót, ekki var neinn rjettur haldinn, vottar bæði næturtíðin, þar lög ekki leyfa í N. L. 1.—4.—2. stefnufarir, auk heldur rjettarhald, eptir sólarlag, og ekki boðburð, þegar dimt er orðið á vetrum eptir N. L. 1.—3.—9., líka og N. L. 1.—3.—3, að þar ekki gat rjettur heitið, hvar ölföng voru á gangi, heldur þess háttar rabb-samkvæmi, sem N. L. 6.—21.—1. gjörir ráð fyrir. Ekki heldur er vitnað, að þá hafi nokkur hreppstjórnarverk yfir staðið, eða sú við flöskur og pela glaðværa samkoma verið ónýtt af Davíð. Ekki heldur, að Davíð hafi með valdi eða í óleyfi tekið sveitarprotocollinn, sem lá þar á borði, sjer í hendur, heldur að Bergur prestur Jónsson hafi eptirlátið Davíð hann, sem kannast ekki við 72 sk. skuld, er upp á hann fanst skrifuð í bók-

1) Svo í hdr.

ina, og út af því eykst þras í þessu nætursamkvæmi, einkum milli Davíðs, sem var drukkinn, og hreppstjórans Sigurðar Hendrikssonar, svo við ryskingum lá. Vitnin eru eigi samhljóða í, hvor þeirra vakti þær fyrst, þar 1 hefur svarið, að Sigurður hafi fyrst tekið í axlir á Davíð með reiddum knefa og illmælum, en Davíð þá sett hann í kút ofan á kistu; en þar á móti er og vitnað, að Davíð hafi orðið fyrri til handaflangs. Ekki er heldur annað um Davíð sannað, en að hann hafi lýst þá upp á hann færðu 72 sk. skuld í sveitarbókinni að vera logna, og að hann hafi boðið þeim bókina aptur, væri skuldin út dregin, hvers vegna, ef prestar og hreppstjórar vildu átelja þau ámæli, þeim bar að hreinsa sig löglega af þeim, með því að framleggja sveitarbókina, eptir gjörðum stefnum, fyrir hjeraðs- og landsyfirrjettina, og sanna þar þessa skuldarlýsingu. Hvergi er það upp á Davíð sannað, að hann hafi selt hreppstjórnum sveitarbókina fyrir 1 rdl., heldur að Davíð hafi átt 1 rdl. hjá hreppstjórum fyrir vinnukonu flutning úr Meðallandi, sem Sverrir Eiríksson hafi afhent honum, en Davíð að því búnu hreppsbookina í hendur Sverris. En — auk þess, að materia þessa máls stendur í tilliti til stefnupóstanna og hjeraðsdómsins á svo veikum, hefur þó þess forma gengið á enn meir lasburða fótum, því

1, finst hvorki sú umgetna hreppstjóra klagan í processinum eða stefnunni, nje heldur skikk-anin til sækjandans, hver og er fyrst útgefin sama dag sem stefnan, og með henni send aktori.

2, hefur sýslumaður sjálfur stefnuna samið, og í henni ákærur og uppástand án allrar heimildar, og, án þess að hafa sanna látið nokkurn ákærupóst, verið bæði sakaráberi og dómari, þó honum gæfist nógur tími, eptir embættisskyldu, frá 8. desbr. til 29. apríl, að hafa sækjanda tilsett, er stefnu gat skrifað, eða uppkast til hennar inngefið, og allri sækjandans skyldu gegnt.

3, hefur hann, með því að láta vanta þá fyrirbornu klögun í process og stefnu, og sína skikkun til sækjandans, gálauslega gegnt sínu dómara- og skrifara-embætti, eptir N. L. 1.—8.—5, 7., og tilsk. af 19. ág. 1735 § 17, og með því að frávísa Davíðs Jónssonar fullmeðtækilega forsvars innleggi og exceptionum, hjer framlögðu með littr. E., og þó hvergi í prócessinum að geta þess í hinu minsta, ekki einungis haldið rangan protocoll, heldur gjört Davíð Jónssyni opinbera rjettarneitun. Eins hefur sýslumaður Jón Guðmundsson, með því að draga Davíð, sem krafðist rjettar og forlíkunar aðgjörða eptir tilskipuninni af 20. jan. 1797, til hverra einungis þetta mál stefnast átti, beint eptir hennar 13. §, fyrir lög og dóm, og í stefnunni sjálfri að neita honum fyrir fram, sem almúgamanni, um talsmann, og dæma hann samt fyrir svo litla sem enga sannaða sök, frá ærunni, sem, næst lífinu, er sjerhverjum mest áriðandi, gjört nefndum Davíð stórkostlegan órjett og kúgandi rjettarspilli, smán og mikinn kostnað.

4, er með vitnanna framburði gefin grunsemd um, að sýslumaður Jón Guðmundsson hafi færst

undan að gefa Davíð processinn útskrifaðan í tækan tíma, þegar hann fyrir rjetti óskaði þess, með því að bera fyrir, að processinn ganga ætti til amtsins, til hvers staðfestingar hann, öllum lögum gagnstætt, hefur dirfst að skjóta æruleysis dómi, er koma átti inn fyrir æðri rjett, þar hann þó vel mátti vita, eptir tilsk. af 19. ág. 1735 § 6 og öðrum lagasetningum, að ekki í því líkum æruleysis málum, heldur einungis í lítið umvarðandi pólitísökum, mega undirrettardómar með yfirvalda úrskurðum staðfestast. Þar Davíð Jónsson ekki hefur annars löglega sannað, að hann forgefins vitjað hafi hjeradsprocessins til sýslumannsins við lok þeirra 4 vikna, sem lög leyfa til hjeradsdóma útskriftar, kann það þunga straff, sem tilsk. af 20. oktbr. 1710, hjer lögleidd með kongsbrjefinu af 19. jan. 1742, tiltekur fyrir processahald, þar fram yfir, nú ekki að áleggjast fyrir þá 11 eða 12 daga, sem processinn er um seinan kominn Davíð Jónssyni i hendur.

5, hefur sýslumaður Jón haldið þing og rjett eptir sólarlag, og á nóttu uppsagt æruleysisdóm yfir Davíð, þó N. L. 1.—5.—8. gæfi þar til fullnógan frest.

6, sýslumaður Jón Guðmundsson hefur loksins með contrastefnu af 28. júní næstliðna kallað Davíð Jónsson að Kirkjubæ, fyrir rjett þess constituteraða dómara, fyrrum sýslumanns Lýðs Guðmundssonar, til að þola þar dóm þann 13. júlí næstliðna, en þó sjálfur fyrirboðið nefndum sýslu-

manni Lýði, svo framt hann ei, fram yfir constitutions skipunina, sem einungis setti hann til vitna afheyrslu, vilji strax halda þar þing og dóma milli hans og Davíðs, framar að sitja í dómarsæti og nokkur embættisverk að gjöra, þar fyrir sættidómarans rjetti viljað átelja stiptamtmannsins skikkun til Lýðs um vitna afheyrslu sem ógilda, og þar með, að stiptamtmanninum óstefndum, viljað heimskulega leggja hans embættis aðgjörðir undir hjeraðs- í staðinn fyrir hæsta-rjettar umdæmi.

Eptir nákvæma yfirvegun þessarar svo stórkostlega aflaga gengnu og haturslegu málssóknar

dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns Jóns Guðmundssonar, genginn að Kirkjubæjarklaustri þann 21. maí næstliðna yfir bóndanum Davíð Jónssyni, þá búanda á Heiði, er sem grundvallarlaus og ranglátur, hjer með af landsyfirrjettinum settur úr öllu gildi, og á aldrei að koma bóndanum Davíð Jónssyni til nokkurs æruhnekkis eður skaða upp hjeðan. Fyrir rjettarneitanir í þessu máli og bóndanum Davíð Jónssyni gjörðan kúgandi rjettarspilli og óvandað protocols-hald, betali sýslumaður Jón Guðmundsson 60 lóð silfurs eptir N. L. 1.—5.—9. og 1.—8.—5., 7., hvar af 40 borgist til landfógetans í umboði kongs, en 20 til Davíðs Jónssonar. Í

skaðabót, kost og tæringu gjaldi sami sýslumaður bóndanum Davíð Jónsyni eptir N. L. 1.—5.—3. auk þessa 35 rdl. Courant, og, eptir tilsk. af 16. nóvbr. 1764 § 15, 1 rdl. pro meliore informatione til Jústitskassans.

Alt það ídæmda lúkist hlutaðeigendum innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

VI.

3. Í sauðapjófnaðarmáli Jóns Jónssonar frá Yzta-Gerði, konu hans, Rósu Helgadóttur og Sigfúsar Þorleifssonar frá Hlíðarhaga.

Sýslumaðurinn í Vöðlusýslu, Jón Jakobsson, hefur með hjeraðsdómum, gengnum að Espihóli í Eyjafirði þann 14. desbr. næstliðna, dæmt bóndanann Jón Jónsson að Yzta-Gerði, fyrir stuld á 1 sauði, á og lambi frá Hallgrími presti Thorlacius á Miklagarði, og auk þessa 1 lambi, að hverju enginn eigandi hefur leiðst, til að erfiða 2 ár í því íslenzka tukthúsi, en konu hans, Rósu Helgadóttur, sem var honum í þessu samvitandi, til 2 mánaða erfiðis sama staðar, og Sigfús Þorleifsson frá Hlíðarhaga, fyrir stuld á 3 kindum veturgömlum, til 3 ára erfiðis í nefndu tukthúsi. Sömu leiðis hefur hann tildæmt fátækum í Saurbæjarhreppi það lamb, sem enginn helgaði sjer, en Jón hafði drepið, og

annað vafalamb, er Sigfús hafði blóðmarkað. Aktor og hjeraðsdómari hafa forsómað að láta Hallgrím prest og nokkra fleiri hlutaðeigendur löglega heimila sjer og vitna um hið frá þeim stolna, eins að verðleggja það fyrir rjetti og við kannast, hvað þeir hafi aptur fengið, svo skaðabót verði þar eptir metin. Sömuleiðis er engin lögleg upplýsing tekin um hið vafasama Steinstaðalamb, ellegar annað, eignað Sigríði Jónsdóttur á Auðbrekku, sem Hallgrímur prestur Thorlacius óprestlega virðist, eptir hjeraðsdómarans frásögn, að hafa hornamarkað, á meðan enginn hafði leitt sig þar að eiganda. Þessum lömbum er aldrei lýst, en heimildarlaust til-einkar hjeraðsdómurinn þau fátækum.

Það er annars ekki í einu, heldur flestu, sem þessi process og dómur, að hjeraðsdómarans leyti, er hroðalega af hendi leystur. Fullmektugur hans, Ebeneser Þorsteinsson, setur rjett með svonefndum extra-þingvitnum. — Processinn vitnar ei um, að þau sjeu í eið tekin, eptir N. L. 1.—7.—2, 4. Sama er að segja um stefnuvitnið Vigfús Jónsson, sem ásamt Benedikt Björnssyni vitnar, að stefnan sje birt eptir sólaruppkomu, en fyrir dagsetur,¹ þó 1.—4.—2. banni stefnufarir eptir sólarlag, og jafnvel sjálfur þessi fullmektugur, Ebeneser, vitnar tvisvar í processinum, að rjetturinn hafi haldinn verið langt fram á nætur. Þingvitni, stefnuvottar og meðdómsmenn sýslumanns, verða hjer loks

1) Svo í hdr.

sömu menn. Öll þau innstefndu vitni eru ekki afheyrð. Þvert á móti N. L. 1.—8.—5., 7. vantar í processinn fylgiskjal, sem finnast átti undir littr. M., sem því að eins er við hjeradsrjettinn meðtekið, að það muni hafa við komið þessu máli, en er yfirrjettarins dómendum nú óljóst. Sjálf process-ómyndin er auk þessa frá upphafi til enda svo hirðulauslega útgefin, óreglulega og rangt skrifuð og fyllt með bönd og skammstafanir, einkum í manna- og bæjanöfnum, að landsyfirrjetturinn hefur sumstaðar trauðlega komist að rjettri meiningu í henni.

Loksins hefur hjeradsdómarinn fyllt sinn dóm með óviðkomandi heimsku-bulli um öreiga giptingar, dómstóla meiningar og annað, og heimildarlaust skapað sjer lög, hvar eptir hann dæmir Sigfús Þorleifsson, fyrir þjófnað í 1. sinni, er tilsk. af 20. febr. 1789 § 1. ekki leggur lengra straff við en tveggja ára, engu að siður til 3ja ára tukthússersfiðis. Og þó hann í Sigfúsar dómi útpykkilega greini, að hlutaðeigendur hafi sinn pening aptur fengið, dæmir hann Sigfús samt til ígjalds bóta. Þar eð þjófnaðurinn annars að miklu leyti er fullyfirbevísaður sakapersónunum Jóni, Rósu og Sigfúsi, og í tilliti til straffsins enginn greinarmunur verður, hvort þau stolið hafa einni kind fleira eða færra, finnur landsyfirrjetturinn þeim ofhart að gista lengra varðhald en nauðsynlegast er, vegna dóms-ósmíðis hjeradsdómarans, og þess vegna

dæmir rjett að vera:

Jón Jónsson frá Yzta-Gerði skal, fyrir upp á hann sannaðan sauðapjófnað, eptir tilsk. af 20. febr. 1789 § 1., þrælka 2 ár í því íslenzka tukthúsi, og kona hans, Rósa Helgadóttir, fyrir meðvitund með honum í þessu og hylmingu, eptir sömu tilskipun § 7, sömuleiðis í 6 mánuði, og Sigfús Þorleifsson frá Hlíðarhaga, fyrir 3ja sauðkinda stuld, þrælka í sama tukthúsi í 2 ár. Þeim 2 vafalömbum, er enginn hefur helgað sjer, lýsist löglega af sýslumanni, áður en þau falli til sveitarinnar. Þeir, sem frá er stolið og ekki hafa meðtekið sitt aptur, sæki sína þjófa um andvirðið fyrir nýjum hjeraðsrjetti. Löglegur kostnaður, er leitt hefur af þessari sakamanna málssókn og varðhaldi, gjaldist af búum þeirra seku, sömuleiðis í málskostnað til landsyfirrjettarins, til sýslumanns Jóns Espólins 10 rdl., og til sýslumanns Sigurðar Pjeturssonar 4 rd. En hrökkvi búin ekki til að gjalda þessa 14 rdl. til jafnra skipta milli beggja búa, lúkist þeir talsmönnum af Jústitskassanum, til hugnunar fyrir ferðir hingað og ómak.

Hjeraðsdómarinn, sýslumaður Jón Jakobs-son, betali fyrir heimskulegan dóm 1. rdl. til

Jústitskassans. Sömuleiðis bæti hann fyrir aðrar dómara afglapanir og forsómun í að vitna, eptir boði tilskipunarinnar af 3. júní 1796 § 35, í dómi sínum, hvort við málsins rekstur og meðferð í hjeraði, sje nokkur forsómun sýnd eður ei, 20 rdl. til Saurbæjarhrepps í Eyjafirði.

Að öðru leyti vitnar landsyfirrjetturinn að engin forsómun er sýnd í framhaldi þessa máls, nema af sýslumanni Jóni Espólin, sem forsómaði að mæta hjer og gegna þessu máli eptir útgefinni landsyfirrjettar-stefnu þann 9. ág. næstliðna, týndi um tíma sjálfri stefnunni, og orsakaði þar með að mál þetta ekki gat fyrri til lykta leiðst, hvers vegna hann, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35., bæti 10 rdl. til Bæjarhrepps í Borgarfirði.

Það ídæmda lúkist alt af hlutaðeigendum innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Framanskrifaðir dómar voru fyrir málsþörtunum upplesnir, og játar sýslumaður Guðmundur Ketilsson sig með þann fyrsta á-nægðan vera, en í tilliti til annars dómsins deklarerar sýslumaður Jón Guðmundsson ap-pell og fram bauð skrifarapeninga í rjettinn,

hverjum þó ei var móttekið, heldur þar með
visað til secretaire B. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal.

Að öðru leyti en um sauðabjófnaðarstraffið.

Ísl. Einarsen.

J. Scheving,

sem constit. jústits-secretair.

VII.

Anno 1802, þann 15. oktbr. f. m., var eptir-
skrifaður dómur uppsagður í landsyfirrjettinum í
afsetningarmáli sýslumanns Odds Vidalíns:

Með hjeraðsdómi, gengnum að Haga á Barða-
strönd þann 4. júní 1801, hefur sýslumaður Davíð
Scheving dæmt sýslumann Odd Vidalín 1°, til að
setja landfógeta Finne gilt veð fyrir 179 rdl. 66¹/₂
sk. skuld til kongsins jarðarbókarkassa, 2°, til að
láta sig með dómi frikenna frá grófum sakargipt-
um og svivirðu við hann, í tveimur klögunum, 1799
og 1800 til amtsins innkomnum, 3°, til að betala 8
rdl. til Jústitskassans fyrir embættisforsómun mót
tilsk. af 3. júní 1746, í því að aðskilja Bergþór Jóns-
son og Guðrúnu Þorkelsdóttur, brotleg saman að
legorðsmálum, 4°, að vera og álitast óhæfan til að

þjóna sýslumannsembætti í Barðastrandarsýslu, unz hann uppfylli 3 fyr talin dómsatriði, og að hans afsetning frá embættinu, gjörð af amtmanni Vibe heitnum þann 1. febr. 1801, skyldi gild metast, 5°, gjalda í málskostnað til adjungeraðs sýslumanns, Skúla Magnússonar, sem sækjanda í hjeraði, 50 rdl. og 6°, að hafa öllu þessu fullnægt innan 6 vikna frá hjeraðsdómsins auglýsingu.

Viðvikjandi þeim fyrsta pósti saknar landsyfirrjetturinn landfógeta Finnes greinilegs afreiknings við sýslumann Odd Vídalín, þá málið hófst, svo þar eptir verði metin hans skuld; og af þeim 179 rdl. 66^{1/2} sk., sem hjeraðsdómarinn reiknar að hann sje skuldugur um til kongs, tjást 100 rdl. að vera, lánaðir Vídalín árið 1788 af hinni konunglegu Realisations Kommission. Geta þeir því allra sízt felt sýslumann Odd frá sýsluforpagtningunni, svo sem henni óviðkomandi; og hitt litla vafasama, sem í sýslueptirgjald úti stendur, er sömuleiðis of lítið til að fella hann frá embætti, á meðan ekki er sannað, að Vídalín hafi nokkurn tíma krafinn verið um þessa skuld eða veðsetningu fyrir hana, ekki dómur um hana gengið eða aðför og arrest á eignum Vídalíns.

Áhrærandi 2. og 3. póst dómsins, eða þær í hjeraðsprocessinn inn komnu klaganir yfir sýslumanni Vídalín, finnur landsyfirrjetturinn bæði kaupmanns Hernings klögun að vera ósannaða, og þar hjá öllu heldur Hernings skyldu að vitja sýslumanns með skipsbrjef sín til uppáskriptar, en þessa hins, nema eptir samkomulagi og mót full-

um betalingi. Ekki heldur hefur sýslumaður Vidalín nokkra skyldu sína brotið við amtið, ellegar Sæmund prest Hólm, með því að ferðast ei til dóma milli hans og handlæknis Bachmanns, þar eð amtsskipanin sjálf útbrykkilega bannar sýslumanni Vidalín, sem settum dómara þeirra á milli, að leyfa þeim rjettargang, fyrr en löglega væri fyrir honum sannað, að hlutaðeigandi forlikunarnefndir ekkert hefðu til sætta þessa máls áunnið, hvað presturinn Hólm þó forsómaði í tíma. Og yfir höfuð að segja hefur sá setti sækjandi í hjerði í þess háttar jústits-sök öldungis forsómað skyldu sína, að stefna sýslumanns Vidalíns áklögurum og vitnum fyrir rjett, til að sanna þar þær inngefnu, skriflegu ákæður gegn honum, þess vegna mjög litið fengið reglulega upplýst, komið að eins nafni á málssóknina, en hlaupið frá henni hálfkarraðri. Engu að síður verða þó sýslumanns O. Vidalíns nú til þinga ákærðu yfirsjónir, með öllu sækjandans aðgjörðarleysi, ekki svo ljettvægar að lögum, að þessi eptir hlutaðeiganda amtsyfirvalds skipun höfðaða jústitssök, megi hjer með niður detta, þar sem sýslumaður Vidalín er ákærður

1, fyrir embættisforsómun í að gefa amtinu til kynna brot Halldóru Guðmundsdóttur með móðurbróður sínum, tilfallið þann 6. ág. 1798, en Vidalín opinbert þann 4. oktbr. s. á., þegar hann kvitteraði Halldóru fyrir 2 hollenzkar speciur upp í legorðssektina, og forsómaði þó sjálfur að gjöra nokkuð hjer við eptir embættisskyldu; því þó tilsk. af 14. desbr. 1775 gæfi von um hjónaband með

móðurbróður eptir kongsleyfi, voru þó þá legorðsmál milli þess háttar persóna, sem ekkert kongsleyfi öðlast höfðu til hjónabands, jústits-ákærum undirgefin, alt til miðsumars 1800, þegar tilsk. af 23. maí s. á. varð hjer birt.

2, hefur Jóhann prestur Bergsveinsson í embættisnafni vitnað, að sýslumaður Vídalín hafi liðið giptan mann, Bergþór Jónsson, í sambúð við ógipta barnsmóður sína, Guðrúnu Þorkelsdóttur á Siglunesi, mót forboði sinu, í 2 ár.

3, sömuleiðis Jón nokkurn Jónsson, er barn átti með Karitas Gísladóttur, einnig í sömu sókn, alt móti boði tilsk. af 3. júní 1746 § 12.

4, Sigurfljóð nokkra Ólafsdóttur, sem 4 börn hefur átt í lausaleik, þrjú með giptum mönnum, en fjórða ófeðrað, bendir sama prests vitnisburður og klagu af 1. marz 1800 til, að sýslumaður hafi látið hlaupa órefsaða sveit úr sveit, þvert á móti tilsk. af 3. júní 1746 § 10, og hennar barnsfeður mót sömu, eptir § 13, þó hún væri 24 ára og ókonfirmeruð.

5, eru aðrar þessa prests og hjeradsprófastsins klaganir, yfir sýslumanns Vídalíns fúkyrðum, ósiðsemi og aðgjörðarleysi í embættisverkum, ósæmandi, ef sannast, um yfirvaldspersónu, er vernda á góða siði og hegna þeim, er miður breyta.

6, Hernings og Dala-sveitarmanna klaganir bera Vídalín megna ofdrykkju og ósiðsemi, svo mikla, að hann öldungis mist hafi virðingu meðal almennings, er gjöri hann óhæfan í yfirvalds-sæti, og framtelja þar upp á dæmi. Líka kvarta þessir

Dalasveitungar yfir þingfalli að Fífustöðum, þann 28. marz 1800, og að sýslumaður hafi viljað lokka menn til þingsvitna undirskripta eptir á, hvern á sínum bæ, þó þingsvitni hvergi takast megi nema á þingum og þar fyrir rjetti, hver ákæra, nú til þinga komin, er svo ófögur eptir N. L. 1.—13.—10., 11., saman borin ásamt öllu hinu við N. L. 1.—5.—2. og 3.—4.—4. ásamt tilsk. af 12. júní 1746 § 12, að unz betri upplýsing og eptirfylgjandi nýr hjeraðsdómur hreinsa sýslumann Vídalín frá almennings ámælum hjer fyrir, ber honum ei við sýslumanns embætti að fást, þó enn þá ekkert sje á hann reglulega sannað í hjeraði, sem að lögum megi hann embættinu svipta, eða þess sárlitlu launum.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómi sýslumanns Davíðs Schevings, gengnum að Haga á Barðaströnd, þann 4. júní 1801, í sýslumanns O. Vídalíns afsetningarmáli, fráfellur landsyfirrjetturinn sem óendilegum og ógrundvölluðum. En þar mál þetta er eptir yfirvalda tilhlutun höfðað, en þó nú að álíta sem óprófuð jústits-sök, skal það í hjeraði tafarlaust takast upp aptur frá rótum til fullkominnar lögsóknar, betri upplýsingar og enn grundvallaðri dóms, áhrærandi sýslumanns Vídalíns ákærða framferði og embættisverk, af þeim fyrr setta sækjanda, adjungeruðum sýslumanni Skúla Magnússyni, sem fyrir hirðulausa

lögsókn hingað til í þessari jústitssök, honum á hendur falinni, hafi fyrirgjört öllum málskostnaði í hjeraði. Sýslumaður O. Vidalin haldi sjer frá sýslumanns embættisverkum, unz nýr dómur frikennir hann fyrir þeim honum til þinga á hendur færðu sakargiptum, hans embætti og mannorð áhrærandi.

Málskostnaður til landsyfirrjettarins niður falli, ásamt bótum fyrir hjeraðsdómarans yfirsjónir, að uppsegja dóm með 2 þingsvitnum, dæma meiri málskostnað en uppástaðinn var fyrir hans rjetti, og undanfella eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35 í hjeraðsdóminum, að vitna um forsómun, sýnda í rekstri þessa, eptir yfirvalds skipun, höfðaða máls í hjeraði, þar eð dómur hans hefur fyrir löngu yfirstaðið fatalia appellationis, og varð einungis eptir fengna konunglega uppreisn hingað til landsyfirrjettarins stefndur.

Af öðrum en sækjanda í hjeraði virðist mál þetta með fullum hraða flutt. Sömuleiðis af viðkomendum nú fyrir landsyfirrjettinum.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

1803.

I.

Anno 1803, þann 16. apr., voru eptirskrifaðir dómar upp sagðir í landsyfirrjettinum:

1. Í hórdómsmáli Nielsar Jóhannssonar af Kjalarnesi.

Fram hjá konu sinni, Ólöfu Magnúsdóttur, hefur sá hjer ákærði hórdómsmaður, Niels Jóhannsson úr Kjósarsýslu, átt 2 börn, 1800 og 1801, með ógipri vinnukonu, Þuríði Sigmundsdóttur. Hvort þessi brot eru nokkurn tíma tilkynt viðkomandi sýslumanni af sóknarprestinum, fyrr en þann 27. septbr. 1802, sjest ei af hjeradsprocessinum. Hitt er af honum, Nielsar og hans svaramanns í hjerði framburði ljóst, að sýslumaður hefur aldrei látið hann lögsækja til straffs og sekta fyrir þessi brot, og ásamt prestinum forsómað embættisskyldu sína, eptir tilsk. af 3. júní 1746, strax við fyrra brotið að stía þeim Nielsi og Þuríði sundur úr sókninni, en láta dæma Niels til hórsekta og bóta fyrir sýsluvist, bæði eptir Stóradómi, tilskipuninni af 3. júní 1746 og kongsbrjefinu af 15. marz 1780, samanbornum við N. L. 6.—13.—25., hvað ef gjört væri, mundu þau máske aldrei framar fallið hafa, eptir það laganna straff hefði leitt þau til betrunar og aðvörunar, og tækifæri síður gefist þeim til samfara, hvers vegna þessa skaðvænu forsómun embættismannanna á þeirra embættisverkum má telja líklegast meðverkandi til efni til Nielsar Jóhannssonar optar ítrekaða glæps,

öðrum og siðferði manna yfir höfuð til versta eptirðæmis, og undir eins til misjafns vitnisburðar um litla laga-stjórn hjer í landi, hvar flest er straff- og umtalslaust liðið, ellegar peningasektir eptir lögum teknar í kyrpey, sumstaðar nógu frekar, fyrir opinbera glæpi, hvar þær einungis takast eiga eptir dómi og reglulegri málssókn, nema fyrir smávegis land- bústjórnar yfirsjónir. Að kongur vor hafi úrskurðað um hórdómsbrot í 3. sinni, þó ekki hafi um þau 2 fyrri dómar gengið, og Cancellið ei að fundið, er fortakslaust af því, að konungleg hátign og Cancellið ekkert hefur grunað um svo aflaga rjettargang og glæparefsanir hjer án dóma, þvert á móti allri lagaaðferð í Danmörku og Noregi, sjálfra laganna anda og útbrykkilegu boði í tilsk. af 3. júní 1746, kongsbrjefinu af 15. marz 1780 og N. L. 6.—13.—25., því annars hefðu hirðulausir embættismenn fyrir löngu dregnir verið til ansvars fyrir þvílíka forsómun, sem gjörspillir siðferðinu, og sviptir auk þessa fátækar sveitir og Jústitskassa þeirra sektagjalds tekjum ár frá ári. Ekki gefur þessi hjeraðsprocess upplýsingu um svo mikil afskipti embættismannanna við þessi 2 brot, sem það, hvort kona Nielsar, Ólöf Magnúsdóttir, hafi tekið Niels til sambúðar aptur nokkurn tíma, eða ei, ellegar óskað skilnaðar við hann, og nær, svo þar af sjáist, hver orsök verið hafi til dráttar á þeirra skilnaði. Ekki um hennar breytni við Niels, samlyndi þeirra eða annað, er votti, hverjar útvortis freistingar honum að því leyti kunna mætt hafa. Og loksins er fyrst þann 29. septbr. 1802, að svo miklu hreyft

við þessum Nielsar brotum, að hans og Ólafar hjónaband er sundurdæmt, en Niels þó enn ekki átalinn fyrir þau að öðru leyti, þó miklar fjeðtur og húðlát liggi við hórdómi í öðru sinni, hefði hans brot átt svo að reiknast. Fellur svo í fyrsta sinni sektardómur, og það dauðadómur, yfir Nielsi, þann 10. jan. næstliðna, fyrir, sem það heitir, þriðja hórdómsbrot hans, þar Niels er í næstliðnum nóvbr., þá einhleypur, enn uppvis orðinn að barneign, sökum þess, að hann var ei frá konu sinni dæmdur, þegar það barn hafði undir komið, óvíst fyrir hvers drátt á þeim dómi, og án þess nokkur viti, hvort Ólöf nokkurn tíma tók hann aptur; hvort Niels leitaði sætta til hennar og hjet henni á ný hjónabandstrú, en braut hana síðan. Hvernig hans uppfræðingu og þekkingu á skyldum sínum sje varið, og nær hann sje skirður, er ekkert prestsattest útvegað um, þótt ei þyrfti lengra að leita, en í næstu sóknir. Hans fyrstu 2 ódæmdu brot með sömu kvensnipt, metur landsyfirrjettur því, hvort um sig, sem einfaldan hórdóm í fyrsta sinni, en hið síðasta sem frillulífi, framið í 3. sinni, og

dæmir því rjett að vera:

Niels Jóhannsson af Kjalarnesi skal fyrir framdar 3 barneignir í hórdómi og frillulífi, gjalda kongi sekt, 20 rdl., 24 sk. fyrir sýsluvist, 10 rdl. til Jústitskassans og 10 rdl. til Esjubergssveitar fátækra, í lausnartoll 1 rdl., til

samans 41 rdl. 24 sk. í bætur, en í málskostnað til landfógeta Finnes 1 rdl., og til sýslumanns Espólins 4 rdl., hverjir 5 rdl. forlóðs gjaldist af búi hins seka, en vinnist það ei til, þá af Jústitskassanum. Fangahalds og annan málskostnað taki constitueraður sýslumaður, Páll Jónsson af búi Nielsar, að því leyti sem afganga kann fyrrgreindum útlátum, annars af sakafallstekjum hjá sjálfum sjer. Vantandi idæmdar bætur uppi áður nefnda 41 rdl. 24 sk., erfiði Niels Jóhannsson af sjer í því íslenzka tukthúsi, eptir tilskipuninni af 6. desbr. 1743; sjeu þær ei að fullu goldnar innan 6 vikna frá þessum degi, þá undir aðför, alt eins upp á málskostnaðarins 5 rdl.

Til viðkomandi amtmanna aðgjörða setur landsyfirrjetturinn með skarpri aðvörun að fyrirbyggja þvílíkt hirðu- afskipta- og dómleysi framvegis í legorðsmálum, sem landsyfirrjetturinn hefur í 2 ár fengið ofmörg rök um, eigi hann ei að beiðast þar um bráðrar fyrirskipunar kongsins, og sjer í lagi til stiptamtmannsins, hvort sannprófað hirðuleysi viðkomandi embættismanna í þessu máli eigi ekki að leiða yfir þá lagaákærur til sekta, í samburði ásamt við tilskipunina af 3. júní 1746 og 3. júní

1796. Fyrir sjálfan rekstur þessa máls nú seinast í hjeraði og hjer fyrir landsyfirrjetti, sektast hlutaðeigendur ekki.

II.

2. Í sauðabjófnaðarmálinu frá Hóli í Borgarfirði.

Með hjeraðsprocessi og dómi, gengnum í næstliðnum janúarmánuði að Saurbæ og Leirá í Borgarfirði, er fullkomlega játað og sannað, að ábúandinn að Hóli í Svinadal, Þórður Jónsson, hefur ásamt Guðmundi syni sínum stolið frá ýmsum mönnum 7 sauðarkindum árið 1801, og meðverkendur og hylmarar með þeim verið í þessu illræði Gróa Jónsdóttir, kona Þórðar, tengdamóðir hans, Sigríður Bjarnadóttir, og vinnukona Margrjet Jónsdóttir. Aptur hefur þetta hyski allt, árið 1802, nema Guðmundur, sem um þær mundir var annarsstaðar í vist, stolið á ný 5 sauðarkindum, eður fernt af því sameiginlega 12 bæði árin, en Guðmundur ásamt því 7 af þeim. Auk þessa gefa eiðsvarnir vitnisburðir nágranna Þórðar fullar líkur til að þetta hyski hafi sameiginlega enn fleiru sauðfje stolið að undanfögnu, þó meiri stuldur hafi ei fengist uppgötvaður með vissu eða játaður af því, og að ilt mannorð hafi jafnan á því legið, einkum hraklegt á Þórði og mæðgunum, Gróu og Sigríði, sem optar dreifðum við bjófnað og marga varmensku. Þórður vottast einkum að hafa lengi ver-

ið óvandað hrakmenni, sem bæði hafi sem húsbóndi og forsprakki leitt hitt hyski sitt alt til svo stórkostlegs, margitrekaðs þjófnaðar þeirra skepna, sem bæði eru einhver hinn helzti bjargarstofn landsins, og hverra friðhelgi um fjöll og haga er með nügildandi lögum heldur veiklega umgirt, þar eð svo auðvelt veitir að dylja þeirra eyðileggjandi stuld, og itreka hann lengi að ósekju, hvers vegna ekki af veitti, þó lögin hart hegndu þessháttar stórglæpum.

Þórður Jónsson hefur auk þessa ekki látið sitt illræði lenda við þenna háskalega þjófnað, heldur með jafnharðúðugum og óráðvöndum skipunum, hótunum og forgöngu leitt nánustu náunga sína og son til frekustu óráðvendnis, kollsteypt allra þeirra tímanlegu velferð, eggjað þau á þrætni, launung og lygar um alt þetta, er til umtals kom, einkum Guðmund son sinn, eptir það Þórður var uppvís orðinn, og það með þvílíku samvizkuleysi, að Guðmundur þessi, ekki einungis með framburði sínum lýgur og spottar opinberlega alla rjettarins rannsókn að Saurbæ þann 8. jan. 1803, allar áminningar og aðvaranir um meinsæri, heldur þar á ofan alt hvað heilagast er, með því að fremja þá meinsæri og frásverja sjer alla meðvitund um undanfarinn þjófnað, og gjörast þar með einn af þeim óttalegustu ódádæmönnum, sem háskalegastir eru í mannlegu samkvæmi, jafnvel morðingjum framar. Hann fremur meinsæri, um þessa óhæfu margaðvaraður sem innstefnt vitni, og síðan sem sjálfur grunsamur hafður og um meðverknað yfirheyrður,

sem viðriðinn að nokkru leyti. Þórður stendur aðgjörðalaus þar hjá sem faðir, heyrir son sinn, eptir áður gefnum launungarskipunum, fremja sinn vilja með þessari ódád, og hamlar honum ei að bæta henni á hinar. Heyrði konu sina, tengdamóður og mágkonu reiðubúnað strax að fylgja Guðmundar sama meinsæris dæmi. Alt þetta vitnar ljóslega um ódád þeirra feðga, hverjar þó hefðu mátt fyrirbyggjast, ef sýslumaðurinn ei hefði ofhraparlega tekið mót Guðmundar friunareiði, á meðan málið var hálfkarrað, mót N. L. 1.—14.—5., 6. og tilsk. af 5. nóv. 1723, og ásamt því, eptir stefnunni, hans eiði sem vitnis. Þar eð nú ekkert tukthúss-straff hjer í landi — sem jafnvel ekki fælt getur frá minstu yfirsjónum, ef það ekki vegna þess linleika fjölgar þeim stórum, sem líklegast er — má hæfilegt virðast til að hegna til eptirdæmis og afstýra guðlausum meinsærum til lands og lýða ljóns, hlýtur landsyfirrjetturinn að velja það straff til, sem bezt virðist hjer henta, þegar sjálf hlutdeild Guðmundar í ólukkunni, föður skipanir, ráð og hótanir, freistni að skjóta sjer og föður sínum undan hegningunni, en þessa ungmennis þó að öðru leyti vitnaða hrekkjalitla lífern, virðast að mega koma honum til vægðar nokkurrar í laganna reglulega straffi á fingrum og búslóð, eptir N. L. 1.—13.—10., ásamt óhentugleika þess háttar straffs, er limlesta menn, hverjum þó ætlað er líf og vinna framvegis. En rjetturinn finnur þar hjá nauðsynlegt til eptirdæmis að þyngja Þórðar reglulega þjófnadarstraff með lengra erfiði, fyrir for-

göngu, lokkanir og áeggjanir náunga sinna til hvernar óhæfunnar á fætur annari, alt samkvæmt laganna boði og grundvallar ástæðum í N. L. 6.—6.—11., 12. og 6.—19.—5. Mál þetta finnur landsyfirrjetturinn annars með tilhlýðilegum hraða rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns Jóns Espólins, genginn að Saurbæ á Hvalfjarðarströnd í Borgarfirði þann 18. jan. 1803, yfir Þórði Jónssyni á Hóli í Svinadal, konu hans, Gróu Jónsdóttur, tengdamóður hans, Sigríði Bjarnadóttur og vinnukonu Margrjeti Jónsdóttur, er hjer með af landsyfirrjettinum staðfestur. Sömuleiðis þar ídæmdur ígjalds- og málskostnaðar-reikningur í hjeraði, af sameiginlegu búi hinna seku allra, af hverju sýslumanni Espólin og gjaldist upp á hjer framlagðan eiginn tilkostnaðar- og varðhalds-reikning fyrir fangana, auðkendan littr. H., 100 rdl., landfógeta Finne sem aktori fyrir landsyfirrjettinum 2 rdl., og constitueruðum sýslumanni Páli Jónssyni sem defensori 2 rdl., alt af eigum hinna seku.

Guðmundur Þórðarson skal fyrir meðstuld 7 sauðkinda úr högum árið 1801, launung, þrætni og þversköllun um þenna þjófnað, og þar á ofan fyrir framið frekt meinsæri, erfiða

í 2 ár í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi, en sýslumaður Espólín fyrir ofhraparlega af honum tekinn eið þann 8. jan. 1803 bæta 2 rdl. til Jústitskassans. Ídæmdar bætur, igjöld og kostnaður lúkist af hlutaðeigendum innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal.

Upp á alt, nema Þórðar Jónssonar straff

Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

III.

Anno 1803 þann 4. maí, var eptirskrifaður dómur uppsagður í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi, í morðmálinu úr Barðastrandar-sýslu:

At gengnum hjeraðsprocessi og dómi að Sauðlauksdal, í næstliðnum nóvbr., er ljóst, að giptur bóndi, Bjarni Bjarnason á Sjöundá innan Barðastrandarsýslu, hefur lagst á hugi við ektakvinnu sambýlismanns síns, Jóns Þorgrímssonar, að nafni

Steinunni Sveinsdóttur, um veturinn 1802,¹⁾ og, eptir Bjarna og Steinunnar stöðugri meðkenningu, haft iðulega holdlegt samræði með henni. Af þessu reis að líkindum megn úlfúð milli sambýlisfólksins. Einkum hótuðu þau Bjarni og Steinunn bóndanum Jóni illu, og sjer í lagi konu Bjarna, Guðrúnu Egilsdóttur, líftjóni, ef hún fyndi að lífnæði þeirra eða bæri hann út. Á aðra siðuna leiddi dagvaxandi heift á milli þeirra seku og vanvirtu persóna, en á hina vaxandi lostagirnd þau Bjarna og Steinunni til að ráðgast nm og ásetja að fremja morð-illvirki á Jóni bónda Þorgrímssyni, þegar hentugleikar byðust. — Bjarni lýsir, að Steinunn hafi sig þar tilhvatt, verið í ráði og vitorði með sjer, en illræðið fullkomnaði hann loksins þann 1. apr. 1801, með því að rota mann hennar, Jón Þorgrímsson með göngustaf, draga hann síðan strax fram í sjó og, þegar hann daginn eptir fann hann sjórekinn, þá að grafa líkama hans í fönn við sjóinn, hvaðan hann um fardaga, eða fyrst í júní, flutti líkið og varpaði því aptur í sjó fram af skerjaklöpp, er fram skagaði þar nálægt. Það rak síðan á Saurbæjarlandareign þann 26. septbr., var grannskoðað af mönnum og fanst með kvartils djúpa holu á hálsi, ofan á við að bringunni, og svo víða, að karlmanns fingri mátti inn í hana smeygja. Þó þessi hola sje að skoðunarmanna áliti gjörð af mönnum, og full grunsemi sje, um að Bjarni hafi veitt Jóni heitnum þennan sting í

1) Svo í hdr.

fjörbrotunum, hefur hann þó þverneitað hennar tilverknaði, en þar á móti játað, að þó Jón hefði ei dauðrotast af stafshögginu strax, hefði þó sjórinn, i hvern hann strax fleygði honum, orðið að kæfa hann til fulls.

Nú tóku þau Bjarni og Steinunn nýja ráðagjörð fyrir, nefnilega einnig að ráða konu Bjarna, Guðrúnu Egilsdóttur, af dögum, svo að þau Bjarni og Steinunn mættu þar eftir ektast. Steinunn fylgdi fast að því, að Bjarni myrti konu sína, og hótaði annars að opbera morð á Jóni manni sínum. Bjarni fær Steinunni rottupúður og eirsvarf, til að gefa konu sinni Guðrúnu inn i graut, og þar með að drepa hana þann 29. apríl, en þetta eitur orkaði eigi svo mikils. Konan tjekk að sönnu megn uppköst og stríða verki, sem henni bötnuðu þó að miklu leyti nokkru síðar. Guðrún heitin lýsti þessu atviki sjálf fyrir sinn dauða. Loksins verða þau Bjarni og Steinunn samráða og samtaka í að kyrkja og kæfa konu Bjarna, Guðrúnu Egilsdóttur, við fjárvíar, þann 5. júlí¹⁾ 1802. Steinunn heldur höndum hennar i fjörbrotunum, meðan Bjarni framkvæmir þessa niðangalegu óhæfu á sinni eigin konu, unz þeim virðist hún dauð. Síðan báru þau Bjarni og Steinunn Guðrúnar lík i brekáni heim i bæinn, hvar einungis ung börn þeirra voru fyrir, sögðu konuna sálast hafa úr brjóstverki og ljetu jarða skömmu síðar. Í alræmi komst þó áður, að Guðrún heitin mundi svo skyndilega dái.

1) Svo í hdr.

af Bjarna og Seinunnar völdum, af hverra vonda samlífi hið versta orð fór, svo sóknarpresturinn, prófasturinn Jón Ormson, myndaðist við að láta líkið skoða af mönnum, áður en hann það gróf. Dró þó ekki einungis í 8 daga, eður til 21. júní, að tilkynna þetta viðkomandi sýslumanni, án þess að minnast hið minsta á, að nokkurn áverka sæji á líkinu, eða inna að því, að chirurgus gjörði þar yfir nokkra líkskurðarskoðun, en þótt síðan sje vitnað um bláma og blóðblöðrur, uppblástur þess og annað ísjárvert við sömu prófastsskoðun, heldur skrifar prófastur þetta til einhverrar málamyndar, vegna sveitarróms, hvern hann þó telur á alls engum fæti bygðan. Úr útvortis áverkanum gjörði hann lítið við skoðunina, og sýndist leitast við að eyða öllu umtali um hann, einkum um bláma fyrir ofan hægra brjóst konunnar og blóðblöðrur, sem sýnast vitna um enn harðúðlegri meðferð, en Bjarni og Steinunn meðkenna. Loksins hliðrar prófastur sjer með vífilengjum, í innleggi af 8. nóvbr. 1802, hjá ýtarlegum vitnisburði um það, sem sjer sje opinberað sem presti, jafnvel utan skriptastóls, og gjörir sig þar með grunsaman um hirðulítil embættisafskipti af svo stórkostlegu máli, ef ei um hylmingar meðfylgi. En hirðuleysi sitt í húsvitjun, eptir tilsk. af 27. maí 1746, á Sjöunda, hvar ósamlyndi og hneykslanlegt lífernir gjörði hana þó nauðsynlegri jafnvel en eina messugjörð, meðkennir hann sjálfur.

Hjeraðsdómarinn hefur og með oflöngum drætti á upptekt þessa máls og á embættisverkum

í því, — vegna privat erindagjörða fyrir aðra, til hverra úlfærslu honum var alt eins hægt að útvega sjer fullmektugan við landsyfirrjettinn, ellegar senda til hans innlegg, eins og nú í þessu máli — brotið mót tilsk. af 3. júní 1796 § 25, þar hann fyrst þann 8. nóvbr. 1802 heldur ransóku og rjett í því, þó honum væri það löngu áður tilkynt, og Bjarni Bjarnason hefði þá lengi í varðhaldi beðið. Ekki heldur gjörir hann í tíma neina ráðstöfun fyrir löglegri skoðun þeirra myrtu líka af viðkomandi chirurgo, en hraðar sjer þó með dómsatkvæði, að óafheyrðum nokkrum stefndum, en vantandi, vitnum, hverra að sönnu ekki við þurfti til að sanna það fáheyrða óhæfuverk, er þau Bjarni og Steinunn framið höfðu með ráðum, illum ásetningi og morði á eigin saklausum og vanvirtum ektamökum, vegna skammarlegs lostalifernis, þar óhæfuverk þeirra Bjarna og Steinunnar eru af eigin játningu þeirra og nógum vitnuðum líkum, jafnvel af munnum þeirra myrtu, augljós, heldur til að fullnægja málssóknar formi með innstefnd vitni.

Því dæmist rjett að vera:

Bjarni Bjarnason frá Sjöundá í Barðastrandarsýslu skal fyrir skammarlegt hórdómslífarni fram hjá konu sinni, Guðrúnu Egilsdóttur, með giptri konu, Steinunni Sveinsdóttur á sama bæ, fyrir framið morð á hennar saklausa og vanvirta manni, Jóni Þorgrímssyni,

þann 1. apríl 1802, fyrir morðtilraunir við konu sína, Guðrúnu Egilsdóttir, með eitursbyrlun þann 29. sama mánaðar, og fyrir niðangalegt framið morð og kyrkingu hennar þann 5. júní næst eptir, klípast alls 5 sinnum með glóandi tóngum, nefnilega á báðum morðplássunum tvisvar milli þeirra og seinast á aftökustaðnum, flytjast með bert höfuð úr fangelsinu til hans, með snöru um háls og sam-
 anbundnar hendur, missa síðan lifandi hægri hönd sína og seinast höfuðið. Líkamann leggi böðullinn á stegjur og festi hans hönd og höfuð þar uppýfir á stjaka, þetta alt eptir tilsk. af 16. oktbr. 1697, 7. febr. 1749 og kongsbrjefinu af 22. desbr. 1758. Steinunn Sveinsdóttir skal, fyrir meðvitund og ráð með Bjarna þessum um morð eiginmanns hennar Jóns Þorgrímssonar, fyrir skammarlegt hórliferni með Bjarna, fyrir morðtilraun við Guðrúnu konu hans með eitri, áeggjanir við Bjarna til hennar morðs og eigin verknaðar tilhjálp við þess fullkomnun þann 5. júní 1802, missa höfuðið og það síðan uppsetjast á stjaka, en kroppurinn grafist á aftökustaðnum. Hún og Bjarni hafi fyrirgjört landi og lausum aurum til kongs, að afdregnum löglegum málskostnaði, bæði

eptir hjeraðsdóminum og nú til landsyfirrjettarins, hvar af aktor, sýslumaður Espólin, meðtaki 9 rdl., en defensor, constit. sýslumaður Páll Jónsson 4 rdl. af búum hinna seku, en hrökkvi þau ekki til, þá af Jústitskassanum. Að því leyti, sem bú þeirra framar til ná, gjaldist og af þeim löglegur varðhaldskostnaður, unz þessi landsyfirrjettardómur fellur. Sá Bjarna Bjarnasyni í hjeraðsdóminum tildæmdi eiður á ei að leyfast. Sjerhvert þeirra í hjeraði stefndu, en vantandi vitna, gjaldí falls-máls sekt, 10 rdl. cour. Fyrir óleyfilegan drátt málsins fyrirtektar og vantandi líkskurðargjörða útvegum bæti hjeraðsdómarinn 20 rdl. til fátækra í sveit þeirri, hvar málið var sótt, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, en prófastur Jón Ormsson á, eptir biskups fyrirskipun, að sæta lagatiltali fyrir alla embættis forsómun og grunsömu afskipti hans nm þetta mál, bæði hvað húsvitjunar forsómun og lagfæringar tilrauna á vondu samlifi Sjöundárfólks 1802 snertir, og ekki sízt hans afskipti við líkskoðun og greftrun Guðrúnar heitinnar, niðurböggun almennings orðróms um þessi afbrot, drátt og hylm-
andi orðun auglýsingar hjer um til yfirvaldsins, tilhlutun um þeirra seku sambúð, eða ráð-

gjört hjónaband og alt annað hjer að lútandi, eptir því sem öll líkleg vitni fá upplýst, við hverra framburð sakapersónanna frásögn takist og confronterist, svo þar af sjá megi, hvort nefnds prófasts yfirsjón og embættis forsóman innibindi og fulla hylmingu svo skelfilegra ódæða eður ei. Execution má ei fram fara á sakapersónunum, fyrr en að fenginni konunglegri úrlausn um þeirra straff. Frá því málið var loksins upptekið, er það hingað til rekið með löglegum hraða, en ídæmdar 20 rdl. bætur fyrir þess seinu uppteikt, gjaldi constitueraður sýslumaður G. Scheving til fátækra innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

IV.

Anno 1803, þann 18. ágúst, voru í hinum konungl. ísl. landsyfirrjetti upplesnir:

1. Úrskurður í misþyrmingarmáli Kristínar Vigfúsdóttur af Borgarfjarðarsýslu.

Aður en landsyfirrjetturinn felt getur endilegan dóm í þessu misþyrmingar- og sauðapjófnaðarmáli, finnur hann nauðsynlegt, til upplýsingar þeirri ógreinilegu skoðunargjörð fyrrveranda landsphysici Jóns Sveinssonar á líki Guðrúnar heitinnar Jónsdóttur, að útvega handlæknis Sveins Pálssonar álit um hana og þá fyrstu, sem gjörð var að Melaleiti þann 8. apr. þ. á. í viðurvist sýslumanns Espólins og Bjarna prests Arngrímssonar, með fleiru þar að lútandi. Sömuleiðis að óska nýrrar vitnatektar af núverandi sýslumanni í Borgarfjarðarsýslu, Jónasi Scheving, til upplýsingar þeim spurningum, sem rjetturinn ásetur honum að senda í þessu ekki fullnóg prófaða stórmæli, og skal aktor, landfógeti Finne, eptir það rjetturinn hefur meðdeilt honum þá nýju vitnatekt og chirurgi andsvar, tafarlaust stefna Kristínu Vigfúsdóttur hingað fyrir landsyfirrjettinn á ný, til persónulegrar yfirheyrslu og mót henni fram færa löglegar ákærur, eptir málavöxtum, ásamt til sekta og straffs, fyrir hennar vitnuðu hlutdeild í sauðapjófnaði. Sýslumaður Jónas Scheving skal með vitnaleiðslunni senda rjettinum viðkomandi sóknarprests attest um Kristinar aldur, uppfraðingu og undanfarið líf-
 erni, en fyrir vörp í málinu framvegis triaður vera, svo sem hjereptir hlutaðeigandi dómari. Alt þetta gjörist með þeim hraða, sem tilskipanin af 3. júní 1796 áskilur.

V.

2. Dómur í þjófnaðarmáli Sigurðar Asmundssonar í Nyrðri Múlasýslu.

Öll formalia þessa hjeraðsprocess og dóms, gengins að Hofi í Vopnafirði þann 30. júní og 5. júlí 1802, eru frá upphafi til enda mjög svo van-sköpuð og ómerk. Af processinum sjest, að sá lögsótti Sigurður Ásmundsson hafi þann 29. júní nefnt ár, staddur að Hofi, fyrst meðgengið þjófnað á hesti og sauðkindum. Samdægurs er honum stefnt fyrir rjett að morgni að sama bæ, af vinnumanni þar, sem án þess að sýna fyrir rjetti nokkra fullmakt frá öðrum, sem Sigurður hafði frá stolið, eða hlutaðeiganda yfirvalds skikkun þar til — lögsækir Sigurð þar strax í stað í allra hlutaðeigenda og rjettarins nafni. Engin klagu um þetta efni til yfirvaldsins er í processinum að finna, engin undangangandi rannsókn, sem tilskipanin af 3. júní 1796 § 25.—27. býður, ekkert að segja aðgætt eptir hennar 28., 29. og 30. §§. Enginn aktor tilskipast, og defensor fyrst mitt í málssókninni, sem fram fer þann 30. júní með þingvitnum, sem eru vinnumenn og þeir sem stolið hefur verið frá, gagnstætt N. L. 1.—7.—2. og 1.—9.—15. En eptir það öll vitnaleiðsla og málssókn er á enda, eru meðdómsmenn fyrst tilnefndir þann 5. júlí, rjett áður en langur tveggja arka dómur er upplesinn, og þá koma þeir fyrst aðvísandi inn í rjettarhaldið. Kona sakamannsins Sigurðar, að nafni Þórunn Pjetursdóttir, lögsækist og ásamt honum, sem meðsek eður hylmandi, án

allrar skikkunar til sækjanda, eða nokkurs forsvars með henni. Engin dugleg sókn eða vörn fram fer i hennar tilliti, og hvað Sigurð sjálfan snertir eru fá vitni stefnd og ljelega afheyrð. Engar skriflegar spurningar til vitna leggjast af þeim sjálfboðna sækjanda í rjettinn, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 12, þar hennar 13. § engan veginn náð getur til hans, nema að því leyti hans eigið en ei annara kærumál, eða rjettlætisins vegna, áhrærði. Vitnin bera heldur ekkert merkilegt í málinu, og við þeirra ómerkilegu andsvör hefur sýslumaður Guðmundur Pjetursson bætt enn ómerkari spurningum til þingvitnanna, sem sjálf máttu nokkur málið viðriðin heita og aldrei áttu þar sess í dómi. Með þeim leggur hann virðingu á hið stolna. Hirðir þó ei um, að nokkur, sem frá er stolið, eiðfesti sinn gripamissi mót vitund hans og vilja, að lögum. Sjálf er virðingin svo dæmalaust ranglát, að hvort lamb af tveimur er að haustlagi virt á 1 rdl, 64 sk. og veturgömul kind á 2 rdl. En án meðdómsmanna og með þvílíkum þingvitnum leggur sýslumaður fyrirfram á það fáheyrða dómsatriði, aður en nokkurt uppástand frá sjálfum sækjandanum fram kemur, enn síður varnarmynd í málinu, að þeir, sem frá er stolið, megi uppi hverja 2 rdl., eður rúmlega fyrir hvert lamb og einmitt fyrir hvern veturgamlan sauð, taka úr Sigurðar Ásmundssonar búi tveggja vetra sauðkind. Þegar lengra fram í málssóknina kemur, finst hjer innfærð löng ræða frá vinnumanni Halldóri Stefánsyni, sem ber sækjanda nafn, en ekkert skriflegt

innlegg, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 15, þó málsókn fyrir aðra og í rjettlætisins nafni, alt eins og vörn í sakamálum, krefji að þau ekki sjeu svohroðalega at hendi leyst, eða leyfi þvilikar laga-afglapanir. Þó eykur það mestu furðu, að óviðbúnir vinnumenn og bændur þar fyrir rjetti skuli í laga-skotnum tilgerðarstil uppá höndina lesa fyrir til þingbókar, annar gildar 2, en hinn 4 þjettar blaðsiður í folio, og það í svo sárlíkum stil sjálfs dóm-arans, eins og sá sami hefði hjer orðað allan processinn, stefnur, vitnisburði, málssókn, vörn og dóm til enda. Loksins leyfir hjeradsdómarinn sjer, eptir svo illa karrað sakamál, er með mestu alúð bar að vanda, að dæma konu Sigurðar, Þóru¹⁾ Pjetursdóttur, það straff á hendur, sem, ef hún var sek, átti hvergi við að lögum, en var annars ofhart, ef hún saklaus reyndist, og um hvorugt er mál þetta, heldur en líklega annað, hálsprófað.

Þvi dæmist rjett að vera:

Þjófnaðarmáli Sigurðar Ásmundssonar og konu hans, Þóru¹⁾ Pjetursdóttur frá Brunahvammi í Norður-Múlasýslu er hjer með af landsyfirrjettinum heim visað á ný, til tafarlausrar, nýrrar og löglegri meðferðar í hjeraði, sóknar, varnar og dóms frá rótum af hjeradsdómaranum Guðmundi Pjeturssyni og á hans

1) Svo í hdr.

kostnað. Fyrir ólaga form þessa process og dóms bæti hann til Jústitskassans 1. rdl. og til sveitar þeirrar, hvar málssókn þessi framför, 20 rdl. eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, fyrir þar fyrir lagðan, en í hans dóm vantandi, vitnisburð um málsins rekstur. Af Jústitskassanum betalist sýslumanni Jónasi Scheving í málskostnað til landsyfirrjettarins 10 rdl., en constitueruðum sýslumanni Páli Jónssyni 5 rdl., hverja 15 rdl. sýslumaður Guðmundur Pjetursson aptur bæti Jústitskassanum. Skulu þessar bætur goldnar vera til rjettra hlutað-eigenda innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

VI.

Anno 1803, þann 20. oktbr., voru eptirskrifaðir dómar uppsagðir í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi:

1. Í misþyrmingarmáli Kristinar Vigfúsdóttur frá Melaleiti í Borgarfjarðarsýslu.

Sakapersónan Kristín Vigfúsdóttir frá Mela-leiti í Borgarfjarðarsýslu er með 2 hjeraðsdómum sýslumanns Jóns Espólins, báðum gengnum að Leirá þann 12. maí næstliðna, dæmd.

1°) fyrir misþyrmingu á mágstúlku sinni, Guðrúnu heitinni Jónsdóttur, að hafa fyrirgjört lífi sínu og aleigu, betala talsmönnum og fyrir líkflutning Guðrúnar heitinnar 13 rdl. og annan af málinu rísandi kostnað.

2°) fyrir hlutdeild með stjúpa sínum, móður og hálfbróður í stuldi 5 fullorðinna sauðkinda og 1 lambs, að betala ígjöld að sínu leyti, 1 rdl. 48 sk.

Við mál þetta finnur landsýfirjetturinn helzt athugandi hvað misþyrminguna snertir:

a. Að þó ítreakaðar ransóknir og yfirheyrsla, bæði vitnanna og sakapersónunnar, hafi eptir rjettarins tilhlutun gjörðar verið, hefur ekkert með nægilegri lagafullvissu orðið uppgötvað, hvorki um tímann, þegar Kristín þessi barði Guðrúnu heitna með hrislulurki á milli herða og á hægri öxl, nje um höggvafjöldann, heilsu- og sóttarfar þessa 14 vetra og vanburða unglings áður og eptir það. Eitt, ekki nógu merkilegt vitni ber, að há hljóð til Guðrúnar hafi um þriðjudagskvöld fyrir Pálmasonnudag heyrst á leið heim að Melum frá Mela-leiti, sem gefur grunsend um, að Kristín þá hafi barið nefnda Guðrúnu. En Bjarni prestur Arngrímsson framber þó, að sama kvöldið hafi Guðrún heitin, aumaleg í útliti, seinast komið heim að Melum og þegið að borða með góðri lyst. Kristín

segir það hafi verið eptir barsmiðina, en að sig minni hún hafi þó á henni framin verið föstudaginn fyrir pálma. Hún þrætir að hafa lamið hana með nefndum lurki eður öðru fleiri en 2 högg. Hún tjáir hana að hafa áður lasna verið fyrir brjósti og undir síðum, en vitnin vita ei til þess. Hennar frásögn á Melum um sóttarfar Guðrúnar, sem dó miðvikudaginn fyrir skirdag og sást ei á ferli í undanfarandi 8 daga, virðist nokkuð ómerk og grunsöm, einkum um andlát hennar. Þó er um ekkert nein lagafullvissa, önnur en sú, sem útvortis áverkar á likinu, svo sem þroti á síðu, hruff milli herða og á öxl, strax eptir stúlkunnar dauða, vitna um, nefnilega ókristilega barsmið og hirtingu á nefndu ungmenni.

b. Að sönnu var líkið skoðað af mönnum þann 8. apríl að Melaleiti, og þar eptir suður flutt að Reykjavík og upp skorið af sáluga landphysico Jóni Sveinssyni þann 21. apríl, en bæði er sú skoðun heldur óviss eptir svo langan tíma liðinn og flutning líksins sjó- og landveg yfir langan veg, og þar hjá óljós og heldur litilvæg, eins að dómi handlæknis Sveins Pálssonar, hverjum rjetturinn sýndi hana til frekari upplýsingar, svo að í efasömu stórmæli finnur landsyfirrjetturinn í henni ónóga lagaröksemd til að fella þann dóm yfir Kristínu, sem 6.—6.—1. annars vafalaust fyrir leggur, þó öll líkindi sjeu til að Guðrún Jónsdóttir hafi af Kristínar harðúð banvænna sjúkdóm hlotið.

Því dæmist rjett að vera:

Kristín Vigfúsdóttir fra Melaleiti skal, fyrir ókristilega misþyrmingu á mágstúlku sinni, Guðrúnu heitinni Jónsdóttur, og fyrir sauðabjófnaðar meðvitund með stjúpa, móður og hálfbróður sínum, þrælka 3 ár í því íslenska tukthúsi, betala þau í hjeraðsdóminum ídæmdu ígjöld og bætur af eign sinni með 14 rdl, 48 sk., fyrir fangahald til sýslumanns Espólíns 22 rdl. og sýslumanns Jónasar Schevings fyrir vörn og rjettarhald 10 rdl., hverjir 10 rdl., að því leyti, sem Kristínar eigur ekki til ná, borgist sýslumanni Scheving af Jústitskassanum. Í málsins rekstri finnur landsýfirrjetturinn enga forsómun skena.

Kristín Vigfúsdóttir, af rjettium að spurð, hvort að vilji frá þessum dómi appellera eður ei, svarar nei.

VII.

2. Í þjófnaðarmáli Þuríðar Nikulásdóttur úr Norðursýslu.

Með gengnum hjeraðsprocessi og dómi að Garði í Aðalreykjadal í Þingeyjarsýslu í næstliðnum febr., er sakapersónan Þuríður Nikulásdóttir

á Geirbjarnarrtöðum í sömu sýslu, dæmd af sýslumanni Þórði Björnssyni fyrir framinn þjófnað í annað sinn, hlaupandi eptir virðingu til 57 sk., til 4 ára tukthússerfiðis, ígjaldsbóta og málskostnaðar.

Þó landsyfirrjetturinn nú finni málefni þetta heldur lauslega yfirfarið af dómara og málspörtum í hjeraði, og dóm sýslumannsins mest og bezt að styðjast á eigin meðkenningu Þuridar um þýfið, en þótt hún tjaist fáfróð, en ei á gildum vitnum, og undir eins finni hennar í hjeraði setta svaramanns linleika henni til varnar, mundi það þó einungis auka hennar straff, að lengja fangelsistíma hennar með heimvisun máls þessa í hjerað til nýrrar upptektar frá rótum, unz það á ný yrði hjer dæmt fyrir landsyfirrjetti.

Þar á móti er sjálf málssóknin og formalia þessa máls svo ósamkvæm laganna boðorðum, að landsyfirrjetturinn ekki fær fram yfir þessa bresti stigið, því

a hefur sýslumaður Þórður Björnsson öldungis undanfellt að hlýðnast laganna boði i tilsk. af 3. júní 1796 § 35, að vitna í dóminum, hvort mál þetta sje í meðferð þess og sókn hirðulítið eður og löglega rekið. Og þó hann í innleggi sínu til landsyfirrjettarins vilji breiða yfir þá gleymsku, með því að bera fyrir, að mál þetta sje höfðað og sólt privata autoritate, verður sú ástæða marklítill, þegar aðgætist, að þjófnaður, og það í annað sinn, er þó vafalaust delictum publicum, sem að

publicu¹⁾ tilhlutun á að upptakast. Annars hefði ei hjeraðsdómarinn boðið sjer í privatsök að samtaka og útgefa stefnuna í eigin nafni og ætlað að dæma sjálfur á eptir. Enda er þessi aðferð eins í misgjörðamálum litt sæmandi og gagnstæð tilsk. af 3. júní 1796 § 29, sem ætlar aktori að stefna, en ei dómaranum.

b. Að annars ekkert finst um getið við stefnanna birtingu og uppáskript, hvort þeir brúkuðu stefnuvottar hafi verið þeir rjettu, eiðsvörnu, eða aðrir án eiðfestingar hafa verið brúkaðir, er gagnstætt nefndri tilsk. í § 20. og 22. Sömu leiðis hennar 15., 30.—32. § að skriflegt forsvar framkemur ekkert frá þeim tilnefnda forsvarsmanni og engin dugleg vörn, að sókn framfer og vitnaleiðsla gegn Þuriði að honum fjarstöddum, að dómarinn, loksins þegar forsvarsmaðurinn til kemur, hvorki gefur honum nauðsynlega áminningu um betri ástundun skyldu sinnar, nje heldur frest, og dæmir málið þanninn, miður undirbúið en skyldi. Sömu leiðis er það offrekt tiltekið leyfi dómarans, að frikenna Guðlaug Ásmundsson fyrir þjófnaðarmeðvitund með Þuriði, án þess að hann eða tilkvödd vitni þarum aflegðu eið. Loksins hefur hjeraðsdómarinn undanfellt, mót tilsk. af 3. júní 1796, § 33, að taka skriflegt andsvar sakapersónunnar um það, hvort hún girntist að skjóta máli þessu til æðra rjettar eður ei.

c hefur hjeraðsdómarinn forsómað að láta akt-

1) Svo í hdr.

inum fylgja útskriftir af þeim 1784 og 1787 yfir Þuriði áður gengnum hjeraðsdómum, svo landsyfirrjetturinn eptir þeim fengi þess glöggvar metið hennar sekt, einkum í tilliti til þjófnadar ítrekunar.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns Þórðar Björns-sonar, genginn að Garði í Þingeyjarsýslu þann 21. febr. þ. á. yfir Þuriði Nikulásdóttur, er, í tilliti til þess henni tildæmda straffs og útláta, af landsyfirrjettinum hjermeð staðfestur. En fyrir yfirsjón hjeraðsdómarans, að vitna ekkert eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35 um málsins löglega eða ólöglega rekstur í hjeraði, bæti sýslumaður Þórður Björnsson 20 rdl. til fátækra í hreppi þeim, hvar málið fram fór, og þar að auki 10 rdl. til sömu fyrir aðrar hans hjer framantaldar dómara yfirsjónir í þessu máli, og það innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Tilskipuðum aktori máls þessa fyrir landsyfirrjettinum, sýslumanni Jónasi Scheving, gjaldist 50 rdl. af jústitskassanum, fyrir sendi-lör norður með rjettarins stefnu og málssókn.

Að öðru leyti en hjer er tilgreint metur

landsyfíri jetturinn mál þetta forsvaranlega rek-
ið fyrir báðum rjettum.

Puriður Nikulásdóttir, af rjettinum aðspurð,
hvort að vilji frá þessum dómi appellera eður
ei, svarar nei.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

1804.

I.

Anno 1804 den 9. Jan. blev i Landsoverrettens
Session afsagt følgende Dom i Sagen:

Gosserer Georg Andreas Kyhn contra Køb-
mænd Niels Örum og Jens Wulff.

For ret at kunne bedømme, om Citanten,
Grosserer Georg Andreas Kyhn, kan være beføjet
til det mod de indstævnte Købmænd, Niels Örum
og Jens Wulff, anlagte Søgmaal for et af dem i
Eskefjords Købstæd Aar 1798 oprettet Handels-
etablissement, eller til den i Anledning heraf mod
dem nedlagte Paastand, falde især følgende 4 Hoved-
punkter under Landsoverrettens Bedømmelse, nemlig:

1°) Ere Købmændene Örum og Wulff beret-
tigede til Handel i Eskefjords Købstæd?

2°) Have de anlagt Handel paa den til Eskefjords Köbstæd udlagte Grund, ved at etablere den paa Jorden Lamböre?

3°) Kan Grosserer Kyhn som Ejer af Lamböre forbyde enten dem eller andre at nedsætte sig til Handel eller borgerlig Næring paa Lamböre som udlagt Kjöbstædgrund?

4°) Kan Citantens Sögsmaal og nedlagte Paa-stand mod Indstævnte anses i denne Sag beföjet og lovlig?

Hvad den 1. Post angaar, da bliver om de Indstævntes Rettighed til Handelsanlæg i Eskefjords Köbstæd slet ingen Tvivl, thi: *a* er den af Citanten selv end ikke nægtet, *b* have de fremlagt under Litr. T. kongelig allernaadigst Tilládelse dertil af 21. Febr. 1798, som med udtrykkelige Ord forbinder dem til at anlægge Handel paa den til Köbstæd for Österlandet bestemte Plads, Eskefjord, og tillige bevilger dem til dette Anlæg allernaadigst Hjælp. *c* paalagde Plakaten af 1. Juni 1792 dem endog denne udtrykkelige Forpligtelse, naar de etsteds paa hele Österlandet vilde etablere nogen Handel, hvilket Bud blev endvidere gentaget i Plakaten af 23. April 1793. — Hvad den 2. Post angaar, da er det klart, at de, ved at oprette Handelsanlæg paa Jorden Lamböre i Eskefjord, have alene bygget paa den til Köbstædet Eskefjord af vedkommende Övrighed udlagte Grund. *a* deraf, at denne selv, nemlig Sysselmand Svendsen, har i Hjemtings-Dommen i denne Sag af 30. August 1799 udtrykkelig erklæret, at Indstævnte have byg-

get paa den ved Opmaalings-forretning af 19. Marts 1787 — altsaa for mere end 12 Aar siden — til Köbstæds Anlæg i Eskefjord udlagte Grund, som indbefatter Jorden Lamböre, hvilken Erklæring maa anses som en notarial Bekræftelse, i Overensstemmelse med hans egen holdte Protokol, saa meget mere som denne Attestation aldrig er ved lovig Stævning paaanket, eller den Post for Underretten gjort tvivlsom. — *b* af Vidners Forklaring paa 1. Hovedkvæstion og de første Contrakvæstioner i Thingsvidne af 1. og 2. Aug. 1803, her fremlagt under Litr. R. og S. — *c* deraf, at Citanten har just saggivet Indstævnte for at have occuperet en Byggeplads paa hans Grund, hvorpaa han selv angiver sig at ville oprette Handel, altsaa paa et inden Köbstæd-grundens Enemærker beliggende Sted, da han selv ikke havde Tilladelse til, end ikke paa egen Grund, at oprette Handelsanlæg udenfor Köbstæd-grunden.

Betræffende den 3. Post, om Citanten som Ejer af Lamböre kan forbyde de Indstævnte eller andre at nedsætte sig til Handel eller borgerlig Næring paa Lamböre som den til Eskefjord udlagte Köbstædgrund, anmærker Landsoverretten: *a* at saavel Plakaten af 18. August 1786 § 12 og Forordning af 13. Juni 1787, dens 2. Cap. § 2, som de islandske Köbstædprivilegier af 17. Novbr 1786 § 4 og 5, gave Indstævnte fuldkommen Tilladelse til som Handelsmænd at nedsætte sig paa Köbstæd-grunden, hvor de helst vilde og kunde. *β* Det er endog ved det af Citanten selv under 1. og 2. August 1803 erhver-

vede Thingsvidne oplyst, at en bekvem Plads til Handelsanlæg paa den til Eskefjord udlagte Köbstæd-grund kun haves paa Jorden Lamböre. γ Da Köbstæd-grunden 1787 blev udlagt, er ingen Protest derimod gjort af Lamböres daværende Ejer, ligesaa lidt som de følgende Ejere, og da enhver af de Vedkommende maatte vide Lamböres Bestemmelse til Köbstæd-grund ifølge Privilegierne af 17. Novbr. 1786, efter den i næstfølgende Aar ved Övrigheden afholdte Opmaalingsforretning, kunde det ikke være Citanten tilladt at tilforhandle sig den til Köbstædets Anlæg bestemte Grund, med Hensigt derved som Ejer at udelukke enhver Lysthavende fra Handelsanlæg og borgerlig Næringsdrift paa Stedet, og derved søge enten at eludere Kongens udgivne Anordninger om fri Byggeplads paa Köbstæd-grunden, om Köbstæders Anlæg, om Befordring af Handelsconcurrence i Stedet for den forhen værende Enehandel paa Österlandet, om Lettelse og Bekvemmelighed for Indbyggerne i Handel, eller derved igen at tilvende sig Enehandel paa Österlandets vigtigste Handelsstæder. δ Da det endvidere er klart, at Kongens velgørende Foranstaltninger til Handelens Forandringer fra en monopolisk til Frihandel og til Köbstædernes Opkomst altid maa regnes blandt de vigtigste Anstalter til det almindelige Bedste, saa er der ingen Tvivl om, at Citantens Ret som Ejer maa vige for dette, saavel ifølge Lovgiverens almindelige Bud i Plakaten af 31. Juli 1801, som de til Island i Særdeleshed udgivne, ved allernaadigst Resolution af 23. April

1788, som, da den maaske ikke haves i authoriserede Samlinger af Love, skönt den er publiceret for Laugthingsretten her i Landet samme Aar og trykt blandt dens Akter pag. 29, følger denne Proces og Dom under Litra Y. Endvidere haves udtrykkelige Bestemmelser i lignende Tilfælde i Forordn. af 13. Jun. 1787, 3 Cap. § 2, Resol. af 22. Juni 1779 og mange flere Lovsteder for Island. Citanten kan derfor ikke være berettiget til at bortvise nogen Borger fra Lamböres Grund, som med Övrighedens Minde vil sammesteds nedsætte sig, men kun til en billig Grundleje, eller og Godtgørelse for Grunden.

Angaaende den 4. Post, om Citantens Sögsmaal og nedlagte Paastand mod Indstævnte i denne Sag kan anses beföjet og lovligt, anmærker Landsoverretten: 1. at Indstævnte Köbmænd Örum og Wulff, vel have intet Maalebrev fremlagt for den af dem paabyggede Grund, men dog tillige, at Citanten aldrig har paaanket dette for Underretten. —. 2. at Övrigheden i samfulde 16 Aar, fra den Tid Opmaalingsforretningen 1784 blev fuldfört, til denne Tid, har forsömt at se den til Köbstäd udmaalte Grund paa lovlig Maade indlöst fra Vedkommende, hvorfor den maa indestaa de Indstævnte for Godtgörelse for den af dem paabyggede Grunds lovlige Indlösning, samt den Grundleje, Citanten efter Billighed har at fordre, da de, inden de erholde Sköde paa deres Grund, ikke kan anses at besidde fuld, ejendommelig Raadighed over samme, saalænge Köbstäd-grunden ikke

er fra Vedkommende indlöst, hvilket Övrigheden, til videre Tvistigheders Forebyggelse, tilkommer at besörge. — 3. I Henseende til Citantens nedlagte Paastand finder Landsoverretten den gjorte Irettesættelse efter N. L. 6.—15.—18., saavel efter Sagens forbemeldte Omstændigheder aldeles upassende, som især paa Grund af, at N. L. 6.—15. Cap. er endnu ingen gældende Lov i Island. — 4. Den Citanten forvoldte Skade ved de Indstævntes Handelsanlæg er ved de af ham selv under 1. og 2. August 1803 erhvervede Thingsvidner, befunden at være af saare ringe Værdie, hans Omkostningsregninger, saavel i Henseende til Skibe som Bygningsmaterialier og Tömmerfolks Lön, at være aldeles ugrundede og upaalidelige. Hans Fremgangsmaade, med at have forhalet denne Sag fra 1799 til nu, og dog aarlig, efter at have tabt Sagen for Underretten, anförte aarlige Bekostninger paa Tömmerfolks Opsendelse hvert Aar til at oprejse Huse paa Esketjord, som först i Aaret 1802 ankom der til Stedet, og ladet de Folk attestere, at de have maattet rejse med uforrettet Sag tilbage for de Indstævntes Anlægs Skyld, skönt Citanten iövrigt stedse har haft overflödig Byggeplads paa Lamböre, er blandt andet höjst mistænkelig.

Thi kendes for Ret:

Indstævnte Köbmænd i Esketjord, Niels Örum og Jens Wulff, bör for Citantens, Grosserer Georg Andreas Kyhns Tiltale i denne Sag frie

at være, hvorimod Citanten tilpligtes at overlade den af Indstævnte til Handel benyttede Grund paa Lamböre disse til Ejendom, efter en af vedkommende Dommer, med udnævnte uvillige Mænd afholdende Taxation, samt ligesaa efter en saadan Vurdering for den fremfarne Tid være berettiget til en billig Grundleje. Saavel denne, som Grundens Indlösningssumma, have de Indstævnte, inden 6 Uger fra Taxationen, at udrede under Lovens Tvang, men derimod være berettigede at melde sig til Skadesløsholdelse hos Övrigheden, eller den kongelige islandske Handels Realisations Commission paa Grund af Köbstæd-Privilegierne af 17. Novbr. 1786 § 4 og 5. Processens Omkostninger, samt Böder i denne Sag, frafalder.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

II.

Í sömu session — — — (út af vörn i blóðskammarmáli Ísleifs Sigurðssonar og Ingibjargar Jónsdóttur) fjell svohljóðandi rjettarins úrskurður:

Pareð Forordn. af 3. júní 1796 og Forordn. af 11. júlí 1800 bannar að taka aðra en lögspaka menn til talsmanna fyrir yfirrjettum, en sá setti talsmaður í þessari sök hjer fyrir landsyfirrjetti hefur ekkert skilríki um sína þekkingu á lögum eða nokkurt juridískt examen getað fram lagt, nje heldur kann að álitast fær um að bæta hlutaðeigendum þann skaða, er af misjafnri procuration leiða kynni, — og hvorki landsyfirrjetturinn nje nokkurt yfirvald hafa vald að dispensera yfir konunglegum lögum, — er studiosus F. Magnússon án frekara skilríkis ekki bær um að tala málum manna fyrir yfirrjettum. En þareð amtmaður Erichsen munnlega tjáði rjettinum, að hann í ýtrustu vandræðum með talsmenn hafi orðið að taka til hans í þetta sinn, þar enginn annar hafi til verið, svo málið ekki uppi haldist, vill rjetturinn í þetta eina sinn leyfa, að hann til prófs forsvari mál þetta, en hafi sinn aðgang til þess, er hann skikk- að hefur, í því tilfelli, að landsyfirrjetturinn þurfi að sekta hann fyrir misjafna procuration. —

Actum ut supra.

L. Erichsen.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

III.

Þann 11. jan. 1804 voru í landsyfírrjettinum uppsagðir eptirfylgjandi dómar:

1°) Í blóðskammarmálinu af Akranesi.

Af sakapersónanna skýlausum meðkenningum og svörnum vitnisburðum er það vafalaust orðið, að Ísleifur Sigurðsson hefur getið barn með stjúpdóttur sinni Ingibjörgu Jónsdóttur, hvert hún lifandi í heiminn fæddi þann 8. nóvbr. 1803 að Háuhjáleigu á Akranesi í Borgarfirði. Áður hefur þessi Ingibjörg átt 1 barn í lausaleik, en Ísleifur 3.

Þó landsyfírrjetturinn nú finni, að bæði í tilliti til hins opinbera hneykslis og ektabands trygðarofs sje mikill munur á legorðsbroti þeirra persóna, hvar stjúpi eða stjupa eru gift og á lifi, þegar brotið til fellur, ellegar Ísleifs þessa og Ingibjargar, hvar bæði eru ógift, og Ísleifs kona burtdáin fyrir 4 eða 5 árum, — þó líkindi finnist til, að mægðir hjer mættu að miklu, ef ei öllu leyti geta út dáið, uppá viðlíkan hátt og með systur, hvar lög setja líftjón við barneign með tveimur lifandi systur, en leyfa hjónaband með hverri eptir aðra, þegar dauði þeirrar fyrri hefur á mægðunum enda gjört, — og þó efasamt þyki, hvort Mosis lög um forboðna líði geti verið öllum kristilegum þjóðum lög, eða hvort þau nauðsynlega krefji lífsstraffs fyrir þess háttar afbrot, og einkanlega hvort það straff hjá oss verði þeim glæpum samboðið —, er samt Stóradóms atkvæði um þeirra refsingu, í samanburði við þá nýjustu tilskipun af 23. maí 1800, svo fortakslaust, um það, að lögin krefji í þessu tilfelli lífsstraff,

að landsyfirrjetturinn ekki dirfist minna að ákveða, vel vitandi að konunglegri náð einni tilkemur, eins og hún ætíð gjört hefur, jafnvel í ólíklegri þess konar tilfellum, að vægja ídæmdu straffi.

Þvi dæmist rjett að vera:

Ísleifur Sigurðsson og Ingibjörg Jónsdóttir frá Háuhjáleigu á Akranesi í Borgarfirði hafa með drýgðri blómskömm sín á milli fyrirgjört lífi og lausum aurum til kongs. Sameiginlega gjaldi þau ídæmdan málskostnað fyrir hjeraðsrjetti, og til sækjanda fyrir landsyfirrjettinum 3 rdl., en til þeirra svaramanns 2 rdl., varðhalds- og allan annan af þeirra sakamáli risandi kostnað. Enga forsómun í málsins rekstri finnur landsyfirrjetturinn viðkomendum saknæma.

Eptir þessum dómi má samt engin execution á sakapersónanna lífi framfara, unz um mál þetta er fengin konungleg allranáðugust úrlausn.

IV.

2. Í innbrotspjófnadarmáli Björns Ólafssonar frá Snotru í Landeyjum innan Rangárvallasýslu.

Með hjeraðsdómi, gengnum að Keflavík þann

6. desbr. 1803, er drengurinn Björn Ólafsson frá Snotru í Landeyjum innan Rangárvallasýslu dæmdur fyrir innför um þakið á skemmu bóndans að Kalmanstjörn í Hafnarhreppi, Jóns Sæmundssonar, kistuuppbrot í henni og peningastuld úr kistunni uppá 95 rdl. 55 sk., ásamt fyrir stuld á 1 pundi tóbaks, og fyrir kýrmjólkun í Junkaragerði og færisskemd og stuld á því í Merkinesi, til að kagstrykjast og erfiða í járnum í þrælavarðhaldi alla æfi, auk bóta og málskostnaðar. Það er samt ekki svo sakadrengrsins óráðni ungdómur, hans augljósa einfeldni í þessum þjófnaði og svo lítil sem engin undanbrögð með hann, hans stöðuga og að líkindum hreinskilna meðkenning um sjerhvert atvik hans, sem gjöra það ídæmda æru og æfinlegs þrældóms straff ísjárvert fyrir hans bernskulega illvirki, svo sem orðatiltæki og tillit tilskipunarinnar af 4. marz 1690, þar hún ákveður hið þunga straff fyrir innbrotspjófa í hús, einkum í því tilliti, þá þjófsins tilgangur vera má alt eins líklegur til morðs sem þjófnaðar, ef honum hindran mætti. Hvers vegna morðsásetningur getur ekki eiginlega eignast þeim þjófi, er brýzt inn í útihús, hvar menn ei halda til inni, ellegar ei er útbúinn með líkleg drápsverkfæri. Hvers vegna tilskipananna af 4. marz 1690 og 24. marz 1786 þunga straff fyrir innbrot þjófa í hús ekki nær annars staðar heim en hvar fólk heldur til í því húsi, þjófurinn er með líklegum drápsverkfærum útbúinn, eða veitir mótstöðu þeim, er yfir hann kemur. — Ekkert af þessu nær til sakadrengrs þessa,

Björns Ólafssonar. Með skipaklömbrunni, eða litilvægri trjespýtu, lyptir hann upp torfi af þekjunni, ýtir röptum frá, svo inn fái smogið, lýkur að innan upp hurðinni og sprengir upp kistu með kúfæti, er hann finnur þar fyrir sjer í úfiskemmu, hvar enginn manna heldur til. Hann fær nóttina sömu að vera gestur á bænum, en eptir framinn þjófnað þá sömu nótt á þeim stað, hvar Jón bóndi Sæmundsson nokkru áður hafði sýnt honum að hann geymdi peninga, er allur á burt að morgni, svo auðgengið mátti að honum vera, þess heldur, sem hann ekkert fótmaal strýkur. Til hans verður því í þessu tilfelli að ná hið hæsta reglulegt þjófnaðarstraff fyrir einfaldan þjófnað í fyrsta sinn, en ekki hið stórkostlegra.

Því dæmist rjett að vera:

Drengurinn Björn Ólafsson frá Snotru í Landeyjum í Rangárvallasýslu skal sem fyrir framinn einfaldan þjófnað í fyrsta sinni að Kalmans-tjörn í Gullbringusýslu, nóttina milli þess 6. og 7. nóvbr. 1803 úr skemmu Jóns Sæmundssonar, fyrir kýrmjólkun í Junkaragerði og færiskemd og grip að Merkinesi úr sömu ferð, erfiða 2 ár í því íslenzka tukthúsi, betala ígjöld og bætur eptir hjeraðsdóminum og allan af málinu fljótandi kostnað, að því leyti hans eigur til ná. Af þeim, eða bresti þær, þá af

Jústitskassanum, borgist sækjanda fyrir landsyfirrjettinum, sem undir eins gegndi hjer öðru máli, 3 rdl., en talsmanni Björns í ferða- og málskostnað 16 rdl. Engin forsómun saknæm finst í málsins rekstri.

M. Stephensen. Gröndal.

Undir fyrri dóminn.

Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

V.

Anno 1804, þann 13. febr. var landsyfirrjettarins Session. — — — Innbrotsþjófnaðarsök Jóns Sæmundssonar úr Árnessýslu. — — — Málið var af landsyfirrjettinum til dóms upp tekið, sem sama f. m. fjell svo látandi:

Við þann í þessu máli gengna hjeradsproccs og dóm, finnur landsyfirrjetturinn ofmargt miður vandað en skyldi, til þess að geta nú tekið mál þetta til fullnaðar dómsatkvæða um hið frama illvirki; svo sem að meðferð þess frá upphafi verður gagnstæð bæði tilskipunarinnar af 3. júní 1796 §§ 25.—27. í tilliti til lögmætrar rannsóknar, hennar 24. § í tilliti til sjálfs rjettarhaldsins, hennar 28.

§ í tilliti til vantandi skikkunar til sækjanda og verjanda og vitnaleiðslu, ekkert orð heldur af saka-drengsins svaramanni fram fært honum til varnar, og að drengurinn er þó dæmdur hálfyfirheyrður; hennar 32 § í tilliti til dómarans aðgæzlu um máls-ins forsvaranlegu meðferð áður en hann dæmdi það, og hennar 35. § í tilliti til vitnisburðar dóm-arans um forsvaranlega meðferð og rekstur þess máls, er hann af vangá hefur liðið meðfarið sem privat mál-efni, en átti þó að skipast lögsókn í, eptir nefndr-ar tilskipunar 28. § og tilsk. af 21. maí 1751 § 7, hverrar 8., 1., 2., 3. og 5. articular og finnast við málefni þetta miður aðgættir en skyldi.

Því dæmist rjett að vera:

Húsbrots- og þjófnadarmáli Jóns Sæmunds-sonar frá Hallskoti í Árnessýslu, er hjer-með af landsyfirrjettinum aptur í hjerað heimvisað, til nýrrar upptehtar frá rótum og dóms, á kostnað hjeraðsdómarans, sem fyrir framantaldar yfirsjónir bæti 30 rdl. til fátækra í sveit þeirri, hvar málið framför, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35. En til sækjanda hjer fyrir landsyfirrjetti borgist af eigum hins seka, eður og Jústitskassanum, 3. rdl. fyrir stefnu-fararkostnað austur, en annar málskostnaður verður síðar við fullkominn dóm þess metinn. Fyrir landsyfirrjettinum er mál þetta annars forsvaranlega rekið. Ídæmdar bætur lúkist

hlutaðeigendum innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Þar landsyfirrjetturinn hjermeð álítur þann gengna hjeraðsdóm yfir Jóni Sæmundssyni sem ódæmdan, úrskurðar hann í tilliti til þess í rjettinn framlagða brjefs undir litr. G., að drengurinn Jón Sæmundsson liði lagatiltal og dóm í einu, fyrir hans fyrri og síðari þjófnað.

L. Erichsen.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

VI.

Anno 1804, þann 5. apríl, voru í landsyfirrjettinum uppsagðir eptirfylgjandi dómar:

1. Í sauðapjófnaðarmáli Einars Ásmundssonar og konu hans, Ragnhildar Sigurðardóttur frá Þverá í Fljótshlíð í Rangárvallasýslu.

Með hjeraðsprocessi og dómi í þessu máli, gengnum í næstliðnum janúarmánuði að Hlíðar-enda, og af eigin meðkenningu Einars Ásmundssonar er það augljóst orðið, að nefndur sakamaður hefur stolið 2 ám og 2 lömbum, þó illur grunnur sje um enn meiri sauðapjófnað hans að und-

anfögnu, og undir eins að kona hans, Ragnhildur Sigurðardóttir, hefur verið í vitorði með honum um stuld á annari ánni, en ei viljað meðganga um fleiri, eða þann meðverknað með manni sinum, sem hjeraðsdómarinn hefur fundið líklegan, þó ekki hafi hann orðið löglega sannaður, þar framburður sakamannsins Einars gefur þar um ólögmæta staðfestingu. Þó við málið sjálfst finnist enginn skaðvænn dráttur í hjeraði, vantar þó bæði þá skriflegu málssókn og forsvar, sem tilsk. af 3. júní 1796 áskilur, og skriflegar skikkanir til sækjanda og verjanda, hverjum fyrri, eptir nefndri tilsk., en ei dómaranum, viðkom að semja stefnur í því. Sömuleiðis vantar og sóknarprestisins vitnisburð um sakapersónanna aldur, uppfræðingu, undanfarið framferði, og loksins þann dómurum uppálagða vitnisburð í fyrnefndrar tilskipunar § 35, að málið í hjeraði sje löglega sótt og varið, hvað og ei mátti vítalaut miður vera. — Um straff hinna seku verður nú siður vafi, þar nýbirt meining hins konunglega danska Cancelliis, eptir brjefi þess af 24. sept. 1803, vill álíta plakatið af 24. marz 1786 sem enn gildandi sjerleg lög fyrir Ísland, hverri dómendur hjeðan af hljóta að fylgja.

Því dæmist rjett að vera:

Einar Ásmundsson frá Þverá í Fljótshlíð á fyrir stuld á 2 ám og 2 lömbum að hýðast við staur og síðan þrælka ævilangt í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi. En í tilliti til straffs

konu hans, Ragnhildar Sigurðardóttur, fyrir vitorð með honum í stuldi á einni á, standi hjeraðsdómurinn óraskaður, eins og í tilliti til allra ídæmdra ígjalds- og kostnaðar-útláta. Af því hinna seku — eða, vinnist það ei til, þá af Jústitskassanum — borgist sækjanda fyrir landsyfirrjettinum, býfógeta Frydensberg, 11 rdl., en sýslumanni Jónasi Scheving fyrir varnar- og ferðakostnað 10 rdl. Engin forsómun í málsins rekstri fyrir landsyfirrjettinum er fundin saknæm, en fyrir vantandi vitnisburðum sama, bæti hjeraðsdómarinn, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, 20 rdl. til fátækra í Kirkjulækjarhreppi, innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms. Þó má útlagi þessara bóta fresta, unz konunglegur úrskurður fæst upp á gjörða fyrirspurn, hvort ei megi linunar vænta á þessum af löggjafaranum ákveðnu, en í tilliti til dómara litlu launa hjer í landi svo þungu bóta, fyrir hrekkjalausa vangá með þvílíka vitnisburði.

VII.

2. Í þjófnaðarmáli Vigfúsar Erlendssonar úr Skagafirði.

Að sönnu er með hjeradsprocessi og dómi, gengnum að Ökrum í Skagafirði í næstliðnum oktr. og nóvbr. fullsannað, að sá illa uppaldi og óráðvandi sakamaður, Vigfús Erlendsson, nú yfir þritugsaldur, hafi á mörgum stöðum framið ýmislegan þjófnað á ætum og óætum munum úr húsum og kistum fólks. Samt er sú umvitnaða, ljelega útihúsalæsing — í samanburði við tilsk. af 4. marz 1690, sem gjörir ráð fyrir að innbrotsþjófur kunni jafnframt hafa morð og þjófnað fyrir stafni, og sje útbúinn með drápsverkfærum, þegar hann brýzt inn í hús, hvar fólk heldur til — of lítilvæg til að geta heimfært upp á Vigfúsar illvirki það þunga straff, sem plak. af 24. marz 1786 leggur við innbrot þjófa í hús manna. En þessa þarf ei heldur við til að heimfæra þó til Vigfúsar nefnt kongsbrjef, fyrst nýkomið Cancellibrjef af 24. septbr. 1803 vill enn álita það óupphafið með tilskipuninni af 20. febr. 1789 fyrir Ísland, þar Vigfús þessi er fullsannaður að gemlingsþjófnaði 1799 frá Jóni á Hofdölum, og óheimildar þjófslegri aðtekt á einni á, sem hann 1802 hafði sjálfur selt og afhent Sigríði á Brekkum, en þessi ei afmarkað, eða eptir Vigfúsar framburði borgað að fullu.

Þvi dæmist rjett að vera:

Vigfús Erlendsson frá Syðri-Brekkum í Skaga-

firði á fyrir framinn sauða- og annan margfaldan þjófnað, að hyðast við staur og þrælka alla æfi í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi.

Uppá ígjöld, bætur og annan kostnað standi hjeraðsdómurinn í fullu gildi. Til sækjanda fyrir landsyfirrjettinum borgist 24 rdl. af Jústitskassanum, fyrir sendiför norður og sókn, en til sakamannsins svaramanns 2 rdl. fyrir vörn í málinu. Í hjeraði er mál þetta með fullum hraða og vel af hendi leyst, og hjer fyrir landsyfirrjetti án forsómunar.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

VIII.

Anno 1804 þann 4. júní. Í sauðapjófnaðarmáli úr Eyjafirði, var afsagður svolátandi dómur.

Með eigin meðkenningu Einars Eiríkssonar frá Syðra-Tjarnarkoti í Eyjafirði, frammar en löglegum vitnum, er það sannað, að hann næstliðið haust stolið hafi einum sauð þrevetrum, einni fullorðinni á og 9 lömbum. Kona hans ber ei af sjer meðvitund og jafnvel hjálp sína til þessa, eptir bónda hennar framburði, og tengdamóðir hans

Herdís ei heldur hylmingu sína á því stolna, þó enginn upplýsanlegur nje áreiðandi¹⁾ vitnisburður um hvers þeirra verknað fyrir sig sje í hjeraði fenginn, nje heldur prófastsins M. Erlendssonar framburður um þetta, hans embætti óviðriðna mál, sje löglega eiðfestur sem skyldi.

Því dæmist rjett að vera:

Einar Eiríksson frá Syðra-Tjarnarkoti í Eyja-firði á, eptir cancellibrjefinu af 24. septbr. 1803, sem enn nú vill álita plakatið af 24. marz 1786 gildandi lög fyrir Ísland, að boði hæst-nefnds plakats að hýðast við staur og þrælka alla æfi í Kaupmannahafnar þrælafangelsi; en kona hans, Sigurlaug Pjetursdóttir, fyrir með-vitund og þjófslega meðferð þess stolna að erfiða 1 ár, en Herdís Halldórsdóttir 6 mánuði í Reykjavíkur tukthúsi. Ígjöld hins stolna og bætur gjaldist eptir hjeraðsdóminum, ásamt varðhalds- og öðrum af þeirra þjófnaði leið-andi kostnaði. Sömuleiðis af búi hinna seku, eða, hrökkvi það ei til, þá af Jústitskassanum, gjaldist sækjendum fyrir landsyfirrjettinum 4 rdl., en talsmanni þeirra seku 6 rd. fyrir vörn og ferðakostnað til þessa máls, undir eins og

1) Í hdr. áreiðandi.

hann flutti hjer annað mál fyrir rjetti. Engin forsómun í málsins rekstri finst hlutaðeigendum saknæm.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

IX.

Anno 1804, þann 8. ágúst, voru í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi, uppsagðir eptirskrifaðir dómar:

1. Í þjófnaðarmáli Þórólfs Bjarnasonar frá Reykjavík.

Af framlögðum hjeraðsdómi, gengnum þann 11. jan. 1785, sjest að Þórólfur þessi Bjarnason hefur unglingur, 18 ára að aldri, verið dæmdur til húðláts fyrir hlutdeild með fleiru fólki á stuldi á einni sauðarkind, í þá yfirstandandi dauðlegu hallæri og mannfelli. Í ár er hann aptur fundinn að þjófnaði á haldfæri, teknu í drykkjuskap af honum, en auk þessa borið gripl að undanfögnu á stjórafæri, baggareipum og skinnbrók, við hvert síðasta hann þó ei kannast, nje heldur er nægilega uppá hann sannað. Alt er þetta þó smávegis hnupl, sem vottar hans þjófslegu náttúru og staðfestir það

óráðvendnisorð, sem lengi hefur á honum legið, framar en stórháska, búinn af hans þjófnaðartiltektum. Þó hann í ungdæmi fyrir 22 árum hafi fyrir sitt fyrsta brot á hallærisárunum miklu húðina mist í fangelsi, má þar með samt enn þá segjast lítið tilreynt með hans aga, betrun og lagfæringu, og að hans fyrsti framdi þjófnaður sje bæði að nokkru leyti að álíta sem neyðarúrræði fyrir óreyndan ungling í megnu hallæri, þar til dreginn af öðrum, yfir hann boðnum, og tukthússtraff hjer að mega samgilda því rasphússtraffi, er Forordn. af 20. febr. 1789 § 2 tilnefndir.

Því dæmist rjett að vera:

Sakamaðurinn Þórólfur Bjarnason í Reykjavík á, fyrir í annað sinn framinn smávegis þjófnað og óheimildar aðtektir á ýmsum munum, að vinna 4 ár í því íslenzka tukthúsi, gjalda allan af málinu löglega fljótandi kostnað eptir hjeradsdóminum, en til aktors og defensors fyrir landsyfirrjettinum, er undir eins gegndu hjer öðrum málum, þess fyrra 6 rdl., en þess seinna 3 rdl. ferðar- og uppheldis-kostnað, hverjir 9 rdl., að því leyti þeir ekki af eigum Þórólfs fást borgaðir, gjaldist hlutaðeigendum af Jústitskassanum. Eptir kringumstæðunum verður dráttur í málinu ekki metinn saknæmur.

X.

2. Í þjófnaðarmálinu úr Vallanesskirkju í Suður-Múlasýslu.

Það í hjeraði brúkaða dæmalaus og heimskulega rjettarfar í þessu þjófnaðarmáli, er frá upphafi til enda svo fult af margbrotinni lagaleysu, bæði í materia og forma, að sá hjer fyrir landsyfirrjettinum framlagði og af 2 óviðkomandi mönnum, nefnilega einum Johni Stephánssyni og Peter Fridrich Busch junior, útgefni og eptir Suður-Múlasýslu jústitsprotocolli, í virkilegs eður og constitueraðs sýslumanns stað, attesteraði dómsakt, mætti því nær allur útskrifast, ef öll hans ranglátu og heimskulegu atriði ættu í ljós að leiðast, bæði hvað inquisitionsrjettar- og protocollahald höndlunnanna, beykira og annara meðsitjenda í þeim sjálfgjörðu rjettarsamkomum á Eskifirði þann 8.—10. nóvbr. 1803 snertir, ásamt Johns prests Stephánssonar djörfu eiðsafleggingu, ólöglegu og marklausu málssókn og vitnisburði um sigtaða meðseka í fjarveru, og óprestlegu framferði hans á því líkum stað, og jafnframt því autoriseraðs sýslumanns fullmektugs, Þórðar Gíslasoar, að vonum lögviltu dómaraverk, þeirra forsömun, heimsku og hirðuleysi í meðferð og útgáfu þeirra í rjettinum framlögðu skjala, og svo óforsvaranlegt fangahald, að Steinmóður Oddsson, einn af helztu þjófunum, er hingað til Reykjavíkur sjálfkrafa, fylgdar- og passalaus kominn, en mörgum, fyrir hjeraðssrjetti tilnefndum, meðsekum ákærulausum slept. Fyrir

landsyfírrjettinum er annars engin forsómun í málsins rekstri fundin.

Því dæmist rjett að vera:

Þjófnaðarmáli Steinmóðar Oddssonar og Einars Þórðarsonar og meðsekra og meðhylmenda í stórbjófnaði úr Vallanesskirkju á næstliðnu ári, er hjermeð aptur í hjerað heimvísað til nýrrar upptektar frá rótum, á jafnan kostnað sýslumanns Thorlacií autoriseraða fullmektugs, Þórðar Gislasonar, og þess sjálfboðna aktors í hjeraði, eigin og Justitiens vegna, Johns prests Stephánssonar, hvers aflagði eiður, eins og alt framið inquisitions-, rjettar- og protocolla-hald og öll dómaraverk í þessu máli, skulu með öllu marklaus vera. — Ásamt Steinmóði og Einari Þórðarsyni eiga þeir tilnefndu meðseku og hylmendur, snikkari Þorsteinn Melsted og þjónustustúlka hans, Þórunn Ólafsdóttir, John Johnsson og Eiríkur Eiríksson á Sigmundarhúsum, að sæta löglegu varðhaldi og rjettarákærum. Sömuleiðis eiga þeir menn, er rannsóknarrjettinn sátu í Eskifirði frá 8. til 10. nóv. f. á., og af eigin myndugleika fjellu inn í reglulegs dómara verk með rjettar- og protocolla-hald, og þeir, sem síðar sama dirfðust með rjettarskjala útgáfur, eptir hlutaðeigandi amt-

manns fyrirskipun, að þola hjer fyrir laga-ákærur. Fyrir dómara afglapanir mót lögum, og einkum tilskipuninni af 3. júní 1796, bæti Þórður Gíslason til fátækra í hreppi þeim, hvar málið framför, 30 rdl., sömuleiðis í málskostnað til býfógeta Frydensberg 22 rdl., en til fyrrum constitueraðs sýslumanns, Páls Jónssonar 2 rdl., en þar hann með amtsskikkun af 5. ág. 1803 er settur fullmektugur uppá sýslumanns Thorlacii an- og tilsvár, hafi Þórður Gíslason fult tilkall til síns principals til skaðalúkningar fyrir ídæmdar bætur og kostnað, fyrir þessi hans misföllnu dómaraverk.

Prestur Jón Stephánsson og faktor Lewer gjaldi í málskostnað til sýslumanns Jónasar Schevings sameiginlega, 6 rdl. kourant. — Alt hið ídæmda lúkist innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

B. Stephensen.

XI.

Anno 1804, þann 3. septbr. var svolátandi dómur uppkveðinn í landsyfirrjettinum — —.

Eiðfest vitnaleiðsla og meðkenning Bjarna Einarssonar fyrir hjeraðsrjetti sannar, að nefndur Bjarni er uppvís orðinn að þjófnaði 6 yngri og eldri sauðkinda, og að kona hans, Margrjet Ormsdóttir, hefur af þessu stolna með honum neytt og verið meðhyllandi, þó hún loks kæmi því fyrst upp. Eptir cancellibrjefi af 24. septbr. 1803, sem vill enn álita hjer plakatið af 24. marz 1786 gildandi, verður Bjarni því að dæmast fyrir sinn misverknað eptir siðastnefndri lagasetningu, en kona hans, eptir tilsk. af 20. febr. 1789. Máls þessa dráttur finst ei saknæmur fyrr nje siðar.

Því dæmist rjett að vera:

Bjarni Einarsson frá Arnarhóli í Rangárpíngi skal, fyrir framinn þjófnað á 6 yngri og eldri sauðkindum, og kona hans, Margrjet Ormsdóttir, fyrir meðvitund í þessum þjófnaði í öllu liða og sektast eptir hjeraðsdóminum, sem hjermeð er staðfestur. — Af búi þeirra, eða — hrökkvi það ei til — þá af Jústitskassanum betalist aktori fyrir landsyfirrjetti, sýslumanni Scheving 10 rdl., en býfógeta Frydens-

berg 4 rdl. Skulu sakapersónur þessar og betala allan annan af þessari málssókn löglega leiðandi kostnað.

XII.

Sama dag fjell í landsyfirrjettinum svolátandi dómur í húsrofs- og ryskingamáli millum Steindórs Einarssonar í Keflavík og búðarmanns Ásmundar Gíslasonar í Snæfellssýslu.

Vitnaleiðslan í þessu máli gefur heldur ógreinilegar upplýsingar á viðskiptum þeirra Steindórs og Ásmundar, til þess að landsyfirrjetturinn fái metið, hvor málspartanna sje fremur sekur í kviknaðri misklið þeirra á milli. Hún tilnefnir á aðra hlið fúk- og mönunaryrði, að fyrra bragði í frammi höfð af Ásmundi við húsbónda hans Steindór, þar til komnum að nokkru leyti á bæ þessa um kvöld, ófrið þar við vakinn og hótanir Ásmundar um búðareptirgjald í skömmum til Steindórs. En á hina síðuna hnippingar Steindórs, tusk við Ásmund að fyrra bragði byrjað, og líkur um högg við flangs þetta Ásmundi gefin, eptir því sem þeim fóru orð á milli síðar meir, en sem lítið saknæm verða í samburði við Ásmundar játningu, og bón til konu Steindórs, að hún ljeti Steindór óhindraðan, því hann gjörði sjer ekkert ilt, í hverju skyni Steindór seinna meir hafi þilið rífið frá búð sinni, er Ásmundur var til húsa í, og strax sett það upp aptur, er, þó vor-

kunsemi við Ásmund sje fyrir borin, samt ónýt; hvort heldur til að bæta það upp undir veturinn í stað hins fúna, sem áður var, og sem um er vitnað, eða til að ýta Ásmundi þaðan, þegar góðmótleig tilraun önnur til þess ekkert ávann. En ætíð verður hans breytni þar með mjög illa útlitandi og grunsöm. Hitt er hvergi sannað, að Ásmundur hafi þar við nokkurn skaða hrept, eða stórum meiri óþægilegheit en sambjóði þeim, er hann veitti Steindóri með ófriðsamri komu á bæ hans og hótunum um eptirgjald búðarinnar í skömmum.

Svo gagnstætt N. L. 1.—14,—5. sem sýslumaður Finnur Jónsson hefur, með gengnum hjeradsdómi í málinu, vogað að skylda Steindór til hreinsunareiðs af ósönnuðum ákærum Ásmundar, og ef hann tregðaðist þar við, þá að gjalda alls 24 rdl. bætur, svo miklu ólöglegri og ranglátari er þó hans franda aðför þann 31. okt. 1803, og útlag nauðsynlegustu aura til lífsbjargar hans og næringar útvega, þvert á móti N. L. 1.—22.—25., 26, hvar á meðal teljast 6 fiskilóðir og snembær kýr, með ósamboðinni virðingu þess háttar aura nú um stundir, og þetta í fjarveru Steindórs með 2 landhlaupurum framið, hverra annar síðan reyndist burt stökinn, og nú dæmdur stórbjófur, kynningarlaus úr Norðurlandi. Vitnar hjeradsdómarinn þar hjá í nefndri útlagsgjörð ofljóslega sjálfur um þá óreglu, hann liður í sýslu sinni, og á hvað veikum fótum hans yfirvaldsvirðing og myndugleiki standi þar, er hann hermir, að 2 aðrir nálægir menn, er hann

til þessa vildi taka, hafi neitað að gegna skipun sinni, en komust þó vítalaut af.

Því dæmist rjett að vera:

Steindór Einarsson og Ásmundur Gíslason skulu vera ákærulausir hvor af öðrum í þessu máli. Hjeraðsdómur sýslumanns Finns Jónssonar, genginn þann 25. nóv. 1802, og gjörð aðför og útlag úr búi Steindórs þann 31. oktr. 1803, sje marklaus, og skal hjeraðsdómarinn halda Steindór Einarsson skaðlausan fyrir það gjörða útlag í eins góðum og vel virtum aurum, en í málskostnað gjalda til Steindórs Einarssonar 10 rdl. Skal þessum landsyfir-rjettardómi fullnægju gjöra innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu hans, undir aðför eptir lögum.

XIII.

Í Grims Ólafssonar og meðsekra í Reykjavík misgjörðamáli, fjell og sama dag svolátandi landsyfirrjettardómur:

Hið fyrsta frumpróf, er lýtur að þessu máli, tekið þann 17.—21. ágúst f. á., gefur eptir framfarinni skoðunargjörð af 15. s. m., um fundinn út-vortis áverka á líkama Þórunnar Vigfúsdóttur, og

siðan eptir opinberri meðkenningu Páls Breckmanns og Jarprúðar Hjörleifsdóttur fyrir rjetti, svo ljósar röksemdir um framda straffsverða meðferð á Þórunni, heilsu hennar einkum, sem þá tjáðist óljett, og fóstri hennar saknæma, að sú meðkenning verður, þar útvortis áverkar á Þórunni staðfestu hana, engu siður markverð, en Gríms Ólafssonar og meðsekra siðar, hlutaðeigendum til ákæru og straffs, og vottar þar hjá, ásamt öllu þessu frumprófi, hversu megn heipt þá var þegar kviknuð og mögnuð milli Páls Breckmanns, Gríms Ólafssonar og þeirra samanbúandi mága- og skyldfólks, hvar jafnvel öll foreldris- og barna-ást eptir framkomnum líkum virðist umbreytt í heipt og ofsóknir á báðar siður. Það var þess vegna jafnnaðsynlegt, að sú höfðaða málssókn móti Páli og Jarprúði hefði jafnfara orðið málssókninni móti Grími og meðsekum, svo hvor hefði getað upplýst aðra. Í stað þess, að Páls sök hefur nú legið óviðhrærð og hann setið ákærulaus af iskyggilegum sakargiptum þegar um árs tíma, en alt hið smásmuglegasta með sjerlegri kostgæfni verið uppgötvað og að miklu leyti virt Grími og hans meðsekum til áfellis, sumt þó án fullnægjandi lagaröksemda, hvarmeð landsyfirrjetturinn telur hans meðsekra framburð honum til falls, móti N. L. 1.—13.—17., 18., og hans mótparts um Grími eignaðan stuld á ýmsu úr eignum hins, en þótt opinber rök væru ofnóg til þess fengin, að Páli Breckmann sem hatursmanni Gríms ætti eptir N. L. 1.—13.—16. traudlega eiður að leyfast, nje þessi metast að nokkru. Því annars mátti

eins merkt og nauðsynlegt virðast, eptir N. L. 5.—1.—6., að taka af honum eiðfesta skýrslu um hið svo nefnda falska gjafabrjef, um hvers ásigkomulag Páll Breckmann sjálfur litið finst í býpingsaktinum vitnað hafa, eða hvort það væri rjett eða falskt, af sjer eða Grími undirskrifað og innsiglað, eða með sinni heimild. Og þegar Páll eptir stefnu mætir þann 20. febr. næstl. fyrir býpingsrjettinum, og aktor hefur þar framlagt spurningar til vitnanna, sem fylgja þeim rjettarakti undir litr. F., er Páll lauslega yfirheyrður eptir þeim fyrstu 12 spurningum. En innihaldi hinna, þar á meðal þeirrar 15., 16. og 17. spurningar, gjafabrjefinu viðvikjandi, er þá öldungis slept, Grímur samt fyrir það dæmdur upp á æru og búslóð án löglegrí skilríkja, og án þess, að eigin meðkenning hans um útbrykkilega fölsun þess, felli hann fyrr eða síðar.

Viðvikjandi óheimildar aðtektum Gríms Ólafssonar á ýmsu, er Páll Breckmann tjáir sig hafa hjá honum eptir skilið, áður en til Kaupmannahafnar ferðaðist 1802, finnur landsyfírrjetturinn atþugavert: 1°) Að þeir Breckmann og Grímur höfðu sem mágar sambúð bæði fyrir og eptir. — Að Breckmann játar sig hafa ljeð Grími ýmsa hluti, eða skilið við ólæsta. — Að hann ekki upp-teiknaði, áður en hann fór, hvað hann eptirskildi í þessa vörslum og ansvari. — Að hann er, eins og kona hans, alþektur ofdrykkjumaður, sem, að býpingsrjettarins vitni í hans fylgiskjali litr. C., við haldna rannsókn þann 18. ág. f. á. sjaldan var ódrukkinn, og jafnvel á stundum, að rjettarins dómi,

vart með öllu viti, hvers vegna bæði ákærur því-
 likes drykkjurúts gegn Grími og meðsekum máttu
 marklitlar álitast, og ekki sízt hans ári síðar, í of-
 drukkinni elli, gjörða uppteiknun yfir hið mista
 góss, með þá álagðri virðingu, við hverja hann
 sjálfur gat ei síðar staðið. Eins hefur Gríms defen-
 sor og fyrir býpingsrjettinum sýnt hennar mark-
 leysu. — Að Grími Ólafssyni auk þessa ekki kann
 viðkoma að standa skil á sjerhverju, er fargast
 kann hafa úr því upphrokna lopti og þeirri upp-
 brotnu útiskemmu Páls, sem eiginlega stóðu undir
 Vigfúsar Hjörleifssonar umsjón, eptir hlutaðeigenda
 þar um gefinni skýrslu; og að engin lagaskilríki
 sanna nokkurt uppbrot þessara húsa gjört af
 Grími. — 2°) Að þó náttúrlegt sýnast mætti, að
 Grímur ekki hefði sætt lagatiltali sem þjófur, þó
 hann sem mágur, sambúandi og væntanlegur erf-
 ingi hefði tekið traustatak til ýmislegs hjá honum
 eptirskilins, í von um að mega jafna það góð-
 mótlega við hlutaðeigendur, eins og hann enga
 launung lagði á þess brúkun fyrr eða síðar, og
 strax framtaldi alt í fyrsta sinn þar um spurður,
 — á meðan Páll Breckmann sjálfur ekki höfðaði
 fyrir það mál honum á móti, og gaf honum þjóf-
 aðarsök á þessari aðtekt, — finnur landsyfirrjett-
 urinn samt, að hann nú sæta má lagarefsingu
 fyrir óheimildaraðtekt á þeim munum frá Páli, er
 hann bæði fyrr og síðar hefur meðkent sig án
 hans leyfis og heimildar gripið hafa til eigin brúk-
 unar og nota, þó Páls virðing á þeim eptir fram-

antöldum ástæðum, ekki geti orðið regla fyrir í-gjaldsbótanna útsvar.

Án þess að meta að nokkru óvissar getgátur um, hvort líklegra sje eptir býpingsdóminum, að Grímur hafi viljað firra sig vítum af Páli Breckmann, fyrir stuld frá honum og annað, með því að draga Pál fyrir rjett, (eins og þar heitir): sem dráps sek-an¹⁾, — ellegar að Páll hafi viljað sleppa frá ákærum Gríms fyrir misþyrmingar á konu hans, og af þeim, að sögn, leitt fósturlát, með því að gefa honum að sök þjófnað og morðtilraunir við sig og konu sína, — verður landsyfirrjetturinn að halda sjer til framkominna lagaröksemda um sjerhvern ákærupóst, þar þessar einar mega úrskurð fella um æru, líf og eignir manna, sem enginn dómari getur ofvarkár verið um, að svipta ei saklitla, án fullnaðar sannfæringar, hversu grunsamt og iskyggilegt, sem þeirra framferði virðast kann. Í þessu tilliti finnur landsyfirrjetturinn, auk framantalins um gjafabrjefið og þjófnað Gríms frá Breckmann, að Grímur Ólafsson árið 1797 er áður fyrir þjófnað dæmdur til tukthúss og hefur útstaðið sitt straff. Að honum nú er borið að hafa með fósturdrifandi meðölum, viljað fyrirkoma barnspunga barnsmóður sinnar, Gyðriðar Þorkelsdóttur; með innisvælu kæfa og með eiturbýrlunum skapa ældur tengdforeldrum sínum. Hvað fyrsta póstinum viðvikur, nást um hann ekki einhlit skilríki, og vart annað en einber játning fangans Gríms og illa ræmdra

1) Svo undirstrikað í hdr.

meðsekra, svo sem lausakonunnar Gyðriðar Þorkelsdóttur. En einber játning sakamanna er, eptir tilskipuninni af 21. maí 1751, heldur naum laga-röksemd, einkum í ástandi hins sekaða sem Grims, hvar útvortis aðþrengjandi neyð og hugsýki, æstir og ruglaðir geðsmunir af nýafgengnum misþyrmingum á konu hans, og í sama veffangi íkomið fangelsi og dráttur hans þaðan undir ítrustu rannsókn fyrir rjetti, máttu að líkindum gjöra honum lífið leitt og sinnið truflað, hverju hans fyrstu játningar þann 19. og 21. oktbr. f. á. eru áþekkar, eins og sakamaðurinn seinna meir hefur framfæra viljað sjer til málsbóta, og frá allmörgu í þessum játningum með öllu gengið. Ökonomus Valdbohm vitnar um, að hann hafi verið mjög sorgbitinn um þær mundir. Tugtmeistari J. Arnórsson, að hann hafi verið truflaður í tali. Fleiri, að hann til geðsmuna hafi mjög umbreyzt við misþyrmingu á Þór- unni konu hans. Hafi nú, sem ráða er af processinum, þar á bæzt drykkjuskapur hans, var ei ómögulegra, að úti ráðleysu kynni þá hafa slegið fyrir honum, en Páli Breckmann, af likum orsökum, eptir býrjettarins áliti (sjá undirrjettarprocessinn litr. C.) þann 18. ág. f. á. Kaupmaður Mitchell hefur svarið, að Grímur Ólafsson hafi optar en einu sinni boðið sjer 50 rdl. til að frelsa Gyðriðar líf. Grímur sjálfur fyrirborið, að hann hafi gefið henni meðul mót tíðateppu. Hún hefur sjálf haldið sömu, hraustu heilsu sem áður, fætt frískt og velskapað barn í heiminn, og sá constitueraði landphysikus, Sveinn Pálsson í embættis nafni á-

lyktað þau af honum brúkuðu meðul ósagnæm og leyfileg til útsölu á apotekum, sum jafnvel algeng i kaupmannabúðum. Manneskjuleg vorkunsemi telur og dómurum trú um, að löggjafarans tilgangur með straff áformaðs illræðis, eptir N. L. 6—6, —22., ekki náist með áleggingu þess i öðrum tilfellum, en hvar hin völdu drápsmeðul eru megnug um að fullkomna illræðið, sjeu þau viðhöfð. Því ofmikið vandhæfi verður á fyrir mannlegum dómi, að sekta einberan illræðisásetning, eða hvern lítilvægan viðburð með hann, með því harðasta straffi.

Um annan póstin, eða innisvælu tilraun við Pál Breckmann og konu hans, er hið sama alt að segja, bæði hvað áhrærir skilríkjaskort um hana, nema af apturkölluðum og óeinhlítum framburði þeirra sekuðu sjálfra, sem nú altaf fyrirbera, að kynt hafi brennisteini á glæðum i potti, til að betra lopt i svefnherbergi Páls og Jarþrúðar, af mögnuðum og óhollum fylliriisspýjum þeirra. Chirurgus Sveinn Pálsson telur brennistein, viðlíka mikinn og hjer var brúkaður, með sama skamti af kalki ásáðum, mörgu reykelsi hjer til betra, og brennisteinsreykingar á spítölum almennar til heilsubótar. Og þó hjer sje i háskalegasta strenginn tekið með að reikna Grími til sekta fyrsta fleypur hans um, að hafa meðfram viljað kæfa þau Pál og Jarþrúði i reyk, eða gjöra þau hrædd, verður samt meðalið hjer ónóg eins og inngiftirnar til Gyðriðar til að framkvæma hið illa, — já, að vitni læknisins saklaust. Líka vitnar upplátning gluggans af

Þrúði, unz út tók að brenna í pottinum og hún á ný sáði kalki á til að slökkva og fór í burt, um engan innikæfingar ásetning. Framburður hinnar meðsekuðu Þrúðar í því efni, er ei merkari Grími til falls en honum til afsökunar, þegar hún hermir hann glaðst hafa af, að enginn skaði varð að. Auk þessa virðist janfvel milli þessara náunga svo megent hatur innrætt orðið, að hver þeirra hafi girnst að gjöra annan sjer enn ólukkulegri. Þanninn gat býpingsrjettinum sjálfum ekki dulist þann 7. nóvbr. f. á., að Þrúður laug því upp á Grím, að hann skyldi hafa tælt hana til að bera ósannar sakargiftir upp á Breckmann, enn þótt Grímur væri fjarlægur, er Þórunni var misþyrmt. Hver skyldi þá marka annan framburð þessa óráðvanda unglings, nokkrum manni til falls eða viðreisnar? — Að morðbrenna engum hafi með eldpottinum stofnuð verið, vottar hann sjálfur bezt og ikveikjuefnið.

Þrúði ákærupósturinn, um eiturbyrlanir Gríms handa Páli, fyrirborinn af þessum fjandmanni hans, fellur sem ósannaður og röksemdalaus með öllu burtu. — Gríms misverk, sem hjer geta refsingum sætt í þetta sinn, verða þess vegna:

a. Framinn þjófnaður í annað sinn á ýmsu frá Páli Breckmann, fyrr og síðar af Grími meðkendum.

b. Hórdómsbrot með Gyðriði Þorkelsdóttur.

c. Illa grunað átorm hans með meðala inngiftir til Gyðriðar, og yfir höfuð að segja óleyfileg meðalabrukun, og

d. Vareygðarlaus og grunsöm reyking í Páls Breckmanns og Jarþrúðar Hjörleifsdóttur svefnherbergi, fyrir hvað hann, auk fjeþóta, liða má, eptir tilsk. af 20. febr. 1789 § 2, með hans glæpum samboðinni lengingu straffsins.

Þrúður Dagsdóttir er ákærð fyrir hlutdeild með Grimi í áformi og eldkveikju til kæfingar móður sinni og stjúpa, og í tilbúningi og brúkun fósturdrifandi meðala m. fl. En um þessi illvirki finst sami röksemda skortur, sem Grims svipuðu, og einber átylla af eigin, loksins útnáðri, játningu hennar um illan tilgang með eldpottinn, við hverja hún þó alls ekki hefur standa viljað. Hvort sem nú ótti fyrir að sverja annað, eins og hún síðar fyrir ber, en hún hafði heyrt sagt, að Grímur hefði bor-ið, hefur útneytt hennar fyrstu játningar, einkum ótti fyrir enn þyngra straffi í öðru tilfelli, ellegar hún í raun og veru hefur látið Grím tæla sig hjertil, undir hvers ráðriki þessi fáráði unglingur, þá á 17. aldursári, stóð, sýnir þó meðalið og gluggaupplátn-ingin meðan mest rauk, að hennar tilgangur getur ei hafa verið sá imyndaði versti. Jafnvel í tilliti til aldursins og ástands sem undirgefin, verðskuldar Þrúður hjer fyrir miklu minna straff til leið-rjettingar, og einna mest straff fyrir ómerkan og þvættingssaman framburð hennar um alt fyrir rjet-tinum, sem svo er þektur orðinn, að hann engan getur felt eða reist af meðsekum, og varla hana sjálfa, sem óreyndan, mäske fávísan ungling, nema til áleggjandi aga til lifernisbetrunar í því islenzka tukthúsi. — Gyðriður Þorkelsdóttir hefur óvarlega

og með áformi að eyða barnspunga sínum, eptir eigin og Gríms Ólafssonar játningu, látið sig leiða til brúkunar meðala, sem chirurgus Sveinn Pálsson hefur þó ei metið saknæm, eins og hún og síðan hefur lifandi og frískt barn í heiminn fætt. Hana hefur líklega hjertil mátt leiða sú meining, að fóstrið væri þá ei enn lifandi, er hún þessi meðul brúkaði, því strax ljet hún af með þau, þar um ámint; ei heldur vitað, hvað við lá þessum misgjörningi, sem lögbækur vorar ekki hafa lagt útpykkilegt straff við, þó vinnukonur hjer í landi þekki annars mjög lítið til enn algengari lagasetninga. Hennar yfirsjón verður því að afplánast með erfiði í því íslenzka tukthúsi, henni og öðrum til viðvörunar. -- Guðrún Jónsdóttir hefur að sönnu fært Gyðriði Þorkelsdóttur meðul til inntöku, eptir bón Gríms Ólafssonar, en hvorki er upp á hana sannað, að hún hafi ráðið henni nokkur, byrlað eða af sjálfsdáðum inn gefið, heldur verið að eins send þeirra á milli, sem hver önnur, án þess að um hana sje sönnuð meðvitund í illum ásetningi nokkrum. Til hennar nær því ekkert straff eptir tilsk. af 5. sept. 1794, eða bóta útsvar til fátækra, allra sízt eptir tilsk. af 30. nóvbr. 1714, sem aldrei er send hingað til lands, eða hjer gildandi lagasetning orðin, og enn þá að eins út gefin fyrir Danmörku, og nú allra síðast með kongsbrjefum innleidd í nokkurn hluta af Noregi. Auk þessa var Guðrún engin regluleg yfisetukona, nje eiðsvarin. Hafði því lítið um þeirra skyldur af lögum þekt, eða verið ámint um þær eptir ritualinu.

Þó handverksmaður Rechdal hafi leitað meðala og lækningar fyrir aðra í Nesi, án þess sjálfur að byrja nein eða selja, heldur að eins gefið ráð, af chirurgo Sveini Pálssyni meinlaust álitíð, mót tannpínu, getur hann fyrir þetta, eptir þessa lands ásigkomulagi, ei sakfelst, og landsyfirrjetturinn finnur ei heldur aktors ákærur gegn Magnúsi Jónssyni, Helgu Guðmundsdóttur og borgara Jóni Gíslasyni svo vaxnar, að þessar persónur eigi í þessu máli framar að sakfella.

Eptir býfógetans framfærðu upplýsingum, er enginn saknæmur dráttur á málsins rekstri, fyrir undir- og þessum landsyfirrjetti fundinn.

Því dæmist rjett að vera:

Grimur Ólafsson skal þrælka alla æfi í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi, betala hórdómssekt eptir Stóradómi með 9 rdl. courant. Ígjald þeirra af honum frá Páli Breckmann, eptir Gríms meðkenningu, stolnu muna, með þeirri virðingu, sem býfógetinn með tilteknum 2 mönnum, eptir ítarlegri lýsingu þessara hluta af Páli Breckmann og Grími Ólafssyni, áleggja¹⁾ skal, samkvæmt núgengu verglagi á viðlíkum í Reykjavík, en Páls Breckmanns aflagði eiður sje marklaus.

1) áleggjast í hdr.

Prúður Dagsdóttir erfði í því íslenska tukt-húsi í 1½ ár, og Gyðriður Þorkeldsdóttir 2 ár. — Guðrún Jónsdóttir, Magnús Jónsson, Helga Guðmundsdóttir, handverksmaður Rechdal og borgari Jón Gíslason, frikennast fyrir frekari ákærum í þessu máli. — Grímur Ólafsson, Prúður og Gyðriður, ásamt öðrum eptir býpingsdómsins approberuðu póstum í tukt-hús dæmdum, gjaldi ídæmdan málskostnað fyrir undirrjetti og allan annan af hvers þeirra málssókn fyrir sig leiðandi löglegan kostnað, eptir þar gjörðum jafnaðarreikningi, frá hverjum Guðrún Jónsdóttir sje þó undan skilin.

Í málskostnað fyrir landsyfirrjettinum gjaldist að sömu tiltölu, af búum þeirra hjer nú sakfeldu þriggja persóna, eða, ef þau ei til hrökkva, þá af Jústitskassanum, klausturhaldara Páli Jónssyni 12. rdl., og sýslumanni Jónasi Scheving 20 rdl. í ferða- og uppheldis-kostnað.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

B. Stephensen.

XIV.

Anno 1804, þann 1. oktbr., í landsyfírrjettarins session (í þeirri af constit. sýslum. G. Scheving dæmdu jústitssök, í sýslum. Odds Vídalíns suspensionsmáli, í tilliti til málskostnaðar og dóm-arans ákærðu yfirsjóna), — — fjell svolátandt landsyfírrjettarins interlocutorium:

Sýslumanni Skúla er í þessari jústitssök af stiptinu skipað, sem aktori, að átelja fyrir þessum rjetti, constitueraðs sýslumanns, G. Schevings yfirsjónir sem dómara í sýslumanns Odds Vídalíns suspensionsmáli, meðal hverra aktor í úttekinni landsyfírrjettarstefnu og innleggi, hjer mörkuðu Litr. E., telur, að hann hafi óhreinskilni sýnt sem embættismaður við dómsakta útgáfur í þessu máli, og mutilerað framlögð document til hans jústitsprotocolls. Til að sanna þessa ákæru um ósamkvæma processútgáfu við þann haldna protocoll, hefur aktor stefnt constit. sýslumanni G. Scheving, að framleggja sinn jústitsprotocoll og orginal skjöl í málinu til samanburðar.

Það er vafalaust, að sá innstefndi stendur í öllu tilliti undir landsyfírrjettarins umdæmi, þegar hann ákærist um órjelegt protocollshald og óáreiðanlegar processa útgáfur, eins og um hver önnur embættisverk, er jústitien finnur nauðsynlegt að láta átelja, og er þess vegna skyldugur til, svo sem nú þar um löglega stefndur, að standa til rjetta, til yfirskoðunar og samburðar, hjer að framleggja bæði sinn haldna jústitsprotocoll, og þau til hans í þessu máli heyrandi originalskjöl, hverra mutila-

tion aktor finnur orsök að átelja. Mál þetta á þess vegna eptir landsyfirrjettarstefnunni að hafa sinn framgang.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

B. Stephensen.

XV.

Anno 1804, þann 4. oktbr. f. m., voru í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi upp sagðir eptirskrifaðir dómar:

1. Í þjófnaðarmáli Sigurðar Ásmundssonar í Norður-Múlasýslu.

Með dómi, gengnum þann 18. ág. 1803, fann landsyfirrjetturinn fulla orsök til að heimvísa þessu máli í hjerað, til löglegri málssóknar og dómsaðgjörða, sem nú eru og að miklu leyti umbættar við nýjan process og dóm, er uppsagður var í hjeraði þann 25. júní þ. á. Þó ýmislegt laga-formalitet enn þá finnist við hann of ílt, virðist það samt af minna verði en svo, að orsaka megi lengri drátt málsins, eða þurfi að auka hjeraðsdómaranum nýjar sektir.

Í tilliti til illvirkisins sjálfs, er hjer nú loksins nægilega upplýst og sannað, að Sigurður Ásmundsson frá Brunahvammi í Norður-Múlasýslu, hafi smámsaman stolið 7 sauðkindum og 1 graðhesti. Líka frekari upplýsing fengin um sauðkindanna

aldur, sem gjörir þá álögðu virðingu sanngjarnlegri, en þótt hlutaðeigendur enn forsómað hafi með eiði, að heimila sjer alt hið stolna, og eins virðingu þess að sanna. Eptir málavöxtum virðir landsyfirrjetturinn drátt máls þessa ekki saknæman.

Því dæmist rjett að vera:

Sigurður Ásmundsson frá Brunahvammi skal hýðast við staur, og þrælka alla æfi í járnum í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi. Ígjöld lúkist af búi hans og konu hans, eptir hjeradsdóminum, þegar hlutaðeigendur eptir lögum heimila sjer með eiði þær stolnu skepnur, og eins leggja á þær af þeim eiðfesta virðingu. Sömuleiðis gjaldist af búinu allur af þessari málssókn löglega fljótandi kostnaður. Til aktors fyrir landsyfirrjettinum, sýslumanns Jónasar Schevings, og defensors, býfógeta Frydensbergs, er undir eins gegndu hjer fleiri málum, gjaldist í ferða- og uppheldiskostnað, þess fyrra 8 rdl., en hins síðara 2 rdl. af Jústitskassanum, sem aptur eigi tilkall til nefndra 10 rdl. af Sigurðar búi, að því leyti það til nær.

M. Stephensen. Gröndal. W. Thorarensen.

XVI.

2. Í þjófnaðarmáli Hákonar Hákonarsonar úr Skagafirði.

Með hjeradsprocessi og dómi, gengnum að Stóru-Seilu í Skagafirði í næstliðnum mai- og júnímánuðum, er með alúð upplýst, að Hákon Hákonarson frá Brekku í sömu sýslu er að mörgum óknyttum, hrekkjapörum og varmensku um langan tíma alkunnur og illa ræmdur, og loksins uppvis orðinn að þjófnaði tveggja sauðkinda, hverjar hann neyddi ungan og fáráðan son sinn Jónas, með sjer að handsama, og er auk þessa líklega valdur að enn meira þjófnaði, þó með ítarlegri eptirgenslun ekki hafi orðið upp á hann sannaður.

Þar cancellibrjefið af 24. sept. 1803 vill enn á-lita plakat af 24. marz 1786, í tilliti til sauða-þjófnaðar, hjer gildandi, verður nú og þess minna vafamál um straff Hákonar. En Jónas, sem kúgaður, fávís og ungur sonur þess óráðvanda föður, virðist einungis fyrir meðvitund sektast eiga. — Mál þetta er með nægum hraða og¹⁾ hingað til rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hákon Hákonarson frá Brekku í Skagafirði skal hýðast við staur, og þrælka í járnum alla æfi í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi, en Jónas sonur hans erfiða 4 mánuði í Íslands tukthúsi. Af Hákonar hluta bús hans betalist igjöld og bætur eptir hjeradsdóminum, og all-

1) Svo í hdr.

ur annar af málsins sókn löglega leiðandi kostnaður og fangahald. Af Jústitskassanum gjaldist aktori fyrir landsyfirrjettinum, fyrrum const. sýslumanni Páli Jónssyni, og defensori, sýslumanni Vigfúsi Þórarinssyni, er undir eins gegndi hjer fleiri málum, þeim fyrra 4 rdl., þeim seinna 8 rdl. í ferða- og uppheldiskostnað, hverjir 12 rdl. bætist Jústitskassanum aptur af Hákonar búslóð, að því leyti hún hjer til nær.

XVII.

3. Í þjófnaðarmáli Jóns Sigurðssonar og meðsekra í Rangárvallasýslu.

Það er sannað með processu og dómi, gengnum að Stóra-Reyðarvatni þann 28.—29. febr., 15. júní og 6. ág. þ. á., eptir vitnaframburði og hlutaðeigenda játningum, að sakamaðurinn Jón Sigurðsson hafi stolið 7 sauðkindum, líka einum hesti í Njarðvíkum, til hvers hann hefur öldungis brostið þá heimild, til hvernar hann hefur skírskota viljað, og með því undir eins tvisaga orðið. Líka er það sannað, að Sigurður Jónsson hafi verið meðvitari þjófstuldar þessa á 3 sauðkindum, en meðþjófur að minsta kosti tveggja. — Meðvitund Halldóru Sigurðardóttur á þessum kindaþjófnaði með manni hennar Sigurði, hefur processinn og nægilega upplýst. Líka og að Jón Sigurðsson er

áður fyrir þjófnað dæmdur. Þar á móti verður sakleysi Steins Guðmundssonar á Króktúni, frá meðvitund um þjófnað Jóns Sigurðssonar, næsta vafasamt, og Tómasar Jónssonar hylming þessa illvirkis, því nær augljós. — Máli þessu er annars með löglegum hraða fram haldið.

Því dæmist rjett að vera:

Lausgangari Jón Sigurðsson í Rangárvalla-sýslu skal, fyrir framinn þjófnað í 2. sinn, nú á 7 sauðkindum og 1 hesti, en Sigurður Jónsson frá Haukadal skal, fyrir meðvitund og á-samt framinn sauðapþjófnað, flengjast báðir við staur, og þrælka síðan alla æfi í járnum í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi. Halldóra Sigurðardóttir erfiði 1 ár í Íslands tukthúsi, fyrir meðvitund í þessum þjófnaði, en Steinn Guðmundsson og Tómas Jónsson skulu, fyrir hylmingu hans, báðir erfiða 2 mánuði í sama tukthúsi. — Dæmd ígjöld og bætur lúki 3 þau fyrst töldu sakahjón eptir hjeraðsdóminum, á-samt varðhalds- og öðrum af málssókninni löglega leiðandi kostnaði. Einninn þeir Steinn og Tómas að rjettri tillölu kostnað fyrir þeim frá þessum dómi. Af Jústitskssanum gjaldist aktori fyrir landsyfirrjettinum, fyrrum constit. sýslumanni Páli Jónssyni, og defensori, sýslu-

manni Jónasi Scheving, sem fleiri málum gegndu hjer undir eins, hverjum fyrir sig 6 rdl., hverjir 12 rdl. aptur gjaldist Jústitskassanum, af búi allra hjer í málinu sekuðu.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

B. Stephensen.

XVIII.

Anno 1804, þann 29. oktbr., var í landsyfirrjettinum afsagður eptirfylgjandi dómur í þjófnaðarmáli Jóns Sæmundssonar frá Hallskoti í Árnes-sýslu:

Þann 13. febr. þ. á., fann landsyfirrjetturinn fulla orsök til að heimvísar hjeraðsdómi, gengnum þann 9. nóv. f. á., yfir sakamanninum Jóni Sæmundssyni, fyrir innbrot í hús á Ferjunesi og stuld úr því. Og þar eð sú fyrsta lögsókn og dómur yfir honum var að engu metin, ályktaði landsyfirrjetturinn rjett, að hann á ný lögsæktist og dæmdist fyrir þangað til og síðan uppvísan þjófnað, sem til sekta reiknast mætti, sem framinn í fyrsta sinni. Nú er með nýjum process og dómi í næstliðnum júlí sannað og upplýst, að fyrr nefndur Jón Sæmundsson hefur brotist inn í bæjarhús að Ferjunesi, hvar menn þó ei aðsetur höfðu, og stolið þaðan smjöri og öðru. Síðan hefur hann

stolið annarsstaðar ýmislegu, og loksins einni á, sem aftekur öldungis vafann um hans verðskuldaða straff, eptir cancellibrjefi af 24. septbr. 1803, sem enn vill álita plakat af 24. marz 1786, um sauðapjófnaðar straff, hjer gildandi. Þó dráttur á þessu máli sje furðanlega langur í hjeraði orðinn, hefur hjeraðsdómarinn samt það til týnt í bætifláka fyrir seinlæti sitt, að landsyfirrjetturinn finnur í-sjárvert á ný, að sekta þennan heilsubilaða mann hjer fyrir. En til landsyfirrjettardóms er því með fullum hraða nú framfylgt.

Því dæmist rjett að vera:

Jón Sæmundsson frá Hallskoti í Árnessýslu, skal, fyrir framinn sauða- og annan þjófnað, hýðast við staur, og þrælka alla æfi í járnum í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi. Ígjöld og bætur gjaldist eptir hjeraðsdóminum, og af eigum Jóns Sæmundssonar annar af máls-sókninni löglega leiðandi kostnaður. Hjónin Þorsteinn Þórðarson og Neríður Pjetursdóttir, sjeu frítekin frá aktors frekari ákærum. Af Jústitskassanum betalist aktori fyrir landsyfirrjeftinum, fyrrum constit. sýslum. P. Jóns-syni 4 rdl., og defensori, sýslum. J. Scheving 6 rdl. í ferða- og uppheldiskostnað, hverjir 10

rđl. af eigum Jóns Sæmundssonar, ef til ná,
aptur gjaldist Jústitskassanum.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

B. Stephensen.

XIX.

Anno 1804, þann 30. okt. f. m., voru í þeim
konunglega landsyfırřjetti á Íslandi, uppsagðir ept-
irfylgjandi dómar:

1. Í þjófnaðarmáli Magnúsar Bjarnasonar frá
Reykjavík.

Það er með skýlausri meðkenningu sakamanns-
ins, Magnúsar Bjarnasonar, og ítarlegum vitnaleiðsl-
um í þessu máli, vafalaust gjört og sannað, að
nefndur Magnús hefur í fyrra haust, stolið rauð-
skjóttum reiðhesti nálægt Reykjavík, frá þáverandi
tuktmeistara Jóni Arnórssyni, hvern hann þó hef-
ur aptur fengið. Lika frá borgara Laxdal teikni-
bók, með 239 rđl. í, og heilum 10 sk., sem eigand-
inn einninn aptur fjekk; auk þess að Magnús upp-
vís er orðinn að ýmislegu öðru smágripli, hvers
vegna hann nú straffast á eptir plak. af 24. marz
1786, og tilsk. af 20. febr. 1789, með kagstrýkingu
og æfinlegum þrældómi í Kaupmannahafnar þræla-
varðhaldi. Máli þessu er frá upphafi til enda vel
og tafarlaust fram fylgt.

Því dæmist rjett að vera:

Býpingsdómurinn, genginn þann 11. septbr. þ. á. yfir þjófnum Magnúsi Bjarnasyni, á i öllum sínum atriðum óraskaður að standa. Til aktors fyrir landsyfirrjetti, fyrrum constit. sýslumanns Páls Jónssonar, gjaldist 5 rdl., en til defensors, sýslumanns Jónasar Schevings, er undir eins flutti hjer annað mál. 6 rdl. af Jústitskassanum, i ferða- og uppheldiskostnað, hverjir 11 rdl. aptur gjaldist Jústitskassanum af eigum Magnúsar Bjarnasonar, að því leyti sem þær til ná.

XX.

2. Í Jústitsmáli úr Barðastrandarsýslu, innstefndu af sýslumanni Skúla Magnússyni, mót const. sýslumanni Guðmundi Scheving.

Þann 15. oktbr. 1802, fann landsyfirrjetturinn fulla orsök til að heimvísar suspensionsmáli, þess nú burt dána sýslumanns Odds Vidalíns, til nýrrar upptektar frá rótum, sökum þá hálfkarraðrar málssóknar þess setta aktors, sýslumanns Skúla Magnússonar, hverjum þess vegna var og frá-dæmdur allur þangað til hafður málskostnaður. Strax er honum af amtinu skipað að taka málið upp aptur, en nær sú skipun er honum til handa komin, er ei upplýst. Ádynjandi vetrarharðindi,

langar, hættulegar og torfærar leiðir yfir land og sjó, fjöll og hálsa um hávetur, til örðugra þinga, stefnufara og vitnaleiðslu í annari sýslu, lætur aktor, sýslumaður Skúli, vera sjer lagaforföll, til að byrja ei þessa málssókn fyrr en vorar 1803, og þá biður hann, þann 29. apríl, constitueraðan sýslumann Guðmund Scheving, um þingdag. Þó Scheving þykist hafa fengið brjef þetta seint, ansar hann því samt þann 3. júní 1803, og gefur fyrst þingdag þann 25. júlí; ber fyrir ósannaðar embættisannir, sem gjöra eigi, að hann þá skýtur fyrirtekt máls þessa á frest, um fullar 7 vikur, um bezta árs tíma, eins og þær allar þurfi til fárra manntalsþinga, eða alt annað, er hann í embættis nafni gat sjer til verka fundið, og af hverju hjer þó ekkert er sannað, ætti að ganga fyrir framkvæmd svo mikilvægs jústitsmáls. En bæði þá og síðar hefur Scheving sýnt, hversu litið honum var ant um þess flýti. Meðal annars er sá hjer í rjettinum, undir Litr. K., framlagði, nafnlausir brjefkálfur, til sýslumanns Skúla, með Guðmundar Schevings vafalausum og alþektu hendi, of óhreingur vottur um ráðvendni þess, er eptir hans innihaldi leitast við að telja aktorem á, að sýna landsyfir-rjettardóminum af 15. oktbr. 1802, og itrekuðum yfirvaldsskipunum, óhlýðni, ræður til að kasta höfðaði, dæmdri og skipaðri jústitssakar-aktion upp á hinn sekaða — jafnvel til uppgjörðar veiki til afbötunar, og þó tjáir aktor þenna brjefkálfr sjer sendan innan í brjefi constit. sýslumanns G. Schevings, af 3. júní 1803. Í millitið verður sýslumað-

ur Skúli þó veikur, og leggur af stað til þinga í þessu máli, en lasnast enn meir við andlát föður hans um sömu mundir, snýr því aptur og sannar þetta með sjúkdómsattesti chirurgi Bachmanns, vill senda mann með forföll sín vestur, en fær engan, og sannar þetta með nokkrum eiðsvörnum vitnum, en þótt reglulegra væri, að annar en hann hefði þau afheyrt. Hann getur því hvorki sjálfur nje forföll hans mætt þann 25. júlí á Haga, og sektast þar fyrir af Guðmundi Scheving með interlocutorio, sem undir eins, ranglega, og til málsins ólöglega dráttar, frávisar stefnum og vitnum annara máls-sóknara, nefnilega Jóns prófasts Ormssonar og Jóhanns prests Bergsveinssonar. Strax sem aktor, sýslumaður Skúli, friskast, sendir hann vestur þann 3. ág, og biður um nýjan þingdag, en honum er með brjefi Schevings af 7. sama mánaðar þverneitað um hann, jafnvel í þessu jústitsmáli, unz lokið hafi ídæmdar bætur eptir interlocutorio, og þegar Skúli enn á ný, þann 12. næst eptir, beiddist enn þingdags og liðsinnis með skipun um stefnubirtingar, og setur kaution í jarðagózi fyrir bótunum, neitar Scheving honum um hvorttveggja, eins þingdaginn, svo sem brjef hans til aktors 17. ágúst 1803 vottar, fyrr en eptir 7. oktbr., og útsetur þanninn mál þetta enn á ný um meira en 7 vikur á beztu árstíð, unz vetrartíðir aptur gjöra langferðir tvöfalt örðugri, kostnaðar- og hættusamari um þessar landsbygðir. Amtmaður heitinn Erichsen skipar aktori, þann 21. sept. 1803, að framhalda málinu, en neitar honum um styrk til

Þess af Jústitskassanum. Aktor skrifar áklögurum sýslumanns Vidalíns til, þann 30. sama mánaðar, að nafngreina þau vitni, er þeir vilja afheyra láta, og fær svar þeirra þann 4. nóvbr., þá árstíð gjörði honum stefnufarir og aktionir á fleiri þingum í framandi sýslu ófærar. Strax sem vorar, beiddist sýslumaður Skúli enn þá þingdags, þann 4. apríl 1804, og sendir með stetnur og fær þingdag þann 28. apríl á Fífastöðum, og 2. maí á Haga. Aktion fram fer á þeim fyrra mót sýslumanni Vidalín, dauðsjúkum og fjarlægum, án þess nokkur talsmaður sje honum settur í þessu jústitsmáli. En, þótt aktor eigi enn eptir að rannsaka Hernings klögun mót Vidalín og forsómun hans, að tilkynna barneignarbrot Haldóru Guðmundsdóttur með móðurbróður hennar, fyrrmeir, sleppir settur sýslumaður G. Scheving þó öldungis, mót tilsk. af 3. júní 1796 § 32, að halda aktori til skyldu sinnar, en sezt niður og endar alt þetta málavastur með dómsnefnu þann 9. maí, sem í raun rjettri er þó dómleysa, þar constit. sýslumaður Scheving skýtur öllu til landsyfirrjettarins, bæði hvað sýslumann Vidalín og aktion og málskostnað sýslumanns Skúla snertir, og álitur sig incompetent til nokkuð að dæma, en þó competent til að samauhruga undir dómsnafn öllu, er hann gat til tint til áfellis og embættistöpunar sýslumanns Vidalíns og aktori til hnjóðs og sekta, vegna dráttar á málsins rekstri, er hann vill gjörvöllum velta af sjer á hinn. Hann dæmir óendanlegan dóm, mót N. L. 1.—5.—12., 13. Hann undanfellir að dæma um aktors máls-

kostnað, hvað honum þó bar, og eins vel nú, ef orsök fanst til, að sekta aktorem fyrir sjerhverja forsómun, eins og hann áður hafði sjer leyft það með interlocutorio þann 25. júlí 1803. Dómsaktinn í þessu jústitsmáli selur hann síðan á 68 sk., og tekur þar á ofan 32 sk. í lökkunarpeninga, sem öldungis er óþekt og útpykkilega fyrirboðið hjer í landi, þar sem hvorugt gjaldast átti. Ákærður síðan af aktore um órjelegt protocollshald, processútgáfu og mutilation rjettarskjala, og þess vegna stefndur til að framleggja í landsyfirrjettinn sinn jústitsprotocoll og orginalskjöl í málinu til samamburðar, gegnir hann engu, en sendir átyllulausar, ósannaðar, og þess vegna marklausar afsakanir um annir heima, efna-, hesta- og manna-skort, og krankleika vestra umgangandi, er hann ætlar sig rjettlæta megi frá óhlýðni gegn rjettarins fyrirkalli og fría frá að standa til rjetta, fyrir sitt protocollshald, sem því frammar má misgrunast, sem hann jafnvel sjálfur, í innleggi af 1. septbr. 1804, jatar sig mutilerað hafa amtsbrjefið 21. septbr. ári áður.

Þanninn finnur nú landsyfirrjetturinn, að yfirvaldið haft hefur fulla orsök til hjer að láta justitíaliter átelja þessa setta sýslumanns Schevings umgang allan í málinu og sýslumann Skúla, hvern landsyfirrjetturinn, vegna framantaldra ástæða, friðtekur frá saknæmri forsómun í málsins rekstri, ásamt til að kæra um sinn vantandi málskostnað. Partarnir hafa annars í þessu máli leyft sjer heldur ósvinn orðatiltæki hvor um annan, og aðra því viðriðna menn, sem hjer eiga að mortificerast, und-

ir eins og settur sýslumaður G. Scheving á fyrir orsakaðan drátt í þessu máli, allan þess óhreina umgang, rjettarneitun, óendilegan dóm, orsakaðan kostnað og óhlýðni m. fl., að sektast.

Að öðru leyti en hjer er greint, virðist mál þetta án skaðnæmrar forsómunar rekið, einkum þar sýslumaður Oddur Vidalin nú er frá fallinn.

Því dæmist rjett að vera:

Interlocutorium, gefið þann 25. júlí 1803, og dómur selts sýslumanns, Guðmundar Schevings, genginn þann 9. maí 1804, í suspensionsmáli Odds heitins Vidalíns, sjeu marklaus, og komi hvorki sýslumanni Skúla Magnússyni nje öðrum til minnunar eða fjáruútláta. Sýslumaður Skúli fái í málskostnað fyrir undirrjettinum 40 rdl. af eigum hins dána sýslumanns Odds Vidalíns, eða, að því leyti sem þær ei til ná, af Jústitskassanum. En að nokkru leyti til endurgjalds fyrir honum orsakaðan kostnað og erfiðismuni í hjeraði, og að nokkru leyti í málskostnað til þessa landsyfirrjettar, gjaldi settur sýslumaður G. Scheving sýslumanni Skúla aðra 40 rdl. Fyrir honum ólöglega gjörða rjettarneitun með þinghöld og málskostnaðar-ákvörðun, óforsvaranlegan drátt málsins, þar með orsakaðan, óhlýðni í að framleggja hjer

sinn jústitsprotocoll til yfirskoðunar og originaldocument í málinu til samanburðar, fyrir óendilegan dóm og ólöglega tekna skrifara- og lökkunarpendinga, bæti Scheving 60 lóðum silfurs til kongs, í hvers umboði mál þetta er höfðað, og til Jústitskassans pro meliore informatione, 1 rdl.

Svigurmæli öll í dómum og innleggjum málspartanna, sjeu á allar síður mortificeruð, og komi engum til vansa nokkurs staðar.

Ídæmdar bætur og útlát lúkist innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

B. Stephensen.

XXI.

Anno 1804, þann 3. desbr., voru í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi, uppsagðir eptirskrifaðir dómar:

1. Í suspensionsmáli const. sýslumanns Christjáns Vigfússonar.

Eptir amtsbrjefi af 8. febr. næstliðna, er mál þetta höfðað mót constituertum sýslumanni í Austur-Skaptafellssýslu, Christjáni Vigfússyni, um

ýmsar embættisýfirsjónir hans, vegna innkominna klagana til amtsins, og hann þeirra vegna um leið settur frá öllum sýslumannsverkum, En þar eð nefndar klaganir voru einasta orsök, eins og amtsbrjefið af 8. febr. útpykkilega nefnir, bæði til Christjáns afsetningar og eins til skipaðrar málsóknar gegn honum, svo er og auðsætt, að þessar klaganir og fleiri, ef við málsins rekstur fram koma kynnu til hins setta aktors eða dómara, áttu einar að vera þessarar málssóknar grundvöllur, í hverju skyni þær einninn voru þeim setta aktori, Bergi Benediktssyni, frá amtinu sendar. Þær og amtskipanin af 8. febr. til hans, áttu því að vera bæði honum og dómaranum regla og takmark, er niðurskömtuðu beggja myndugleika í meðferð þessa máls. Annað og frekara var þessum rjetti og dómstóli óviðkomandi, og átti því honum að frávísast, og yfir höfuð að segja alt, hvað rjettilega reiknast má til privat, úreltra, forlíkaðra miskliða, og þeirra, sem óveiktir og löglega óátaldir dómar fundust fyrir, sem ei lengur máttu án uppreisnar áhrærast og ei nema fyrir æðra rjetti. Eins alt, hvað heimulegt líferni mannsins snerti.

Sá setti aktor, Bergur Benediktsson, og settur dómari í málinu, sýslumaður Jón Guðmundsson, hafa þó við þess meðferð alla aðra og ólöglegri götu gengið, því hvorki hafa þeir að neinu virt, mót ítrekuðu protesti hins innstefnda, þau takmörk, er amtsskikkjanin af 8. febr. setti þeirra myndugleika, heldur með inquisitoriskum criminalprocessmáta vaðið um endilanga sýsluna, til að njósna og

veiða upp almúgaslaður og þvætting um Christjáns eldri og yngri embættisverk, heimulegt líferni, umtal og rykti, afgjörð og forlíkuð privatmál og gamla dóma, hverjum sá ólögspaki aktor, jafn ómannlega sem tilkallslaust, fer í annara viðkomenda stað hjer að innstefna, til umdæmis þess undirdómara, er aldrei var bær um að reisa eður fella nokkurt embættisverk þess constitueraða sýslumanns Christjáns, og var honum aldrei settur í yfirjettar stað. Auk þessa er hann ósvífinn og hirðulaus nóg til að stinga undir stól, og hvergi framleggja þær innkomnu klaganir, er amtið sendi honum og bauð eptir að ganga, svo bæði væru þær regla fyrir hann og vottur, hvort hann ei vanbrúkaði gefinn myndugleika, líka auglýsti, á hverjum rökum hans ákærun gegn Christjáni væru byggðar, og um leið sýndi, hvort hann hefði borið skyn til að varast að leiða vitni í vitnanna eigin sökum, eða gjöra áklagendur að löggildum vitnum. En jafnvel þó allar klaganir vanti í processinn, er samt af honum auðráðið, að svo illa er þó málssókn þessi á sig komin. —

Klagarinn, Magnús prestur Ólafsson, er stefndur að mæta á hverju þingi, til vitnisburðar um sitt eigið klögumál, er afheyrður sem vitni mót Christjáns protesti, í eigin sök. Hann og Eiríkur Benediktsson fá enga eiðsútleggingu að heyra. Ari Sigurðsson og Sigurður Arason vitna og í eigin sökum. Bergur aktor stefnir öndverðlega vitnum, ei undir fallsmálssekt, og þó tekur dómariinn hans vitnastefnu gilda mót tilskipan af 3. marz 1741 § 1

og afheyrir vitnin; sjest þó fæstum að hafa eiðsútleggunguna lesið, eptir N. L. 1.—13.—8., eða reglulega stilað þeim eið, en þar á móti friað mörg, er tjá sig einhvern tíma hafa hana heyrt, frá því að heyra hana á ný. Magnús prestur og áklagari stefnir til að vitna um innsiglarof og *datum* á upp brotnum brjefum, og þykist hann *heyrt hafa*, að 2 upprifin stiftamtmannsbrjef, til fyrrum sýslumanns Jóns Helgasonar, hafi komið með póstinum. Eitt vitni að eins *minnir*, að þau hafi komið að Bjarnanesi frá Christjáni Vigfússyni. Bændur stefnast og til að sanna ýmislegt *persónulega*, eða og *skriflega* undir eið, og Christján til að heyra *persónulega* og *skriflega* vitnisburði, af hverjum nokkuð er látið óeiðfest, svo sem Jóns Einarssonar vitni á lausu blaði sent, í einskis rjettar náveru svarið, og enginn rjettur ómakar sig til fyrirborinna sjúkra eða fjarlægra vitna, til að afheyra þau, en skrifleg vitni þeirra, á eigin hönd gefin og marklaus, eru gild metin. Svo vitnar sýslumaður Jón Helgason þ. 17. apríl 1804, líkt og Magnús prestur Ólafsson, þinglaust og skriflega í Rauðabergs vitnaleiðsluakti. Mót Christjáns protesti eru vitni leidd um orðalag hans gamalt og nýtt, mót N. L. 1.—13.—23, ásamt öðru, hans embætti óviðkomandi. Eins um gamalt, grundvallarlaust rykti. Tilnefnd klaga Sigurðar á Vindborðsseli til amtsins, í Rauðabergs-brigðamáli, fylgir hvorki processinum, nje heldur finst nokkur amtsskipan um hana, enda var gamalt brigðamál það *prívatmál*, sem rjettum viðkomendum, og ekki aktori Bergi, bar

að sækja til landsyfrrjettar, en ei fyrir þessum setta undirrjetti. Svo snertu ei heldur viðskipti Magnúsar prests og Christjáns um stigvjel nein embættisverk þessa. Ei heldur var kröfureikningur sýslumanns Jóns Helgasonar til Christjáns neitt viðkomandi þessu máli. Honum er þó slengt inn í það, og óinnsigliðum aptan við aktinn, án þess að áteiknan þessara documenta, eða processinn sjálfur yfir alt, hvað fram fór á þinginu þann 24. apríl, pag. 2—16, eða þessi þinglok vitni, að nein þvilik document hafi fram komið þá, þó viðbætir aptan við aktinn beri það fyrir. Þar á móti vantar öldungis í hann, meðal annara höfuðskjala, útskrípt af testamentisbrjefi í búi Helgu Valdadóttur, af hverju meta megi Christjáns yfirsjón, að hafa það registrerað.

Settum sýslumanni Christjáni er annars gefið að sök:

1°) Að offrekan tekjureikning gjört hafi Magnúsi presti Ólafssyni og öðrum, einninn heimildarlaust fyrir tekið sjer, að registrera bú Helgu Valdadóttur, hverjum póstum landsyfrrjetturinn, vegna fyrr taldra, vantandi skilríkja, og málsins í öllu til-liti ólöglega og marklausa umgangs, vísa hlýtur til lögmætari málssóknar frá rötum, upplýsingar og ákæru fyrir hlutaðeigandi dómstólum, eptir því, sem þessir póstar annaðhvort við koma privat skulda-kröfum og öðrum ákærum, eða embættisverkum og dómum, sem lög leyfðu enn að átelja fyrir yfir-rjettum, er málssókn þessi var hafin. — 2°) Að hann í óheimild rífið hafi upp embættis- og önnur

brjef til manna. En þar um finnur landsyfirrjetturinn allan sama röksemdaskort, og ekkert saknæmt sannað, og vart annað en hvað Magnús prestur Ólafsson sem áklagari og með honum sá setti dómari, sýslumaður Jón Guðmundsson, telur *líkur*. — 3°) Að hann hafi til sín tekið og lagt hald á 20 rdl., er Jón nokkur Þorgeirsson átti, í því skyni, að ótiundaðir væru, og meintust eiga að falla undir kong, hvar um hann hefur sannað sig, löngu áður en hann afsettur var þann 8. febr. 1804, í viðlíku tilliti að hafa gjört itarlega fyrirspurn, og sjálfur aðferð sína í þess háttar efnum, þann 17. oktbr. árinu áður, amtinu tilkynt; líka fyrir rjett framsært, að sequestrerað hafi nefnda 20 rdl., svo sem vöru, er gengi í verzlun á hátíðisdag, og ætti því upptæk að gjörast að lögum. — 4°) er honum borin grunsemi um meðvitund í gömlum þjótnaði á Reynivöllum, ásamt misjöfnu mannorði, hvar um þó ekkert lögmætt er gegn honum fram komið, heldur er alla hjer að lútandi hatursfulla og ótilhlýðilega vitnaleiðslu, er hjeraðsaktinn með sjerber, eins og hjeraðsdóminn um sama efni, sem ómerk í öllu tilliti að álíta. — Loksins ákærast hann 5°) um ósamkvæmra dómsakta útgáfur við sýslunnar haldna jústitsprotocoll, hver þess vegna er í sama tilliti til samanburðar framlagður in originali.

Við yfirskoðun þessa protocols, og itarlegan samanburð hans við Christjáns hjeraðsaktinum fylgjandi dómsútgáfur í hvalmálinu á Einholtsmelum og Rauðabergs-brigðamáli, finnur landsyfirrjetturinn hans prótocolshald að sönnu alstað-

ar hræmuglegt, heimskufullt, óorðulegt og lítt áreiðandi, en þó protocolsins mismun að innihaldinu ei af svo saknæmri náttúru, honum til ágóða og öðrum til skaða, að það í N. L. 1.—8.—8. tiltekna, harða straff fyrir þingbóka hjer til miðandi fölsun nái rjettilega til hans, heldur, — þar hann er stefndur hjer fyrir landsyfirrjett til að þola ákæru og dóm um ávirðingar í embættisverkum, af hverjum hans þingbók ber ánægjanlegt vitni um hans örjelega protocollshald, þó öll önnur málsókn gegn honum sje ósamkvæm lögum og vart hálfkörruð, — verður nú hjer um þetta eina dæmt að þessu sinni, til útilokunar hans frá allri embættisfærslu framvegis.

Yfirsjónir og lagaleysa hins setta dómara í þessu máli, sýslumanns Jóns Guðmundssonar, við meðferð þess, eru miklar og margfaldar. Til þeirra telur landsyfirrjetturinn: *a*, að hann heldur rjett með 2 þingvitnum, og jafnvel án þeirra undirskrifar vitnaleiðslur, svo sem í Rauðabergs-brigðamáli er að sjá, þetta þó þvert á móti tilsk. 3. júní 1796 § 24. og N. L. 1.—5.—20. og 1.—7.—1. — *b*, tekur í höfðaðri jústittsök, privat ákæru og vitnaleiðslur um það, sem var óviðkomandi hans fyrirlagða verki, undir rjett og dóm, fram yfir gefinn myndugleika. — *c*, meðtekur vitnastefnur, án þess þeim sje til fallmálssekta stefnt, skriflega og óeðfesta vitnisburði og stefnur um þá hljóðandi, sleppir að lesa vitnum eiðsútleggunguna, alt mót tilsk. af 3. marz 1741 § 1. og N. L. 1.—13.—8., 4., 6., og reglulega að stila þeim eið. Tekur mót protesti,

áklagara og annara vitni í þeirra eigin sök, mót N. L. 1.—14.—5. — *d*, gengur einsamall æru- og embættis-töpunar dóma, án meðdómsmanna, yfir settum embættismanni, hvers embættisýfirsjónir og embættisverk einungis áttu af viðkomandi yfirrjetti að metast, þetta alt mót N. L. 1.—5.—20., 1.—7.—1., tilsk. af 3. júní 1796 § 24., N. L. 1.—2.—4., 6. Dæmir Christján Vigfússon tvisvar frá embættisverkum, nema rjettur síðar frikenni hann, og eins opt ranglega ærulausan, en dæmir undir eins og þar með óendilega dóma, mót N. L. 1.—5.—12., þar sem hann ásamt reserverar justitien eins opt frekari ákæfur gegn Christjáni, og landsýfirrjetti tvisvar að meta málskostnað. *e*, gjörir Christjáni itrekaða rjettarneitun, með því að antaka ei protest hans og innlegg í aktinn, daterað 23. og 25. apríl, og hjer mörkuð litr. B. B. og H. h., honum til forsvars, enn þótt hans áteiknan á document þessi, votti þau fyrir rjett fram lögð, þetta mót N. L. 1.—8.—7., 1.—5.—9.; lætur þessi fyrir hans rjett fram lögðu skjöl, vanta í aktinn, hvern hann þess vegna útgefur ógildan; ásamt fleiri hjer undir litr. F. f., L. L. og M. m. framlögð innlegg Christjáns eru og svo löguð, að þau líklega hafi verið í hjeraðsrjettinn boðin, afheyrir dómarinn úrelt vitni um orð mót protesti og N. L. 1.—13.—23.¹⁾ *f*. Protocollshald sitt og hreinskilni í þessu máli hefur sýslumaður Jón Guðmundsson gjört yfrið iskyggilegt, bæði með orðulausri röðun og engri auðkenningu eða áskript rjettarskjalanna —

1) Merkjaaðgreining hjer mjög óglögg.

eptir því, sem processútgáfan með sjer ber —, þingvitnafæð og vantandi undirskriptum þeirra, en þó einkum með því, að minnast lítið sem ekkert á Christjáns misjafna og ómerka protocollshald og processaútgáfur, eða neitt um þessar að bera, sem þá saknæmustu sakargipt gegn honum, þegar hann þó rjeðist í að láta dóma út fara um flest annað, er um hann varð til fundið. Orsökina upplýsir hjer framlögð vitnaleiðsla undir litr. E., hvar aktor við þinglokin þann 23. apríl 1804 beiðist, að dómsafskript Christjáns Vigfússonar í Rauðabergs-brigðamáli, sje *fyrir rjettinum samanborin* við hans hjeradsprotocoll, hvar upp á rjetturinn degi síðar interloqueras, að þingbók sú skuli að sönnu fylgja vitnaleiðslunni, en rjetturinn finni ei nauðsyn til samburðar þar, því aktor hafi með blaðsiðutölu citerað hana þar, sem um varða þótti. Án þess nú að gegna skyldu sinni í þessum samburði og krefja hvorttveggja til hans framlagt, minnist dómarrinn ekkert á, að þá útskript dómsins, er samanberast átti, vanti að framleggja. Enn síður heldur hann aktori til þess, en loks vitnast hið sanna af áteiknun sýslumanns Jóns, undir litr. A. og C. aptan á fyrr nefndan vitnaleiðsluakt (litr. E.), nefnilega, að hún aldrei sást fyrir undirrjettinum, en var eptir öll þingalok send sýslumanni Jóni Guðmundssyni í aðra sýslu, ásamt 2 stefnum, er aldrei komu fyrir hans extrarjett, hverju öllu hann veitir þó viðtöku til viðtengingar þessari vitnaleiðslu heima, og þess vegna heimulega málssókn, eptir öll þingalok og að Christjáni hjer um óvitandi,

og til andsvara, um svo mikilvægt atriði, fjarlægum. — Vitnar þó eptir á í innleggi hjer til landsyfirrjettar, að aktor hafi í máli þessu dável gætt skyldu sinnar, og útgefur þar með, eptir áður sögðu, öldungis ómerkan og ósannan vitnisburð, honum í vil. — *g*: dæmir Christján frá embætti og æru upp á *líkur* um brjefa uppbrot og þjófnaðar meðvitund, grundar þvilika og aðra dóma á tilsk. af 10. júlí 1795, fyrir Danmörku og Sportelreglementi fyrir Norveg af 11. júní 1788, sem hvorug eru hjer gildandi lög. — *h*: Undanfelli, mót tilsk. af 3. júní 1796 § 35, að vitna í dóminum um, hvort í þessa jústitsmáls færslu sje sýnd forsómun eða ei. Í innleggjum sínum hjer fyrir landsyfirrjetti procurerar mót kongl. lagasetningum, einkum tilsk. af 3. júní 1796 § 24, 36 um meðdómsmenn, og með sneiðandi og hótandi orðatiltækjum um appel, og annars virðist að gleyma tilhlýðilegri virðingu fyrir þessum kongsins rjetti, en leitast við að leiða hans meiningu.

Að öðru leyti en hjer er tilnefnt, virðist mál þetta vítalaust rekið hingað til.

Því dæmist rjett að vera:

Constitueraður sýslumaður í Austur-Skaptafellssýslu, Christján Vigfússon, skal, vegna fullsannaðs, ótilhlýðilegs protocollshalds, vera ógildur til framar að þjóna sýslumannsembætti.

Öllum öðrum ákærupóstum gegn Christjáni Vigfússyni, vísast hjer með heim aptur í hjer-að, og skulu þeir til löglegrí sóknar og meðferðar upp takast frá rótum, á kostnað hjer-aðsdómarans, sýslumanns Jóns Guðmundssonar, og aktors, Bergs Benediktssonar, þegar hlutaðeigandi amtmaður skipar. Þó skal þessa máls meðferð ei tiltrúast sama settum dómara og aktori framar. Gengnir æruleysis- og embættistöpunar-dómar sýslumanns Jóns Guðmundssonar yfir Christjáni Vigfússyni, sjeu marklausir.

Fyrir alla hjer að framantalda lagabresti í meðferð þessa máls, rjettarneitanir Christjáni gjörðar, óendilega dóma og hneisu, honum orsakaða, bæti sýslumaður Jón Guðmundsson, eptir N. L. 1.—5.—9., 1.—8.—7. og 1.—5.—20., 60 lóðum silfurs til kongs, í hvers umboði mál þetta er sótt, og til Christjáns Vigfússonar 40 rdl. í kost og tæring og skaðabót. Sömu-leiðis 20 rdl. til fátækra í þeim sveitum, hvar málið fram fór, fyrir forsómun mót bæði tilsk. af 3. júní 1796 § 35, í því, að vitna ekkert í dóminum um málsins ólöglega rekstur í hjer-aði. Til sýslumanns Vigfúsar Þórarinssonar, sem aktors fyrir landsyfírrjetti, gjaldist af Júst-

itskassanum 40 rdl., og til defensors, sýslumanns Jónasar Schevings, er báðir gegndu hjer fleiri málum, 15 rdl., í ferða- og uppheldis-kostnað, hverir 55 rdl. aptur gjaldist Jústitskassanum, þanninn: 40 rdl. af dómara og aktori þessa máls í hjeraði, sem með lagaafplöpum sínum hafa orsakað svo mikinn kostnað og mæðu, en 15 rdl. af Christjáni Vigfússyni fyrir honum settan talsmann. Ált hið ídæmda lúkist innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsfírrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

XXII.

2. Í þjófnaðarmáli Guðrúnar Þórðardóttur, Bjartmars Bjarnasonar og Guðríðar Jónsdóttur í Snæfellssýslu¹⁾.

Guðrún Þórðardóttir og drengurinn Bjartmar Bjarnason, eru í hjeraði lögsókt fyrir þekjurof á skemmu Jóns bónda Þorsteinssonar á Öxnakeldu neðri, nóttina milli þess 9. og 10. næstliðins febrúar, og fyrir matvæla og annan stuld úr henni, til 2 rdl. verðaura. Guðríður Jónsdóttir, móðir Bjartmars, er og um leið ákærð, og dæmd fyrir meðvitund í þessum stuldi. — Nær þessi þjófnaður hafi verið tilkyntur sýslumanni Finni Jónssyni, sjest hvorki af því tilskipuninni af 3. júní 1796 svo gagnstæða frumprófi, er nefndur sýslumaður loks-

1) Svo.

ins í málinu tók á Stapa, þann 20. marz þ. á., — hvar í hann þó sjálfur nefnir, að fyrr nefndar sakapersónur *hafi fyrir sjer klagadar verið að undanförmu*, — nje heldur af hjeraðsprocessinum, sem loksins er byrjaður þann 16. ág. næst eptir að Brekkubæ, þó dráttur málsins frá 10. febr. til frumprófs þann 20. marz og þaðan aptur til 16. ágúst, án sjerlegustu lagaröksemda, mætti saknæmur verða viðkomendum.

Hvað nú sjálfa meðferð málsins snertir, þá vottar hjer fram lögð stefna undir litr. K., útgefin af sýslumanni Finni Jónssyni þann 18. marz, að þessi embættismaður lætur sama blað þjena til skipunar um fangaflutning á Stapa, án þess þó að föngunum sje með því sama stefnt, eða svo sjáist nokkurn tíma til frumprófs. Og um leið stefnast 4 leitarmenn að vitna undir sáluhjálpareið, þó án fallsmálssekta, og heitir það í stefnunni, að þeir stefnist *fyrst um sinn, máske sem meðvitendur*. Af þinginu verður ekkert þann 19., hvers vegna sýslumaður citerar þá sömu að mæta um nó n á Stapa þann 20. Orsökina til þingfallsins gefur aktor í hjeraði, Þórður Tómasson, í því hjer undir litr. I. framlagða innleggi að skilja, þar hann tjáir sýslumann hafa í heila 2 daga uppihaldið fólkinu, aðgjörðalitinn, að menn meintu, sökum drykkjuskapar, og að eins spurt þjófana að nokkrum spurningum, en alls ekkert þau innstefndu vitni, hvað frumprófið sjálfst og sannar. Hann kvartar og um, að sýslumaður hafi kúgað sig, fávísan og ófróðan mann í lögum, til þessarar málssóknar, látið sig ei vita af þing-

deginum, fyrr en um miðaptan daginn fyrir þingið, þá ofnaumur tími hafi verið til málssóknar. Hótað sjer hörðu, svo hann ei hafi vogað annað en hlýða, en sjálfur orðað fyrir sig stefnuna, búið til spursmálin, samið uppástandið og látið skrifara sinn rita það allt. Hafi hann því ei vitað, þó undir þetta skrifaði, hvort það nokkuð saknæmt var. Með öllu þessu sýnir hjeradsprócessinn þó, að engin skrifleg innlegg eru í málinu fram komin, að vitnin eru svo afheyrð, að hvert heyrði til annars, hvað svar 3. vitnisins, Magnúsar Gíslasonar, vottar, er hann kveðst ei vita betur en að það satt sje, sem 1. vitni borið hafi. Hvorki vitnin nje sakapersónurnar eru ítarlega spurð um atvik nein við þetta húsrof, ekki um verkfæri, er þartil hafi brúkuð verið, ekki hvort fólk hafi aðsetur haft í skemmu þessari, hvað þó einka markvert var í tilliti til tilskipunar af 4. marz 1690, ekki hvort sakapersónur þessar hafi áður undir lög eða dóm komið, og engin spursmál sjást fyrir þær fyrr eða síðar framsett, svo þar af sje í nokkru yfirheyrslu þeirra að marka. Eptir svo langan tíma vantar og prests attest í sömu sókn um Guðríðar og Bjartmars aldur, uppfærðingu og liferni, hvar af einkum meta megi drengsins rjetta straff að lögum. Og eptir svo vaxna málssókn, í öllu gagnstæða tilsk. af 3. júní 1796, vitnar dómariinn að engin forsóman sækjanda eða verjanda finnist, nje heldur finnur hann þörf á að láta Jón Þorsteinsson, frá hverjum stolið var, með eiði sanna missirinn, án vitundar hans og vilja.

Fyrir landsyfrrjettinum er mál þetta vítalaust rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Þjófnaðarmáli Guðrúnar Þórðardóttur, Bjartmars Bjarnasonar og Guðriðar Jónsdóttur er hjer með af landsyfrrjettinum vísað heim aptur í hjerað til nýrrar upptektar frá rótum og dóms, á kostnað hjeraðsdómarans, sýslumanns Finns Jónssonar, sem, eptir tilsk. af 16. nóvbr. 1764, bæti 1 rdl. pro meliore informatione til justitskassans. Svo vísast og framferði sýslumanns Finns við alla meðferð þessa máls til ítarlegri rannsóknar og vitnaleiðslu í hjeraði, eptir jústitiens frekari tilhlutun, undir sektaðóm, eptir málavöxtum, er siðar meir verði um þessa og aðra hans embættisbreytnifeldur. Til aktors fyrir landsyfrrjetti, býfógeta Frydensberg, gjaldist af jústitskassanum 4 rdl., og til defensors, sýslumanns Jónasar Schevings, er undir eins gegndi hjer öðrum málum, 7 rdl. í ferða og uppheldiskostnað, hverjir 11 rdl. aptur gjaldist jústitskassanum af eignum sýslumanns Finns. Hið ídæmda gjaldi sýslumaður Finnur innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfrrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

XXIII.

3º) Í máli speculant-kaupmanns Hans Chr. Brynnings gegn sýslumanni Finni Jónssyni.

Kaupmaður Hans Christian Brynning sigldi í fyrra sumar skipi sínu og kaupmanns Mitchels frá Reykjavíkurkaupstað að Vesturlandi, hvar hann sem speculant-kaupmaður leitaði varningsfarms. En þegar hausta tók, leggur hann upp afgangsvarning nokkurn við Búðir hjá bónda Davið Sörrensyni, sem á þingi þann 31. maí næstliðna við kannast að hafa þær meðtekið *til geymslu og útsölu* í húskorn, er Brynning til þessa uppbygði á Búðum, og hefir líka játað degi síðar að 54 rdl. 12 sk. væru í vörzlum sínum sem andvirði fyrir nokkuð af Brynnings varningi, með hverju hann því líklega verzlað hefur. — Fyrirtækið af speculant-kauphandlara, að leggja varning upp á landi, að reisa upp fyrir hann húskofa, að fá hann bónda í hendur til geymslu og sölu, stríðir beint á móti opnum konungsbrjefum af 1. júní 1792 litr. a) og 23. apríl 1793, sem undir stórsektir fyrirbýður því um líkt.

Þetta fyrirtæki hefur Brynnings talsmaður hjer fyrir rjetti fegra viljað, með þeim fyrirburði, að Brynnings skip hafi þá verið, er þetta gjörðist, bæði fornt og illa útleikið af hauststormum, og jafnvel lekt orðið. Hafi Brynning því óttast, að varningur sinn yrði, af raka skemdum undirorpinn, og einungis til ætlast, að þær vörur, sem ei yrðu skemdalaust geymdar, seldust, jafnvel með læk-

uðu verði, af Davíð. En um allt þetta skortir stefnandann allar lagaröksemdir, eins og sú afbatan, að hann hafi ekki getað hitt sýslumann heima, til að auglýsa honum þetta og öðlast hans leyfi þar til, eða amtsins og seinast rentukammersins, um hvers samþykki hjer til hann kvað sig haft hafa í ráði að sækja, — verður ljettvæg, þegar yfirvegast, að hann með alls engu hefir sannað sig hjá nokkrum þessara hafa leyfis eða samþykkis enn þá leitað, þó vitanlegt sje, að auðkomið væri brjefum til sjerhvers af þessum, og öll líklegheit andsvar að fá, eptir svo langan tíma. Nauðsyn hans að leggja varning þenna upp við Búðir og byggja honum þar hús hjá bónda, heldur en að leggja hann upp í hans og Mitchels reglulega kaupstað, Reykjavík, sökum hrörnunar skipsins, gefur hann fulla orsök að tortryggja, bæði með því að hafa í þessu skyni enga skoðunargjörð hjer um fram fara látið, eða venjulegt sjóar-protest í þessu tilliti, heldur vafalaust fram haldið með skipinu ferð sinni til Noregs sama haustið. Finnur landsyfirrjetturinn því lögum samkvæmt, að $\frac{1}{4}$ partur þess af Brynning fyrr nefndum við Búðir upplagða varnings eigi upptækur að gjörast, og bóndinn Davíð Sörensson fyrir lagaafbrot sin í viðtöku varnings þessa til geymslu og útsölu að sektast. En hvað breytni sýslumanns Finns Jónssonar við mál þetta snertir, finnur þó landsyfirrjetturinn þessa engu síður lögum og rjetti gagnstæða.

Hann þegir fyrst frá haustnóttum til 16. maí 1804 til þess, að varningur þessi sje upp lagður í

sýslu hans til útsölu og geymslu af speculant kauphöndlara, og undir hann bygt upp hús, hvað ekki gat hann¹⁾ sem yfirvald til lengdar dulist. Hann fyrirbýður ekkert í þessu skyni um sagðan tíma, nema loks nefndan 16. maí Davíð Sörenssyni að láta nokkuð af þessum varningi af hendi, unz amtsins ráðstöfun um hann fáist. Breytir þó sjálfur óðara á móti þessu eigin forboði sínu og kemur með virðingarmenn þann 31. maí að Búðum, skrifar upp, skoðar og virðir vörurnar, eptir lista, óeiðfestum, er Davíð yfir þær afhendir; setur síðan gestarjett sama dag og dæmir $\frac{1}{4}$ part þeirra forbrotinn til jafnra skipta á milli tukthúss, jústitskassa, fátækra og sín sjálfs, undir eins sem dómara og sakarábera, en Davíð í 5 rdl. bætur til sömu skipta og 10 rdl. í málskostnað af Brynning, þar af 8 sjer í sjóð. Degi síðar heldur hann auction á mestöllum þessum varningi, án þess að hafa hana fyrir fram löglega birt, svo varningur þessi fengist skaðaminna seldur eigandanum. Þó vantar loks í auctionina reikninginn, saman borinn við varnings uppskriftina, daginn áður gjörða, öll skil fyrir 3 tunnum mjöls, 6 kvartilum steinkola, 8 pökkum af látúns-krókakerfum, 5 álnum af bláu klæði og 173 Rm tóbaks, sem honum vafalaust verða til útgjalds að koma. Hjer er og fram lagður undir litr. D. contra-auctions-protocoll, undirskrifaður af vitnum, en ei eiðfestum, sem vekja grunsemi um, að þær fyrstu 5 tunnur mjöls, er seldar voru

1) Svo í hdr.

meir en 1 rdl. minna hvor, en flestar hinna, sjeu af sýslumanni Finni sjálfum, eins og þar útpykkilega segir, seldar sjálfum, honum, hvar um, — eins og alla hans aðferð í embættis nafni við þetta mál, einkum þá höldnu auction þann 1. júní 1804 og um Davíðs Sörenssonar óleyfilegu kauphöndlun í Brynnings nafni og í fyrstu af Brynning meðtekinn varning — landsyfirrjetturinn finnur alla orsök til að æskja löglegrar rannsóknar í hjeraði. Hvað þess vegna getur nú hjer undir álit komið, er:

a: Sýslumannsins Finns ofhastarlegi dómur, þvert á móti eigin auglýsingu hans af 16. maí þ. á., áður en amtsins fyrirskipun var fengin.

b: Ofhraparleg, ólögleg og ókunngjörð auction á flestöllum þeim uppskrifuðu vörum, í stað þess $\frac{1}{4}$, er upptækur mátti loks gjörast.

c: Óskil á nokkrum varningi, er ei kom til auctionar.

d: Rjettarspillir og skaði, Brynning orsakaður með sölu mestalls mót lögum, og mót prótesti Davíðs Sörenssonar, gjörðu á móti öllu auctions-haldi, — málskostnaður Brynning hjer með orsakaður, auctions- og annar ólöglegur afdráttur, og

e: Dómur sýslumannsins Finns á $\frac{1}{4}$ bótanna til sjálfs sín i eigin sök, sem sakarábera.

Því dæmist rjett að vera.

Þessu confiscationsmáli vísast heim aptur í hjerað, til löglegri rannsóknar og dóms, eptir justitiens frekari tilhlutun, um Hans Chr. Brynnings við Búðir gjörða, ólöglega varningsupplags, stærð og verð og útsölu, hvar eptir á ný megi rjettur ákvarða þann fjórða hluta þeirra, er að lögum á upptækur að gjörast. Skal þetta ske á kostnað sýslumanns Finns Jónssonar, hvers genginn dómur þann 31. maí og haldin auction þann 1. júní þ. á. sje marklaus. En um embættisbreytni hans alla í þessu máli, einkum við auctionshald og sölu til sjálfs sín, samt augljós óskil á því vantandi gózi, ber löglega rannsókn og ákæru þar hjá að gjöra.

Til kaupmanns Brynnings gjaldi sýslumaður F. Jónsson $\frac{3}{4}$ parta af öllum þeim varningi, hann seldi við auction að Búðum þann 1. júní 1804, eptir því verðlagi, er löglega sannast um þær mundir að hafa verið þar meðalverðlag á samslags vörum. Sömuleiðis $\frac{3}{4}$ parta af þeim í auctionsreikninginn vantandi, fyrrgreindu vörum, og lagarentur af hvorutveggja frá þessa dóms dato, unz borgun skeður. En af $\frac{1}{4}$ parti af hvorutveggja standi hann, að sama verðlagi, hlutaðeigandi amtmanni skil til nýrra málaloka

og ráðstöfunar. Fyrir ólöglegan afdrátt Brynning gjörðan og í málskostnað betali sýslumaður F. Jónsson til Brynnings 30 rdl. Fyrir rjettar-spilli honum með ofriki orsakaðan gjaldi sami sýslumaður þrenn 40 lóð silfurs, þar af 80 til kóngs, en 40 til Brynnings, og til jústitskassans, pro meliore informatione, 1 rdl. — Allt hið ídæmda lúkist innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

XXIV.

Í sömu session (í máli grossera Kyhns móti kaupm. Ísfjord) — — — — —

I Henseende til den forlangte Anstand faldt Rettens Interlocutorium saaledes samme Dag:

Da denne Sags Udfald og deraf flydende Ansvar for Vedkommende synes at ville rette sig efter Afgørelsen af det Spørgsmaal, om Sysselm. Thorlacius lovmedholdeligen har udvist Købmand Isfjord den paabyggede Plads paa Lambeyri, men bemeldte Sysselmand har andraget, at han for Hjemthingsretten og siden har, til sit Forsvar og Oplysning om hvad Citanten muligen kunde have urigtigen forebragt, forgæves anholdt om Hjem-

thingsactens Extradering af Sysselmand Thord Björnsen, — saa har han fundet sig nødsaget til at forlange Anstand i Sagen, hvilken hans autoriserede Procurator, Sysselm. J. Scheving, formedelst Distancen herfra til Mule-Syssel har paastaaet, ikke kortere given, end til næstkommende Aprilmaaned, saa antager Landsoverretten de af Indstævnte og hans Forsvar fremførte Grunde, og i Betragtning af den store Distance herfra til Sysselm. Thorlacius, de korte Dage, Aareis strængeste Tid og Rejsers Besværlighed, bevilger Sagens Udsættelse til 1. April 1805, da Sysselmand Thorlacius forpligtes lovligten at afbevise den forlangte Opsættelses Nödvendighed for ham, under vedbørlig Mulct. —

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

B. Stephensen.

1805.

I.

Anno 1805, þann 4. marz — — — — —
var sú hingað fyrir landsyfirrjettinn innstefnda sök,
áhrærandi administrator Scheving frá Ingjaldsbóli,
fyrir tekin. — — Hjer uppá fjell svolátandi inter-
locutorium:

Þær af sýslumanni J. Scheving gjörðu exceptionir móti assessor Í. Einarssyni, til að sitja sem dómara í þessu máli, antakast af Landsyfirrjettinum sem gildar, þar assessor Einarsson hefur allt of mikil afskipti, sem fullmektugur við stiptamtið, haft frá öndverðu í þessu máli, og kann ei metast hæfilegur til að vera hjer í þetta sinn í dómara sæti, hvar til hann einnig áður hefir þózt vera óhæfilegur, meðan hann hefði stipts- og amts-sakir á höndum. Þurfti ei heldur í þetta sinn nauðsynlega hjer að mæta sem assessor og þannig hindra sig frá öðrum teknum embættisönnum, þar hann í næstu sýslu gat skikkað til að mæta hjer sem assessorem í rjettinum, examinatum juris og adjungeraðan sýslumann í Árnessýslu, Jón Jónsson á Drumbholtiðstöðum og kannske fleiri. Enginn hættusamlegur dráttur málsins þarf hjer af að orsakast, þar það í næstu Landsyfirrjettar session, þann tilkomandi 1. apríl, kann aptur að fyrirtakast og dæmast, hvar þá einnig mun aðgætt verða, hvort mál þetta hafi sem justitssök átt að sækjast frá öndverðu.

— — — — —

Ut supra.

Gröndal. S. Petersen.

B. Stephensen.

II.

Anno 1805, þann 6. marz, var í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi upp sagður eptirskrifaður dómur í innbrots- og þjófnaðarmáli Jóns Gíslasonar frá Stokkseyri í Árnessýslu:

Fyrir þjófnað á gömlu rifhrisi úr taðkofa á Litla-Hrauni og á 4 fiskum úr skemmu Geirmundar Jónssonar að Götu við Stokkseyri í næstliðnum oktbr. er drengurinn Jón Gíslason, þann 16. nóvbr. 1804, dæmdur að kagstrýkjast og erfíða í járnum í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi ævilangt. Það stolna er hvorttveggja til samans virt á 36 sk., en fiskurinn úr skemmunni á eina 12 sk. Dómarinn í hjeraði ber fyrir sig placat af 24. marz 1786, sem sjerleg lög fyrir Ísland, en landsyfirrjetturinn finnur ei, að löggjafarans tilgangur hafi verið að herða þjófnaðarstraft fram yfir þær reglur, eða þau takmörk, sem tilskipanin af 4. marz 1690 leggur um innbrot, þegar upp á það heimfærast eigi qualificerað þjófnaðarstraft, og sem hún telur, að þjófsins tilgangur með innbroti í hús sje eins líklegur til að myrða og að stela, ef hann mótstöðu fengi, hver fyrri tilgangur ei kann að ætlast þeim, sem fer í útihús, hvar fólk heldur ei til og ei er útbúinn með líklegum drápsverkfærum, nje heldur veitir mótstöðu. Placatið af 24. marz 1786 sýnist jafnvel með orðatiltækinu: *fólkshús* að meina *iveru*-eða *bæjarkús*, í mótsetningu við útihús, svo sem þar til nefnd *fjánhús*, úr hverjum gripategundin ein sýnist að gjöra þjófnaðinn qualificeraðan, fram-

ar öðrum þjófnaði úr þvilikum. Tilskipanin af 20. febr. 1789 er svo fjarlæg að herða undangenginna lagasetninga ströff fyrir þjófnað, að hún þvert á móti í § 1. býður að aðgæta til straffsákvörðunar aldur, uppeldi, ástand og uppfræðingu hins seka. Og kóngsbrjefið af 11. ág. 1787 fyrir Ísland vill jafnvel ei láta ganga þjófnaðardóma yfir óupplýstum drengjum frá 15 til 18 ára.

Þegar nú aðgætist ásigkomulag allt við afbrot drengs þessa, Jóns Gislasonar, þá má 1°) það ei innbrot heita, eða þess reglulegu straffi sæta, þó hann á þillausan moldargafl á útihúsi eða skemmukofa Geirmundar Jónssonar rífi til holu af fúatorfhnausum, eins og processinn hermir, fjarri íveruhúsum *fólks*, verkfæralaus, varnar- og mótstöðulaust, þá að komið var. — 2°) Þjófnaðurinn var einungis matur til 12 sk. virðis, hvers hans ráðlitli ungdómur eptir líkindum hefur þarfnast, þar sem hann, eins og prócessinn vottar, 3°) var drengur á 17. aldursári, lengsta tíð upp alinn á vergangi eða sveit, og þá alls ráðstöfunarlaus, mót lögum, flakkandi, og átti sjer hvorki samastað nóttu lengur nje málsverð visan. — 4°) Að sönnu heitir það svo, að hann nýconfimeraður sje, en — með hvaða upplýsingu, þar um þegir prestsattestið. Gefur þó litla von um hennar gott ástand, þar hann segir hann hafa verið undirbúinn, sem sveitarómaga, ekki svo af prestinum, svo sem þeim, hann var niðursetningur hjá. Að hverju öllu yfirveguðu innbrots harða þjófnaðarstraff ekki sýnist hjer löglega að ná til þessa unga, ráðstöfunarlaus

flakkaradrengs, eptir öllu hans ástandi, heldur § 1 tilsk. af 20. febr. 1789.

Mál þetta er hingað til annars vítalauts rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Drengurinn Jón Gíslason skal, fyrir framinn þjófnað á gömlu rifhrísi úr taðkofa á Litla-Hrauni og 4 fiskum úr útiskemmu Geirmundar að Götu við Stokkseyri, til samans á 36 sk., sem eigendurnir hafa honum eptir gefið erfiða 2 ár í því íslenzka tukthúsi.

Þar aktor og defensor áttu hjer undir eins öðru máli að gegna, betalist til býfógeta Frydensbergs 6 rdl. fyrir kostnað og málssókn, og til sýslumanns Jónasar Schevings í ferða- og uppheldis-kostnað 8 rdl., hvorttveggja af jústitskassanum, sem aptur eigi tilkall til sakamannsins fyrir jafnmiklu, eigi hann nokkuð til.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

III.

Anno 1805, þann 1. apríl, var landsyfirrjettarsins session. — — (Administrators Schevings suspensionsmál fyrir tekið).

Áhrærandi þær gjörðu exceptionir, móti sýslumanni Jóni sem assessori í rjettinum, var afsagt fylgjandi interlocutorium:

Þær á móti þeim af stiptamtinu constitueraða sýslumanni, Jóni Jónssyni. að vera hjer assessor í þessu suspensionsmáli, gjörðu exceptionir þykist eigi landsyfirrjetturinn þurfa að meta, þar stiptisins aðgjörðir, áhrærandi nefnds sýslumanns autorisation til hjer að sitja eigi kunna af þessum rjetti að áfrýjast, hvers vegna nefndur sýslumaður heldur hjer sínum sessi.

— — — — —
Actum ut supra.

Gröndal. S. Petersen. J. Johnsen.

IV.

Anno 1805, þann 17. apríl, var eptirskrifaður dómur í afsetningarmáli administrators Stepháns Schevings frá Arnarstapaumboði í Snæfellssýslu¹⁾ af sagður í þeim konunglega landsyfirrjetti (hvar þó í dag eigi eru viðverandi fleiri rjettarins limir en assessor Gröndal, sem justitiarii functioner hefur nú á hendi í þessu máli, og sá eini constitueraði assessor, sýslumaður Sigurður Pjetursson; þeirra orsaka vegna, að hinn neðsti, af assessor Ísleifi Einarssyni setti assessor, examinatus juris Jón Jónsson, tjáist fyrir löngu burtu reistur, líklega í

1) Svo í hdr.

forboði þeirrar honum af assessor Ísleifi Einarssyni, sem fullmektugum við stiptantið, gefnu authorisationar og skikkunar af 5. mars síðastl., að vera hjer sem assessor, svo lengi sem administrators Schevings suspensionsmál yrði næsta sinn fyrir tekið, hvers máls hraðasta framgangi rjetturinn því heldur vill flýta, sem það heitir byrjað justitiens vegna):

Tvær klaganir frá kóns landsetum í Arnarstapaumboði og ein, ásamt copíu af brjefi til Rentukammersins, frá sýslumanni Finni Jónssyni í Snæfellssýslu, innkoma til amtmanns heitins Loðviks Eiríkssonar, árin 1803 og 1804, yfir þar verandi administrator Stepháni Scheving. Eptir þessum klögunum afsetur amtmaður Eiríksson tafarlaust St. Scheving frá allri umboðsins administration, lætur höfða mál á hendur honum og setur sem dómara, til að fara með því¹⁾ og dæma það, sýslumann Guðmund Ketilsson, en sem administratorem aptur, og líklega actorem móti administrator St. Scheving, bónda Pjetur Pjetursson í Görðum, sem elli og lasburða vegna skal hafa afsakað sig frá því að takast mál þetta á hendur sem sækjandi. Meðan þetta er í bruggi, deyr amtmaður Loðvik Eiríksson, og þess í hans stað constitueraða stiptamtmanns, amtmanns Stepháns Þórarinssonar fullmektugur, assessor í landsyfirrjettinum Ísleifur Einarsson, skipar þann 4. júlí 1804 sýslumanni Guðmundi Ketilssyni að taka aptur málið upp, og kveðst hafa í stað Pjeturs á Görðum sett examen juris Ebeneser Þorsteinsson til að áklaga

1) Svo.

Scheving. Sýslumaður Guðmundur setur nú þing á Ingjaldshóli, þann 1. ágúst s. á., en brúkar eigi nema 2 menn sem þingvitni, því sýslumaður Finnur Jónsson segir, að fleiri sjeu eigi fánleg. Aktor, Ebenezer Þorsteinsson, framleggur á þessu þingi amtsins constitution, dat. 4. júlí f. á., með hverri það skipar honum að höfða málssókn og ákæru á móti administrator Scheving, vegna til amtsins innsendra klagana og annara fleiri, er Ebenezer fá kunni, samt þess, er administrations-reikningarnir og aðrar uppgötvaðar röksemdir og data kunni að gefa upplýsing um og tilefni til. Aktor hefur stefnt administrator Scheving með 14 daga fyrir-kalli, til að heyra á vitnaframburð, ákæru sínar og dóm að þola, og Finni sýslumanni með aptans fyrir-kalli, til að forsvara klögun hans til amtsins yfir administrator Scheving. Eptir þessu fyrir-kalli hefur sýslumaður Finnur nokkrum vitnum stefnt, og búið til fáein spursmál, eptir hverjum hann vildi þau yfirheyrðust. Sjálfur aktor hefur engum vitnum stefnt, en spyr þau, sem fyrir rjett koma, hvort þau hafi nokkuð um administrator Scheving að klaga, hvar til öll svara sameiginlega nei. Aktor Ebenezer hrindir sjálfur 2 af þeim gjörðu spursmálum úr gildi, án þess að hinn saksótti hafi þau protestað. Sýslumaður Finnur hafði stefnt 18 vitnum. 12 af þeim mæta á tækri tíð, en hin 6 eigi fyrr en seinna dagsins, þegar þau skulu hafa komið af sjó, og bera þá það sama sem hin fyrri vitni um administrator Scheving. En gjörla sjest það eigi af processinum, að sjerhvert vitnanna

fyrir sig sje löglega yfirheyrt. — Þær til amtsins innkomnu klaganir eru: Sú fyrsta frá Steinólfi bónda Bjarnasyni á Skoreyjum, dateruð 15. oktbr. 1803. Hin önnur frá sýslumanni Finni Jónssyni, af 7. nóvbr. s. á., og sú síðasta frá Magnúsi bónda Jónssyni á Álptavatni, dateruð þann 7. janúar 1804. Steinólfur bóndi (hvers brjeflega umkvörtun til amtsins er hjer nú fyrst, fyrir þenna rjett af býfógeta Frydensberg fram lögð) klagar yfir, að administrator Scheving vilji þrengja sjer burt frá jörðinni Skoreyjum; hafi tekið af sjer ólöglega festu, og orðið að pantsetja honum áttært skip fyrir hinni sömu, að hún skyldi borguð verða. En þar þessi klagi var til lykta leidd fyrir löngu áður en mál þetta var justitialiter höfðað, svo frávisar sýslumaður Guðmundur Ketilsson henni sem forlíkaðri, án þess að gefa gaum að því, að það eigi var í Steinólfs valdi að forlíkast um annað en það hann sjálfan áhrærði, því um sviksamlegar tekjur til kóngskassa hafði hann engan rjett til sættum að taka, og til þess miðaði þó Steinólfs klagi um Scheving. Að embættismenn sjeu sjálfir skyldir til að reka þann óhróður til baka, er skaðar æru þeirra og gott mannorð, það er ljóst af N. L. 3.—4.—4. tilskipunum af 20. febr. 1797 § 15 og 27. septbr. 1799 §§ 10—11. — Sýslumaður Finnur klagar yfir, að administrator Scheving vilji eigi unna sjer skipsuppsáturs í Rífi fyrir fulla undirgift. Að hann með hótunum hafi flekað formann frá skipi sínu, leggi kóngsjarðir í eyði og leigi þær öðrum heimulega eður brúki sjálfur, kóngi og

sýslumanni til skaða. Að hann misþyrmi landsetum kóns með því að útsjúga þá, brúka undirferli og nauðga þeim til að gjöra eitt og annað undir skyldu nafni m. fl. — Magnús Jónsson á Álptavatni klagar yfir því, að Scheving hafi margt ólöglega af sjer tekið og haldið sínum sýslupassa. Þessar eru þær höfuðklaganir, vegna hverra amtið í fyrstu hefur þvingast til að færa administrator Scheving justitíaliter mál á hendur. — Með vitnatekt hefur sýslumaðnr Finnur leitast við að sanna það, er sjálfur hann og aðrir höfðu uppljóstað um administrator Scheving, og sent til amtsins. En þessara vitna examination fyrir rjetti sýslumanns Guðmundar Ketilssonar þykir honum eigi lögleg vera, og fjarlægir sig þess vegna frá rjettinum, þar hann þykist engu lögmætu forsvari geta fyrir sig komið, og eigi fá af sýslumanni Guðmundi að rannsaka framferð Schevings á fleirum en einu þingi. Magnús bóndi frá Álptavatni skal vera yfirheyrður, eptir nokkrum af aktore framsettum spursmálum, sem fylgja skulu processaktinum og það skjal vera markað með litr. R., en það finnst hvergi. Jafnvel þó nú þessi Magnús gangi fyrir hjeraðsrjetti frá öllu því, er hann hefur klagt Scheving fyrir hjá amtinu, þá er samt eigi sanuað, hvort sá restans rjettur eður rangur sje, sem Scheving hefur klagt Magnús fyrir, hvað þó einkum ætti að ske. Þegar allt þannig hrekst og rekst fyrir aktor Ebenezzer, krefst hann að saksóknar lyktum, að administrator Scheving missi Stapaumboð, þar hann eigi hafi fengið sumum bændum í því svonefndar contra-

bækur, restansar vaxi, umboðsreikningar gjörist eigi nje sendist viðkomendum í tækan tíma, og tilhlýðilega caution hafi hann aldrei stillt. — Að síðustu dæmir sýslumaður Guðmundur Ketilsson, að »Scheving skuli blífa við sína bújörð og Betje-ning, svo lengi sem kónginum eigi þóknist að apturkalla það honum gefna ljen. Aktors og defensors kostnaðarreikningar metast eigi um sinn, en þingvitni eigu að halda sjer til sýslumannsins um laun fyrir þeirra ómak«. Þessi dómur, sem hvorki fellir nje reisir administrator Scheving, og eigi metur kröfur viðkomenda, er í engu tilliti fullkominn. Þær afbatanir, sem dómarrinn hefur fram fært sjer til málsbóta, eru lítils eður einkis að meta, og hið sama er að segja um það, er aktor, Ebenezer Þorsteinsson, hefur hjer fyrir rjetti færa viljað, sinni aktion móti admin. Scheving til afbötunar, því hvortveggja, dómari og aktor, hafa skyldu sína hirðulauslega af hendi leyst. Sýslumaður J. Scheving, sem defensor vegna bróður síns, administrator Schevings, stendur fast á því, að hjer sje einungis um litem privatam að gjöra, sem fyrir forlikunarnefnd sje áður til lykta leidd, og megi því eigi dómur falla í henni fyrir nokkrum rjetti. En þareð adm. Scheving, sem konunglegur embættismaður á hjer í hlut, og um hans embættisaðgjörðir er að ræða, þá getur slíkt eigi gjörst hjer að álitum, nje protest hans, að málinu verði hjeðan heim vísað aptur.

Því dæmist rjett að vera:

Sýslumanns Guðmundar Ketilssonar dómur, genginn í þessu máli að Ingjaldshóli þann 4. ág. f. á., er af landsyfirrjettinum sem ólöglegur og ófullkominn að öllu leyti til síðu settur, og málinu vísað aptur heim til nýrrar og löglegri meðferðar í hjeraði á kostnað dómarans og actoris sameiginlega, og báðir sjeu þeir óhæfir til að fást við þetta mál framar, og báðir þeir hafi tapað öllum gjörðum fyrirhafnar kostnaði, og sýslumaður Guðmundur Ketilsson borgi þar að auk til jústitskassans 1 rdl. innan 6 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu fyrir honum. Býfógeta Frydensberg, sem actori fyrir þessum rjetti, borgist 21 rd. 64 sk. af jústitskassanum, fyrir ómak sitt og hafðan kostnað við þetta mál, sem annars með lögmætum hraða rekið er fyrir landsyfirrjetti.

Actum ut supra.

Saman tekinn af Gröndal.

S. Petersen.

Jón Jónsson.

pr. S. Petersen.

V.

Anno 1805 blev i Landsoverrettens Session den 29. Mai afsagt følgende Dom i Sagen, Grosserer Kyhn contra Sysselmand Thorlacius og Købmand Kjartan Isfjord:

Den 9. Januar 1804 har Landsoverretten afsagt Dom i en Sag mellem Citanten, Grosserer Kyhn, contra Købmændene Örum & Wulff, næsten aldeles af samme Natur som den han nu har anlagt mod Sysselmand Thorlacius og Købmand Kjartan Isfjord, betreffende denne sidstes Handelsanlæg paa Hialejen Lamböre under Eskefjords Köbstæd-Grund, samt Sysselmand Thorlacii gjorde Udvisningsforretning til bemeldte Isfjord af Grund til hans sammesteds oprettede Handelsanlæg. Under førstbemeldte Proces fandt Landsoverretten det endog sat udenfor al Tvivl, ved tvende af Citanten selv under 1. og 2. August 1803 erhvervede Thingsvidner, at en *bekvem* Plads til Handelsanlæg paa den til Eskefjord udlagte Köbstæd-Grund kun haves paa Lamböre, hvis Aarsag Sysselmand Thorlacius, for at efterkomme Rentekammerets Ordre til denne af 20. Marts 1802, som tilholder ham at anvise Isfjord fornöden og *bekvem Byggeplads paa den til Köbstæd udsete Grund* — har fundet sig nödsaget til at udvise Isfjord et Stykke paa Lamböres Grund, hvilket Kyhn, som Ejer af Lamböre, har paaanket som Indgreb i sin Ejendomsrettighed. Forbemeldte Kammerordre angiver Thorlacius at

han med Isfjords Skib har modtaget den 19. Juni, men efter at han den 23. i samme Maaned har udvist og tilsködet Isfjord Bygge- og Handelsplads paa Lamböre og bemeldte Köbmand havde der opført Huse og faaet sine Varer under Tag, melder han, at en 23 Dage derefter, nemlig den til 12. April udstedt, Kammerordre, indhændiges ham en Maaned sildigere med Öruns Skib og tilholder ham, ifald Isfjord ikke kunde finde sig tjent med at bygge paa en af Kyhn anbuden Plads paa Lamböre, da at anvise ham den Plads han maatte finde bekvemmest paa Eskefjords Grund, hvor ham med Köbstäd-Rettighed da kunde tillades at handle. Men, som meldt, var Isfjord dengang allerede etableret paa det i Anledning af förstbemeldte Kammerordre för udviste Sted. Den af Sysselmand Jon Svendsen afholdte Opmaalingsforretning af 19. Marts 1787 over den til Eskefjords Köbstäd udlagte Grund, som ses annekteret Hjemthingsakten under litr. O., viser udtrykkelig, at Lamböre er indbefattet under Köbstäd-Grunden, hvilket Citan-ten ved selv at holde der Handelsanlæg, fuldelig maa erkende, da intet ellers kunde hjemle ham Handelsförelse paa samme Sted. Placaten af 18. Aug^o 1786 § 12, Forordn. af 13. Juni 1787, Cap. 2 § 2 og de islandske Köbstädprivilegier af 17. Nov. 1786 § 4 og 5 give Indstævnte, Köbmand Isfjord, ligesom Rentekammerets Skrivelse af 20. Marts 1802, fuldkommen Tilladelse til, efter Övrighedens Anvisning, at nedsætte sig paa Köbstäd-Grunden,

hvor fornöden og bekvem Lejlighed fandtes, fra hvilket Privilegium Kyhn ikke kan agtes berettiget til at udelukke lysthavende Borgere og til den Ende at have tilforhandlet sig den allerede forlængst til Köbstäd-Grund udlagte og opmaalte Plads, saa meget mindre, som det ellers maatte staa i hans Magt at göre forbemeldte kongelige Privilegier til intet, ved at bortvise enhver fra den tilköbte Köbstäd-Grund, som dog ifölge forbemeldte af ham selv erhvervede Thingsvidner, 1803 ene var bekvem til Handelsanlæg, og tillige forebygge at Kongens velgörende Hensigter med Köbstäders Anlæg og Handels Konkurrences Fremme, i en trykkende Enehandels Sted, kunde opnaas. — Naar Ejendomsretten skulde til Misbrug saa vidt ender, kunde ingen vente Bopæl i Eskefjords Köbstäd anvist, paa Grund af, at den hele Köbstäd-Grund paa Mjóöre, Lamböre og endog Eskefjords Grund, er privat Ejendom, hvilken enhver har den samme Raadighed over som Kyhn. Men Rigernes Lovgivning sætter Misbrug Grænser og bestemmer, at Ejendomsretten bör, til det almindelige Bedste, undertiden indskrænkes. Beviser derfor ere tydelige i Placaten af 31. Juli 1801, som afgiver derom almindelige her ogsaa kundgjort Bud, foruden adskillige særdeles for Island i Resol. af 23. April 1788, Forordn 13. Juni 1787 Cap. 3 § 2, Resol. af 22. Juni 1779 og flere. Kun bör Ejeren i saadanne Tilfælde holdes skadelös, efter en ved Övrigheden foranstaltende lovlig Taxation, ved billig Köbesum, eller og Leje af den Grund han lovlig

kan bevise at være sin Ejendom. Sysselmand Thorlacius har ellers under denne Sags Procedure paastaaet, at Hialejen Lamböre ikke ved ordentlige Landemærker er udskiftet fra Hovedgaarden Eskefjord, som og er Tilfældet med de fleste Husmænds Pladse i Island, hvis Aarsag han tror at Kyhn ikke med fuld Hjæmmel har kunnet tilegne sig den Grund imellem Grjotaa og Bleikaa, hvorpaa Isfjords Bygninger staar. Landsoverretten sanner og aldeles i denne Henseende saavel det i Köbstæd-Grundens Opmaalingsforretning paabe- raabte Situationskort over Köbstædets Terræn, som Hjalejen Lamböres Udskiftningsforretning fra Gaarden Eskefjord og et Kort over Lamböres Grund, Oplysning om Brugbarheden af den Isfjord tilbødne Byggeplads af Kyhn, samt et paalideligt Kort over den til Isfjord ved Sysselmand Thorlacius udlagte Grund, hvorom Usikkerheden er saa meget større, som Thorlacius angiver samme at indeholde 13050 □ Alen, men Isfjords Forsvar kun 6525 □ Alen. Forbemeldte finder Retten saameget hellere Citantens Pligt i Tide at have tilvejebragt, som Landsoverretten bör kunne bygge sine Domme alene paa fulde Bevisligheder, men ingen Gisninger, og som Forordn af 31. Marts 1719 udtrykkelig befaler, at i Ejendomssager og Aastedstrætter, som angaar Grænser og Skiel i Marker, skulle alle og enhver Vedkommende ved kyndige og upartiske Folk lade optage et fuldstændigt og paalideligt Situationskort i begge Parters Overværelse og af disse som rigtigt erkendt, hvis Aarsag

Retten i Betragtning af alt föranförte finder ikke at Citanten, ifölge lovmæssige Grunde, nu kan vente den af Sysselmand Thorlacius holdte Udvisningsforretning til Köbmand Isfjord underkendt, eller denne tilforpligtet at rykke op med det paa Lamböre oprettede Handelsetablisement. — Sysselmand Thorlacius har ellers selv og ved sin til forordnede Procurator forlangt, og af Landsoverretten erholdt en Opsættelse paa 4 Maaneder i denne Sag, paa Grund af at Hjemthingsprocessen i samme skulde være nogle Gange forgæves forlangt ved ham hos Sættedommeren, Sysselmand Thord Björnsen, og Amtets Assistance endog dertil rekvireret af hin, da Ansvarer for den gjorde Udvisning muligen vilde falde paa ham, om noget urigtigt kunde være i Hjemthingsakten anført, hvis Aarsag de højeste, korte Vinterdage i Islands haarde Klima, ikke tillod Landsoverretten Indskrænkning af den forlangte Tid, i Betragtning af henved 100 Miles Distance herfra til Sysselmand Thorlacius og de lidt fremkommelige Veje paa denne Aarets Tid. Ikke des mindre finder Landsoverretten nu ikke, at Thorlacius har lovligen kunnet bevise den forlangte Opsættelses Nödvendighed paa den angivne Grund, men vel at han har sögt til Oplysning i Sagen at erhverve nogle Thingsvidner, paa hvis Gyldighed, formedelst deres ulovskikkede Form, Landsoverretten dog ikke kan reflektere. For det hermed forvoldte Ophold i Sagen, samt usömmelig Procuration, hvorved Sysselmand Thorlacius ganske har glemt den i Lovgivningen befalede Agtelse for

Retten og anstændig Begegnelse mod sin Vederpart, bliver han derfor nu at mulktene, og Grosserer Kyhn iøvrigt forbeholdt videre Tiltale herfor til ham efter lovlig Omgang.

Thi kendes for Ret:

Sysselmand Theodor Thorlacius og Købmand Kjartan Isfjord bør for Citantens, Grosserer Kyhns, Tiltale i denne Sag frie at være. For uanstændig Sagførelse for Landsoverretten og ulovligen forvoldet Ophold i Sagens Drift bør Sysselmand Thorlacius böde 20 Rdl. til Seltjarnarness Fattigkasse, hvorhos Grosserer Kyhn forbeholdes videre Tiltale til Thorlacius for de af denne brugte Udladelser mod hin. Processens Omkostninger ophæves. De idømte 20 Rdl. Böder betaler Sysselmand Thorlacius inden 6 Uger fra Landsoverrettens Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

Efter sit Votum

M. Stephensen.

Gröndal.

S. Petersen.

B. Stephensen.

VI.

Anno 1805, þann 24. júní, — — — þjófnaðarmál Jóns Jónssonar frá Haga í Eyjafjarðarsýslu og konu hans, Kristínar Jónsdóttur fyrirtekið.

Hjer upp á fjell rjettarins úrskurður:

Þar engin stefna er í þessu máli fram lögð fyrir landsyfirrjettinn, er því hjer með öldungis frá vísað til nýrrar og löglegrí meðferðar. En þar aktor, sýslumaður J. Scheving, virðist að hafa fullnægt honum tillagðri skikkun, með því tvisvar að úttaka stefnu og senda hana norður með póstinum, og þar við er fyrirlagt að spara með hana sendiför, ber honum fyrir ómak sitt fyrir málinu og í ferðakostnað hing-
15 rdl. af jústiskassanum.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

B. Stephensen.

VII.

Anno 1805, þann 13. ágúst, voru í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi uppsagðir eptirfylgjandi dómar:

1°) Í þjófnaðarmáli Þórðar Sigurðssonar frá Vestmannaeyjum.

Sýslumaður Jón Þorleifsson hefur með gengnum hjeraðsdómi, þann 1. maí næstliðna, að Vestmanneyja kaupstað dæmt fangann Þórð Sigurðsson á Búastöðum, svo sem uppvísan að þjófnaði peningakistils frá hreppstjóra Jóni Einarssyni á Nýjabæ, með 180 rdl. i, til tveggja mánaða tugthúss erfðis hjer í landi. — Við rjettargang og dóm í þessu máli saknar landsyfirrjetturinn bæði þess yfirheyrslufurprófs, sem í því var tekið, — sem hjeraðsprocessinum því framar fylgja átti, til grundvallar eptir tilsk. af 3. júní 1796, sem hjeraðsdómarinn sjálfur hefur optar til þess vitnað —, sömuleiðis allrar skoðunar um hið svonefnda húsbrot og kistilsins uppstungu, glöggra vitnisburða um sjálfa tókuna, itarlegrar yfirheyrslu Stígs drengs Jónssonar og Magnúsar Jónssonar, sem bera, að hann og Jón Einarsson viti til að Þórður hafi kistilinn í heyholuna aptur látið.

Í tilliti til prócessmátans saknar landsyfirrjetturinn tveggja þingvitna, eða jafnvel meðdómenda í þessu máli, sem í fyrstu virðist reist sem húsbrotsmál, beint mótt tilsk. af 3. júní 1796 § 24, eins eptir hennar 15. §, skriflegs forsvars hans vegna og löksins, eptir hennar § 35, dómarans vitnisburðar í dóminum um lögmætan rekstur málsins, sem nú fyrir landsyfirrjetti er rekið án forsómunar.

Þvi dæmist rjett að vera:

Þjófnaðarmáli Þórðar Sigurðssonar frá Vestmannaeyjum er hjer með af landsyfirrjettinum vísað heim aptur í hjerað til nýrrar og löglegrí fyrirtektar frá rötum og dóms, á kostnað hjer-aðsdómarans, Jóns sýslumanns Þorleifssonar, sem fyrir forsómun að vitna um málsins rekstur eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35 bæti 20 rdl. til Vestmannaeyja fátækra, og fyrir það að hafa sleppt úr sínu varðhaldi þeim fanga, er hann dæmt hafði sem þjóf og átti sjálfur að varðveita, unz landsyfirrjettardómur var fallinn, en leið að flakka um Suðurland, borgi hann allan af hans varðhaldi tukthúsinu orsakaðan kostnað, hvorttveggja innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Aktor, býfógeti Frydensberg, sem undir eins sótti hjer annað mál fyrir landsyfirrjetti, fái af jústitskassanum í málssókn 4 rdl., en klausturhaldari Páll Jónsson 5 rdl.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

VIII.

2°) Í sauðapjófnaðarmáli Jóns Jónssonar og konu hans, Kristínar Jónsdóttur frá Ytri-Haga í Vaðlasýslu.

Það er með gengnum hjeraðsprocessi og dómi í þessu máli í næstliðnum nóvbr. og desbr. mánuðum meðkennt, og með likindum nægilega sannað, að Jón Jónsson, búandi á Ytri-Haga í Vaðlasýslu, hafi í septbr. sama ár stolið 2 sauðkindum frá bónda Flóvent Markússyni á Kálfsskinni, og að kona hans, Kristín Jónsdóttir, hafi þá ei af stuldinum vitað, en eftir á honum leynt, matreitt og ásamt neytt af því stolna. — Hversu efasamt og ónáttúrlegt sem landsyfirrjetturinn alltaf finnur að placatið af 24. marz 1786, er leggur svo hart straff á sauðapjófnað hjer í landi, geti og eigi enn að álitast hjer sem gildandi lög eftir útkomu tilskipunarinnar af 20. febr. 1789, er þó hjer auglýst cansellibrjef af 24. septbr. 1803 fast á þeirri meiningu, hverju landsyfirrjetturinn því ei vogar annað en fylgja.

Mál þetta er hingað til vítalaust rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns Sigurðar Snorrasonar, genginn yfir Jóni Jónssyni og konu hans, Kristínu Jónsdóttur, frá Ytri-Haga í Vaðlasýslu, að Munka-Pverá þann 15. desbr.

1804, á i öllu óraskaður að standa. — Til aktors fyrir landsyfirrjettinum, sýslumanns Jónasar Schevings, borgist í ferða- og annan kostnað fyrir þessu máli 15. rdl. af justiskassanum, og til býfógeta Frydensberg sem defensors, er undir eins flutti hjer annað mál, 5. rdl., hverjir 20 rdl. aptur gjaldist jústiskassanum af búi hinna seku, að því leyti til hrekkur.

Gröndal. S. Pjetursson.

B. Stephensen.

IX.

Anno 1805, þann 2. septbr., var landsyfirrjettar-session. — — — Blóðskammarmál Ísleifs Sigurðssonar og Ingibjargar Jónsdóttur af landsyfirrjettinum til dóms upptekið, sem fjell svolátandi:

Af sakarpersónanna skýlausum meðkenningum og svörnum vitnisburðum er það vafalaust orðið, að Ísleifur Sigurðsson hefur getið barn með stjúp dóttur sinni, Ingibjörgu Jónsdóttur, hvert hún lifandi í heiminn tæddi þann 8. nóvbr. 1803 að Háuhjáleigu á Akranesi í Borgarfirði. Áður hefur þessi Ingibjörg átt 1 barn í lausaleik, en Ísleifur 3.

Prestsattestín af 8. nóvbr. 1803, 30. júlí og 28.

ág. 1805 hafa svo ítarlega, sem mögulegt, er upplýst sakapersónanna mægðir og Ingibjörg sjálf fyrir rjetti yfirheyrð verið.

Þó landsyfirrjetturinn nú finni, að bæði í til-liti til hins opinbera hneykslis og ektabands-trygðarofs sje mikill munur á legorðsbroti þeirra persóna, hvar stjúi eða stjupa eru gipt og á lífi, þegar brotið til fellur, ellegar Ísleifs þessa og Ingibjargar, hvar bæði eru ógipt, og Ísleifs kona burtdáin fyrir meira en 6 árum, — þó líkindi sýnist til, að mægðir hjer mættu að miklu, ef ei öllu leyti geta út dáíð upp á viðlíkan hátt og með systkinum, hvar lög setja líftjón við barneign með 2 lífandi systrum, en leyfa hjónaband með hverri eptir aðra, þegar dauði þeirrar fyrri hefur á mægðunum enda gjört, — og þó efasamt þyki, hvort Mosis lög um forboðna líði geti verið öllum kristilegum þjóðum lög, eða hvort þau nauðsynlega krefji lífsstraffs fyrir þess háttar afbrot, og einkanlega hvort það straff hjá oss verði þeim glæpum samboðið, — er samt Stóradóms atkvæði um þeirra refsingu, í samanburði við þá nýjustu tilskipun af 23. maí 1800, svo fortakslaust um það, að lögin krefji í þessu tilfelli lífsstraffs, að landsyfirrjetturinn ekki dirfist minna að ákveða, vel vitandi að konunglegri náð einni tilkemur — eins og hún altíð gjört hefur, jafnvel í ólíklegri þess konar tilfellum — að vægja ídæmdu straffi.

Saknæmur dráttur í máls þessa meðferð er ei fundinn.

Þvi dæmist rjett að vera:

Ísleifur Sigurðsson og Ingibjörg Jónsdóttir frá Háuhjáleigu á Akranesi í Borgarfirði hafa með drýgðri blóðskömm sin á milli fyrirgjört lífi og lausum aurum til kóngs. Sameiginlega gjaldi þau ídæmdan málskostnað fyrir hjeradsrjetti og annan af þeirra sakamáli leiðandi kostnað. Þó má engin execution á sakapersónanna lífi ske eptir þessum dómi, fyr en um mál þetta er fengin konungleg allra náðugust úrlausn.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

X.

Anno 1805 þann 18. septbr. var aptur landsyfirrjettar-Session. — — — Í suspensionsmáli sýslumanns Finns Jónssonar fjell eptirfylgjandi rjettarins interlocutorium:

Landsyfirrjetturinn fær eigi öðru vísi skilið stipts og amtsordrerne til þessarar jústissakarhöfðunar á móti suspenderuðum sýslumanni, Finni Jónssyni, heldur en svo, að hún hafi átt að agerast til dóms¹⁾. — Eins og nú þessi rjettur hefur

1) Orðin »í hjeradi« virðast útstrikuð í hdr.

enga orsök til að efast um, að tjeð yfirvöld hafi, samkvæmt amtmannanna af defensor citeruðu instruktionum, í allan máta aðgætt þau í svoddan tilfellum fyrirlögðu formalitet, svo getur landsyfir-rjetturinn hjer eigi matið sjer að tilkoma að taka slíkar þeirra aðgjörðir undir sitt álit og dómsályktun, því siður, sem áminsta instruktion sýnast útbrykkilega að heimila Íslands amtmönnum rjett til að láta höfða mál til embættistjóns móti einum þeim undirgefnum embættismanni, án þess þar um fyrir fram að útvega konunglega úrlausn, hvað hjer í landi aldrei er uppáboðið, en kynni í vissum tilfellum að orsaka vandræði og óþolandi drátt fyrir jústítien, hversvegna málið, eptir áður sögðu, á að hafa sinn framgang fyrir þessum rjetti, og viðkomendur skyldast til að fylgja því fram að lögum, eptir því, sem þeim af hlutaðeigandi yfirvöldum er skipað.

ut supra.

Gröndal. S. Pjetursson. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen,

XI.

Anno 1805, þann 28. oktbr., Í sama máli —
— — fjell svoleiðis interlocutorium:

Það er svo langt frá að sýslumaður Finnur

Jónsson hafi nokkru sinni áfrýjað þann honum fyrir hjeradsrjettinum gefna stefnufrest, eða þar um fallið interlocutorium, að af vitnaleiðsluaktinum í þessu máli, blaðsíðu 4, er auðsjáanlegt, að hann hefur fullkomlega verið ánægður þar með, hvar fyrir sú af defensor í því tilliti gjörða exception móti hjeradsrjettarins aðgjörðum ekki kann gild að metast. Hvað hinu viðvíkur, sem hann átelur áhrærandi materialia í tjeðri vitnaleiðslutekt, þá getur rjetturinn ekki þar um ályktað fyrr en endilegur dómur út fer í málinu. Defensor hefur því, eptir þessa rjettar interlocutorio af 18. síðastl. mánaðar, að framkoma hjer með allt það forsvar, sem hann kann þykjast að hafa í málinu, án lengri undandráttar.

Ut supra.

Gröndal. S. Pjetursson. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

XII.

Anno 1805, þann 30, oktbr., var í hinum konunglega islenzka landsyfirrjetti upp sagður eptirfylgjandi dómur í þjófnaðar- og húsrofsmáli Guðrúnar Þórðardóttur, Bjartmars Bjarnasonar og Guðriðar Jónsdóttur frá Snæfellssýslu:

Nóttina milli þess 9. og 10. febr. 1804 hefur

Guðrún Þórðardóttir með 12 vetra gömlum unglingi, Bjartmari Bjarnasyni, ásamt henni til aðseturs í Þrengslabúð, framið þjófnað á ull og ullarbandi, mjöli og fiski, öllu virtu á 2 rdl., frá bóndanum Jóni Þorsteinssyni á Yxnakeldu, með því móti, að drengurinn Bjartmar skar með heyljá gat á torfpak á útiskemmu nefnds bónda, hvar fólk ekkert aðsetur hafði, en sem var brúkuð fyrir geymsluhús, ekki svo stórt, að fullorðinn maður fengi inn um smogið, heldur hann sjálfur. Lauk svo Bjartmar skemmunni upp fyrir Guðrúnu, sem ásamt honum stal því fyrrtalda. En Guðriður Jónsdóttir, móðir Bjartmars, tók við mjölinu af þeim, matreiddi til grautar og brauða og át sameiginlega með þeim, enn þótt hún vissi það þjófstolið. Hún og Bjartmar sonur hennar voru af mat fullbirg, en Guðrún Þórðardóttir öldungis bjargþrota undir hungursnað. — Eptir landsyfirrjettarins dómi af 3. desbr. 1804 er mál þetta á ný í hjeraði rannsakað og dæmt þann 18. júlí næstl., nema í tilliti til drengsins Bjartmars, sem, áður en sýslumannaskipti urðu í fyrra í Snæfellsýslu, tjáist burt horfinn og hefur ei enn upp spurst.

Þó nú aktor fyrir landsyfirrjettinum hafi átelja viljað þess setta sýslumanns linleika í að fá dreng þenna dreginn undir lög og dóm, verður samt ei hjer um neitt úrskurðað að þessu sinni, þar eð hjeradsdómarinn ekki er stefndur til að þola hjer ákærerur í þessu tilliti, eða nein þar að lútandi yfirvaldsskipan útgengin, heldur skal justitien geymd vera frekari lögsókn gegn Bjartmari. Ígjöld eru

hvorki uppástaðin nje dæmd, þar eigandinn fjekk mestallt hið stolna aptur. — Mál þetta virðist, eptir það við því var hreyft á ný, vítalaust rekið fyrir hjeraðs- og landsyfirrjettinum.

Því dæmist rjett að vera:

Guðrún Þórðardóttir skal, fyrir framinn einfaldan þjófnað í fyrsta sinni, erfiða í 2 ár í Ísl. tukthúsi, en Guðriðar Jónsdóttir í 1 ár fyrir meðhilmingu og samnautn þess stolna með Guðrúnu og Bjartmari, móti hverjum drengi justitien sje geymt að láta nýja lagsókn hefja. Af eigum hinna seku, ef nokkrar eru, annars af enn ófrádæmdri búslóð sýslumanns Finns Jónssonar og af Snæfellsnessýslu sakafalli, gjaldist löglegur fangahalds- og málskostnaður fyrir hjeraðsrjetti, en af jústitskassanum til aktors fyrir landsyfirrjetti 5 rdl., og til defensors, sem undir eins flutti hjer annað mál, í ferða- og uppheldiskostnað 9 rdl.

M. Stephensen. Gröndal.

B. Stephensen.

XIII.

Sama dag.

Í tilliti til þess hingað innstefnda máls af prestinum síra Jóni Stephánssyni, ályktar rjetturinn lögum samkvæmt, vegna þess vantandi höfuðskjals í málinu, nefnilega landsyfirrjettarstefnunnar, um sinn að frávísa því, og þessvegna ekki að leyfa pörtunum nú frekari sókn eða vörn fyrir þessum rjetti, heldur að frambjóða viðkomendum aptur þau til rjettarins inn sendu dokument, að því leyti sem þau þann 28. Maí ekki voru til protokollsins meðtekin. Á málið sjálfst leggur landsyfirrjetturinn eptirfylgjandi dóm:

Með úttekinni landsyfirrjettarstefnu þann 13. júlí næstl. hefur Jón prestur Stephánsson áfrýjað tveimur af sýslumanni Þórði Thorlacius þann 23. marz og 20. maí þ. á. uppsagða hjeraðsdóma, prestinn áhrærandi, en nú hjer fyrir rjettinum tjáð stefnuna vera sjer tapaða af slæmu tilfelli, hvert hann um miðjar stefnufarir í hjeraði hefur þar auglýst að vera, að henni væri frá sjer stolið, boðið þeim 20 rdl. til launa, er hana færði sjer, og aðvarað þá, hverjum hann hafði stefnuna birt, að ómaka sig ei í þetta sinn til landsyfirrjettarins, þar hann yrði málinu, vegna þessa tilfellis, á ný að innstefna, hvað sú af sýslumanni Thorlacius hingað innsenda, verificeraða útskrift af þessu skjali sannar, í hvers tilliti hlutaðeigendur, sem mót aðvörun hafa til óþarfa hingað sent eða ferðast, engan málskostnað eiga hjer öðlast tildæmdan að þessu sinni. —

Prestur Jón Stephánsson hefur og, vegna framtalda orsaka, beiðst nýrrar landsyfirrjettarstefnu, hverja rjetturinn því framar eptirlætur honum að öðlast, sem hann finnur ósamkvæmt lögum að leyfa hjer frekari aktion eptir úttekinni, en nú vantandi og ýmsum hlutaðeigendum, vegna fyrrgreinds tilfellis, ennþá óbirttri stefnu sem höfuðskjali í málinu.

Því dæmist rjett að vera:

Stefnandinn, Jón prestur Stephánsson skal hafa tapað þessu máli, unz hann því á ný fyrir landsyfirrjettinn' löglega inn stefnir, hvar til honum skal stefna eptir látað. Enginn málskostnaður er í þetta sinn dæmdur.

Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

XIV.

Anno 1805, þann 9. desbr., var í þeim konglega landsyfirrjetti afsagður eptirfylgjandi dómur í afsetningarmáli sýslumanns Finns Jónssonar í Snæfellsnessýslu:

Með skikkun frá Vesturamtinu þann 27. nóvbr. f. á. er kammersekreteri Briem settur til að fara með og dæma sem settur dómari afsetningarmál sýslumanns Finns Jónssonar í Snæfellsnessýslu, þar um hann sjeu klaganir gjörðar og inn sendar til amtsins. Nefndum sekretera Briem gefst þar hjá til vitundar, að nefndur sýslumaður, Finnur Jónsson, er suspenderaður frá hans embættisaðgjörðum öllum, og þetta undir sama dato, sem fyrr segir. Ofanefndri amtskikkun hlýðir að nokkrum parti kammersekreteri Briem, og byrjar með vitnaleiðslu, fyrst að Ingjaldshóli þann 4. marz þ. á. — Þar mótmælir sýslumaður F. Jónsson að svara eptir stefnu af 29. jan. þ. á., í hverri eigi sje nefnt, hvar fyrir hann stefndur sje, og ber fyrir sig í þessu efni N. L. 1.—4.—1., 5. Þessa exception metur sá setti dómari gilda og skipar aktori, sýslumanni Skúla Magnússyni, að stefna sýslumanni Finni Jónssyni til allra í þeirri ónýttu fyrstu stefnu umgetinna þinga með aptans fyrirkalli. Með þessum fresti dynur hver stefna eptir aðra yfir sýslumann Finn Jónsson, sem þannig hindraður er, í að geta komið lög-mætu forsvari fyrir sig á mörgum, hans heimili fjarliggjandi þingstöðum. N. L. 1.—4.—7. heimilaði honum þó 14 daga frest til á nokkurn hátt að geta borið sjer hönd fyrir höfuð. Aptans fyrirkallið, sem duga skal fyrir stórbrotamenn eður delinkventa eptir forordn. af 3. júní 1796 § 29, mátti hjer, eptir rjettarins meiningu, eig brúka. Fáeinum contraquæstionum, sem sýslumaður Finnur leggur í rjettinn á Ingjaldshóli þann 4. marz þ. á., frá-

visar sá setti dómari, þó prestur Jón Ásgeirsson, til hvers þær stílaður voru, eigi neiti til þeirra að svara. — Þessum presti, síra Jóni Ásgeirssyni, prófasti síra Birni Þorgrimssyni, settum sýslumanni Ebenezer Þorsteinssyni, lögsagnara Pjetri Pjetursyni og kaupmanni H. Hjaltalin leyfir sá setti dómari, Briem, að afleggja brjeflegan vitnisburð utan rjettar með áteiknuðum sáluhjálpar eiði, þar þessir menn, sem svokallaðir »Fornemme«, eigi þurfi að afleggja vitnisburði á almennum þingum, eptir N. L. 1.—13.—4., hverju þessi rjettur eigi getur samsint, þar áður um getnar persónur engan veginn eru slíkar, sem lögin í eiginlegri merkingu kalla »Fornemme«. Að Ólafur Björnsson á Kjalveg hafi verið sömu meiningar sem kammersekreterinn, sjest á því vitnaprófi, sem hann tekur þessu máli viðvikjandi þann 4. júní 1804, þess pag. 9, 10 og 11, sem finst inter acta sub. nr. 79. — Uppá sýslumanns F. Jónssonar brjeflega beiðni á Grundarfirði þann 13. marz síðastl. um það, að þar og á hverjum þingstað í Snæfellsnessýslu mætti vitnum fyrirleggjast 4 spurningar, hefur sá setti dómari, kammersekreteri Briem, skrifað, að hann vilji á eptirfylgjandi haldandi þingum aðspyrja óstefnd vitni um þær. Á Grundarfirði verður þó eigi neitt af að vitni sjeu spurð um það, er sýslumaður F. Jónsson til tekur, hverju þó kammersekreterinn lofar í hans uppáteiknun á sýslumanns Finns brjef um þetta, sem fylgir actis sub nr. 24. — Fyrst á Stykkishólmi, þann 16. marz, er sú umgetna brjeflega beiðni sýslumanns Finns framlögð

og uppáteiknuð sem framkomin á Grundarfirði þann 13. s. m. Og að síðustu neitar kammersekreteri Briem þann 23. marz að spyrja nokkur vitni frammar eptir þessum spursmálum. Setti dómariinn skipar aktor að fá útskrift af forlíkunarcommissi-onarinnar protocol, sem beinlínis sýnist að stríða mót forordn. af 20. jan. 1797 § 28.

Allur fjöldi af framlögðum dokumentum fyrir rjett kammersekreterans eru af þeim sama óuppá-skrifuð, vegna hvers þau gjörsamlega vantar fidem juridicam, og að þau sjeu hin sömu, sem vitna-aktinn um getur. Ofan á allt þetta bætist, að kammersekreterinn engan dóm vill leggja á þetta mál, hvað sjá er af hans svokallaðri »Kiendelse«, þann 5. apríl síðastl., þvert á móti amtsins skipun af 27. nóvbr. f. á., hver þó grundvallast á konunglegum instructionum fyrir amtmenn, af 28. marz 1769 § 4, 19. júní 1783 § 6 og 10. maí 1785 § 7. Þeirra sameiginlegt orðatiltæki »at tiltale ved Retten og (síðan, en ekki fyr) *suspendere*« konunglega embættismenn getur og má eigi annað þýða, en að undirrjettir fyrst skuli inquirera um embættis-mannsins grunsama framferði og leggja dóm þar á, því á öðrum grundvelli mun eigi konunglegra embættismanna suspension byggð verða. Og fyrst þegar þetta er skeð, á málsins ásigkomulag að kunngjörast Cancelliinu eður Rentukammerinu. Í þessu tilliti aðgætist einnig N. L. 3.—4.—3., 4. og forordn. af 31. júlí 1739 § 1.—2. Þessar konunglegu instructionir verða hjer leges speciales fyrir Ísland. — Að undirrjettur hafi átt að leggja dóm á þetta

mál, sýnir bæði N. L. 1.—5.—22. og reskriptið af 1. septbr. 1741, hefði málið síðar átt að koma undir æðri rjett. Þessi rjettur finnur það eigi heldur samkvæmt forordn. af 3. júní 1796 § 29., að vitni í þessari justits- en eigi delinquents- sök eru stefnd með aptans fyrirkalli. Jafnvel þó sýslumaður F. Jónsson hefði sagt, sem vitnaleiðsluaktnrinn með sjer ber pag. 4, að hann ljeti sjer lynda að vitni væru færð þann dag að Ingjaldshóli, hefur hann eigi samsint því, að þannig skyldi breytt verða á öðrum þingum. — Að öllu þessu aðgættu finnur landsyfirrjetturinn hvorki lögum samkvæmt nje sanngjarnlegt að fella hjer neinn dóm á þetta mál, sem í meðferðinni hingað til af settidómaranum, kammersekretera Briem, hefur svo marga lagabresti, og þeim sakaða sýslumanni F. Jónssyni auðsjáanlega meinað hefur verið að koma lögætu forsvari fyrir sig. —

Því dæmist rjett að vera:

Þessu máli visast heim aptur í hjerað til nýrrar og löglegrí prófunar, sem sýslumaður Finnur Jónsson á með lögætum stefnufresti til að kallast, þetta allt á kostnað þess setta dómara, kammersekretera G. Briems, sem, eptir áður sögðu eigi hefur gætt skyldu sinnar við meðferð máls þessa.

Aktor fyrir þessum rjetti, sýslumaður J. Schev-

ing, fái fyrir ómak sitt og hafðan kostnað 40 rdl. af jústiskassanum, en defensor, studiosus juris Finnur Magnússon hafi aðgang til borgunar fyrir sitt ómak hjá sýslumanni Finni Jónssyni, sem beðið hefur um, að hann yrði settur sjer sem talsmaður.

Eptir boði forordningar af 3. júní 1796 er þess hjer getið, að fyrir landsyfirrjetti er mál þetta forsvaranlega rekið.

Ut supra.

Gröndal.

S. Pjetursson.

B. Stephensen.

XV.

Anno 1905, þann 18. desbr., voru í hinum konunglega landsyfirrjetti á Íslandi, uppsagðir fylgjandi dómar:

1°) Í sauðapjófnaðarmáli Jónasar Jónssonar og Sesselju Jónsdóttur frá Gjögri í Strandasýslu.

Með gengnum hjeraðsprócessi og dómi að Árnosi í Strandasýslu, þann 16. septbr. þ. á., og eigin játningu sakahjónanna Jónasar Jónssonar og Sesselju Jónsdóttur er sannað, að þau, sæmilega efnagóð og án nokkurrar nauðar, hafi stolið 2 veturgömlum sauðkindum frá Ólafi bónda Andrjessyni á Litlu-Ávik. Jónas framber, að þau sameiginlega

hafi hjálpast að með þeirra slátrun, en Sesselja meðgengur að eins að hafa matreitt og ásamt jetið hið stolna, og vitni fá ei fremur upplýst; hvers vegna hún fyrir meðvitund í þessum þjófnaði, virðist hafa verðskuldað straff eptir tilskipun af 20. febr. 1789, en Jónas eptir placati af 24. mars 1786, sem cancellibrjef af 24. septbr. 1803 álitur hjer í landi enn þá að gilda. — Til formalitetsyfirsjóna telur landsyfirrjetturinn vantandi skrifleg innlegg og spurningar í þessu sakamáli; og þó saknæmasta undanfellingu vitnisburðar í dóminum, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, um málsins tilhlýðilega rekstur, hvers vegna þar fyrirlögð sekt fyrir þessa vangá verður og hjer til að ná. — Annars virðist mál þetta að öðru leyti hingað til vítalaust rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðdómur sýslumannsins í Strandasýslu, Jóns Jónssonar, genginn að Árnesi þann 16. septbr. næstliðna yfir Jónasi Jónssyni og Sesselju Jónsdóttur frá Gjögri, á óbreyttur að standa, að öðru en því, að Sesselja Jónsdóttir fyrir þjófnaðar meðvitund með manni sínum dæmist einungis til eins árs erfðis í Íslands tukthúsi. Af búi hinna seku gjaldist allur af málssókn gegn þeim löglega leiðandi kostnaður hingað til. Sömuleiðis, að því leyti það til

hrökkur, en annars af jústiskassanum, til aktors fyrir landsyfirrjetinum 5 rdl., en til defensors 4 rdl., þar báðir undir eins gegndu hjer fleiri málum.

Til fátækra í Árneshrepp gjaldi hjeraðsdómarrinn fyrir vantandi vitnisburð í dóminum, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, um málsins rekstur, 20 rdl. innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

XVI.

2°)) Í sauðapjófnaðarmáli Þórunnar Gunnlaugsdóttur og Guðrúnar Bjarnadóttur frá Laugar-
dal í Barðastrandarsýslu:

Þann 14. ág. þ. á. hefur sá nú og fyrri con-
stituteraður sýslumaður í Barðastrandasýslu, Guð-
mundur Scheving, haldið rjett að Kvigindisfelli yfir
sakapersónunum Þórunni Gunnlaugsdóttur og Guð-
rúnu Bjarnadóttur, og fyrir framinn sauðapjófnað
látið dóm yfir þær dynja sama dag uppá flengingu
við staur og æfilangt erfði í Christianshafnar tukt-
húsi, auk skaðabóta og annara útláta. Að við
þessu máli ekki varð hreyft frá 4. júlí til 2. ágúst,
þar um lætur landsyfirrjetturinn sjer lynda sýslu-
mannanna Davíðs Schevings, sem af kóngi fyrir

löngu frá embættisverkum lausgefins, háaldrads og að líkindum til ferðalags oflasburða manns afbatanir í hjeradsaktsins littr. A. og Guðmundar Schevings í hjeradsdóminum.

Hitt, að láta eigendur með eiði sanna sinn missi á því stolna, hvar lítið annað en einbera meðkenningu þeirra seku var á að byggja um hinna eignarrjett, að láta ei skriflega sókn og vörn í sakamálum fram fara, og þó allra helst að ganga dóm um æru og æfinlegt frelsi manna án meðdómsmanna, einungis með 2 þingvitnum, eins og hjeradsaktinn sýnir, gjörir þetta dómaverk að dómleysu, eptir N. L. 1.—5. 20., 1.—7.—1. og tilsk. af 3. júní 1796 § 24 og 36, þar hjer er einungis af einum, í staðinn 5 samdómenda. dómur felldur, hvers vegna mál þetta án löglegri meðferðar ei getur komið undir landsyfirrjettarins álit. Að öðru leyti telst það vítalaut rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeradsdómur í sauðapjófnaðarmáli Þórunnar Gunnlaugsdóttur og Guðrúnar Bjarnadóttur, genginn að Kvigindisfelli í Barðastrandasýslu, þann 14. ág. næstliðna, á marklaus að vera. Þar á móti er þessu máli aptur heim vísað á allan hjer af leiðandi kostnað hjeradsdómarans til nýrrar og löglegri meðferðar og dóms í hjerði, samkvæmt N. L. 1.—5.—20.,

30., 1.—7.—1. og tilsk. af 3. júní 1796 § 24 og 36. — Af eigum hinna seku, ef til hrökkva, annars af jústitskassanum, betalist aktori fyrir landsyfirrjettinum 5, en defensori 4 rdl. fyrir sókn og vörn, þar báðir undir eins gegndu hjer fleiri málum.

XVII.

3°) Í konunglegu skuldakröfumáli í sterfbúi Þorgríms heitins Þorlákssonar múrmeistara.

Fyrrum konstitueraðs sýslumanns í Kjósar- og hjeraðsdómara í Gullbringusýslu, klausturhaldara Páls Jónssonar skiptarjettarúrskurður af 12. janúar 1804 við sterfbússkipti múrmeistara Þorgríms Þorlákssonar, sem forpagtara af Borgarfjarðar kóngsjörðum og fyrrum ábúanda kóngsjarðarinnar Elliðavatns, er hjer fyrir landsyfirrjettinum eptir útvegaðri konunglegri uppreisn í málinu, átalinn um það, að með honum sje biskupi hra. Geiri Víðalín, sem eptirkomara Þorgríms í ábúð á Elliðavatni, gefinn forrjettur til álags á kóngsjörðu þessa og Ólafi nokkrum Guðmundssyni til innistandandi umboðsfjár í föðurbróður hans, Þorgríms þessa búi, en kónglegar skuldakröfur um forpaktungs- og ábýlis-jarða afgjalds og aðra restansa tilsiðusettar, hverjar aktor þó telur hinum framar prioriteraðar. — En landsyfirrjetturinn

finnur af öllum þeim hjer framlögðu skuldakröfum Þorgríms heitins síðasta árs manntalsbókarrestans og álag kóngsjarðarinnar Elliðavatns jafnvel öllum fremur að eiga forrjett, líka kónglegu gagni eins markverðan, að því leyti sem þessi kóngsjörð hefði til nýrrar viðrjettingar þurft álagsins með af kóngsins fjárhirzlu, hefði það ei getað fengist af Þorgríms sterfbúi. Aktor hefur þó ei sjer í lagi yfir manntalsbókarrestansinn fyrir nefnt ár glöggan reikning gefið, heldur blandað þess árs gjöldum við aðra skuldareikninga. Þar hjá álitur rjetturinn og lögum samkvæmt, að þau 2 kúgildi frá Vatni, sem teljast óafhent inni standa í sterfbúinu frá 1798 til 1803 inclusive með beggja árlegu leigum um sama tíma, ættu ásamt forrjett til betalings, væri þessi, annars vafasama, krafa reglulega sönnuð, sem aktori einum bar og að sýna, að Þorgrímur heitinn bæði hefði þau með jörðinni meðtekið, og mótmælalítið eptirgjaldsreikninga fyrir þau klárað, meðan hann á jörðinni bjó, eða til ársins 1798, þó svo að hvert kúgildi metist ei dýrra, en eptir þeim 1798 algengasta prís á 12 rdl., og hvers þeirra leiga þaðan í frá á 90 sk., eins og á öðru kóngsins gózi. En hjer um saknar landsyfirrjetturinn þeirra lagaskilríkja, á hverjum hjer um byggja megi grundvallaðan dóm. Sama má og í vissu tilliti segja um aðrar skuldakröfur til kóngsins kassa, auk þess, að allra þeirra forrjettur fyrir öðrum löglegum kröfum má virðast að mestu úreltur eptir hjer birtum og enn

gildandi lögum og tilskipun af 15. apríl 1776, sem ei umbreytir N. L. í tjeðu efni, jafnvel eptir N. L. 5.—13.—35 og 5.—2. 85, þó seinast nefndur artikuli vart verði uppá Þorgrím heitinn heimfærður, er fyrir engum kóngrsreikningum stóð, þó árlegu jarða-útgjaldi ætti út að svara, en bú hans nú krefjist um óljósar eldri skuldir, sem hjer eptir virðast að eins átt geta jafnt tilkall með öðrum jafnskýlausum. Umboðsfjárkröfu Ólafs Guðmundssonar fær landsyfirrjetturinn ei heldur lagt neinn forrjett í samburði við N. L. 3.—19.—37, svo sem fyrir löngu fullmyndugs manns, eður hjerumbil 29 ára, er Þorgrímur deyði.

Þó rjetturinn þannig finni orsök til nokkurrar umbreytingar á skiptaúrskurði klausturhaldara Páls Jónssonar, álítur hann það samt bæði sakarinnar náttúru og N. L. 1.—6.—12 í samburði við tilsk. af 19. ágúst 1735 ósamkvæmt, eptir fyrir löngu útrunnin fatalia appellationis að dæma hann til nokkurra bóta, umsvifa eða útláta fyrir meðferð þess máls, er einungis varð eptir fengnu sjerlegu kóngrsleyfi til þessa rjettar ákært.

Því dæmist rjett að vera:

Manntalsbókargjalda-restans múrmeistara Þorgríms heitins Þorlákssonar hans seinasta æfiár skal eiga fyrst tilkall til betalings af hans sterfbúi, eptir glöggum reikningi, er land-

fógetinn þar um á að útgefa. Sömuleiðis vantandi álag á kóngsjörðina Elliðavatn, eptir þess úttektargjörð af 13. júní 1798, til biskups, herra Geirs Vidalín, eður 28 rd. 56 sk., hvar hjá konungsins kassa geymist forrjettur til betalings af búinu fyrir 2, frá 1798 sem vantandi talin, kúgildi á Elliðavatni til 1803 inclusive, eður 24 rdl. fyrir bæði, og leigna eptir sömu í 6 ár, alls með 11 rdl. 24 sk., verði þau með löglegri málsmeðferð sönnuð að hafa Þorgrími afhent verið, og að leigum sje af honum eptir þau útsvarað um hans ábúðartíma. — Öðrum skuldakröfum vísar landsyfirrjetturinn bæði til lögmætari sönnunar fyrir viðkomandi hjeraðsrjettum og jafnaðar tilkalls til þess litla, er af Þorgríms heitins búi ganga kann frá hinu fyrr dæmda, eptir það biskup hra. Geir Vidalín og Ólafur Guðmundsson eru með rjettu lagafyrirkalli sóttir til afhendingar þess, er hvor þeirra að lyktum virðist meðtekið hafa um of, eptir skiptaúrskurði af 12. jan. 1804, fyrir hverju landfógetanum ber að gangast.

Mál þetta er fyrir landsyfirrjettinum með löglegum hraða rekið.

Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson
B. Stephensen.

1806.

I.

Anno 1806, þann 3. júní, voru í hinum konunglega islenzka landsyfirrjetti uppsagðir eptirskrifaðir dómar:

1°) Í Vallanesskirkju þjófnaðarmáli frá Suður-Múlasýslu:

Þann 23. marz 1805 hefur sýslumaður Theodor Thorlacius látið ganga nýjan dóm í Vallanesskirkju þjófnaðarmáli, hverju landsyfirrjetturinn þann 8. ág. 1804 fann fulla orsök að heimvísa til löglegrí meðferðar. — Þann 13. júlí næst eptir innstefnir Jón prestur Stephánsson fyrrnefndum hjeraðsdómi af 23. marz 1805 til 30. oktbr. s. á., en tjáir stefnunni um miðjar stefnufarir í hjeraði vera frá sjer stolið, hvers vegna landsyfirrjetturinn, eptir þeim í hans dómi af seinast nefndu dato framfærðu ástæðum, leyfir prestinum nýja stefnu-úttekt, svo mál hans og rjettur að lögum ei spillist vegna þessa óhappa tilfellis, því síður, sem presturinn ekkert forsómað hefur með ærnum kostnaði og mæðu til málsins lögmæta framhalds hingað til. Þessi á ný þann 1. nóvbr 1805 úttekna landsyfirrjettar stefna átelur hjeraðsdóminn einkanlegasí í nokkrum, prestinn sjálfan og hans rjett, helztu umvarðandi póstum og hjeraðsdómarans þar að lútandi yfirsjónir, svo sem:

1°) að hann ljet höfuðþjófana og þá í landsyfirrjettardómi tilgreindu meðseku, mót sama dómi, slarka lausa.

2°) tildæmði illa grunuðum meðsekum eptir sama dómi friunar eið og, mót prestsins protesti, tók hann strax af þessum, nefnilega Þorsteini Melsteð, Eiriki Eiríkssyni og Þórunni Ólafsdóttur, eptir uppsagðan hjeraðsdóm í málinu, að Jóni presti Stephánssyni fjarlægum og ótilstefndum, þvert á móti tilsk. af 5. nóvbr. 1723, 14. septbr. 1792 og N. L. 1.—22.—56., og spilti þar með prestsins rjetti sem eiganda, til að ná aptur þeim enn þá óaptur-skiluðu 283 rdl. af því stolna.

3°) dæmði prestinn röksemdalaust í 5 rdl. bæt-ur, fyrir meðferð sinna eigin, honum aptur skil-uðu peninga, og til á ný að afleggja sama heim-ildareið, sem hann fyrir sjálfs hjeraðsdómarans rjetti þann 15. febr. 1805 unnið hafði, en að öðr-um kosti frádæmði honum allt tilkall til þess, er hann vantaði á hið stolna.

4°) með óduglegri og grunsamri vitnaleiðslu, undanfellingu tveggja manna vitnisburðar, fyrir hans rjett þann 15. febr. 1805 framkomins, gjört prestinum rjettarneitun, lamað aktsins útgáfu með vantandi skjölum, og, eptir N. L. 1.—8.—5., 9., illa gáð sins skrifaraembættis.

5°) að prestinum fjarlægum og á ný ótilkvödd-um dæmt hann, eptir send og sönnuð lagaforföll, kalinn á höndum og fótum, til fallmálsbóta, undir eins og hann áleit óveður lagaforföll fyrir þing-menn aðra að mæta, og mat ei til sekta Melsteðs löngu útivist. Feldi því þennan úrskurð til bóta annaðhvort án rjettarhalds, eða með því að láta það vanta í hjeraðsaktinn; framdi sitt skrifara-

embætti gálauslega, móti N. L. 1.—8.—5., en útkúgaði, mót N. L. 1,—22.—56. í bætur þessar af presti og í kostnað 10 rdl. 32 sk. Þar hjá eru ótaldar meiningarleysur, limlesting og afbökun á málinu þess útgefna akts, og loksins hans seina og trega afhending.

6°) tekið ólöglega skrifarapeninga fyrir þennan akt., 3 rdl. 48 sk., mót N. L. 1.—23.—7., er einungis krefur 64 sk. fyrir hjeraðsdóm, og er hann þó sú einasta í þessu tilliti enn þá gildandi lagagrein hjer á landi, — og

7°) átelur hann vantandi vitnisburð dómarans, eptir tilsk. af 3. júní 1796 § 35, um þessa sakamáls löglegan rekstur, og rjettarins sessiona vantandi undirskriptir, eptir tilsk. af 5. júlí 1795, og hirðulauslega áteiknun rjettarskjálanna.

Við nákvæma yfirvegun þessa máls finnur landsyfirrjetturinn ofmarga og óræka votta um allt þetta, en leiðir þó í þetta sinn hjá sjer að sekta sýslumann fyrir processins seinu útgáfu, þar ei er skýlaust upplýst, nær presturinn, eptir betalaða skrifarapeninga, ljet aktsins vitja til sýslumanns, eins nú að dæma hjer um, hvort þeirra sekuðu persóna, Melsteðs, Eiríks og Þórunnar ólöglega tekinn friunareiður að lögum megi skjóta þeim undan frekari lagaákærum og hegningu, samkvæmt landsyfirrjettarins dómi af 18. ágúst 1804, þar þessar persónur eru ei stefndar til að líða hjer ákærum og dóm að þessu sinni og málinu er nú hingað stefnt af privat saksóknara, en ei að viðkomanda amts tilhlutun, hverri landsyfirrjetturinn þó reser-

verar ítarlegri afskipti um málsins meðferð, í þeirra tilliti, justitiens vegna. Af sömu orsök sleppir landsyfirrjetturinn hjer og að dæma um þær í tilsk. 3. júní 1796 § 35, fyrir vantandi vitnun í dóminn um málsins rekstur, tilteknu bætur.

Því dæmist rjett að vera.

Hjeraðsdómur sýslumanns Thedors Thorlacii í Vallaneskirkju þjófnaðarmáli, genginn 23. marz 1805, á ei að koma prestinum til Vallaness, Jóni Stephánssyni, til vanvirðu eða skaða á nokkurn hátt. — Til þessa prests betali sýslumaður, eptir N. L. 1.—5.—3., þá 283 rdl. 48 sk., sem hann enn vanta uppá þá úr Vallanesskirkju stolnu og óapturfengnu peninga, en hafi sinn aðgang, eins og hann bezt veit og kann, til þeirra sekuðu þriggja persóna, sem hann, með ólöglegri eiðsaftektningu, hefur um hrið dregið undan frekari lagaákærum eptir landsyfirrjettardómi af 8. ág. 1804. Sömuleiðis gjaldi hann prestinum aptur þær 10 rdl. 32 sk. bætur, sem hann í fallmálsbóta nafni hefur úrskurðað honum að gjalda og af honum með aðför útkúgað. Eptir N. L. 1.—8.—7. og 1.—5.—9.—. bæti hann fyrir rjettarneitunar- og skrifara-afglöp sín, 60 lóðum silfurs, $\frac{2}{3}$ þar af kóngi, en Jóni presti Stephánssyni $\frac{1}{3}$, og skili

prestinum aptur þeim ofteknu skritarapeningum, 2 rdl. 80 sk., en í málskostnað til landsyfirrjettarins gjaldi hann optnefndum presti 50 rdl. courant. Allt hið ídæmda innan 6 vikna eptir löglega auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum.

Gröndal.

Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

II.

2°) Í inkvisitions-samkomumálinu í Eskifjarðarkaupstað innan sömu sýslu.

Með dómi fann landsyfirrjetturinn orsök til, þann 8. ág. 1804, að álykta þá menn, er sjálfgjörðan rannsóknarrjett sátu í Eskifjarðarkaupstað þann 8. til 10. nóvbr. 1803, um þjófnað úr Vallanesskirkju, lagaákæru seka, eptir hlutaðeigandi amtmanns fyrirskipan, fyrir þeirra djarfa innfall í reglulegs dómara verk með rjettar- og protokollahald og rjettarskjala útgáfur. Samkvæmt þessum dómi fær sýslumaður Theodorus Thorlacius amtskipun útgefna þann 23. oktbr. f. á. að setja til sækjanda, er hefji málssókn mótt nefndum mönnum justitiens vegna, og nefnir hann til þessa hreppstjóra Hermann Jónsson, en tekur þó svo bæði landsyfirrjettardóminn og amtsskipunina, þvert

á móti þeirra berum orðum, að Jón prestur Stephánsson fyrst og fremst eigi lagatiltali í þessu skyni að sæta, en þótt hann að eins sem sækjandi mætti fyrir þeirri samkomu, en fyrir óprestlegar yfirsjónir sínar þar, með ótilhlýðilegu málavastri og hneykslanlegri eiðsafleggingu, hefði öllu líklegar mátt fyrir öðrum rjetti lagaákærum sæta. Prestur sættist þó góðmótlega uppá óskipað lagatiltal hjer og eins í úttekinni stefnu og innleggi til landsyfir-rjettar fyrir þessum rjetti, hvers vegna hans djarfa og freka framferði við þá samkomu með gálausa eiðsvanbrúkun verður honum í engu mótmælandi, til sekta hjer að metast.

En, þó nefnds prests yfirsjón í tjeðu efni finni lítið til málsbóta, er þó engu betur sæmandi gjörvallt sýslumanns Thorlacii haturslega rjettarhald, prestinum á móti í nefndu máli, hverju hann hefur hjer, fram yfir útprykkilega skipun, fengið prestinn innflæktan; í vitnaleiðslunni allri látið sjerlega óvild til hans í ljósi, og loksins í dóminn saman hrúgað fjölda af illvirkjum, er hann eignar presti, grundvallarlítið, með hans virðingu og embætti þunglega meiðandi umyrðum. Þótt hans tilsetti sækjandi sje íslenzkur bóndi, presturinn sjálfur, vitni og fleiri viðkomendur væru íslenzkir, og tilsk. af 11. júlí 1800, samkvæmt eldri lagaskipunum og cancelliúrskurði af 16. ág. 1788, hjer í landi banni, rjettargang á dönsku, nema báðir partar sjeu danskir eða norskir, er málið samt mót lögum fært á dönsku, spurningar á dönsku eins fyrir vitnin framsettar, enginn sjer af hverjum

framlagðar, en ólíklegt er, að Hermann bóndi hafi beiðst að semja þær á dönsku. Aktinn ber ljóst vitni um afbakað og óskiljanlegt málfæri, hirðulausa vitnatekt, þar eigin orð þeirra ei finnast innfærð, og víða ranga útskrift. Hjeraðsdómarinn skuldar prestinn um ofríkisverk, með þjófaleit á sínu heimili Helgustöðum, hjá Þorsteini Melsteð, nægilega þegar um þjófnaðarhlutdeild sannfærðum, og dæmir þannig partiskan dóm mót N. L. 1.—5.—6, í dóm-arann sjálfan að nokkru snertanda máli, þar sem hann telur heimili sitt Helgustaði og á því brotinn frið og innfallið í sinn rjett, en Þorsteinn Melsteð var hans ráðsmaður. — Hjer að auki gefur þriggja manna skriflegur vitnisburður af 15. maí 1805 slæmar likur um prestinum gjörða rjettarneitun með frávisun hans innleggs frá sýslumannsins rjetti, innihaldandi nákvæmari skýrslur og afbötun um prestsins aflagða eið, hvern landsyfirrjetturinn, vegna hans vantandi eiðfestingar, þó ei metur hjer til áfellis, nje heldur langsamt hald processins, vegna vantandi skilríkja um, nær betalingur fyrir hann kom og nær hans var til sýslumannsins vitjað. Þar á mót finnur landsyfirrjetturinn N. L. 1.—23.—7, sem einn er enn þá hjer á landi gildandi lagagrein um hjeraðsakta betalning, gagnstætt, að sýslumaður Thorlacius hefur í stað 64 sk. tekið 3 rdl. 48 sk. fyrir hjeraðsdóminn í skrifaralaun, því heldur, sem hið konungl. danska cancellie hefur með opinberlega auglýstu forboði bannað hjer að fylgja því norska Sportel-Reglementi af 1788.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns Theodors Thorlacii, genginn um inkvisitions-samkomumálið þann 20. maí 1805, skal, í tilliti til þeirra Jóni presti Stephánssyni að Vallanesi ídæmdu 10 rdl. bóta til fátækra prestaekkna í Suður-Múla-sýslu og 24 rdl. í málskostnað í hjeraði, óbreyttur standa, en að öllu öðru leyti, sem Jón prest Stephánsson áhrærir, marklaus vera og aldrei koma honum til vansa uppá gott mannorð og embætti, eða til fjárútláta í nokkurn máta. Fyrir ólögmætar og vanvirðandi sakargiptir í nefndum dómi, hverjar hjer með að öllu leyti mortificerast, ber sýslumanni Thorlacio að gjalda nefndum presti Jóni Stephánssyni, fyrir málskostnað og virðingarspjöll, 80 rdl. courant, og til hans að apturskila 2 rdl. 80 sk. sem ofteknum skrifarapeningum. Fyrir hirðulausa málsmeðferð og ólögskikkaða processfærslu og útgáfu á dönsku, marklitla, óreglulega og af málleysum óskiljanlega vitnaleiðslu, betali hjeraðsdómarinn 10 rdl. til þeirrar sveitar fátækra, hvar mál þetta framför. Allt hið ídæmda innan 6 vikna frá þessa lands-

yfirrjettardóms löglegri auglýsingu, undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen. Gröndal. S. Pjetursson.

B. Stephensen.

III.

Anno 1806, þann 23. júní, var í hinum konunglega islenzka landsyfirrjetti uppsagður eptirfylgjandi dómur í landaþrætumáli milli Sanda-prestakalls og jarðarinnar Hóla við Dýrafjörð í Ísafjarðarsýslu:

Frá jörðinni Hólum við Dýrafjörð í Ísafjarðarsýslu hafa Sanda-prestar um nokkurn tíma lagt ástundun á að fá, með átölulausri hefð á beit í engjastykki frá Hólum, nefndu Hólaey, og svo sjálfa þessa eyju að öllu leyti undir nefnt prestakall hefðaða, og í því tilliti viljað nýta sjer bæði umlíðingarsama þögn bænda á Hólum í nokkur ár við þeim veittan yfirgang í beit frá Söndum, vegna frændsemis eða mægða sinna við prestana, og eins einfeldni og linleika Hóla-ábúanda að verja sitt eignar- eða leiguland; líka í sama skyni nokkrir tekið það til bragðs að skíra þessa eyju upp aptur, í staðinn fyrir Hólaey nefna pláss þetta Fagurey, við hvert nafn engir aðrir en nokkrir prestanna, þó ei allir, kannast á seinni tímum. Þó skoðunargjörð þrætuplássins, að ótilkvöddum Hólaeiganda,

eptir tilsk. af 31. mars 1719, í samburði við tilsk. af 11. júlí 1800 § 20, N. L. 1.—16. og 1.—4.—1. í hans tilliti megi ólögmæt virðast, er hún samt órækt skilríki mót Sandaprestum, að því leyti hún sýnir forn og náttúrleg landamerki að vera Sandaá milli prestsetursins Sanda og jarðarinnar Hóla, en finnur alls engan fornna eða nýjan árfarveg, eða vegsummerki hans, vestanvert við Hólaey, sem gefi minstu líkindi um, að Sandaá hafi þar nokkurn tíma runnið, en síðan breytt þaðan farvegi sínum. Ekki heldur er eitt orð í máldögum eða biskupa-visitatium Sandakirkju að finna, er gefi átyllu um, að Sandar fyrr eður síðar eigi minsta tilkall til nefndrar Hólaeyjar, hvorki að beit, slægjum eða öðru. Það er ei heldur vitnað, að prestar nokkurntíma hafi boðið sjer eyjuna að yrkja, en þvert á móti skýlaust svarið, að Hóla ábúendur hafi hana stöðugt yrkt og slegið. Og þó einhver þessara af heimsku, talhlýðni eða ótta við ágengni presta á Söndum, hafi hlaupið á sig, með því að þiggja einhvert sinn samþykki þeirra til þess, er ekkert með eyjuna áttu, getur það ei hnekt svörnum eignarrjetti Hólamanna, þegar svo ljós skilríki um hann, sem hjer, framkoma, en að Sanda leyti einungis þau, er votti ágengni presta þar og yfirgang á beit, Hólum veittan, í frændsemi og öðru skyni, samt ei svo markverðan nje óafbrottinn, að lagahefð veitt fái, þar sem vor hjer um gildandi íslenzku lög, Jónsbók í Landsleigubálks 26. kap., ekki leyfa hana að öðlast við heimildarlausu brúkun, mót löglegum vitnum um eignina, sem Hóla-

menn virðast, í annara vantandi skjala stað, að hafa ánægjanleg leitt, en Sandaprestur alls ekki, auk þess að nokkrir vitnisburðir manna eru að hans hálfu ósvernir, svo sem Jón prófasts Ásgeirs-sonar og annara, og þess vegna ómerkir. — Sam-
beit og peningasamganga er og hjer á landi, eptir þessa lands búskapar háttum og ásigkomulagi, of almenn og vandræðasöm að fyrirbyggja, til þess, að hún ein fái um allt land hefðað lönd og óðul frá öðrum, eða aukið við fasteignir.

Því dæmist rjett að vera:

Jörðin Hólar við Dýrafjörð skal framvegis halda því umþrætta engjaplássi, Hólaeyju kall-
aðri, sem rjettri og átölulausri eign sinni, en Sandaprestar alls ekkert tilkall framar eiga til hennar, hvorki með beit, heyslátt eða í öðru tilliti. Málskostnaður skal á báðar siður niður falla.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

IV.

Anno 1806, þann 29. júlí, voru í hinum kon-
unglega islenzka landsyfirrjetti uppsagðir eptir-
fylgjandi dómar:

1°) Í blóðskammarmáli systkinanna Guðmundar Jónssonar og Guðrúnar Jónsdóttur úr Norður-Múlasýslu.

Með vitna svörnum framburði og óneyddri, stöðugri meðkenningu alsystkinanna Guðmundar Jónssonar og Guðrúnar Jónsdóttur er augljóst gjört og sannað að tjeð systkin hafa átt barn saman, hvert sakapersónan Guðrún í heiminn fæddi þanu 14. desbr. 1805, og að bæði eru fyrir löngu til lögaldurs komin, konfirmeruð og sæmilega npplýst í þeirra kristindómi. Forordningarnar af 14. desbr. 1775 og 23. mai 1800, alstaðar hjer á landi löglega birtar, útlista greinilega forboðna liðu i blóðstengdum, sem dragi lífsstraff eptir sig fyrir þá, sem brotlegir verða að legorðsmálum i þessum liðum. Þær og yngri fyrirskipanir hafa því gjört upplestur forboðinna liða eptir Stóradómi óparfan, auk þess, að hverjum heilvita, og fullorðnum systkinum eins, af dæmum er alkunnugt, um straff það, er lög leiða yfir barneignarbrot systkina, sem hjer verður fyrir bæði vafalaust lífsstraff. — Eptir næstliðins vetrar þunga, veðráttufari og öðrum kringumstæðum má mál þetta virðast vítalaut rekið, að öðru en því, að dómarinn hefur meðtekið vitnastefnur i rjettinn, þó ekki væru að lögum stílaðar, að tillagðri hótun fallsmálssekta. En nú að frávísa hjer málinu fyrir þessa dómarans yfirsjón og þar með lengja fangelsi og auka straff hinna vesölu seku persóna finnur landsyfirrjetturinn ósamkvæmt mildi vorrar löggjafar i sakamála

meðferð, en dómarann öllu heldur fyrir það til bóta sakfallinn.

Því dæmist rjett að vera:

Systkinin Guðmundur Jónsson og Guðrún Jónsdóttir hafa, með drygðri blóðskömm við barneign þeirra á milli bæði fyrirgjört sínu lífi, og, að afdregnum öllum af málssókn þessari löglega leiðandi kostnaði, lausafje til kóns, en fasteign, ef nokkra eiga, falli til lögerfingja. — Til aktors fyrir landsyfirrjettinum, sem undir eins færði hjer 2 mál önnur, borgist 3 rdl. af jústitskassanum, og til defensors 3 rdl. af sama kassa, hverjir 6 rdl. aptur gjaldist til nefnds kassa af eigum hinna seku, ef til hrökkva. Fyrir afglöp sín við ólögskikkaðrar vitnastefnu meðtöku bæti hjeraðsdómarinn, sýslumaður Guðmundur Pjetursson til jústitskassans 1 rdl. innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum. — Á sakapersónanna lífi má engin execution framfara, unz um mál þetta er fengin konungleg allranáðugust úrlausn.

Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsen.

B. Stephensen.

V.

2°) Í þjófnaðarmáli Þórðar Sigurðssonar úr Vestmannaeyjum:

Um páskalettið 1805 tjáir Jón Einarsson á Nýjabæ í Vestmannaeyjum sig mist hafa kistil með 180 rdl. í, og sver ei einungis þann missi, heldur og, að Þórður Sigurðsson á Búastöðum hafi viku seinna, eða nóttina milli þess 20. og 21. apríl, látið hann aptur í heyholu á bæ Jóns, hvar hann fanst moldugur. Jón saknar þó ei annars úr kistlinum en 1 rdl. 24 sk., hvern missi hann þó aldrei sver. Hjer er samt nógu hraparlega meðtekinn eiður, mót N. L, 1.—14.—5., af málsparti, um að Þórður hafi kistilinn í heyholuna aptur látið, en þótt svarin vitni, Magnús Jónsson og Ólafur Stephánsson, ásamt framburði drengsins Stígs, gefi um þetta tiltæki megnar likur. Þó þverneitar sá sakborni, Þórður Sigurðsson, öllu, og ósamhljóða og óglöggvar lagaröksemdir einar fást honum á móti, en rykti hans er þó miskynt að undanfögnu.

Þó frumpróf þessa máls sje í raun rjettri ekkert löglegt próf, hefur landsyfirretturinn samt lítil rök til að vænta umbóta á þessu eða öðru í máli þessu framar, en finnur fulla orsök að sekta drátt sýslumannsins á þess meðferð á ný, og aðgjörðaleysi frá 21. apríl til 10. júní þ. á., og finnur Þórð Sigurðsson, með fangelsi árlangt, að mestu þegar sætt hafa sambjóðandi hegningu þeirri slæmu grunsemd, er á honum liggur um þjófnað þennan. Mál þetta er nú á ný að öðru leyti vitalaust rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Þórður Sigurðsson frá Búastöðum í Vestmannaeyjum á fyrir jústitiens frekari ákærum í þessu máli fri að vera, þó svo, að hann standi löglegan kostnað í hjeraði af málssókninni leiddan, til landsyfirrjettarins heimvísunardóms þann 13. ág. 1805, en hjeraðsdómarinn standi allan varðhaldskostnað Þórðar frá 13. ág. 1805 til þessa dags, og bæti auk þessa til Vestmannaeyja fátækra, fyrir ólöglegan drátt á málsins nýju meðferð, 10 rdl. innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms, undir aðför eptir lögum. Aktor þessa máls fyrir landsyfirrjettinum fái 5, en defensor 3 rdl. af jústiskassanum fyrir málsins sókn og vörn, þar báðir gegndu hjer fleirum málum, en jústiskassinn hafi aptur sinn aðgang að sýslumanni Jóni Þorleifssyni fyrir nefnda 8 rdl., með sama skilyrði, sem fyrir segir um ídæmdar bætur.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

VI.

3°) Í þjófnaðarmáli Þórunnar Gunnlaugsdóttur og Guðrúnar Bjarnadóttur úr Barðastrandarsýslu.

Þórunn Gunnlaugsdóttir frá Laugardal í Barðastrandarsýslu og fyrverandi vinnukona hennar, Guðrún Bjarnadóttir, hafa meðkent að hafa framíð þjófnað á 1 gemlingi, 1 unglambi og 1 geldri á, seinast í júní 1805. Hjá þeim fundið slátur af þessu og eiðar nokkurra manna um missi þeirra á kindum um sama leyti eru, auk kvensnipta þessara meðkenningar, þær einustu fáanlegu röksemdir um þjófnaðinn. En undir eins er vitnað og svarið, að þær gripið hafi til þessarar óráðvendni í mesta bjargræðisskorti, þegar hvorki var fátæklingum lán fáanlegt í kaupstöðum, nje nein matbjörg annarsstaðar til í þá yfirgangandi mesta hallæri þar í sýslu, hvar um og sýnist vottur, að þær lóguðu þessum kindum strax, sjer til bjargar, á þeim árstíma, sem fæstir, nema í neyð, slátra mörgum sauðkindum. — Defensor í hjeraði hefur eins og hjeraðsdómarinn, framfært sem ástæður straffslunar sakapersónanna: 1°) þeirra bjargræðis- og vonarlausa neyðar ástand. 2°) að plakatið af 24. marz 1786 hafi af lögvitrum mönnum alment haldið vera afmáð með mildun þjófnaðarstraffsins með tilsk. af 20. febr. 1789, og enginn eptir því straffaður verið í landinu, frá því hún út kom, og að virðast mætti þess plakats tilefni, nefnilega fjölgun sauðkinda þjófnaðar við hallærin miklu af síðustu jarðeldum, hjá liðið með þeim, en sauða-

þjófnaður og hans sektun vestra svo sjaldgæf i langa tíma, að defensor telur, að ein sauðapjófnaðarsök önnur sje alls til fallin i 25 ár innan Barðastrandasýslu, og þess háttar mál að 1805 óheyrð i Vesturamtinu, þegar undan tekst Snæfells-sýsla. 3°) að cancellibrjef af 24. septbr. 1803, sem sýnist miða til útlekkingar þeirra, að plak. af 24. marz 1786 eigi enn að álitast sem gildandi special lög fyrir Ísland, hafi verið óbirt i Barðastrandar-sýslu, þá brot þessara persóna til fjell, og ei auglýst verið fyrr en þann 13. ág. 1805, og 4°) að efasamt sje, hvort cancellisins meining einber sje einhlit til straffsákvörðunar sakamanna i vafamálum eptir N. L. 1.—1.—1. og hæstarjettar instruxi af 7. des. 1771 § 30. Engu að síður fylgir landsyfirrjetturinn hjer nýnefndu cancellibrjefi i ákvörðun straffs þeirra sekuðu persóna eptir plak. af 24. marz 1786. — Málið finnur hann og, eptir kringumstæðunum, við þess nýju fyrirtekt og síðan vítalaut rekið.

Þvi dæmist rjett að vera:

Þórunn Gunnlaugsdóttir og Guðrún Bjarnadóttir i Barðastrandasýslu skulu, fyrir meðkendan, sameiginlega framin þjófnað á 1 á, 1 gemlingi og 1 unglambi árið 1805, hýðast við staur og erfiða æfilangt i Kaupmannahafnar tukthúsi og gjalda allan af málsókninni lög-

lega leiðandi kostnað, að fráskildu varðhaldi þeirra frá 18. desbr. 1805 til þessa dags, sem hjeraðsdómarinn, vegna orsakaðrar heimvísunar málsins, einn standi, ásamt 5 rdl. útlagi til aktors fyrir landsyfirrjettinum í ár og 4 rdl. til defensors, þar báðir gegndu hjer undir eins fleirum málum, hverjir 9 rdl. þó útleggist þeim í bráð af jústitskassanum, sem fyrir jafnmikið hafi sinn aðgang til hjeraðsdómarans, ef ei borgast innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms löglegri auglýsingu, þá með aðför eptir lögum.

Gröndal.

Ísl. Einarsson

VII.

Anno 1806, þann 11. ág., var í hinum konunglega íslenzka landsyfirrjetti upp sagður eptirskrifaður dómur í þjófnaðarmáli Nikulásar Pálssonar og Guðrúnar Egilsdóttur úr Snæfellsnessýslu:

Með gengnum hjeraðspróssesi og dómi í þessu máli og sakapersónanna ljúfri, ítarlegri og stöðugri meðkenningu er upplýst, að Nikulás Pálsson hefur margsinnis framið ýmislegan þjófnað á margvíslegum ætum og óætum hlutum, og Guðrún Egilsdóttir, auk smávegis hnups, hilmí með Nikulási hans þjófnað, matreitt fyrir hann vitanlega stolinn

mat og af honum með honum neytt. Að sönnu er upplýst, að Nikulás enn er ókonfirmeraður, en samt yfir tvítugsaldur kominn, og kann nokkuð, en þótt að líkindum lítið eitt í kristindómi, svo sem á sífeldum flækingi uppalinn og með uppfræðingu vanræktur. Þó er hans umvitnaða þekking og aldur nægileg til að heimfæra upp á hann laganna straff fyrir framinn einfaldan þjófnað í 1. sinni. — Um Guðrúnu Egilsdóttur sem konfirmeraða og til fulls lögaldurs komna er og hið sama að segja. Eftir ásigkomulagi máls þessa meðferðar má það virðast hingað til vítalaut rekið.

Því dæmist rett að vera:

Hjeraðsdómur konstitueraðs sýslumanns, Sigurðar Guðlaugssonar, skal í tilliti til þess Nikulási Pálssyni og Guðrúnu Egilsdóttur ídæmda tukthússtraffs — honum í 1 ár, en henni í tvo mánuði —, standa í fullu gildi. Sameiginlega borgi þau allan af málssókninni löglega leiðandi kostnað, hvar á meðal, ef eigur þeirra til hrökkva, fyrir aktion fyrir landsyfirrjettinum 6rdl., en fyrir defension 4rdl. hverjir 10rdl. útleggist aktori og defensori af jústitskassanum, en gjaldist honum aptur af þeim seku.

M. Stephensen.

VIII.

Anno 1806 þann 25. ágúst var landsyfirrjettarins session . . . og í sauðabjófnaðarmáli Ólafs Ormssonar úr Rangárvallasýslu uppkveðinn svolátandi dómur:

Samhljóða svarnir vitnisburðir og itrekuð, stöðug meðkenning sakamannsins Ólafs Ormssonar gjöra það vafalaust, að nefndur Ólafur hafi úti á mörkinni stolið tveimur veturgömlum sauðkindum frá Magnúsi Guðmundssyni á Stiflu og markað þær undan hans marki sem næst hann gat sínu, sem er fullkominn bjófnaður, þar eð canselli-brjef af 24. septbr. 1803 vill enn álíta plakat af 24. marz 1786 sem gildandi lög á Íslandi. Hæfir illvirki hans húðlát við staur og æfinleg þrælkun í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi. Þetta mál á-lízt að vera fljótt og vítalaust rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns V. Þórarinssonar genginn í þessu máli þ. 26. júní þ. á. yfir Ólafi Ormssyni á í öllu óraskaður að standa. Aktori fyrir landsyfirrjettinum borgist 4 rdl., en defensori 3 rdl. af jústitskassanum fyrir sókn og vörn og tilkostnað, en þessir 7 rdl. gjaldist jústitskassanum aptur af eignum hins seka, ef til hrökkva.

M. Stephensen.

IX.

Anno 1806, þann 6. október var landsyfjörðrettar session, í hverri fyrst var upplesinn dómur í neta og fiskistuldarmáli Ara Teitssonar frá Ósi á Akranesi í Borgarfjarðarsýslu og hans meðsekra þannig hljóðandi: Ari Teitsson frá Ósi á Akranesi innan Borgarfjarðarsýslu heldur sem formaður, næstliðna vetrarvertið, skipi húsbónda síns suður til Njarðvíkna, og sezt að í Narfakoti. Á annan dag páska rær hann að fiski með hásetum sínum, að einum þeirra undanteknum, Vigfúsi Eiríkssyni. Veður var hvast og ilt í sjó. Ari finnur netatrossu sína og innbyrðir hana, þar til hann verður var við, að önnur trossa liggur innflækt í hans. Þessar trossur voru þá svo samanbendlaðar hver í aðra, að ómögulegt þótti í sundur að greiða í ólgusjó, hverja frá annari. Ari Teitsson og háseti hans, Sigurður Ásgrímsson frá Melkoti í Borgarfjarðarsýslu, sem báðir innbyrtu þeirra skipi tilheyrandi net, tóku því það fangaráð að skera í sundur þá í þeirra net innflæktu trossu, og tóku með sjer af henni tvo stúfa, til samans 20 faðmalinga, og knýttu saman aptur það, sem eptir var af vafanetunum, róa síðan að landi, greiða trossu sína, og þá aðfengnu netstúfa úr henni, tálga mörk af flám þeirra og hirða þann fisk, sem í þeim var. Formaðurinn sjálfur, Ari Teitsson, lýsir aldrei þessum netstúfum, nje í þeim fengnum fisk, hvern hann og Sigurður Ásgrímsson marka með annarlegu marki.

Narfi Erlendsson í Narfakoti lýsti eptir þessum netstúfum, Ara áheyrandi, hverri lýsingu haun þó engan gaum gaf heldur lagði stúfa þessa 12 sinnum síðar, og fjekk í þá, eptir hans eigin sögn, 49 fiska. Þann 20. apríl þ. á. þekkir Narfi Erlendsson netstúfa sína hjá Ara Teitssyni, lýsir þá eign sína undir, votta, og býður að helga sjer þá með eiði. Ari meðkennir strax synd sína, frambyður Narfa nýtt net, 20 faðma langt, og 20 af fiski þeim, er fengist hafði í stúfana, hvar með Narfi var ánægður. Ari Teitsson reisir strax eptir þetta upp til Akranes í Borgarfjarðarsýslu, hvar snögglega kvisast um hans framinn þjófnað í Njarðvikum á vertíðinni, hversvegna sýslumaður þar, Jónas Scheving tekur frumpróf um þetta á Heyness-þingi þann 30. apríl og 1. maí síðastl. Annað próf í þessu máli tekur býfógeti Frydensberg eptir amtsins tilhlutun í Reykjavík þann 7. maí og aptur þann 22. s. m. á Kálfatjörn. Að síðustu byrjar sýslum. Jónas Scheving málssókn jústitiens vegna móti Ara Teitssyni og hans meðseku hásetum þann 16. júlí, og framheldur með þá sömu til þess 26. s. m. þá hann loksins fellir þann dóm á þetta mál, að Ari Teitsson fyrir netaskurð og leynilega brúkun á netpörtum Narfa Erlendssonar, skuli erfiða eitt ár í því íslenzka tukthúsi, án þess að svara frekari skaðabótum, en skeð sje. Sigurður Ásgrímsson gisti tvo mánuði í sama tugthúsi. Hinir aðrir skipverjar Ara, stúdent Vigfús Eiríksson, Vigfús Bjarnason og Þorsteinn Jónsson, hásetar Ara

Teitssonar, afleggi eið, að þeir eigi hafi haft hlutdeild í netaskurði Ara, og ófrjálsri aðferð þar við m. fl. — Þessi dómur væri í tilliti til Ara Teitssonar, máske eigi fjarri lagi, ef beint skyldi ganga eptir aðkvæðum forordn. af 20. febr. 1789 § 1, um þjófnað í fyrsta sinn framinn, en þegar aðgætist, að Ari Teitsson nú hafði drýgt þau ódádaverk, með neta og fiskistuldi á sjó, er að fullu sambjóða þeim, sem plak. af 24. marz 1786 tiltekur, að með húðláti og æfinlegu fangelsi hegna skuli, þá hefði þó analogice rjettara verið að dæma Ara til að liða það harðasta straff fyrir þjófnað í fyrsta sinn framinn, er áminst forordn. ákveður, sem er tveggja ára tugthúserviði. En það sem nefnd forordn. í tjeðum 1. § telur sakamönnum til afbötunar, getur engan stað fundið hjá Ara Teitssyni, sem til roskins aldurs er kominn, eigi illa uppfræddur, en jafnaðarlegast illa kyntur að ófrómleika; var eigi nauðbeygður til að stela fátæktar vegna, og eigi með öllu fri fyrir álassi húsbónda síns um órjelega meðferð á eigum hans. En auk alls þessa, þá er Ari Teitsson, eptir eigin meðkenningu hans og óbyggjandi röksemdum, áður dæmdur, og honum refsað fyrir drygðan smáþjófnað árið 1788, hvað 3 þessum procesakti fylgjandi skjöl undir litr. a, b, c, ad litr. E ánægjanlega sýna, hver engi hefur vogað fyrir þessum rjetti að misgruna nje móti að segja. Ari Teitsson hefur einnig þann 10. júní 1791 eptir nefndum dómi af 1788 fengið sjer gefna æru aptur, í hverri konungurinn þannig allramildast ákveður: »Vi skænke allernaadigst Are Teitsen

den Ære, som ham i Aaret 1787 for begaaet ringe Tyveri, *er fradömt*«. Um þetta málsins ásigkomulag, var aktor í hjeraði, sem flestir aðrir, fullkunnugur, en til styrktar sinni málssókn hefur hann beiðst upplýsingar um hjá sýslunnar yfirvaldi, hvort nefndan dóm væri að finna meðal hans sýsluskjala, eður í hennar tilheyrandi protokollum, hvar til sýslumaður J. Scheving svarar, að þvílíkt sje hvergi hjá sjer finnanlegt, enda grenslast hvorki aktor nje sýslumaður framar hjer um, hvað þó var eitt af málsins höfuðatriðum, í tilliti til þess endilega dóms aðkvæðis, er gjöra skyldi fyrir hjeradsrjetti. — Eigin meðkenning Ara fyrir rjetti um sitt fyrra brot, er þá staðfestist með konunglegu ærugjafarbrjefi eptir gengnum dómi, þykir sýslumanni J. Scheving eigi vera fullnóg orsök til að grenslast fremur eptir þessu, enda lætur aktor sjer nægja það frá sýslumanninum fengna svar, en í svo mikilvægu máli er eptir kringumstæðum verða kunni æfinlegt frelsis tjón, þykir þessum rjetti eigi fullnóg alúð álögð að leiða í ljós eptir því, sem lög leyfðu og heimtuðu, allar þær röksemdir, sem að hjeradsrjettarins lögmætri tilhlutun, kunnu hjer um að uppgötvast, því jafnvel þó landsyfirrjetturinn hafi sterka vissu um það factum, að Ari Teitsson áður dæmdur sje, og húðstrýktur verið fyrir smáþjófnað, þá er þó hvorki fyrir þennan nje hjeradsrjett framlagður sá þar um gengni dómur af núverandi sýslumanni í Strandasýslu Jóni Jónssyni, nje þingvitni tekin þessu til frekari upplýsinga, og meðan það eigi er skeð, kann hjer eigi endilegur

dómur að falla í málinu að svo miklu leyti, sem Ara Teitsson snertir. Visast því þessvegna hjeðan heim aptur í hjerað til sýslumanns J. Schevings löglegri og frekari aðgjörða, en hingað til skeð er. Fororðn. af 21. maí 1751, samanborin við fororðn. af 3. júní 1796 § 38 eru þau lög, sem þessi heimvisun grundvallast á.

Að háseti Ara Teitssonar, Sigurður Ásgrímsson, sje honum meir en jafn í öllum þeim óknyttum, sem Ari hefur aðhafst í Njarðvikum á síðastliðinni vetrarvertið, bæði hvað áhrærir neta-skurð, netjapjófnað og fiskistuld, það er með vitnum ánægjanlega sannað, eins og hitt, að hann í öllum þjófslegum viðburðum, eigi hefur gefið formanni sínum neitt eptir. Þessum Sigurði Ásgrímssyni ber því að ákvarða drjúgara straff, en honum fyrir hjeradsrjetti er dæmt, nefnilega tveggja mánaða tugthúserviði, því hann hefur eptir þessa rjettar fullgrundaðri meiningu forskuldað að þrælka 4 mánuði í því íslenzka tugthúsi, eigi sem meðvitandi og hilmari aleina, heldur freklega í meðverknaðinum samtaka með Ara Teitssyni. — Þeir aðrir hásetar Ara Teitssonar, Vigfús Eiríksson, Vigfús Bjarnason og Þorsteinn Jónsson verða friir við að asleggja, þann þeim í hjeradsdóminum stilaða eið, þar eð grunsemi ein, en engin fullkomin lagaröksemd hefur því ollandi verið, að þeir sem meðsekir eru viðflæktir þetta mál.

Eptir áðursögðu

dæmist því rjett að vera:

Dómi sýslumanns J. Schevings gengnum að Heynesi í Borgarfjarðarsýslu þann 26. júlí síðastliðna, verður hér með þannig umbreytt: Þessu máli að svo miklu leyti, sem það snertir Ara Teitssonar áður drýgða þjófnaðarbrot, er með þessa rjettar dómi aptur í hjerað heimvisað til nákvæmari upplýsingar um það efni á kostnað sýslumanns J. Schevings og aktors í hjeraði. — Sigurður Ásgrímsson þrælki í því islenzka tukthúsi 4 mánuði og borgi sækjanda þessa máls hér fyrir rjetti 4 rdl., en verjanda 2 rdl. fyrir þeirra ómak. Þess annars helmings þeirra launa mega þeir vænta sjer, þegar Ara Teitssonar málefni verður fyrir þessum rjetti fyllilega dæmt. Borgun þessi lýkst af Sigurðar Ásgrímssonar eigum, ef þær tilhrökkva, annars borgi sá islenzki jústitskassi það sem í þessu tilliti kann að bresta. Skipverjar Ara Teitssonar, Vigfús Eiríksson, Vigfús Bjarnason og Þorsteinn Jónsson eru að öllu leyti fríir fyrir rjettarákærum í þessu efni.

Fyrir undir og yfirrjetti er máli þessu löglega framfylgt.

Gröndal.

X.

Anno 1806 þann 2. desbr. var í hinum konunglega íslenska landsyfirrjetti uppsagður eptirfylgjandi dómur í þjófnaðarmáli Odds Guðbrands-sonar og Jóns Pálssonar úr Gullbringusýslu.

Fleira en eitt finnur landsyfirrjetturinn ábótavant við hjeraðsproces, og dóm genginn í þessu máli, áður en það verði hjer, svo undirbúið undir yfirrjettardóm tekið, svo sem

1°) Að þing eru haldin í því mót viðkomenda mótmaelum og lögunum sjálfum, ekki í þeirri þinghá, hvar þjófnaðurinn var framinn, hvar sakamennirnir voru handteknir, hvar vitna og annara viðkomenda varnarþing er, og hvar málið auðveldast og erfiðismunaminst fyrir almenning varð best uppgötvað, heldur í annari þingsókn, nefnilega Reykjavík, hvort tilskipunin af 3. júní 1796 § 29 því síður leyfði að draga menn frá rjettum varnarþingum eptir N. L. 1—2—3—21 og 1—13—2, sem hún augljóslega í nefndri lagagrein með berum orðum talar um tíð og stefnufrest, alls ekkert um þingstaði, hverja fyrnefndir lagaartikular og í samburði við þá tilskip. af 21. maí 1751 og 1. maí 1782, tilvísuð í fororðn. 3. júní 1796, láta óraskaða. Annars mætti dómurum og málspörtum leyfast að draga menn til dóma og vitnisburðar frá einum fjarlægum sýsluenda til annars, úr hverju umdæmi í annað til mestu þyngsla og rugls í rjettargangsefnum, sem þó er fjarstætt laganna anda.

2°) Sárfáum vitnum er stefnt og ein 2 í eið

tekin, þeir innstefndu flestir lauslega yfirheyrðir, svör þeirra ei fyrir þeim upplesin, ei framburður þeirra samanborinn, nje mótsegjandi svör útskýrð. Þannig finst 10da spurning til Gests Jónssonar aldrei fyrir hann framsett. Svar Jóns Pálssonar upp á 22. spurningu hvergi að eiga við. Þórunnar Hannesdóttur svör uppá 4. 5. og 10. spurningu, hvert öðru gagnstætt, en óútskýrt. Oddur saka- maður svarar til 19. spurningar, að hann hafi fengið Guðriði í Lambhaga nokkuð af þeim stolnu peningum, en sama dag hafi þeir verið aptur sendir, nær, af hverjum, til hverra, og af hverri orsök er ei umspurt. Hún sjálf aldrei stefnd nje yfirheyrð og Helga Guðbrandsdóttir ei heldur. Að hún tjáir sig sjúka, er látið gilda til að sleppa henni úr vitni, en með þeim fyrirburði einum gæti jafnvel sjerhver viðriðin mál og hverjum tregt er til vitn- ishurðar, skotið sjer úr málinu, ef lög ei bönnuðu.

3°) Þó Þórunnar Hannesdóttur gagnstæðu svör, og illur orðrómur ekki geti fríað hana frá hilm- ingarfullri grunsemi, er henni orðalaust slept. Af processinum sjest ei, hverjir leitarmenn voru, ei eru þeir yfirheyrðir neitt um Þórunnar hlutdeild í þessari hilmingu og þeirra viðtöku. Ekki heimil- isfólki kaupmanns Bjarna Sigurðssonar stefnt og tekið í eið um búðanna ásigkomulag, glugganna, hleranna og þeirra viðskilnað jafnaðarlega og kveld- ið áður, engin skoðunargjörð framin eptir þjóf- anna innför.

4°) Sóknarprests attest um Jón Pálsson, segir hann áður hafa kynt sig að ófrómleika í Ásbúð

fyrir ári síðan. Frumprófið ber með sjer, að það mál hafi verið fyrverandi sýslumanni Frydensberg tilkynt, að í því hafi verið haldið yfirheyrslupróf, en ekkert straff á eptir fylgt; þó er Jón Pálsson sjálfur með einni einustu ómerkilegri spurningu, þeirri 14., nefnilega, yfirheyrður hjer um eins og Ragnhildur í Ásbúð, frá hverri hann stal kjöti, með einni jafnómerkilegri, þeirri 7. nefnilega, og beggja marklausu svör þar upp á eru látin gilda. Það eina, að prófið ekki finst í lögsagnarinnar bókum, lætur dómarrinn sjer nægja til að sleppa ítarlegri eptirgrenslun hjá þeim seka, þeim frá hverjum stolið var, um þjófnaðinn, rannsóknina og þar viðstadda og hennar afleiðingar.

Í öllu þessu og fleiru tilliti hlýtur því máli þessu að heimvísa til löglegri meðferðar á kostnað aktors og dómara í hjeraði, sem annars hafa látið málið ganga fram með ofmiklum hraða, meðan í svo miklu var áfátt.

Því dæmist rjett að vera:

Þessu þjófnaðarmáli er af landsyfirrjettinum hjer með heimvísað aptur í hjerað til nýrrar og löglegri upptektar og meðferðar frá rótum, og til nýs dóms, bæði hvað sjálft þetta mál Jóns Pálssonar fyrir drýggðan þjófnað og meðferð þess máls Þórunnar Hannesdóttur og annara

meðvitund áhrærir, allt á kostnað sækjanda og dómara í hjeraði.

Aktor fyrir landsyfirrjettinum fái 5, en defensor 4 rdl. í málskostnað af jústitskassanum, sem aptur eigi aðgang að jafnmiklu til hinna seku.

Sem jústitiarius.

M. Stephensen.

1807.

Anno 1807, þann 3. febrúar var landsyfirrjettarins session í herra stiplamtmanns, greifa af Trampes húsi, hverjum til rjettarhalds þóknaðist nú og framvegis nokkurn tíma að eptirláta rjettinum stofu sína, þar ófært reyndist vegna harðviðra, dragsúgs og frostgrimdar að halda rjettinn í þeirri gömlu, opnu skólabyggingu¹⁾.

Anno 1807, þann 5. febrúar voru í hinum konungl. ísl. landsyfirrjetti uppsagðir eptirskrifaðir dómar:

1) á Hólavelli, sem rjetturinn hafði verið haldinn í frá byrjun. Þessi klausa er prentuð hjer til upplýsingar um sögu landsyfirrjettarins.

I.

1°) Í lambs þjófnaðarmáli Gísla Sigurðssonar frá Brekku á Kjalarnesi í Kjósarsýslu.

Gísli Sigurðsson frá Brekku á Kjalarnesi í Kjósarsýslu hefur sjálfur stöðuglega meðgengið, að hann, fyrst í næstliðnum nóvember, hafi stolið 15 eða 16 vikna gömlu lambi frá Þórði bónda Ólafssyni í Saurbæ. Vitni þar um eru nokkur leidd, og þar á meðal til allrar furðu, tvítugur maður, Vilhjálmur Gíslason, sem fyrir rjetti þó hafði meðkent, að hann hefði hjálpað Gísla til að ná frá lömbum hans því ókunnuga lambi, sem hann þá strax vissi, að ekki var Gísla eign, og síðan með því að halda fótum, meðan þessi skar það, hjálpað til stuldarins, dulið hann síðan fastlega og með þessu vottað sig meðsekan meðhjálpara í þjófnaðinum.

Allur Gísla, og með honum við þjófnaðinn viðriðinna, hvikuli og sjer sjálfum ávalt ósamkvæmi framburður bætir ekkert um fyrir neinum þeirra. Hitt er þó í óvissu einberri, hvort það stolna lamb Þórðar hefur sjálfkrafa ranglað í lömb Gísla, sem daglega skeður nábuá á milli, hvar fjársamganga er, eins og viðast er hjer í landi, og þykir þá greiðviknisskylda á vetrum að stinga aðranglandi aðkomukind inn í hús með sínum, sem er metið góður grannaskapur. Hvert nú Gísli sjálfur hefur rekið lambið heim með sínum, sem hann ei vill viðstanda, og hverju það annars litt merka vitni Vilhjálmur vill neita, og þó svo væri, hvort í góð-

um eður vondum tilgangi, er allt ósannað og vafasamt. Hitt þar á móti víst, að hann ekki kann segjast lambinu stolið hafa úti á mörkinni, og ekki úr annara manna fjárhúsum, heldur eptir það hann tók að fremja illræðið, úr sínu eigin lambhúsi.

Hjer þarf landsyfirrjetturinn annars því síður að ráðgast um, hvort plakatið af 24. marz 1786 eptir cancelliisins meiningu í brjefi af 24. septbr. 1803 geti enn verið hjer gildandi lagasetning, síðan útkomu for. af 20. febrúar 1789, sem þó þetta nú væri með öllu vafalaust, landsyfirrjetturinn finnur að þetta plakat ei rjettilega náí til stuldar á 15 til 16 vikna gömlu lambi, því það tiltekur með berum orðum qualificerað straff fyrir þjófnað á *hesti, kapli, kú, nauti* eða *sauðkind* (Faar) og sýnist því engan veginn náð geta til stuldar á þess háttar ungviði, sem ekki rjettilega getur svo nefnst sem plakatið tilgreinir. Og svo sem lifandi næturgamalt folald, nýgotinn kálfur eða nýborið lamb, ekki getur nefnst rjettilega *hestur, kýr* eða *sauður*, og ekki fyr en hvort af þessu nær þeim aldri, er má fullorðinn breyta þess nafni, og verður til hesta, kapla, kúa, nauta og sauða ffokka eptir almennu álitu og tali manna, svo getur ei 15 eða 16 vikna aldur einn til straffissekta í þjófnaðarmáli, breytt lambinu strax í sauð, því síður sem ei er sannað, að þessu lambi sje stolið á mörkinni eða úr annara manna fjárhúsum, sem plakatið þó lætur straffið herða. Gisla virðist því hæfa fyrir stuld

þessa lambs, straff eftir tilskip. af 20. febrúar 1789 § 1 í þessa lands tugthúsi.

Mál þetta virðist annars eftir kringumstæðunum forsómunarlaust hingað til rekið.

Því dæmist rjett að vera:

Gísli Sigurðsson frá Brekku á Kjalarnesi skal fyrir framinn þjófnað á 16 vikna gömlu lambi erviða 2 ár í Íslands tukthúsi, betala igjald þess stolna til Þórðar Ólafssonar eftir þeirri virðingu, hann tyrir hjeraðsrjetti hefur ásettst¹⁾ með 1 rdl. og annan af þessari málsókn löglega leiðandi kostnað. Fyrir sókn málsins fyrir landsyfirrjetti fái aktor, sem um leið gegndi hjer öðru máli ásamt, í ferða og annan kostnað 6 rdl. og defensor sömuleiðis 6. rdl. af justitskassanum, sem aptur eigi aðgang að jafnmiklu af eigum Gísla.

II.

2°) Í þjófnaðarmáli Odds Guðbrandssonar og Jóns Pálssonar úr Gullbringusýslu.

Með dómi af öðrum desbr. næstl. fann landsyfjurrjetturinn fulla orsök að heimvísa þessu þjófnað-

1) Svo.

aðarmáli til nýrrar fyrirtektar, upplýsingar og dóms í hjeraði, en finnur nú með nýjum hjeraðs-prócessi og dómi gengnum frá 10. til 14. janúar þ. á. þjófnaðarmáli Odds Guðbrandssonar og Jóns Pálssonar í mörgu, sem áður fanst áfátt, nokkurnveginn fullnægt.

Oddur Guðbrandsson er uppvis orðinn að hafa farið inn um illa umbúinn krambúðarglugga kaupmanns Bjarna Sigurðssonar í Hafnarfirði, án nokkurra verkfæra, og þaðan burtstolið nokkru af peningum, og ýmislegu smávegis, einnig að hafa hylt áður framinn þjófnað Jóns Pálssonar úr sömu búð með þjófi þessum. En um Jón Pálsson er og fullsannað, að hann með sömu aðferð hefur í búðina komist, og úr peningaskúffu í krambúðinni stolið freklega 24 rdl. virði í peningum ásamt nokkru af brauði.

Með skoðunargjörð og vitnum er þar hjá sannað, að búð þessi er útihús, hvar fólk um nætur ekkert aðsetur hefur, að gluggar á því voru með illa umbúnum rúðum og rúðubrotum af gleri og trje, með ólæstum hlerum fyrir, og þar hjá mjög svo lágir, að þjófarnir ekkert verkfæri höfðu til innfarar um gluggana, heldur ýttu frá og plockuðu upp lauslega rúðu, svo krókað gætu upp glugga, og að þeir, þjófnaðar eins, en alls ekki drápsáform eða útbúnað þar til hafi í ráði og frammi haft, hvers vegna einungis til þeirra nær straff eptir tilsk. af 20. febr. 1789 § 1. fyrir einfaldan þjófnað í fyrsta sinni, en ei qualificerað fyrir innbrot í hús, að samanbornum tilskip. af 4. marz 1690 við ný-

nefndrar tilskip. 4 §, eða þó en skyldi svo, við plak. af 24. marz 1786. — Um ígjaldsreikning og bætur þarf ei að fást, þar eigandi þess stolna hefur fráfallið því af þessu, sem enn er ei aptur fengið. Við máls þessa seinni fyrirtekt og framhald finnur landsyfirrjetturinn ekkert saknæmt.

Því dæmist rjett að vera:

Oddur Guðbrandsson og Jón Pálsson skulu fyrir framinn þjófnað á næstliðnu hausti í krambúð í Hafnarfirði, hver um sig erviða í Íslands tukthúsi í tvö ár, og sameiginlega gjalda allan af málinu löglega leiðandi kostnað til 2. desbr. næstliðins, og frá þeim 3. þ. m.

Aktor fyrir landsyfirrjettinum við málsins seinni fyrirtekt fáí 5 rdl. og defensor 4 rdl., sem gjaldist af jústitskassanum, móti tilkalli til eins mikils hjá þeim seku.

M. Stephensen.

III.

Anno 1807, þann 6. febr. var uppsagður eptirskrifaður dómur í Ara Teitssonar netaskurðar etc. máli:

Með dómi af 6. oktbr. síðastl. hafði þessi rjettur fullar röksemdir til að vísa þessu máli aptur í hjerað heim, til að fá nákvæmari skýrslu um, hvort Ari Teitsson væri áður fyrir þjófnað dæmdur og honum í því tilliti hafi reftsað verið. Hvoru tveggjum þessum dómsins atriðum hefur sýslumaður J. Scheving fullnægt, og rjetturinn er þannig úr skugga genginn um þá pósta, sem honum þótti svo mjög áriðandi, og þá voru eigi til hlitar upplýstir. Jafnvel þó sá yfir Ara Teitssyni gengni þjófsdómur þann 25. apríl 1788, hafi eigi fengist in forma upp-götvaðar, þá eru svo sterkar röksemdir fyrir þennan rjett komnar um hans tilveru, að enginn efi þarum framar getur nokkurn stað fengið. Fyrir landsyfir-rjettinn voru þann 6. október síðastl. sterkar röksemdir til þess leiddar, að Ari Teitsson var valdur orðinn að, og fullsannur að sök um, að hann um veturinn 1806 hafi bæði sundurskorið annara manna netatrossur í Njarðvík, stolið fiski úr þeim, og með leynd þar að auki til sín tekið og haldið netstúfum af umgetinni annara manna netatrossu. Er því enginn vafi á, að Ari Teitsson, sem fyrir drýgðan smáþjófnað er áður hýddur, og nú að öðrum, langtum stærri, og almenningi mjög svo hættulegum, kunnur orðinn, á að þola hjer dóm, til að líða það straff, sem forordn. af 20. febr. 1789 § 2, tilgreinir, samanborin við tukthúsfúndats fyrir Ísland af 3. marz 1784 § 1.

Hvað viðvikur þeim af aktori í hjeraði í innleggi af 13. júlí f. á. til bentu plakötum af 15. jan. 1790 og 30. nóvbr. 1792, samt reskripti af 25. júní

1790, þá eru þau að visu eigi birt fyrir undir- nje yfirrjettum hjer á landi, og kunna því eigi að koma Ara Teitssyni til málsbóta, nje straffsminkunar, þó vafasamt kynni annars að virðast, hvort þau, sem authentisk skýring fororðn. af 20. febr. 1789, mættu hjer eigi heim ná. Eptir áður sögðu

dæmist því rjett að vera:

Ari Teitsson, áður dæmdur og hegndur fyrir þjófnað, og nú aptur að sama illverknaði sannur og kunnur orðinn, erviði í Kaupinhafnar rasphúsi um 3 ár, eptir fororðn. af 20. febr. 1789, öðrum §, borgi allan af þessu máli flotinn kostnað, að þeim undanteknum, sem skjén er, frá 6. oktbr. síðastl. til þess 4. þ. m., þá það aptur kom undir þessa rjettar álit. Aktor studiosus F. Magnússon fái fyrir sína aktion nú í þessu máli 4 rdl. og defensor, sýslumaður S. Pjetursson, 2 rdl., hverjir 6 rdl. lúkist af búslóð Ara Teitssonar, eins og hinir áður með landsýfirjettardómi af 6. oktbr. f. á. þeim dæmdu 6 rdl. lúkast áttu af eigum Sigurðar Ásgrímssonar. Hrökkvi Ara fjármunir ekki til að lúka þessu, borgist það vantandi af justitskassanum. Þó mál þetta hafi lengi flækst fyrir undirrjetti, eru samt afbatanir sýslum-

J. Schevings metnar hjer gildar um það efni.

Fyrir þessum rjetti hefur það með lögsmætum hraða rekið verið.

Gröndal.

IV.

Anno 1807, þann 6. apríl var af landsyfirrjettinum í sakamáli gegn Hallgrími presti Thorlacius uppkveðið svohljóðandi interlocutorium.

Þó að vafasamt vera kunni hvort þetta hospitalshluta afdráttarmál Hallgríms prests Thorlacii sje þeirrar náttúru, að fyrirkall til æðri rjettar eptir tilsk. af 31. maí 1805 § 3 um stefnufarir í sakamálum til landsyfirrjettar, nái reglulega til þess, er það samt augljóst orðið af hjer undir litr. K. framlagðri skriflegri beiðni nefnds prests þann 15. nóvbr. 1806, um þau vantandi acta og dóm í málinu, og kammersekretera Briems, þann 22. janúar næstliðna, þará teiknaðri neitun um þeirra extradition til prestsins, að þessum hjermeð er frábægt sjálfum að ákæra og löglega ákæra láta hvað saknæmt sjer eða í meðferð málsins og dómi rangt, eða mið-

ur löggrundað finna kynni, eins og með hverju hann gæti lögvörnum fyrir sig framkomið, meðan málsins gjörvalla process og dóm getur ei í höndum haft til yfirvegunar, um hvað sýslumanns og sekretera Briems lagaskylda var að synja honum ei fyrir ákveðinn betaling eptir lögum.

Þvi skal sýslumaður og kammersekreteri Briem skyldur vera innan lagatermins frá auglýsingu þessa landsyfirrjettar úrskurðar að láta af hendi til Hallgríms prests Thorlacii þau umbeðnu acta og dóm í máli þessu, mót löglegum betalingi, og fyrir gjörða neitun hjerum, standa honum við málsins nýju fyrirtekt til löglegs ansvars, en Hallgrími presti Thorlacius eptirlátast umbeðin landsyfirrjettarstefna til 6. júlí næstkomandi, og málsins frekari fyrirtekt í þessum rjetti þangað til skotið á frest.

Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarsson.

B. Stephensen.

V.

Anno 1807, þann 14. ágúst voru í hinum konunglega íslenska landsyfirrjetti uppsagðir eptirskrifaðir dómur:

1°) Í arfatilkallsmáli Sveins Bernhardussonar úr Vaðlasýslu.

Fyrrverandi sýslumaður í Vöðlusýslu Jón Jakobsson hefur til landsyfirrjettarins innstefnt hjeraðsdómi sýslumanns í nefndri sýslu, kammersekrettera Briems, gengnum þann 20. nóvbr. 1806, með hverjum sá fyrri er dæmdur, auk ýmislegs málskostnaðar, til að útsvara Sveini nokkrum Bernhardussyni 40 rdl. af þeim 70 rdl. 89¹/₄ sk. þessum við gjörð skipti eptir föður hans dáinn 1785, og föðurmóður hans 1788, tileinkuðust í arfa, en að 30 rdl. 89¹/₄ sk. niðurfalli fyrir uppfóstur hans í 12 ár frá 1785 til 1797, eður frá hans fjórða þá fyllta aldursári. Þetta fyrrum sýslumanni Jóni á hendur dæmda útsvar grundvallar hjeraðsdómarinn á þeirri skyldu, hann vill fyrir hann útleiða af N. L. 5 B. 2. kapit. í samburði við N. L. 3—19, og kónigsbrjefin af 2. maí 1732 og 19. febr. 1734, að setja ómyndugum fullveðja fjárhaldsmann og in subsidium standa þeim skil á örfum, hvað hann meinar þau í kónigsbrjefunum nefndu formalia N. L. einnig að yfirgripa, en þar hjá ekki vera sannað, að Sveini hafi nokkur fjárhaldsmaður settur verið, heldur arfurinn látinn móðurinni í hendur, og þá hún nokkru eptir giptist Bóasi presti Sigurðssyni, þessum ásamt sem stjúpa, hverjum

eyddist svo fje og fjör, að sterfbú hans, þegar hann andaðist 1803, telst að vera fallit bú, en þó óupp-gjört, jafnvel 5 dögum áður en hjeraðsdómurinn fjell, eptir viðkomandi prófasts, þarum þá útgefna, annars lítt merkilega attesti.

Við mál þetta finnur landsyfirrjetturinn nú einkum athugandi:

1°) að en þótt nauðsynlegt sje, og jafnvel náttúrlega útleiðast mætti af N. L. 5.—2. kap. og kongsbrjefinu af 17. febr. 1769, skylda skiptafor-valtara hjer á landi að setja ómyndugum fjárhalds-mann, verður þó ekki af hjer enn innleiddum og gildandi lögum, önnur skylda eða ábyrgð þeirra á örfum útleidd, þar hvorki N. L. 3.—19. kap. er hjer lögtekin, nje heldur yfirformyndaradæmi og önnur yfirvaldaumsjón með ómyndugra fje inn-leidd og uppáboðin, sem bæði vottast af hingað til útgengnum kongsbrjefum, og enn gildandi landslögum, sem í Jónsbók eru hjerum næsta ó-greinileg. Að sjálfri ríkisstjórninni sje þetta full-kunnugt, vottar berlega hennar eigin játning í allra-náðugasta commissiorio til landsyfirrjettarins af 23. april 1802, sem felur honum á hendur að yfirvega og stinga upp á, hversu þetta, sem hjer óþekt, verði eptir lands vors ásigkomulagi, sem líkast N. Lögum, hjer henta mætti, lagað og niðurskipað. Þessvegna mun það og, að amtmenn hingað til sem önnur yfirvöld, hafa látið sig lítið umvarða þá í Norsku Lögum og þar að lútandi fyrirskipunum upp á boðnu yfirumsjón um ómyndugra arfa, hvarum jafnvel hjeraðsaktinn ber vitni, að því leyti amts-

attestationin af 15. septbr. 1806 um rjetta útskript skiptagjörðanna 1785 og 1788, sem undirskrifaðar finnast af sýslumanni Jóni Jakobssyni þann 3. nóvbr. 1790, tjáir jafnvel þá nú við amtið geymdu skiptabók fyrir Vöðlusýslu, sem byrji 3. apríl 1782, og endi með skiptagjörðinni af 11. apríl 1786, að vera óauthoriseraða, enda munu og amtmennt vilja sig að lögum enn undanþegna frá arfa-ábyrgðum, sem þó með sama rjetti yrði af þeim, in subsidium, að heimtast, væri fullkominn rjett til þess hjá skiptaforvölturum að finna, og þessara efni ei tilhrykkju.

Hvað nú sjer í lagi áhrærir fyrrum sýslumann Jón Jakobsson, þá ber þessi gamla, við amtið geymda, skiptabók með sjer, að hann strax við registrationina 1785 hafði sett Sveini Bernhardusyni lögrjettumann Jón Oddsson á Rúgsstöðum sem formyndara, og þar með fyllt laganna ýtrasta boðorð, en ábyrgð og umsjón arfa framvegis segja lög vor ei ennþá skiptaforvölturum hjer á hendur.

2°) Að þó hjer jafnvel hefði verið skiptaforvölturum uppálagt sama umsjónar og ábyrgðarskylda á ómyndugra örfum, sem Norsku Lög og þar að lútandi fyrirskipanir um Noregskonungsríki uppábjóða yfirvöldum, var Sveinn Bernhardusson engan veginn bær um að lögsækja fyrveranda sýslumann Jón Jakobsson fyrir vanhöld á örfum sínum, bæði vegna þess, hinn fyrir löngu var úr ómegð, er Bóas prestur deyði, svo hann gat vel sjálfur úttekið arfa sína í tíma, eða úttaka látið.

hjá honum, en þurfti ei að vita þá þverra þar nokkur ár samfleytt í trausti þess, að skiptaforvaltarinn væri æ fullveðja til þeirra útsvars eptir 20 ár, og eigin forsómun Sveins í nokkur að innkalla þá, og einkum vegna þess, að hvergi framkemur nokkur röksemd fyrir því að hann sje um arfaútsvörun úr Jóns á Rúgstöðum eða prestsins sterfbúi vanhaldinn, eða svo mikið sem að hennar einu sinni leitað hafi, sem þó var sá fyrsti og einasti lagavegur. En þvert á móti veður Sveinn upp á sýslumann Jón með itrekuðum arfakröfum, umkvörtunum til yfirvalda, og loks málssókn um arfanna útsvar. Þessa ólaga aðferð metur undirdómarinn samt löglega, án þess að Sveinn við málsins byrjun, sem vera bar, eða við þess lok fyrir undirrjetti, hafi framlagt minstu skilríki um, hvort hann biði nokkurn, eða hversu mikinn halla á örfum sínum í Jóns eða Bóasar prests sterfbúi, sem þó í öllu tilfelli áttu, fyr en sýslumaður Jón að lögsækjast. Í dóminum sjálfum finst að sönnu attest frá Magnúsi prófasti Erlendssyni af 15. nóvbr. 1806, innfært, hvert ei virðist að vera öðruvísi í rjett lagt, að prests Bóasar sterfbú sje fallitbú, *en sje þó ennþá óuppgert, og óvíst því, hvað til skuldalúkningar vanti enn.* Þetta ógreinilega attest sýnir ei, að Svein hefði neitt þurft að ábresta, eða að aðrar kröfur í sterfbúinu væru bornar til forrjettar fyrir hans, en þá fyrst, þó Norsku Lög hefðu hjer átt í öllu að gilda, gat þó orðið spurning um, hver því, sem vanta kynni til Sveins, hefði átt út að svara, hvort sýslumaður Jón Jakobsson, sem af kóngi dimitter-

aður skiptaforvaltari þess 20 ára gamla bús, eða aktor fyrir undirrettinum, sem af honum tók við embætti og þess skjölum, og ef ábyrgðarskyldan var skiptaforvaltarans, átti þá um leið að krefja hann umsjónarskila á óafhentum ómyndugra örfum um sýsluna.

Í framansögðu tilliti verður því og sú mót fyrrum sýslumanni Jóni Jakobssyni höfðaða málsókn heimildarlaus og ólögmaet.

3°) Að 70 rdl. 89¹/₄ sk. sem Sveini Bernhardusyni öndverðlega skiptust í arfa mega eptir fullri sannsýni álitast eyddir í hans 12 ómegðar og uppfóstursár, svo að fyrir hvert teljist í peningum ekki fullir 6 rdl. til jafnaðar, þegar aðgætist, að hans þyngsta hjer reiknaða ómegð innfellur í þeim landið yfirgengnu geysilegustu harðindum og stórfellir 1785—6, hver og á hans ómegðarárum optar innfalla, og undir eins að Jónsbókar forlag og boðorð um umboðsfjár varðveislu án skerðingar er, hið fyrra eins ónóg til ómagaframfæris um árin 1785—97, sem hið síðara ómögulegt flestum að fylla, eigi menn nú að krefja af fjárhaldsmönnum að halda bú fyrir ómaga fjenað, eða frá honum að fella sinn eigin og fara síðan á vonarvöl.

Því dæmist rjett að vera:

Fyrrum sýslumaður í Vaðlasýslu Jón Jakobsson á fyrir Sveins Bernhardussonar ákærum í þessu máli fri að vera, og á því geng-

inn hjeraðsdómur sýslumannsins, kammersekretera Briems, þann 20. nóvbr. 1806, ekki að koma sýslumanni Jóni Jakobssyni til álass eða nokkurra peningaútláta. Honum betali Sveinn Bernhardusson fyrir aflaga málsýfingu og kostnað fyrir undirrjettinum 6 rdl, en kammersekreteri Briem 20 rdl. í málskostnað hingað til landsyfirrjettar.

Hið idæmda lúkist innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms löglegri auglýsingu undir aðför eptir lögum.

Sem justitiarius.

M. Stephensen.

VI.

2°) Í hospitalshlutar afdráttarmáli úr Eyjafirði.

Það er með eiðsvörnum samhljóða vitnaframburði í hjerði sannað, að Hallgrímur prestur Thorlacius hafi árið 1805 ósæmilega dregið af þeim hospitalshlutum, er hann eigin og annara vegna greiða átti Möðrufellshospitali, hver afdráttur er matinn til 6 $\mathcal{R}$ a af fiski, virtra á 24 sk. cour.

Með ýmsu móti hefur prestur Thorlacius fegra viljað þennan sinn óhreina gjörning, stundum með vanþekkingu sinni á tilsk. um hospitöl hjer á

landi, útgefinni þann 29. maí 1746, hverja hann þó við byrjun þessa máls hefur breiða viljað yfir brot sitt; stundum neitað vitund sinni um tölu og mark á þeim hospitalsfiski, sem vinnumaður hans Einar Oddsson hafði tekið til hirðingar af öðrum, þó með leyfi húsbóndans, nefnil. prests Thorlaciusar, og einmitt af þessum hirðingar eða geymslufiski, 5 fiskum tals, hefur presturinn tekið það sem yfir hafði fjórðung til uppbótar hospitalsfiskinum, er hann sjálfur greiða átti af skipinu Straumönd; stundum hefur Thorlacius fyrirborið, að afdrátturinn sje gjörður eptir beiðni þeirra Vigfúsar í Litladal og Benedikts á Hvassafelli, sem áttu skipið Eyfirðing, af hverju fyrnefndum hospitalshluti hafði verið skipt, en þessir neituðu með eiði, að þeir nokkru sinni hafi prest um þetta beðið sinna vegna; stundum vildi prestur helga sjer það sem yfir fjórðunginn hafði fyrir hirðingu á hlutnum, og flutning hans til Möðrufells, þó flestir hafi í þessu skyni látið sjer lynda rask og höfuð hospitalshluta fyrir ómak sitt og fyrirhöfn; stundum lætur hann einhverjar óklárar blautfiskssendingar að Möðrufelli gilda fyrir uppbótina, og ef í önnur skjól kynni að fjúka, vill hann verja sig með fávizku, sem þessvegna ei verði tilreiknuð.

Hjer af er auðsætt, að prestur hefur ei sem ráðvandlegast breytt í sögðu efni, og einungis þess vegna, að afdrátturinn er í sjálfu sjer litill og matinn, en þótt máske offrekt, á 24 sk. courant, virðist ofhart að heimfæra hjer tilskipunarinnar af 29. maí 1746 § 19, einkum þar nýrri lagasetningar eru

hinum eldri mildari um æru töpun. Því ber rjettinum nú að ákvarða presti Thorlacius sanngjarnleg peningaútlát fyrir hospitalinu gjörðan afdrátt og annað óvandað framferði við mál þetta.

Jafnvel þó prestur Thorlacius hafi beiðst og fengið landsyfirrjettarstefnu í þessu máli, eptir að því var fyrir hann innstefnt, og í því tilliti öðlast þriggja mánaða frest ásamt undirrjettarins dómsöktum, hefur hann þó ei eptir fyrirbornum og líklegum kringumstæðum, getað notað sjer þá útteknu landsyfirrjettarstefnu, vegna ofseinnar birtingar hennar, hversvegna hann hjer hlýtur að dæmast til bóta fyrir hjermeð orsakaðan óþarfa drátt málsins, en þar hjá frikennast fyrir öðrum ákærum annara og kröfum í þessu tilliti. — Að öðru leyti er málið án uppihalds rekið. Fyrir landsyfirrjettinum hefur sá tilskipaði aktor leyft sjer ósæmandi frekju, sem hjer má og gjörast að álitum.

Því dæmist rjett að vera:

Hallgrímur prestur Thorlacius borgi fyrir óskilsamlega og vantandi greiðslu hospitalshluta til Möðrufells árið 1805, 5 rdl. til fátækra prestsekkna í Vaðlasýslu eptir N. L. 2—11—16; til Möðrufells hospitals 10 rdl. og 24 sk. fyrir þau af því dregnu 6 @ fiska 1805; fyrir orsakað óþarft uppihald málsins, 10 rdl. til fátækra á Seltjarnarnesi. Í málskostnað be-

tali hann og til undirrjettar aktors 16 rdl. 82 sk., og 14 rdl. til hjeraðsdómarans, og fyrir dómsaktinn eptir N. L. 1—23—7; til verjanda fyrir landsyfirrjetti 15 rdl., og til sækjanda fyrir sama rjetti aðra 15 rdl., hver þó, aktor nefnilega fyrir landsyfirrjetti, bæti 2 rdl. til Seltjarnarness fátækra fyrir ósæmilegt framferði hans fyrir rjettinum.

Alt hið ídæmda lúkist innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms löglegri auglýsingu undir aðför eptir lögum.

Sem justitiaríus.

M. Stephensen.

VII.

Anno 1807, þann 5. október var landsyfirrjettar-session, og í hinni sömu fyrst upplesinn dómur í sauðapjófnaðarmáli Þorsteins Einarssonar frá Bekansstöðum innan Skilmannahrepps í Borgarfjarðarsýslu og hans meðsekra sem fylgir:

Um Þorstein Einarsson frá Bekansstöðum innan Skilmannahrepps í Borgarfjarðarsýslu, er það með gögnum og hans eigin meðkenningu sannað,

að hann hefur stolið einum sauð veturgömlum, og 5 lömbum frá einum og öðrum, samt lagt dul á tvær ær og einn dilk um heilan árs tíma. Í þessu tilliti hefur nefndur Þorsteinn Einarsson stundum borið fyrir sig, að þetta sje af honum gjört í misgripum, en gengið þó aptur frá þeirri meðkenn-ing til sannleikans viðurkenningar; stundum vilj-að draga fjöður yfir brot sitt, með því að um-getnar sauðkindur hafi slangrað til sinna, og þess-vegna slegið vernd yfir þær, hvað auðsjáanlega af honum og talsmönnum hans, sagt er til málbóta, án þess að það í raun rjettri geti fegrað málefni hans. Og þó eigi hafi fengist uppgötvað það eigin-lega rjetta og sanna um aðferð Þorsteins viðvikj-andi því, hvar og með hverju móti, þessar sauð-kindur hafi honum áskotnast, hvað varla mun nokkurt sinn verða, þá er þó tilgangur hans þar í auðsjen, að þetta er skeð til að bera blak af ó-hreinu fati, og engin nauðsyn þess vegna virðist til að gjöra drátt á rekstri málsins lengur en skeð er.

Og þó ítarleg rannsókn og gaumgæfni, sem í þessháttar málum er skipað að brúka, og hjer, að rjettarins meiningu, allareiðu er gjörð og brúkuð, mundi víst eigi annað, eður ljósara, uppgötvast en, að Þorsteinn þessi hafi sauðkindurnar tekið á viðum vangi, og þannig beinleiðis eptir plakatinu af 24. mars 1786 eigi hjer að dæmast.

Um Þorleifs Þorsteinssonar hluttekning í þessum sauðkindapjófnaði eru að sönnu nokkrar líkur, en þó eigi fullnógar til að sakfella hann sem eiginleg-an þjófsnaut, eður meðvitanda í sauðapjófnaði Þor-

steins Einarssonar, en þar þær eru ónógar til að lögfella hann í þessu efni, hlýtur hann að verða hjer ákærulaus. En Jóhannes Helgason, sem áður er dæmdur fyrir þjófnað og óknytti, og liðið hefur makleg gjöld þar fyrir í tukthúsinu hjer við Arnarhól, hver einnig er riðinn við meðvitund í sauðaþjófnaðaraðtekt Þorsteins Einarssonar frá Bekansstöðum, jafnvel þó hann henni, áður fyrir frumprófsrjetti meðkendri, hafi síðan með aðskiljanlegum undanbrögðum viljað hlífa sjer frá að veita viðgöngu, á að setjast um tvo mánuði í það islenzka þrælkunar eða forbetrunarhús. Eptir áður sögðu

dæmist því rjett að vera:

Þorsteinn Einarsson frá Bekansstöðum innan Borgarfjarðarsýslu skal fyrir stuld á einum veturgömlum sauð, og fimm lömbum, missa húð sína við staur og þrælka æfilangt í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi, eptir plakatinu af 24. marz 1786. Hann borgi verð þess, sem hann stolið hefur til eigenda, eptir því sem það matið er með hjeraðsdómi. Af eigum Þorsteins Einarssonar borgist einnig allur af þessu máli flotinn kostnaður, nefnil. til sækjanda og verjanda í hjeraði eptir þar gengnum dómi yfir honum, en actori og defensori fyrir

þessum rjetti, þeim fyrra 7 rdl., og hinum seinna 6 rdl., sem borgist þeim af justitskassanum, er aptur hafi aðgang sinn að heimta svo mikið af eignum Þorsteins, ef þær tilhrökkva.

Jóhannes Helgason þrælki um tvo mánuði í tukthúsinu við Arnarhól eptir forordn. af 20. febr. 1789, 7 §, og borgi allan kostnað, sem af hans flutningi og arresti hingað til flotinn er. — Þorleifur Þorsteinsson veri fri fyrir öllum ákærum í þessu máli. Þeim lömbum, sem Þorsteinn Einarsson hefur heimildarlaust tekið, til hverra enn nú eigi hafa rjettir eigendur fundist, verði löglega lýst, og ef þeir innan jafnlengdar frá þeirri lýsingu eigi uppspyrjast, skulu lömb þessi seld verða, og andvirði þeirra borgast til justitskassans.

Máli þessu er að kalla vítalaut framhaldið fyrir hjeradsrjetti og fyrir þessum er því framfylgt með lögmætum hraða.

Gröndal.

VIII.

Anno 1807, þann 2. nóvbr. var í hinum kónunglega landsyfirrjetti fyrst upplesinn eptirfylgjandi dómur í barneignarmáli Þórarins Jónssonar og Jóhönnu Jónsdóttur úr Hrútafirði í Húnavatnssýslu.

Með eigin meðkenningu sakapersónanna Þórarins Jónssonar, eigingipts bónda á Reykjum í Hrútafirði, og barnsmóður hans Jóhönnu Jónsdóttur, sem lauslega tjáist að vera systir konu þess nefnda Þórarins, er það sannað, og tveggja annara manna vitnisburðir eru því samhljóða, að Þórarinn þessi Jónsson hafi öndverðlega vetrar næstliðins árs, eður snemma í nóvembermánuði 1806, aflað barns með nefndri Jóhönnu Jónsdóttur, systur konu hans lifendrar. Þetta skal vera Þórarins fyrsta hórdómsbrot, en Jóhönnu annað frillulífisbrot.

Sýslumaður í Húnavatnssýslu, Sigurður Snorrason, hefur eptir eigin sögn fyrst fengið vitneskju hjer um frá sýslunnar prófasti, Jónasi Benediktssyni, þann 22. apríl næstliðna. Þann 15. júní næst eptir befalar nefndur sýslumaður aktion í málinu, setur rjett þann 19. og afsegir dóm í því þann 26. s. m. þess innihalds, »að sá eigingipti Þórarinn Jónsson, uppvís að barneign með Jóhönnu Jónsdóttur, systur konu hans, enn nú lifendrar, skuli eptir allramildast samþykktum Stóradómi þann 13. apríl 1565, fyrir framið blóðskammarbrot, hann hálshöggvast

með exi, en hún drekkjast«. En þar eð þessi rjettur hefur fulla orsök að álíta sýslumanns Sigurðar Snorrasonar lauslegu afskipti við þetta mál frá öndverðu svo lítið vönduð í svo mikilvægu efni, sem varðar líf og eignir hinna sekuðu persóna, þá kann hann eigi í þetta sinn að leggja hjer fullkomið dómsatkvæði á málið vegna eptirskrifaðra orsaka:

a. Frumpróf er aldrei í því gjört eptir boði forordn. af 3. júní 1796 IX. kap. § 25—28, jafnvel þó sýslumaður Sigurður Snorrason álíti það frá öndverðu sem blóðskammarmál, og sem slíkt hafi það höfða látið.

b. Um tengdir sakapersónanna Þórarins Jónssonar og Jóhönnu Jónsdóttur er engin lögmæt röksemd tekin nje fengin, nema þeirra umgetnu eigin meðkenning, samt tveggja vitna einmitt á henni, og annara lausum orðrómi, grundaður framburður, en enginn gaumur gefinn að fá, þá lifandi foreldra Jóhönnu, og systur hennar, konu Þórarins, samt annara vitnisburð, er hann um þetta efni kynnu skilmerkilega að gefa.

c. Með greinilegum rökum er ekkert sannað um sjálfa barneign þeirra Þórarins og Jóhönnu, hvað viðkomandi prestsattest hefði þó ánægjanlega kunnað að gjöra, sem bæði auðvelt var að fá, og prestsins skylda að gefa eptir faðernislýsingu við skírnarakt þess barns, er Jóhanna skal hafa kent Þórarni á Reykjum næstliðið ár.

Vegna þessa, þannig í málinu óupplýsta, sem landsyfirrjetturinn krefst, að löglega verði uppgötv-

að, nákvæmlega rannsakað, og dæmt um, áður en fullkominn dómur fellur hjer í því sama, ályktar hann nú

rjett að vera:

Barneignarmáli Þórarins bónda Jónssonar á Reykjum í Hrútafirði, og Jóhönnu Jónsdóttur, visast aptur í hjerað heim til nákvæmari rannsókna um tengdir og barneign nefndra persóna eptir áðursögðu, og upptektar frá öndverðu, samt þar aptur í því sama afsegjandi nýs dóms, alt á kostnað saksóknara og dómara í hjerði. Sú af hjerðsrjettinum gild metna tveggja bænda kaution fyrir frelsi sakapersónanna Þórarins og Jóhönnu, unz fullkominn æðri rjettar dómur fjelli á þeirra mál, er að öllu leyti ósamkvæm lögum, einkum forordn. af 3. júní 1796 § 25, eptir þeim fyrir undirjetti í málinu álitnu kringumstæðum. Með finaldómi í þessu máli vill landsyfirrjetturinn hafa sjer geymt að meta, hvort nokkur forsómun skjén sje við rekstur þess í hjerði, en fyrir þessum rjetti er því hingað til löglega framfylgt.

Aktor fyrir þeim sama fáí af jústitskassanum 3 rdl. 48 sk. og defensor 3 rdl. móti kröfu til svo mikils af eigum hinna seku.

1808.

I.

Anno 1808, þann 11. janúar var landsyfirrjettar session og þá upplesnir eptirfylgjandi dómar:

1°) Í kontraktarrofs og landaþrætumáli millum kirurgus Ara Arasonar, og bónda Steingríms Höskuldssonar úr Skagafjarðarsýslu.

Þetta mál er þar af risið, að bóndinn Steingrímur Höskuldsson á Miðgrund í Skagafirði tekur að yrkja og nota sjer landpláss eitthvert, kallað *Landhólmi* og af sumum *Grundarhólmi*, hvert fyrirtæki ábúendur Flugumýrar, kirurgus Ari Arason og síðan sýslumaður í Húnavatnssýslu Sigurður Snorrason eigi þykjast þegjandi þola mega, og lögfesta því alla Flugumýrarlandeign þann 27. ágúst 1802, þar þeir meintu, að það af Steingrími yrkta landsstykkki tilheyrdi þeirra ábýlisjörð Flugumýri. Þeir láta síðan innkalla Steingrím fyrir sættarjett, sem haldinn verður á þrætuplássinu þann 31. sama mánaðar.

Á þessum sættafundi leggur kirurgus Ari eitt situationskort fram, yfir Flugumýrarland, samkvæmt því, sem lögfesta hans, áður umgetin, hafði tiltekið. Upp á nefnt kort skrifar þá Steingrímur, að hann sem ábúandi Miðgrundar hafi ekkert á móti því. Fyrir tjeðri sættanefnd verður þeim samningi millum hlutaðeiganda ákomið, að Steingrímur afsalar sjer alt tilkall um þáverandi Flugumýrar ábúenda tíð til þess umþrætta landsstykkis,

en þeir þar á móti láta hann frían og sektalausar fyrir skeða yrkingu þess og notkun, samt framhjóða honum það eptirleiðis fyrir sanngjarnlega leigu fyrstum manna, ef þeir sjálfir kunni þess án að vera.

Árið 1806 fær Steingrímur vissu um, að hans auktionsboð sem kaupanda til Miðgrundar sje allra-mildilegast samþykkt, og byrjar því aptur að yrkja það umþrætta landpláss, en þann 13. septbr. s. á. lætur kirurgur Ari löglega fyrirbjóða Steingrími að burtflytja það á þrætulandinu aflaða hey, og stefnir honum þann 13. septbr. 1806 fyrir nýjan sættarjett að Miklabæ til þess 18. s. m. Forboðið virðir Steingrímur einkis og flytur heyið heim til sin, afsegir þverlega með seðli skrifuðum, eða rjettara, af honum dagsettum þann 10. sama mánaðar og árs, bæði að mæta við sáttarjettinn, og að þaka neinum sáttum við læknirinn, nema hann sýni sjer riktug skjöl fyrir Flugumýrarlandi.

Þegar svo er komið málunum beiðist kirurgur Ari Arason þann 24. septbr. s. á. af sýslunnar yfirvaldi, Jóni Espólin, hans rjettaraðgjörðar í þeim, sem svarar þar upp á þann 10. október næst eptir, að hann eigi geti gefið nokkurn þingdag í því máli fyrr en einhverntíma, þá hann hæglega geti viðsnúist, og kveðst þar hjá þurfa að mæta fyrir rjetti norður í Eyjafirði þann 28. s. m. Að síðustu þann 25. júlí 1807 gefur nefndur sýslumaður Espólin þingdag í málinu til þess 17. ágúst næst eptir, þá það einnig fyrst kom fyrir hans rjett. Þess innstefnda Steingríms svaramaður framleggur þá

kontrastefnu til kirurgus Ara Arasonar af sama dags dato, eður þann 17. ágúst, til að heyra ástæður, skjöl, vitni og svokölluð uppástönd, til að framleggja kónsgrjef um Borgarey og annað fleira.

Um hlutaðeigenda eignar eða tilkallsrjett til þrætulandsins, svonefnds Land- eða Grundarhólma, af hverjum mál þetta eiginlega í fyrstu risið er, verður hjer fyrst athugandi.

1. Að hvortveggi þeirra, bæði kirurgus Ari og Steingrímur, höfðu orðið árið 1802 hæstbjóðandi til þeirra ábýlisjarða, sá fyrri til Flugumýrar og hinn seinni til Miðgrundar. Það þeim gjörða auktionstilslag gaf þeim eiginlega eptir kringumstæðum, engan fullkominn eignarrjett til nefndra jarða, heldur von um að geta eignast þær fyrir framboðið verð, ef konunglegt samþykki þar um síðar fengist.

2. Að þeir sem leiguliðar, hvor um sig, á nefndum jörðum, en eigi eigendur, gjörðu þann samning með sjer þann 31. ágúst 1802 um brúkun þess svo nefnda Land- eða Grundarhólma þeirra tíð, hver kontrakt eða samningur eigi að svo miklu leyti kunni að álitast ólögmæfur, sem hann eigi varð, eða þannig verða kunni þriðja manni að skaða, og leigumáli beggja jarðanna var hinn sami, sem hann áður var, því þessi orð í samningnum: »Um þessara tíð, hvort hún verður löng eða stutt«, verða eigi öðruvísi skilin, en að þessi ákvörðun haldast skyldi svo lengi, sem kirurgus Ari byggi á Flugumýri, og Steingrímur á jörðunni Miðgrund,

hvort sem þeir væru leiguliðar eða, hver fyrir sig, eigendur sinna ábýlisjarða.

3. Þó kirurgus Ari, sem skömmu síðar flutti sig búferlum frá Flugumýri, vilji nú sem eigandi nefndrar jarðar enn kalla til þrætulandsins, sýnist rjettinum það vera nefndum samningi af 31. ágúst 1802 eigi að öllu leyti samkvæmt.

4. Hvað því viðvikur, að Steingrímur, á móti löglega gjörðu forboði kirurgus Ara, yrkti og notaði sjer heimildarlaust það umþrætta pláss, þá var þetta ósæmleg frekja og tráss, eins og hitt, að neita þverlega að koma fyrir sættarjett löglega tilkvaddur, fyrir hvert seinna tiltæki sýslumaður Espólin hefur hann rjettilega felt til sekta. En vegna þess, að eigi er upplýst, hversu mikill áverki gjörður var á þrætulandinu af Steingrími, eptir hverjum viðliggjandi bætur ákvarðast kynni, svo hlýtur þessi rjettur að geyma sækjandanum kröfu hans í því tilliti, þangað til löglega sannað er, hverri jörðinni, Flugumýri eða Miðgrund, þrætulandið heyri til, hvert málefni aldrei hefur fyrir sættarjett komið, og þær í því fyrir hjeradsrjetti framkomnu röksemdir eru sumar ófullkomnar og sumar eigi löggildar. Vitnaleiðsla Steingríms um þetta, til hvernar kirurgus Ari Arason eigi var löglega stefndur, samt þessvegna af honum fyrir rjetti mótmælt, haltrar á hverjum fæti, og þessvegna er það, sem á henni skyldi byggja, og af henni leiða, markleysa eintóm. Þeir af sækjanda framlögðu vitnisburðir fyrrum ökonomi Jóns Árnasonar, og

stiptprófasts Þorkels Ólafssonar, eru eigi eiðfestir, og kunna þessvegna eigi gildir að metast.

5. Hvað Borgarey er áhrærandi og tilkall til hennar af Steingrími, verður hjer því síður nokkurt dómaralegt atkvæði felt, sem um hana var engin þæta, þegar mál þetta í fyrstu reis; þar hjá var af öllum þessum processakti, samanbornum við situationskortíð og kontraktina, auðsjeð, að sækjandans tilgangur frá öndverðu einungis var sá, að fá með dómi úrskurðað, hvort samningurinn, sem gjörður var millum Flugumýrar og Miðgrundar ábúenda þann 31. ágúst 1802, væri eigi rofinn af Steingrími með þrætuplássins yrkingu árið 1806. Auk þessa getur áreiðardómurinn vissra örnefna, sem eigi eru tilgreind á situationskortinu, og það gjörða yfirlit er í mörgu ósamkvæmt þeim framkomnu skilríkjum. Þær gömlu lögfestur hefur eigi sýslumaður Espólin látið fylgja með actis, sem þó líklega hefðu kunnað að gefa nokkra upplýsing.

Allri þessari, af Steingrími sjálfsmiðuðu, og af undirrjetti umdæmdu, landaþrætu, verður því nauðsynlegt hjeðan frá rjetti að vísa, að svo vöxnu máli, sem það nú er fyrir hann komið, og eptirláta hverjuntveggja, kirurgo Ara og bónda Steingrími, að sækja hana aptur, og sanna betur í hjeraði, ef þeir vilja henni framhalda, eptir að þeir fyrir sættarjetti áður, hvor fyrir sig, hafa gjört tilköll sín að álitum, þrætulandið áhrærandi.

Þó margs og mikils sje ábótavant í þessu máli við dómara aðgjörðir sýslumanns Espólins, svo sem Steingríms ólögmætu kontrastefnu, mót-

tekning á sækjandans forboði, eiðtekning af vitnunum, áður en þau höfðu gefið sín ansvör, hirðuleysi í því að skipa þeim að svara málsparta spurningum, þegar þess var óskað, lætur þó landsyfir-rjetturinn hann í þetta sinn ákæru og sektalaust sleppa, þar rjetturinn meinar slíkt af vangæslu vera skeð, og hlutaðeigendur hafa eigi þarvið liðið stórvægan halla. Þau framkomnu skilríki fyrir því, að dómarrinn í hjeraði hafi fyrir aktanna útskrift tekið ofmikla peninga, eru eigi fullnóg til að sanna sækjandans klögun þarum, en honum geymist að sækja það klögumál á hendur sýslumanninum, ef hann það vill og kann. Eptir áðurtöldu

dæmist því rjett að vera:

Dómur sýslumanns Espólins genginn þann 18. ágúst síðastl. í því svokallaða kontraktar-rofsmáli millum kirurgus Ara Arasonar og Steingríms bónda Höskuldssonar er hjermeð, að svo miklu leyti að engu gjörður, sem nokkurslags útláta ákvörðun snertir fyrir nefndan kirurgum, en Steingrímur veri fri fyrir hans ákærum í tilliti til kontraktar brigðanna, og borgi til sýslumanns eptir nefndum hans dómi í málskostnað 6 rdl. dansk courant. Sá annar dómur nefnds sýslumanns af sama dato um landamerkjaákvörðun milli Flugumýrar og

Miðgrundar í Skagafirði, er hjermeð giörsamlega ónýttur og komi hvorugum hlutaðeiganda til nokkurs skaða, en báðum sje þeim leyft, að kalla undir jörð sína með nýjum skilrikjum, og lögmætari vitnaleiðslu en skeð er, það land, er þeim með rjettu, hverjum fyrir sig, kann að tilheyra, þó kirurgus Ari undir eins megi sókt fá fullnægjugjörð fyrir Steingríms áverka í Flugumýrarlandi, ef þá sannast, að gjörður hafi verið þar árið 1806. Fyrir offreklega tekna skrifarapeninga fyrir processakta í þessu máli, sje það einnig nefndum kirurgo í sjálfs valdi að lögsækja sýslumann Espólin eptir fyllri röksemdum en fram eru komnar fyrir þennan rjett. Málskostnaður allur og bætur fyrir þessum rjetti burtfalli gjörsamlega, og krenkjandi orðatiltæki málspartanna á báðar siður veri dauð og kraptalaus. Þá umgetnu 6 rdl. borgi Steingrimur Höskuldsson til sýslumanns Espólins og þingvotta í hjeraði innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms löglegri birtingu fyrir honum undir execution eptir lögum.

II.

2°) Í kontraktarrofsmáli millum bændanna Magnúsar Sigurðssonar og Jóns Björnssonar úr Rangárvallasýslu.

Við konunglega staðfest testamenti þann 20. nóvbr. 1799 varð bóndinn Magnús Sigurðsson á Hrútafelli innan Rangárvallasýslu eigandi að 2 hndr. 41¹/₄ al. í jörðinni Steinum undir Eyjafjöllum eptir konu sína Katrínu Jónsdóttur andaða. Bóndinn Jón Björnsson í Drangshlið átti áður 12 hndr. í nefndri jörðu. Þessi síðarnefndi krefst þess árið 1802, að sjer tilheyri innlausnarrjettur til fyrst um getinna 2 hndr. 41¹/₄ al í Steinum, en Magnús vill þau eigi af hendi láta, hversvegna Jón kallar hann fyrir forlíkunarrjett að Eyvindarhólum til þess 11. desbr. 1802, hvar það verður að sætt þeirra í millum, að Magnús lofar að selja Jóni sinn part í Steinum fyrir 66 rdl. courant, hverjir loknir skyldu til Magnúsar á þremur árum, og enginn renta borgast af þeim peningum á meðan, en ef þeir þá eigi væru loknir, skyldi jarðarparturinn aptur falla til Magnúsar. Nokkrum dögum síðar, þann 15. desbr. s. á. er eptir beiðni Jóns Björnssonar saminn af þeim með hjáverandi vottum, einn nýr brjeflegur kaupaktrakt samstemmandi sættagjörðinni af 11. s. m., að því undanteknu, að Magnús, sem fengið hafði 30 rdl. upp í jarðarverðið hjá Jóni, sló 6 rdl. af þeirri eptirstandandi óborguðu summu, og þess eigi getið, að jarðarparturinn skyldi aptur hverfa til Magnúsar, ef Jón eigi borg-

aði kaupasummuna á þremur árum. Af þessum kontrakt eður kaupbrjefi voru gjörðir tveir gjenpartar, og settu þeir Magnús og Jón nöfn sín og innsigli báðir undir þann gjenpart, sem Magnús hjelt eptir, en Jón lofaði að signeta sinn síðar. Þegar Magnúsi tekur að lengja eptir borgun Jóns af þeim eptirstandandi 30 rdl., krefst hann þessarar opt af Jóni munnlega, en forgefins. Að síðustu skeður þetta með vottum þann 22. maí 1806, en Jón neitar að gefa skilmerkilegt svar, vegna hvers hann eigi vilji borga umgetna vitaskuld. Magnús kallar nú Jón Björnsson fyrir nýjan sættarjett að Eyvindarhólum til þess 24. nóvbr. s. á., eður 1806. En þar verður ekkert ágengt. Síðan stefnir Magnús þessum Jóni að mæta á Holtspingstað til þess 12. febr. 1807, og Jón framkemur þar með kontrastefnur til Magnúsar um eitt og annað mál þetta litið snertandi, sem aldrei áður hafði fyrir sættarjett komið eptir boði forordn. af 20. janúar 1797. Þessa stefnu áfrýjar Magnús Sigurðsson, að hún verði framgeng hans málefni til hnekkis, en forgefins. Jón skuldar Magnús fyrir skipti á jörðinni Steinum 1802, krefst hann leggi fram lóðseðil konu hans Katrínar heitinnar fyrir eign hennar eða parti i sömu jörð, hverju Magnús gjörir fullnægja. Þar eptir fellur Jón Björnsson uppá að lögsækja Magnús fyrir falskra signeta brúkun bæði síns og annara undir þeirra þann 15. desbr. 1802 samda kaupakontrakt, hvar af rísa margbrotnar og langsamar vitnaleiðslur, hvarmeð þó ekkert saknæmt að lyktum verður uppá Magnús sannað, en þessar vífi-

lengjur Jóns hafa þó getað því ollað, að mál þetta er dregið svo frá einu rjettarhaldi til annars, að það eigi kemur undir sýslumanns Vigfúsar Þórarinssonar dóm, fyrr en þann 23. júní síðastl., sem þá eptir nokkrar athugasemdir um kontrakta undirskriptir, og lestur þessara til þinga, loksins ákvarðar, að þau optnefndu 2 hndr. 41¹/₄ al. í jörðunni Steinum skuli aptur hverfa til Magnúsar Sigurðssonar, og þeir upp í þau borguðu 30 rdl. af Jóni Björnssyni skilist þessum aptur af Magnúsi, samt að hann, sem sá er dregið hafi málið fyrir rjett móti tilsk. um sættir af 20. janúar 1797, kap. 3 § 30 N. L. 1—5—7—11 borgi Jóni málskostnað með 4 rdl. dansk courant.

Þegar nú málsins ásigkomulag eptir áður-sögðu rannsakað er, verður helzt athugavert, að Magnús Sigurðsson eigi þurfti að leita þess hjá sýslunnar yfirvaldi með löngum og flæktum lagsóknnum, að ná rjetti sínum hjá Jóni Björnssyni, því sættaforordn. af 1797, gaf honum fullkominn aðgang til að fá það við sættarjettinn þann 11. desbr. 1802, sem Jón þá undirgekt að borga, hjá þessum löglega exekverað á rjetttri tíð, hvað sýslumaður V. Þórarinsson einnig hefur í sínum dómi af 23. júní síðastl. viðurkent, og þessvegna dæmt nefndan Magnús Sigurðsson í málskostnað, en að mál þetta sem fullkomlega forlíkað fyrir sættarjetti, skyldi á ný verða rífið frá rótum fyrir rjetti sýslumanns Vigfúsar, sem vel þekti þann af honum sjálfum nefnda 30 § í 3. kap. forordn. af 1797 er þungskilið. Af þessu er þó orsökuð löng mæða

og kostnaðarsöm málssókn partanna fyrir hjer-
aðsrjetti, frá þeim 12. febr. til þess 23. júní næstl.,
í hverri tíð þrætu og kappgirni Jóns Björnssonar
hefur fengið yfirhönd. Í sínum dómi í þessu máli
hefur sýslumaður Vigfús Þórarinsson fallist á, að
rjettast væri, að fylgja samningi partanna af 11.
desbr. 1802, en matið kaupbrjefið, eður rjettara
kontraktinn af 15. s. m. ólöggildan vegna þess:
a hann innihaldi ekkert meir en samningurinn af
11. s. m. heldur, *b* vantí í kontraktinum 6 rdl.
upp á þá summu, sem sættarjettargjörðin umtalar,
c að honum sje aldrei lýst til þinga og *d* að vafi
sje á, hvort þau undir hann settu nöfn og signet
sjeu skilvíslega tilkomin.

Um gildugleika þessara fjöggra atriða þykir
landsyfirrjettinum því síður nauðsyn röksemdir að
leiða með eður mót, sem hann eigi finnur óviður-
kvæmilegt, þó sýslumaður Vigfús Þórarinsson hafi
heldur viljað sættagjörninginum af 11. desbr.
1802 fylgja en kontraktarbrjefinu af 15. s. m.
Viðurkvæmilegt sýnist þar hjá, að bóndinn Jón
Björnsson í Drangshlíð, sem frá því fyrsta oðlað
hefur, að nefndum kontrakt eigi einungis ekki var
á settum tíma fullnægt, heldur hefur síðan vafið
þetta mál um langan tíma af eintómri þrætugirni,
án þess þó eiginlega að geta orðið bónda Magnúsi
að tilsigtuðum skaða, hvað hjeraðsdómarinn eigi
sýnist hafa gjört að álitum eptir N. L. 1—5—7, og
forordn. af 3. júní 1796 § 10, bæti þar fyrir nokkru
til þeirrar sveitar fátækra manna, í hverri hann
er búandi. Eptir áðursögðu

dæmist rjett að vera:

Dómur sýslumanns Vigfúsar Þórarinssonar afsagður í þessu máli á Holti undir Eyjafjöllum þann 23. júní síðastl. standi að öllu leyti í fullum krapti, að undanteknum þeim 4 rdl. málskostnaði, sem hann dæmt hefur Magnús Sigurðsson skyldugan að borga, er gjör-samlega hurt falli. Bóndi Jón Björnsson í Drangshlið borgi til fátækra í þeirri sveit, hvar hann er búandi, 10 rdl. fyrir af honum óviðurkvæmilega orsakaðan málsins drátt, og þær af honum mót Magnúsi Sigurðssyni færðu ósæmilegu ákærur sjeu dauðar og kraptausar. Allur próceskostnaður fyrir þessum rjetti niðurfalli á báðar siður. Þær ídæmdu bætur borgi Jón Björnsson innan 6 vikna frá þessa dóms löglegri auglýsingu fyrir honum undir execution.

Gröndal.

III.

Anno 1808, þann 14. marz var í hinum konunglega landsyfirrjetti afsagður eptirfylgjandi dómur í málinu áhrærandi dauðdaga Guðrúnar Oddsdóttur frá Hraunskarði í Snæfellsnessýslu.

Guðrún nokkur Oddsdóttir, gömul og fátæk kona, til heimilis á bænum Hraunskarði í Ingjaldshóllsókn innan Snæfellsnessýslu, gengur með húsbænda sinna leyfi frá nefndum bæ, mjög öndverðlega dags þann 14. janúar árið 1807, og kveðst fara vilja ofan til Salabúðar við Hellissand, að sögn, hjer um stuttan stekkjarveg frá Hraunskarði. Piltur einn var henni fenginn til fylgdar, er skildist við hana freku steinsnari frá bænum Munaðarhóli, gengur síðan annara erinda, og að þeim afloknum er hann aptur sendur að vitja nefndrar Guðrúnar Oddsdóttur, en finnur hana þá hvorki í Salabúð nje annarsstaðar, og eigi heldur annar maður, sem sendur var þess erindis frá sama heimili nefndan dag. Þann 15. janúar næst eptir verður lítið sem ekkert leitað vegna norðan fjúks og frjósandi veðurs, en fyrst þann 16. s. m. finst andvana líkami Guðrúnar Oddsdóttur af hendingu niður við sjó hjerum 3 eða 4 faðma fyrir neðan flæðarmál. Sá sem fann líkið, lýsir þeim fundi samdægurs fyrir einhverjum hreppstjóra, og Ólafi nokkrum Björnssyni á Munaðarhóli, sem hlutast til, að fjórir menn flytji líkið heim að nefndum bæ, og þaðan aptur á Ingjaldshól til bónda Þorsteins Runólfssonar náfrænda Guðrúnar Oddsdóttur, hvar sóknarpresturinn Jón Ásgeirsson frá Stapatúni, skoðar lík hennar, og beiðist þann 17. s. m. af settum sýslumanni Sigurði Guðlaugssyni, að það verði á anatomískan hátt uppskorið, þar nokkrir meina að Guðrún þessi hafi drekt sjer sjálfri í sjó, og hennar líkami beri á sjer merki til fleiri áverka, hvar af vand-

hæft þyki að álykta um hennar dauðaorsakir. En þar nefndur sýslumaður Sigurður var þá í öðrum embættisönnum fjarverandi, beiðist Þorsteinn Runólfsson af kirurgus Ólafi Brynjólfssyni að halda skoðunargjörð um ásigkomulag likama Guðrúnar Oddsdóttur, hvað einnig skeður þann 24. janúar 1807, þá nefndur kirurgus metur, að hún sje með skothöglum deydd; finnur 11 smáhaglför á höfðinu, 9 vinstra og 2 hægra megin, en hausbein Guðrúnar Oddsdóttur ósködduð; á brjóstinu fann hann einnig eitt kringlótt holsár eptir hagl, hægramegin við bringsmalirnar, er stefndi á millum rifjanna inn í brjóstholið, og þetta holsár segir hann einasta metast kunni sem orsök til dauða Guðrúnar Oddsdóttur, en hin 11 eigi, sem á höfðinu voru. Landshysikus Th. Klog hefur fundið margt aðgæzluvert og vantandi við þessa kirurgus Ólafs Brynjólfssouar obductionsgjörð, en báðum ber þeim saman um, að þeir fundnu áverkar á likama Guðrúnar, sjeu með skothöglum gjörðir að henni lifandi, en sá seinni krefst þess, að enginn þeirra hafi banvænlegur verið með öllu.

Hver þá skotið hafi þessa Guðrúnu Oddsdóttur, hefur eigi fullkomlega orðið uppgötvað, þó flestar líkur leiði til þess, að Kjartan einhver Ólafsson (bóndans á Munaðarhóli, sem nú hefur svo nefnda administration yfir Arnarstapaumboði) sje valdur af slíku ódádaverki, en þar eð þessar líkur að landsyfirrjettarins meiningu, standa á völtum fótum, svo þykir athugavert 1°) að jafnvel þó landsphysikus Thómási Klog, og kirurgus Ólafi

Brynjólfssyni beri saman um, að þau á líki Guðrúnar fundnu sár, sjeu skothaglaför, og áverkar þessir, gjörðir á likama Guðrúnar ennþá lifendrar, þá verður þó eigi úr skugga gengið um, að alls ekkert af þeim umgetnu 11 höglum eru fundin inn við hauskúpu Guðrúnar, og eigi heldur það eina innan í hennar likama, er flogið skyldi hafa með bringubeininu inn í millum rifjanna, hversvegna eins líklegt virðist, að náttúrlegar orsakir aðrar, svo sem ormslungur í sjávarvolki og fleiri, hefðu olla kunnað þessum kringlóttu sárum, blóðmarða holdi og þrota, er á likinu fanst, ef hin, sem líklegast er, hefðu, að sjálfrar hennar vilja, frá öndverðu í sjóróti velkst, og þannig eptir nokkra tíð lifinu tapað. 2°) Hvað þeim nefnda Kjartani Ólafssyni viðvikur, sem grunsemi eigi alltilitil hefur fallið á, að skotið mundi hafa Guðrúnu Oddsdóttur, þar með vitnum er sannað, að einungis hann hafi í því bygðarlagi gengið á skotveiðar þann umgetna dag, eður 14. janúar 1807, sem Guðrún meinast að hafa lifið mist, og skothvell eður dýnk hefur enginn þókst heyra um það leyti, nema 2 menn af heilli skipshöfn, er árdegis komnir voru úr þeirri veiðistöð langan veg til sjávar; enginn veit heldur til, að Kjartan hafi nokkra óvild alið til Guðrúnar Oddsdóttur, svo hann vegna þess hefði kunnað að gefa grunsemi um, að vera valdur þessa óhæfu fyrirtækis. 3°) aktor fyrir landsyfirjettinum hefur að sönnu krafist, að máli þessu verði aptur vísað í hjerað heim til frekari rannsóknar og skoðunargjörðar á ný á likama Guð-

rúnar, hvar til einnig landphysikus Klog ráðið hefur í hans svonefnda videtur af 16. janúar síðastl., en þar eð líkaminn nú legið hefur miklu lengur en eitt ár í gröf, svo þykir örvænt, að neitt verði um þetta framar uppgötvað en skeð er, svo nýr kostnaður og ómak fyrir því haft, yrðu líklega til engra nota, enda virðist rjettinum sem viðkomendur, kirurgus Ólafur Brynjólfsson, samt aktor og dómari í hjeraði, hafi nokkurnveginn til hlítar fullnægt þeirri mest áriðandi skyldu, sem þeir í slíku tilfelli höfðu að annast.

Sanngjarnlegt þykir, að aktori fyrir hjeraðsrjetti borgist kostnaðar- og ómakslaun eptir dómi þess setta sýslumanns Sigurðar Guðlaugssonar, gengnum að Ingjaldshóli þann 1. júní síðastl., fyrir viðkomandi amtstilhlutun, eptir sækjandanum til-lagðri skikkun frá því sama, að höfða þetta mál, dagsettri þann 12. febr. 1807, þar eð eptir þessa rjettar dómi einkis er að vænta í því tilliti af Kjartani Ólafssyni, sem fyrir sök var hafður. Hvað borgun til defensors í hjeraði, Ólafs Björnssonar, viðvíkur, þá virðisi landsyfirrjettinum ísjárvert að dæma honum laun fyrir forsvar hans, vegna Kjartans sonar síns, einkum þar honum gefin skikkun hefur álitíð þetta lagaskyldu hans eptir þess konunglega danska canselliisbrjefi af 18. maí 1805, og fyrirborinni amtstilhlutun af 12. febr. 1807, enda hefur þessi Ólafur Björnsson eigi svo gætilega, sem honum sómdi og bar, farið með forsvari piltsins, Kjartans sonar síns, hversvegna viðurkvæmilegt þykir, að konunglegum fjárhirzlum hlíf sje fyrir

slikum óþarflegum útgíptum, því heldur sem þessi Ólafur eigi hefur krafist neinna forsvarslauna, heldur einungis, að kostnaður og svokölluð tæring, verði borguð sjer af sækjanda fyrir ólögsmæta málsýfing. Eptir öllum áðurtöldum atvikum þessa máls.

dæmist rjett að vera:

Pilturinn Kjartan Ólafsson á Munaðarhóli í Snæfellssýslu, grunaður fyrir að hafa orðið Guðrúnu Oddsdóttur frá Hraunskarði í sömu sýslu að bana með byssuskoti, veri, að svo-prófuðu máli sem skeð er, óátalinn í því tilliti, og sje eigi skyldur til að sverja friunareid fyrir þann áburð. Sækjanda og verjanda vígsluð sneiðyrði sin á millum fyrir heimarjetti, sjeu marklaus og ógild, en þyki hjeraðsdómaranum sjer gefin svigurmæli actoris Ebenezers Þorsteinssonar þess verð, að hinn vilji lög-sækja þennan fyrir þau, þá sje ákæra í því tilliti hjeraðsdómaranum geymd, eins og Vest-uramtsyfirvaldinu, ef því svo þóknast, að á-frýja kirurgus Ólafs Brynjólfssonar skoðunargjörð á líki Guðrúnar Oddsdóttur. Sækjandi málsins í hjeraði fái ómak sitt borgað fyrir tilstilli og ávísun amtsyfirvaldsins, eptir þar gengnum dómi í þessu máli, en actori og de-

fensori fyrir þessum rjetti verði útborguð laun þeirra af hinum íslenzka jústitskassa, þeim fyrra með 12, og þeim seinna með 8 ríkisdöllum. Eptir aðgættum kringumstæðum, þykist eigi landsyfirrjetturinn hafa orsök til að áfrýja málsins rekstur í hjeraði, en fyrir þessum rjetti er því með lögmætum hraða framfylgt.

Gröndal.

IV.

Anno 1808, þann 4. apríl var í hinum konunglega íslenzka landsyfirrjetti afsagður eptirskrifaður dómur í dulsmáli Þórkötlu Jónsdóttur úr Ísafjarðarsýslu.

Árið 1804 kom það fyrst í kvis, að heimilisfólk stúlkunnar Þórkötlu Jónsdóttur, vinnukonu í Aðalvikursókn innan Ísafjarðarsýslu, og nábúar hennar þóttust verða þess varir, að hún framar venju þyknaði, og gátu þess sumir til, að hún mundi vera barnshafandi, og sjálf gaf hún einnig frómlega nokkrum af þeim til kynna, að hennar ástandi mundi þannig varið vera. Það er einnig sannað, að hún hafi verið sjer í útvegum um það, sem alment brúkast og hafa þarf fyrir nýklakin börn. En sú grunaða barnspykt á Þórkötlu, minkaði smámsaman aptur, og hvarf með öllu um

þann tíma, er hún hafði vænt sín, og aðrir hennar. Þetta Þórkötlu ásigkomulag gefur sóknarprestur hennar sýslunnar næsta yfirvaldi til vitundar, sem tekur próf um það þann 17. ágúst 1804, og amtið skipar þann 10. október s. á., að mál þetta skuli höfðað verða og sókt criminaliter í hjeraði, hvað einnig fyrst skeður þann 10. júlí árið eptir, og sýslumaður Jón Jónsson lætur ganga dóm í því þann 11. s. m., með hverjum dómi hún skyldast til að afleggja eið fyrir duldun barnsburð, vegna framkominnar grunsemda í því efni, en treystist hún eigi til þess, skuli hún um 2 ár vinna sektum¹⁾ í því íslenzka tukthúsi. En Jón Jónsson á Atlastöðum, hvern Þorkatla hafði tilgreint sem þann, er einungis hefði komið sjer nærri, frikennist öldungis með sama dómi.

Af hjeraðsprocessi gengnum í þessu máli, er það augljóst, að hvergi er sannað, hvort Þorkatla hafi nokkurt sinn þunguð verið, eður eigi, því sögusögn hennar eintóm þarum er svo ónóg, sem ekkert væri; aldrei er eptirspurt, nje neitt þarum uppgötvað, hvort samræði þeirra Jóns og Þórkötlu hafi optar en eitt sinn skeð með öðru fleiru þar að lútandi. En að leiða þetta vantandi í ljós, með því að visa málinu heim aptur til nýrrar rannsóknar, sýnist þó eigi nauðsynlegt, því varla mundi meira ávinnast þar við en skeð er. Sjálf hefur Þorkatla meðkent, að hún optlega hafi blóðlát haft á þeirri tíð, sem hún hjelt sig þungaða vera, og

1) svo.

sagt, hefur hún einnig, að hún hafi misfóstur alið, svo líklegt þykir hún hafi barnshafandi orðið, þó það síðan undir slíkum kringumstæðum hafi horfið, svo rjetturinn skynjar eigi sannara, en hún eigi með öllu sýkn saka að álitast fyrir þeirri ákæru, að hafa nokkurt sinn barn fætt í dulsmáli.

Eptir áðursögðu er mikils raunar ábótavant við eptirgrenslan þessa máls í hjeraði, bæði af sækjanda og verjanda hálfu, samt sjálfs dómarans, er þar að auki hefur leyft þeim fyrsttöldu að framfæra munnlega þeirra ákæru og afbatanir mót boði forordn. af 3. júní 1796 art. 15, einnig beinleiðis móti sömu forordn. VIII. kap. 24. art., brúka að einungis tvo þingvotta í staðinn fjöggra, og alls enga meðdómendur haft, þó málið frá öndverðu og í öllu framhaldi þess, væri álitnið sem misgjörðamál, hver sýslumannsins breytni eigi virðist afsakanleg í nokkurn máta, hversvegna hann fyrir þá sömu hlýtur að svara bótum til þess íslenzka jústitskassa. Hvað drætti á málsins rekstri fyrir undirrjettinum viðvikur, þá gjöra aðskiljanlegar af sýslumanni Jóni Jóhnnssyni framfærðar orsakir til hans afsökunar, það yfrið líklegt, að margar, ef eigi flestallar af þeim, sannar sjeu, hvað umferðarörðugleiki og afstaða sýslu hans, gjöra trúanlegt með öðru fleiru, svo dráttur þessi metst honum eigi saknæmur að þessu sinni, einkum þar eð hvorki þeir, sem mál þetta afrís, nje aðrir, hafa setið í neinu varðhaldi eða vöktun á almanna kostnað.

Áhrærandi það langa tímabil, sem sýslumaður

Jón Jónsson hefur brúkað til þess að birta stefnu til landsyfirrjettarins fyrir viðkomendum, þá þykist sami rjettur eigi þurfa þar um að fella sitt álit, þar eð slíkt eigi snertir sýslumanns Jóns eiginlegu dómarastörf við þetta mál, heldur skýtur þeirri forsómun allri, sem í því tilliti skjén er, til viðkomandi amtsyfirvalds þóknanlegra aðgjörða. Fyrir landsyfirrjettinum er máli þessu annars framhaldið með lögmætum hraða. Eptir áðurtöldu

dæmist rjett að vera:

Dómur sýslumanns Jóns Jónssonar í Ísa-fjarðarsýslu, genginn í þessu grunaða dulsmáli. að Stað í Aðalvík þann 11. júlí 1805 yfir Þórkötlu Jónsdóttur umbreytist hjérmeð þannig, að nefnd Þórkátla veri með öllu fri fyrir að sverja þann friunareið, er umgetinn dómur ákvarðar henni, og sje ásamt Jóni Jónsyni frá Atlastöðum ákærulaus fyrir frekara tiltali í því efni. Aminstur sýslumaður Jón Jónsson borgi til þess íslenzka jústitskassa 5 rdl. cour. fyrir það, hann eigi brúkaði meðdómendur að lögum, þá mál þetta var dæmt í hjeraði, hverja 5 rdl. cour. honum ber að lúka innan 6 vikna frá þessa dóms löglegri auglýsingu fyrir honum.

Saksóknara þessa máls fyrir landsyfirrjetti

borgist 5 rdl. og verjanda 4 rdl. af jústitskassanum í kostnaðar og ómakslaun.

Gröndal.

V.

Anno 1808, þann 30. maí var landsyfirrjetar-session, hvar fyrst voru uppletnir eptirfylgjandi dómar:

1°) í svonefndu niðursetnings eða Kongsbakka-máli úr Snæfellssýslu.

Ómaga nokkurn, að nafni Margrjeti Vigfúsdóttur, niðursetja hreppstjórnir í Helgafellssveit um veturinn 1806 hjá efnugum bóndamanni í sömu sveit og hrepp, Guðmundi Jónssyni á Kongsbakka og konu hans Vilborgu Hrómundsdóttur, en fyrst nefnd Margrjet Vigfúsdóttir andaðist á Kongsbakka þann 27. janúar 1807, við ógóðan orðstir hjónanna Guðmundar og Vilborgar um meðferð á, og að-hjúkrun við þá heilsuveiku, vart 11 ára gömlu Margrjetu. Illryktið um þetta fær einnig viðkomandi sóknarprestur Sæmundur Hólm á Helgafelli að heyra, og óskar af Vesturlands kirurgo Ólafi Brynjólfssyni þann 5. febrúar 1807, að skoðun verði gjör á likama Margrjetar á löglegan hátt, hvað þessi einnig gjörir þann 7. s. m. Þessa obductionsgjörð sendir presturinn S. Hólm þann 17. febr. s. á. sýslunnar næsta yfirvaldi, settum sýslu-

manni í Snæfellsýslu Sigurði Guðlaugssyni til fljótustu fyrirtektar og rjettarins aðgjörða, en sá siðastnefndi hrærir ekkert við málinu fyrri en þann 27. júní nefnt ár, jafnvel þó kirurgi skoðunargjörð innihjeldi, að ungmennið Margrjet hefði beðið dauða sinn af *roti* (commotione cerebri). Við margar og langar vitnaleiðslur, frá 17. júlí til 18. ágúst 1807, uppgötvast mikið og margt, er gefur grunnsemi um, að ill meðhöndlan Kongsbakkahjónanna Guðmundar og Vilborgar á niðursetningnum Margrjeti kunni að miklu leyti hafa verið orsök í hennar fráfalli, er skeði þann 27. janúar s. á. Dómur sýslumanns S. Guðlaugssonar fellur á málinu þann 2. septbr. næst eptir þannig: »að hjónin Guðmundur og Vilborg á Kongsbakka skuli borga til fátækrakassa í Helgafellssveit 20 rdl. cour. fyrir illa meðhöndlun á Margrjetu, og 5 rdl. 21 sk. til sama kassa fyrir það, sem vantaði upp á ómagans niðursetutíma. Sömu hjón borgi einnig til aktors 40 rdl. 48 sk., samt fyrir þinghöld, til þingvitna og stefnuvotta 30 rdl. cour., og að öllum þessum bótum loknum, veri fri og kærulaus«.

Þeirra sakfeldu persóna eigin meðkenning, ásamt vitnaframburður, hefur það nóg samlega satt gjört, að hjónin Guðmundur og Vilborg á Kongsbakka hafa óviðurkvæmilega á margan hátt meðhöndlað niðursetninginn Margrjetu heitna Vigfúsdóttur bæði með óþyrmilegum aga, illu atlæti, umhirðingarleysi á henni óhraustri (því Vilborg Hrómundsdóttir hefur sjálf sagt fyrir rjetti, að henni þætti eigi Margrjet vera sú manneskja, sem hún

leitaði lækningar), og að síðustu illvigar og ógæti-
legar brindingar niður af hápöllum eður lopti, er
líklega hefðu ollað kunna höfuðsárunum á Mar-
grjetu heitinni, og flýtt henni til sins dauðadægurs,
þótt þau Guðmundur og Vilborg eigi hafi með á-
settu ráði viljað til þess stuðla, hvers vegna rjett-
inum þykir ísjárvert að sekta þau fyrir þennan
voðaglæp einungis, og

dæmir því rjett að vera:

Hjónin á Kongsbakka í Helgafellssveit innan
Snæfellsnessýslu, Guðmundur Jónsson og Vilborg
Hrómundsdóttir, borgi gjörsamlega aptur það
tillag, sem þau fengið hafa, eður áttu árlangt
að fá af sveit í meðgjafarskyni með niðursetn-
ingnum Margrjetu Vigfúsdóttur, að fráskildum
1 rdl. sem útför hennar kostaði, samt allan af
þessu máli löglega flotinn og fljótandi kostnað,
hvar á meðal áður dæmt salarium til aktors í
hjeraði 40 rdl. 48 sk.; til aktors fyrir lands-
yfirrjetti borgi áðurnefnd hjón Guðmundur og
Vilborg 7 rdl. og defensors 6 rdl., samt til
landphysíkus Klog fyrir hans videtur yfir ob-
ductionsgjörð kirurgus Ólafs Brynjólfssonar 1
rdl., eptir instruktion af 21. septbr. 1787 § 18,
b. Þetta alt borgist af eigum Guðmundar og

Vilborgar á Kongsbakka, sem þær framast tilhrökkva, en það er ábresta kynni, greiðist af þeim íslenzka jústitskassa.

Þær afbatanir, sem sýslumaður Sigurður Guðlaugsson hefur fært fyrir ofseinni málsins fyrirtekt frá 17. febrúar 1807, þá obductions-gjörðin var honum send, til þess 27. júní s. á., sýnast eigi svo lögmætar, að hann geti friast fyrir þeim bótum, sem forordningin af 3. júní 1796 § 35 ákveður, hverjar eigi verða metnar honum hjer stærri en 10 rdl., þar engin sakamanna geymsla átti sjer nokkurn stað, hverjar 10 rdl. bætur sýslumanninum S. Guðlaugsyni, ber innan 6 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu fyrir honum, undir lagasektir, að lúka til fátækrafjehirzlu í Helgafellssveit, hvar mál þetta sótt er og fært frá öndverðu. Að öðru leyti er það vítalaustr rekið bæði í hjeraði og fyrir þessum rjetti.

VI.

2º) í flutningsmáli bónda Jóns Jónssonar á Eystra-Fíflholti í Rangárvallasýslu.

Árið 1805, um öndverða vetrarvertið gjörist bóndinn á Eystra-Fíflholti í Rangárvallasýslu vit-

stola, þegar hann var kominn til sjóróðra út á Stokkseyri í Árnessýslu, svo gæta varð þess, að hann gjörði eigi sjer sjálfum eða öðrum mönnum skaða. Eptir nokkra tíð eru hreppstjórar í Stokks-eyrarsveit tilkvaddir að ráða bót á þessum vand-
ræðum og taka þeir sjer þá fyrir að beiðast af systurmanni þess óða Jóns Jónssonar, Magnúsi Bjarnasyni og fleiri sveitungum Jóns, að annast og flytja hann í Rangárvallasýslu, hverju þessir menn neituðu, en nefndum Magnúsi voru þó afhentir þeir fjármunir, sem menn vissu til, að Jón Jónsson ætti á Stokkseyri, og þá voru til, þó hann sjálfur hefði sumu af þeim spilt og sóað. Sýslumaður Steindór Finnsson aðvarast um þetta vand-
ræði af viðkomandi presti Jakob Árnasyni, og nefndur valdsmaður skikkar þann 25. marz Stokks-eyrarsveitarhreppstjórum að flytja þann óða Jón Jónsson til sýslumanns Vigfúsar Þórarinssonar. Til þessa fengu nefndir hreppstjórar 4 menn mót lof-
orði um borgun af 48 sk. daglega til sjerhvers þeirra, og standa sjálfir í andsvari fyrir hinni sömu. Af þessum tilfengnu 4 mönnum flytst nefndur Jón Jónsson, bundinn á hesti til Hlíðar-
enda á fjórum dögum, hvar honum bráðlega batn-
ar við blóðtöku og aðra hjúkrun, svo æðið hverf-
ur frá honum.

Þeir umgetnu flutningsmenn krefja þar eptir Stokkseyrar hreppstjóra, og þessir aptur Jón Jónsson um það ákvarðaða flutningskaup, hverju hann neitar þverlega, og þessvegna heimta þeir hann fyrir sættanefnd þann 14. október 1807, hvar ekk-

ert verður ágengt, og síðan fyrir extrapínghald að Fíflholti til þess 2. nóvbr. s. á., hvar sýslumaður Vigfús Þórarinsson dæmir í þessu flutningskostnaðarmáli þann 20. s. m. og árs, að Jón á Fíflholti skuli borga 2 rdl. 88 sk. til hreppstjóranna í Stokks-eyrarhrepp fyrir flutning á honum þaðan til Hlíð-arenda.

Sækjendur málsins hafa látið framfæra marga lagabresti í tilliti til þess meðferðar frá öndverðu af sýslumanni V. Þórarinssyni, svo sem *a* að eigi hafi fleiri en 2 þingvottar brúkaðir verið, og *b* að umbeðinn frest hafi þeir eigi fengið. Hvað því fyrra viðvikur, þá er af hjeradsprócessinum augljóst, að þeir eigi hafa lastað það í tíma, þó hið fulla lögskipaða tal af þingvottum væri eigi til staðar á þinginu, hvað þó vera bar eptir forordningunni af 3. júní 1796 §§ 24, 36. fyrirmælum, og sannað hefur það eigi orðið, að sækjendur sjeu við þetta aflaga bornir. Það annað, nefnilega neitun á þeim umbeðna 8—12 daga fresti viðvikjandi, þá var einn fjórði partur klukkustundar, er sýslumaður Vigfús vildi gefa þeim, nógur til umþenkingar um, hvort þeir þyrftu svo langan frest, og hvar til þeir vildu hann brúka, sem eigi skeði, heldur neita þeir strax þeirri gefnu tíð, og óska að málið verði til dóms upptekið. Hvað því viðvikur, að Jón á Fíflholti var sem óður fjötraður á höndum og fótum færður frá Árnes- til Rangárvallasýslu, getur eigi saknæmt álitist, þar hvergi er upplýst, að honum hafi það að meini orðið, og um nauðsyn til, að 4 menn voru teknir til að geyma

og flytja hann, máttu flutningsmenn sjálfir bezt skynja, er nákvæmlega þektu kringumstæður, sem Jón þessi var í, því vitnisburður kirurgus Sveins Pálssonar um það vegur minna en ekkert sem ó-eiðfestur, þar öll vitnan hans um slíkt, er hans embættisfærslu óviðkomandi.

Hvað borgun til þessara umgetnu flutningsmanna snertir, sem eiginlega er hjer umtalsefni, þá hefur sýslumaður Vigfús niðursett þeirra kostnaðarreikninga frá 10 rdl. 20 sk. til 2 rdl. 88 sk. þar vegurinn frá Stokkseyri til Hlíðarenda sje vart að telja meir en þingmannaleið, og eigi hafi þurft fleiri en 3 menn til flutningsins, en þar eð hans dagleiðareikningur eigi þykir áreiðanlegur, og eigi er sannað, að flutningsmennirnir hafi varið fleirum dögum til ferðarinnar en með þurfti, svo verður því eigi samsint að meta þeirra ómakslaun eptir stopulli erviðislaunaborgun hjer og þar á landinu, sem eigi festir sig á neinum lögum, og þessvegna þykir viðurkvæmilegt, að ákvarða flutningskaupið eptir cancellie resolution af 10. maí 1788 með 32 sk. daglega fyrir hvern af þeim 4 flutningsmönnum um $4\frac{1}{2}$ dag, sem þeir voru á leiðinni. Sækjenda reikningur af 15. ágúst 1807, stór 1 rdl. 20 sk. fyrir hestalan og ferjutolla getur eigi komið hjer til yfirvegunar, bæði vegna þess, að öll skilríki fyrir honum vantar, og hins, að honum er mótmælt af þeim, sem fyrir sök er hafður.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur sýslumanns Vigfúsar Þórarinssonar, genginn í þessu máli þann 20. nóvbr. f. á., umbreytist þannig, að Jón Jónsson á Eystra-Fífholti á að borga til Stokkseyrarhrepps hreppstjóra fyrir flutning á sjálfum sjer 32 sk. daglega til flutningsmannanna um $4\frac{1}{2}$ dag, til samans með 6 rdl. courant, og síðan ákærulaus vera í þessu tilliti. Málskostnaður sje á báðar síður upphafinn. Þessum dómi fullnægir Jón Jónsson í Fífholti innan 6 vikna frá því hann honum birtur er, undir execution að lögum.

VII.

3°) í svokölluðu blóðskammarmáli Þórarins Jónssonar og Jóhönnu Jónsdóttur úr Húnavatns-sýslu.

Með landsyfirrjettardómi af 2. nóvbr. f. á. var þessu máli heimvisað aptur í hjerað á kostnað sýslumanns Sigurðar Snorrasonar og actoris Tómasar Tómassonar til nákvæmari rannsóknar, um tengdir og barneign nefndra persóna, málsins upptektar frá rótum og nýs afsegjandi dóms í því sama. Lands-

yfirrjettarins kröfu er nú þannig af hjeraðsdómara og aktori fullnægt, að umgetið legorðsmál kann nú af þessum rjetti loksins dæmt að verða, eptir framkomnum röksemdum. Þar er að sönnu enginn vafi á, að legorð með systur konu manns lifendrar, rjettilega verður álitit sem blóðskömm eptir konunglega staðfestum Stóradómi af 13. apríl 1565, N. L. 3—18—9 nr. 4, 3—18—16 samanbornum við N. L. 6—13—14, forordn. af 3. apríl 1771, og 3. Mosis bók 18—18, en nokkurn vafa á þessu gera þó hin nýjari lög; forordn. af 23. maí 1800 sýnist að visu banna undir liftjón hjúskap og legorð millum mægðra í fyrsta Grad í siðulínu. En þegar sama forordning strax á eptir vill glöggvar útlista þetta, og gjörsamlega aðgreina forboðna liðu, nefnir hún enga persónu í siðulínunni nema systkini, en að skilja þar undir tengdasystkini einnig, má virðast eigi siður viðurhluta mikið, en að þrengja svo aðalreglunnar orðum, að mægðir þar í einungis svari til upp- og niðurstígandi línu. Eigi heldur tilgreinir nefnd forordning um legorð með lifandi bróður ektakvinnu, nje með systur eiginkonu sinnar lifendrar, svo vafi þykir á, hvort löggjafarinn hafi með þögn látið þetta meinalaust vera, jafnvel þó bróðursekkja eigi kunni að ektast án kóngsleyfis, eður það eigi hefur álitist nauðsynlegt, hvorki í nefndri forordning af 23. maí 1800, nje forordn. af 14. desbr. 1775, að geta legorðs meinbuga millum svo námægðra, einkum þar aðal- augnamiðið var að tilgreina í hverjum liðum hjónaband kynni leyft verða eður eigi. Í tilliti til hjóna-

bands með systur konu sinnar andaðrar eru lögin að sönnu og hafa verið slakari, hvað líklega mun koma þar af, að guðs lög implicate leyfa það í 3. Mós. bók 18—18. En til vitnis um að eldri lögin norsk og dönsk, eigi síður en Stóridómur, hafi reiknað barneign með systur konu sinnar fyrir blóðskömm, og samt eigi álitid hana jafnqualificeraða og með skilgetinni systur, má færa N. L. 3—18—16 og reskript af 22. janúar 1745. Samt sem áður vogar landsyfirrjetturinn eigi eptir tvíræðum orðshætti forordn. af 23. mai 1800 að meta brot Þórarins og Jóhönnu sem meinbugalaust, því heldur sem öll eldri lög samstemma í þeirri harðari meiningu, en í tilliti til N. L. 6—13—13

dæmir rjett að vera:

að Þórarinn Jónsson erviði í því íslenska tukthúsi í 3 ár, og Jóhanna barnsmóðir hans um 2 ár, og sameiginlega borgi þau allan af þessu máli flotinn kostnað, að undanteknu því, sem dómari og aktor í hjeraði, eptir landsyfirrjettarins heimvísunardómi, eiga að borga. Hjeradsdómarinn, sýslumaður Sigurður Snorrason veri fri fyrir bótum vegna dráttar á þessu máli við þessa fyrstu fyrirtekt í hjeraði vegna þeirra af honum framfærðu kringumstæðna, samt þess, að enginn hefur arrestaður verið á al-

mennan kostnað undir málsins færslu. Við ítrekaða meðhöndlan þess í hjeraði er því löglega framfylgt eins og fyrir þessum rjetti. Aktor fyrir landsyfirrjettinum fái í þetta sinn 1 rdl. og defensor eins mikið, sem ásamt öðrum kostnaði borgist af eigum hinna seku, og ef þær eigi tilhrökkva, þá af þeim íslenzka jústitskassa.

Gröndal.

VIII.

Anno 1808, þann 27. júní var landsyfirrjettar-session og upplesinn fyrst eptirfylgjandi dómur í sauðapjófnaðarmáli Benjámins og Einars Egilssona, samt fleiri meðsekra frá Brekku í Aðalreykjadal innan Þingeyjarsýslu.

Bóndinn Benjámin Eyjólfsson á Brekku í Aðalreykjadal innan Þingeyjarsýslu hefur óneyddur fyrir hjeradsrjetti meðkent, og vitni hafa styrkt þá meðkenning, að hann hafi stolið einni á, sem var í geymslu klausturhaldara Gísla Jónssonar á Klömbur, hver ær slangrað hafði til sauðkinda Benjámins þann 15. febr. síðastl. og verið með þeim nætur og daga inn til að kveldi þess 17. s. m., þá Benjámin slátraði henni og kvaðst eigi vitað hafa, hver hana átti, eður kannast við mark á henni. Í sama

mánuði nokkru áður, eða þann 5. dag umgetins febrúar gjörir Einar Egilsson bróðir Benjamíns, frá sama bæ, ferð sína að Klömbur og stelur þaðan gimbur á fyrsta vetur út úr fjárhúsi frá nefndum bónda, Gísla Jónssyni samastaðar, ber hana heim til sín, slátrar henni, og jetur ásamt öðrum á Brekku, nema Benjamíni, sem þá var eigi heima. Nefndur Einar var eigi heldur við heimili sitt, þegar Benjamín stal þeirri á, sem áður er umgetið, og neytti hennar með hyski sínu. Þórunn Jónsdóttir eiginkona Benjamíns Egilssonar hefur verið samvitandi manni sínum í að stela þeirri umgetnu á, hjálpað honum til að slátra og matreiða hana, neytt með honum þess stolna fangs, dregið leynd á þetta illvirki, og styrkt lygasögu bónda síns um töku ærinnar frá öndverðu. Hvað Gunnvöru móður þeirra bræðra Benjamíns og Einars Egilssona snertir, þá verður það hvergi með rökum sannað, að hún hafi í vitorði verið um þjófnað sona sinna fyr en þeir sjálfir höfðu viðgöngu veitt að hafa drýgt þennan misverknað. Það vissi hún, að Benjamín slátraði að öðru hverju kindum sínum til bjargræðis, og líka var það henni kunnugt, eins og fleirum, að Einari syni hennar hafði bæzt lamb nokkru áður, en strax er hún fjekk að vita með sönnu um lambstuld hans frá Gísla í Klömbur, þá gaf hún slíkt tafarlaust honum til kynna, hversvegna hún virðist sýkn saka verið hafa af misgjörningi sona sinna, og þannig þeirra þjófnaðartillektum óviðriðin.

Hvað Benjamíns ærstuld áhrærir, þá þykir rjettinum harla ísjárvert að dæma hann beinlínis

eptir plakati af 24. marz 1786, (sem cancellibrjefið af 24. septbr. 1803 hefur álitíð hjer sem gildandi lögmál) vegna eptirskrifaðra orsaka, sem forordn. af 20. febr. 1789 gefur efni til að yfirvega skuli nákvæmlega, þá þjófnaðarmálum sje að gegna.

Þessi Benjamín er þá aldreið fyr nokkurt sinn við þýfsku riðinn, hvað eiðsvarin vitni hafa honum borið, er bláfátækur bóndi, sem sjálfur horfallinn slátraði niður sínum eigin skepnum, sjer og sínum til bjargar. Sú stolna ær hafði slangrað til hans sauðkinda, en var eigi tekin á viðum vangi, heldur var með þeim nokkra stund, svo tækifærið til að leggja þjófshönd á hana, var eigi lítið, en litilsvirði að kalla það, er hann tók þannig með leynd úr velnefndra manna vörzlum. Meðal stórþjófnaðar nefnir forordn. af 20. febr. 1789 í hinum 4. § eigi heldur sauðkindatöku, og því síður kann sú grein hjer að brúkast, sem regla, hvar um eina ærritju er að væla, og þessvegna álitur rjetturinn, að Benjamín eigi að liða straff sem fyrir einfaldan þjófnað í fyrsta sinn framinn eptir siðstnefndrar forordn. 1. aritkula.

Einar Egilsson bróðir Benjamíns, 17 vetra að aldri, ókonfirmeraður og mjög illa upplýstur í kristindómsfræðum, verður hjer eigi spursmál um í tilliti til hans þjófnaðar, þar hans málefni vísast hjeðan frá rjetti til aðgjörða stiptamtmannsins yfir Íslandi eptir reskr. af 11. ágúst 1786. Þórunn Jónsdóttir kons Benjamíns Egilssonar hlýtur að sæta því straffi, sem forordn. af 20. febr. 1789 í § 7da

ákveður, þar á hana er sannað, að hún verið hafi í vitund með bónda hennar í ær stuldinum frá Gísla á Klömbrum. En Gunnvör Vigfúsdóttir móðir þeirra Benjamíns og Einars Egilssona, virðist landsyfirrjettinum að vera öldungis fri við þjófnaðaraðtektir þeirra bræðra. Eptir áður framfærðum kringumstæðum,

dæmist því rjett að vera:

Benjamín Egilsson frá Brekku í Aðalreykjadal innan Þingeyjarsýslu skal fyrir stuld á einni á úr vörzlum Gísla Jónssonar á Klömbur erviða í því íslenzka tukthúsi um 2 ár, og kona hans Þórunn Jónsdóttir fyrir meðvitund í sama þjófnaði 1 ár. Gunnvör Vigfúsdóttir frikennist fyrir öllu tiltali ær- og gimbrarstuldinum viðvíkjandi. Drengsins Einars Egilssonar málefni vísast hjeðan frá rjetti til aðkvæða stiptamtsmannsins yfir Íslandi. Sú af Benjamíni stolna og fargaða ær borgist eiganda aptur með annari jafngóðri, eða þá öðrum aurum sannsýnilega.

Aktor og defensores í hjeraði fáí ómak sitt og fyrirhöfn borgað eptir hjeraðsdóminum af 15. marz síðastl. og aktori fyrir þessum rjetti tildæmast 3 rdl. og defensori 2 rdl. alt af eig-

nm hinna seku, eður þá in subsidium af justitskassanum, ef þær eigi tilhrökkva. Málinu er forsvaranlega framhaldið bæði í hjeraði og fyrir þessum rjetti.

Gröndal.

IX.

Anno 1808, þann 8. ágúst var haldinn landsyfirrettar-session og fyrst upplesin eptirfylgjandi dómur í barnsfaðernislýsingarmáli Sesselju Árnadóttur úr Vestri-Skaptafellssýslu.

Stúlka nokkur að nafni Sesselja Árnadóttir til vistar og vinnu í Fagradal innan Dyrhólahrepps í Vestri-Skaptafellssýslu, fæðir barn nóttina milli þess 11. og 12. marz 1806, og lýsti föður að því vinnumann samastaðar, Gissur Ólafsson, sem frágengur þeirri lýsingu síðan, og fyrir extrarjetti á Dyrhólum þann 14. júní s. á. er honum af hlutaðeigandi sýslumanni Jóni Guðmundssyni eptirlátinn og stýlaður friunareiður fyrir að hafa nokkurt sinn haft likamlegt samræði með þeirri umgetnu Sesselju Árnadóttur. Löngu síðar, nefnilega þann 2. ágúst s. á. setur þessi sýslumaður Jón aptur extrarjett á sama stað, hvar hann yfirheyrir fyrst átta vitni, og þeirra á meðal þann Gissur Ólafsson, er Sesselja hafði lýst yfir að vera föður að því barni, er hún fæddi þann 12. marz 1806.

Þessum Gissuri vill sá setti svaramaður Sesselju í hjeraði Ísleifur Clementsson hrinda úr vitni sem alt of viðriðnum þetta mál frá öndverðu, en sýslumaður Jón gjörir nefndan Gissur fullgildan sem vitni með sínu interlocutorio, og að Gissuri hafi eigi sem vitni verið ofaukið, sýnir vitnisburður hans, með hverjum augljóst verður, að Þórður nokkur Einarsson á Fjósum hafi boðið Gissuri 1 rdl. specie til að ganga við barnsfaðernislýsingu Sesselju Árnadóttur, hvað sami Þórður Einarsson segist gjört hafa til þar með að afmá það hneyxli, sem legið hafi á bóndanum í Fagradal, Erlendi Einarssyni, hjá hverjum Sesselja hafði verið á vist árið 1806. Þessum Erlendi, stefndum annars sem vitni, gefur sýslumaður Jón tafarlaust friunareið fyrir lausan áburð um samræðisafskipti við Sesselju Árnadóttur, og að síðustu þar hún stendur föst við sína fyrstu barnsfaðernislýsingu á Gissur Ólafsson, og enginn fæst til að meðganga barn hennar, þá ræðst sýslumaður Jón Guðmundsson í að dæma hana þann 2. ágúst síðstnefnt ár til »að standa opinberlega í gapastokki 2 sunnudaga á undan messugjörð við kirkjudyr á Dyrhólum, einn fullan klukkutíma í senn, og þola opinbera aflausn fyrri en henni megi sakramenti meðdeilast í analogi með N. L. 6—2—2 og 6—13—6 samt tilsk. af 3. júní 1746«. Það Sesselju dæmda gapastokks straff hefur hún afstaðið, en sakramentismissirinn ekki fyrir sóknarprestsins, Odds Jónssonar, tilhlutan, og herra biskups G. Vídalíns afskipti,

sem sýslumaður Jón Guðmundsson í innleggi til þessa rjettar, dagsettu þann 11. júní þ. á. kallar »óregluleg og misjöfn, og þessvegna kveðst hafa angefið þau þann 29. s. m. fyrir stiptamtmanni«.

Það konunglega danska cansellie hefur þann 6. oktbr. f. á. þessvegna falið stiptamtmaninum yfir Íslandi á hendur að láta þetta málefni koma undir landsyfirrjettarins umdæmi, sem helst finnur eptirfylgjandi við það athugavert: Þær ástæður yfir hverjar sýslumaður J. Guðmundsson hefur bygt dóm sinn, eður svonefnda ályktun þann 2. ágúst 1806 til stöðu í gapastokki um 2 sunnudaga í röð, og opinbera aflausn fyrir Sesselju Árnadóttur, virðist rjettinum eigi á lögum byggðar, til þess að ákvarða straff fyrir ranga barnsfaðernislýsingu uppá Gissur Ólafsson, því sá honum gefni friunar-eiður frá því að vera faðir að barni Sesselju, er engan veginn fullnógur til að hnekkja framburði hennar um það efni, og hinar röksemdirnar, sem sýslumaður Jón Guðmundsson vill nýta sjer af vitnisburðum þeirra, prestsins Sigurðar Ögmundssonar, og þeirrar ómerku yfirsetukonu Guðrúnar Þorsteinsdóttur, eru harla ljettvægar og eigi fullkomnar að lögum um það, að barn Sesselju hafi fullburða verið, mót hennar neitun og sögusögn um, að hana hafi vantað fullar 5 vikur uppá venjulegan meðgöngutíma, hvern framburð landphysikus Klogs gefna álit þann 9. júlí síðstliðna, fullkomlega styrkir. Þær dylgjur, sem vitnisburðir þeirra Gissurs Ólafssonar og Þórðar Einarssonar hafa uppljóstað um óorð, er leikið hefði á þeim Er-

lendi Einarssyni og optnefndri Sesselju, getur eng-
anveginn heldur felt hennar framburð að lögum,
einkum þar þessi Erlendur hefur með eiði friað
sig frá ómerku kvisi þeirra um þetta efni.

Sýslumanns Jóns Guðmundssonar gengna
dómsaðkvæði yfir Sesselju Árnadóttur, með hverju
henni er ákvarðað gapastokks straff og opinber af-
lausn, á þessvegna sem ógrundað að falla mark-
laust með öllu, og eigi framvegis að koma Sesselju
til minsta æruhnekkis, að því leyti, sem það er á
henni ólöglega exequerað mót boði forordn. af 3.
júní 1796. Hvað drátt á málinu í hjerði snertir
frá 14. júní 1806 til 2. ágúst s. á., þá virðist hann
eptir kringumstæðum litið saknæmur, enda kunna
sýslumanni Jóni Guðmundssyni eigi nokkrar bætur
fyrir meðferð máls þessa, hversu óregluleg sem
hún annars er, að uppáleggjast, þar fatalia appel-
lationis af hans dómi voru löngu áður liðin, en það
háa konunglega danska Cansellie bauð að hreyfa því
aptur fyrir þessum rjetti. En þar eð af hans völd-
um innstefningin hingað er orsökuð, hlýtur nefnd-
ur sýslumaður að borga til aktors og defensors
fyrir landsyfirrjettinum þeirra ómakslaun, og til
landphysikus Th. Klog það honum ber fyrir hans
gefna videtur, máli þessu viðvíkjandi, sem hjer
hefur verið með löglegum hraða rekið.

Dæmist því rjett að vera:

Sá af sýslumanni Jóni Guðmundssyni gengni dómur að Dyrhólum í Vestri-Skaptafellssýslu þann 2. ágúst 1806 í barnsfaðernislýsingarmáli Sesselju Árnadóttur veri sem ódæmdur, að öllu marklaus, og komi eigi nefndri Sesselju til neins æruhnekkis nje skaða fremur en skeð er. Til aktors og defensors fyrir þessum rjetti borgi sýslumaður Jón Guðmundsson, þess fyrri 4 rdl. og þess síðara 3 rdl., samt til landphysikus Klog 1 rdl. eptir hans instruktion af 21. septbr. 1787 § 18, b, hverja peninga sýslumanni ber að lúka innan 6 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu fyrir honum undir execution að lögum.

Gröndal.

X.

Anno 1808 voru í landsyfirrjettarins session þann 29. ágúst uppsagðir fylgjandi dómar.

1°) í hórdómsmáli Einars Ormssonar frá Vestri-Skaptafellssýslu:

Kvenpersóna nokkur Guðný Þorsteinsdóttir til húsmensku í Þingholti við Reykjavíkurkaupstað

fæddi barn þann 21. júlí 1806 og lýsti föður að því Einar Ormsson, fyrir þjófnað áður framinn, tvíðæmdan og straffaðan, og þessari barnsfaðernislýsingu viðgengur Einar Ormsson þann 12. júní fyrir sýslumanni Jóni Guðmundssyni í Vestri-Skaptafellssýslu að vottum hjáverandi, og getur þess undir eins, að kona sín Ásdís Þorgilsdóttir sje enn á lífi innan Rangárvallasýslu, og þetta sje sitt annað hórdómsbrot, en hið fyrra hafi hann drýgt með Ingveldi nokkurri Jónsdóttur undir Ytri-Eyjafjöllum í Rangárvallasýslu hjerum árið 1798.

Upp á fyrirspurn sýslumanns Jóns Guðmundssonar af 13. júní 1807 til sýslumanns Vigfúsar Þórarinssonar í Rangárvallasýslu, gefur þessi þann 20. júlí s. á. þá skýrslu, að hann eigi viti annað, en Ásdís kona Einars sje ennþá lífs, og upp á þennan Einar hafi þar í sýslu lýst verið 3 hórdómsbrotum, því fyrsta með ógiptri stúlku Þjóðlaugu Jónsdóttur, er hann meðgengið hafi; því öðru með Ingveldi nokkurri Jónsdóttur, sem hann einnig hafi á sig játað, og því þriðja með Guðrúnu einhverri Ólafsdóttur, hvert brot hann hafi frálagt sjer með eiði. Fyrir þau tvö fyrstu hórdómsbrot sjeu eigi dómar yfir honum gengnir, svo sem það í fyrri tíð eigi hafi verið *uppáboðið*. Einar Ormsson hefur borið það fyrir sig, að kona hans hafi synjað honum samvista, hverju hún brjeslega neitað hefur. Eptir sýslumanns Jóns Guðmundssonar tilhlutan, stefnir tilkjörinn og eiðsvarinn stefnuvottur, Ólafur nokkur Einarsson sem tilskipaður sækjandi, Einari þessum Ormssyni þann 15. júní síðastl., og stefn-

an, sem kemur í rjett þann 16. s. m. er af sýslumanni Jóni gild metin, þó aktor og stefnuvottur sjeu ein persóna, þar eð hann eigi stefni í eigin sök, nje af eigin vilja. Eptir framfærða sókn og vörn fyrir rjetti sýslumanns Jóns Guðmundssonar, dæmir hann þann 16. júní síðastl. Einar Ormsson, sem fyrir einfalt hórdómsbrot í fyrsta sinn með Guðnýju Þorsteinsdóttur, til að borga 8 rdl. specie í sektagjald til konungsins, samt vegna tveggja undanfarinna enn ódæmdra hórdómsbrota, til tveggja ára tukthúserviðis, það fyrra eptir Stórádómi, o. hið síðara í analogi við tilsk. af 3. júní 1746 § 10 með fl.

Það sem landsyfirrjetturinn finnur miður vand- að en vera ber við rekstur máls þessa í hjeraði telur hann eptirfylgjandi:

a) Einar Ormsson var eigi löglega stefndur til extrarjettar haldsins að Dyrhólum þann 16. júní síðastl. af þar til skikkuðum sækjanda Ólafi Einarssyni, sem var eiðsvarinn stefnuvottur, og sjálfur átti að fara með málið á hendur Einari, enda mætti þessi eigi eptir þeirri stefnu, heldur strauk burt, og varð ósýnilegur langa stund, hversvegna hann aldrei fjekk hjeraðsdóminn að heyra, játað sig með hann ánægðan, eður að öðrum kosti frá honum appellerað til æðri dómstóla, hvern óvanda og lagaleysu sýslumaður Jón bæði átti og gat hindrað, með því að taka þennan sakamann löngu áður í varðhald, hverjum hann annars lætur stefna fyrir 3 meðgengin hórdómsbrot. Af þessu leiddi einnig, að Einari varð eigi löglega stefnt til lands-

yfirrjettar sem fjarverandi, hvað N. L. 1—4—1 vill þó að vera skuli. En þar eð sýslumaður Jón Guðmundsson nú hefur til kynna gefið stiptamtinu þann 9. júlí síðastl., og það aptur þessum rjetti þann 22. s. m., að Einar þessi sje af sjálfsdáðum aptur kominn, og líklega nú er í varðhaldi nefnds sýslumanns, verður þessu hæglega beint á rjettan veg.

b) Fyrir barneignarbroti Einars Ormssonar með Ingvaldi Jónsdóttur, er engin frekari skýrsla fengin en sú, er sýslumaður Vigfús Þórarinsson í brjefi af 20. júlí 1807 gefið hefur, og Einars meðkenning um það sama, en bæði var nauðsynlegt og líka auðvelt að fá vitnisburð viðkomanda prests útdreginn af kirkjubókinni um þessa barneign og faðernislýsingu upp á Einar og hans viðgöngu á þeirri tíð.

c) Sama er að segja um hórdóm Einars með Þjóðlaugu Jónsdóttur, að engin nákvæm víska er um hann komin, nema það, sem lauslega um er getið í nefndu brjefi sýslumanns V. Þórarinssonar af 20. júlí 1807, og Einars fyrirborin meðkenning, hvers vegna þetta lagabrot, eins og hið næst undangengna þarf betur á sama hátt, sem hið næst umgetna, að leiðast í ljós.

d) Eins er um barnfaðernislýsingu Guðrúnar Ólafsdóttur upp á Einar Ormsson, sem hann hefur með eiði fríað sig frá. Um þessa barneign og faðernislýsingu var nauðsynlegt að útvega prests-attest og staðfesta útskrift af þeim rjettaraðgjörðum

og dómsatkvæði, eptir hverjum Einari er leyfður sá umgengni friunareiður.

e) Auk alls þess áðurtalda hefur fyrir þessum rjetti uppgötvast, að Kristín nokkur Markúsdóttir vinnustúlka á Gjabakka í Vestmannaeyjum hefur þann 29. septbr. 1803 fætt barn og lýst föður að því Einar nokkurn Ormsson eigingiptan, áður þar sjóróandi haustmann frá Holtssókn í Rangárvallasýslu, hvarum prestur síra Ari Guðlaugsson í Vestmannaeyjum hefur gefið embættisvitnisburð sinn þann 14. maí 1804, sem upp er lesinn á Hvit-ingaþingi þann næst umgetna dag. Þar eð nú miklar líkur finnast til þess, að sá optnefndi Einar Ormsson, sem nú er fyrir sök hafður, sje einnig valdur að þessu barneignarbroti, þykir nauðsynlegt, að grenslað sje nákvæmlega um dvöl Einarar þessa í Vestmannaeyjum um haustið og veturinn 1802, ásamt aðrar kringumstæður, er leiða kynnu til líkinda um það, hvort hinn nú sakfeldi Einar Ormsson einneigin valdur sje að þessi broti eður ei, og jafnframt því, hvort nokkurt sinn er grenslast um þessa barnsfaðernislýsingu, og ef það eigi skeð er, að fá orsakir til þess uppgötvaðar.

f) Að síðustu hefur sækjandi fyrir heimþingsrjetti lauslega getið þess, að Einar Ormsson hafi eigi án hneykslis dvalið hjá ekkjunni Sigríði Einaradóttur í Pjetursey, hvert óorð nauðsynlegt er, að rannsakað sje með löglegri eptirgrenslan. Þessar framtöldu orsakir eru til þess fullnógar, að fyrir þessum dómstól

úrskurðast rjett að vera:

Hórdómsmáli Einars Ormssonar frá Pjeturs-ey í Vestri Skaptafellssýslu visast hjeðan frá rjetti til nákvæmari upplýsingar í hjeraði um alt að framan talið, sem landsyfirrjettinum þykir ábótavant. Um risandi kostnað af þessari heimvisun málsins, samt launaborgun til sækjanda og verjanda fyrir þessum rjetti, verður síðar ákvarðað, þegar fullkominn dómur fellur hjer í málinu.

XI.

2°) Í sauðapjófnaðarmáli Sigfúsar Jónssonar og Kristjáns Helgasonar úr Þingeyjarsýslu.

Sigfús Jónsson vinnumaður á Grenjaðarstað í Þingeyjarsýslu er eptir eigin meðkenningu valdur að því að hafa stolið einni á frá húsbónda sínum Baldvin presti Þorsteinssyni, er hann ásamt öðrum sauðkindum tekið hafði til vöktunar, og tilheyrðu búi þess andaða prests Tómasar Skúlasonar. Umgetna á hefur Sigfús þessi, áður fyrir þjófnað dæmdur þann 20. desbr. 1784, afhent bóndanum Kristjáni Helgasyni á Brúum, sem markar hana strax og síðar kemur henni undan á annan bæ.

Þeim fyrstnefnda Sigfúsi Jónssyni var tækifærið til þessa yfrið ljett, þar hann átti að hirða sauðkindur fyrir prestinn Baldvin Þorsteinsson, hvað þó heldur virðist að þyngja straff Sigfúsar, en lína, eptir forordn. af 4. marz 1690, og verður honum þessvegna ekki þyrmt við því straffi, sem plak. af 24. marz 1786 ákvarðar slíkum ódádámönnum, þareð cancellie resolution af 24. septbr. 1803 segir, að þetta, annars sárharða, lögmál sje hjá oss enn nú í fullu gildi. — Að Kristján Helgason hafi verið í meðvitund og verknaði með Sigfúsi Jónssyni í þessum ærstuldi, það er nóg samlega sannað, eins og hitt, að hjargræðisskortur þrýsti hvorugum þeirra til þessa illvirkis.

Því dæmist rjett að vera:

Dómur sýslumanns Þórðar Björnssonar, genginn þann 29. júní þ. á. yfir sakamönnunum Sigfúsi Jónssyni og Kristjáni Helgasyni, staðfestist hjer með þannig, að Sigfús Jónsson skal fyrir stuld á einni á, hýðast við stjaka og erviða ævilangt í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi eptir plak. af 24. marz 1786.

Kristján Helgason skal fyrir hluttekning og hilming með áðurnefndum Sigfúsi í ærþjófnadinum erviða um eitt ár í því íslenzka tukthúsi

eptir fororðn. af 20. febrúar 1789 § 7, og báðir þeir borgi sameiginlega allan af þessu máli vorðinn kostnað, og þar á meðal til aktors fyrir þessum rjetti 3 rdl. og defensors 2 rdl., en hrökkvi þeirra fjármunir eigi til þess, verður það vantandi að borgast af hinum íslenska jústitskassa. Málinu er með löglegum hraða framhaldið fyrir þessum og hjeradsrjetti.

Gröndal.

1809.¹⁾

I.

Anno 1809 þann 27. febrúar var afsagður svo látandi dómur í sökinni: studiosus Árni Jónsson

1) Með konungsbrjefi 6. maí 1808 var stofnaður svonafndur yfirsakamálarjettur fyrir Ísland; í honum áttu sæti, stiptamtmaður, yfirdómendurnir þrír, og tveir aðrir lögfróðir menn, er stiptamtmaður tilnefndi í hverju einstöku máli. Þessi dómstóll átti að vera yfirdómur í öllum sakamálum, og gengu málin beint til hans úr hjeradi; stóð hann þangað til hann var upphafinn með konungsbrjefi 3. maí 1816. Þeir sakamáladómar, sem hjer fara á eptir, og dæmdir eru frá ársbyrjun 1809 til 1816, eru því uppkveðnir af þessum dómstól, en dómar í einkamálum eru kveðnir upp af landsyfirrjettinum.

sem skipaður aktor contra fangann Jón Jónsson frá Arakoti.

Fanginn Jón Jónsson er jústifialiter lögsóttur fyrir að hafa stolið einni reiðgjörð og $2\frac{1}{4}$ pd. járnns frá Guðnýju Jónsdóttur í Hvítanesi, reiðgiörð og klút frá Runólfi Gissurssyni í Hrisakoti, og einni barnshúfu frá Guðrúnu Vigfúsdóttur, hvað alt þó er aptur komið til eigenda, nema klúturinn, virtur fyrir 32 sk.

Með þeim yfir honum teknu prófum er sann- að, að hann þann 17. maí 1781 er dæmdur fyrir smáþjófnað eptir þágildandi lögum, til að missa sína húð í fangelsi, og hafa forbrotið sína búslóð m. m., að hann síðan, og eptir að hafa stolið veturgamalli sauðkind frá Helga í Kilhrauni, hefur frá árinu 1784 flakkað um kring á Norður- og Vesturlandi, að rykti hafi um hann gengið þær mundir, að hann orðið hafi bóndanum í Stýflisdal, Narfa Sigurðssyni, að bana, í hverju tilliti þó ekkert saknæmt hefur í málsmeðferð þessari getað fundist honum á móti, og að hann sem landhlaupari í fyrra vetur kom til Kjósarsýslu, hvar hann þá framdi áðurumgetinn smáþjófnað.

Með hjeraðsdómi, afsögðum þann 13. síðastl. desember, er hann eptir forordn. af 20. febr. 1789 § 2, dæmdur til að erviða í Kaupmaunahafnar rasphúsi í 3 ár m. m. Við framsögn dóms þessa hefur hjeraðsdómarinn ekki til yfirvegunar tekið fangans líferni eptir það, að hann árið 1781 var dæmdur fyrir þjófnað, til þess hann á umliðnum

vetri aptur stal í Kjósarsýslu, í hverju tilliti hann skirskotar til amtsins brjefa af 23. ág., 22. septbr. og 1. desbr. f. árs, hverra tilgangur þó einast var að spara publico ónauðsynlegan kostnað til útvegunar slíkra prófa í fjarlægum stöðum, sem lítið eður ekkert hefðu getað útverkað til frekari sakfellingar hins ákærða; þar á mót getur þessi rjettur ei annað en tekið til greina þær kringumstæður, að fanginn, eptir einu sinni að vera fyrir þjófn- að dæmdur, hefur, eins og fyr er sagt, á ný stolið veturgamalli sauðkind, þó áður en straffið fyrir slíkan stuld var skerpt með plakati af 24. marz 1786, að hann hefur flakkað um kring undir fólsku nafni, og á seinni tíðum án lögskipaðs passa, og þess vegna skerpt þann yfir honum afsagða hjeraðsdóm til $3\frac{1}{2}$ árs slaverierviðis, hvar á mót það mót Vigfúsi Þorleifssyni og fleirum resserveraða justitstiltal hlýtur að burtfalla. Í salari- um málsfæranda fyrir þessum rjetti ákvarðast 6 rdl. og verjanda 4 rdl. Í sakarinnar rekstri er engin forsómun skeð, hvorki fyrir hjeraðs- nje þess- um rjetti:

Dæmist því rjett að vera:

Jón Jónsson frá Arakoti á að erviða $3\frac{1}{2}$ ár í Kaupmannahafnar Slaverie og borga igjald þess stolna klúts til Runólfs Gissurssonar í Hrisakoti með 32 sk., einnig málskostnað fyrir undirrjetti eptir hjeraðsdómnum og í salarium

til aktors fyrir þessum rjetti 6 rixdali og til
defensors fjóra ríkisdali courant.

Paa Stiptamtets Vegne.

Frydensberg. Gröndal. Ísl. Einarsen.

B. Stephensen. S. Petersen.

II.

Anno 1809, þann 5. maí voru í hinum konung-
lega íslenzka yfircriminalrjetti uppsagðir eptirfylg-
andi dómar:

1°) Í þjófnaðarmáli Guðmundar Ólafssonar og
Jóns Sveinssonar úr Húnavatnssýslu.

Bóndinn á Engihlið í Húnavatnssýslu, Guð-
mundur Ólafsson er eptir eigin meðkenningu og
vitnaframburði, uppvis orðinn að þjófnaði á þrem-
ur sauðkindum veturgömlum, úr fjárhúsi Lopts
Nikulássonar þann 23. desbr. 1808, um straff fyrir
þennan misverknað tekur nýbirt kónigsbrjef til
Íslands, útgefið þann 25. júlí 1808, nú öll tvímæli
af, hversvegna það frá hjeraðsdóminum umbreyt-
ast hlýtur frá slaveriesstraffi alla æfi og hýðingu
við staur, til tukthúserviðis, sem ákvarðast til 4
ára tíma.

Eintóm grunsemi bónda Jóns Sveinssonar á
Strjúgi um fiskistuld auk þessa, framinn af nefnd-
um Guðmundi Ólafssyni, hverjum sá fyrri hefur

opinberlega uppljóstrað, getur því síður matist honum til sekta, sem það jafnvel ekki er fullsannað í málsmeðferðinni, að Guðmundur Ólafsson hafi fiskinn tekið, þar heimildarmaður sá, hann skirskotar til, ei er yfirheyrður.

Virðing á þeirri stolnu óapturskiluðu sauðkind og dæmdan málskostnað fyrir undirrjettinum, finnur yfircriminalrjetturinn sanngjarnlega tiltekinn, en þar hjá, að aktori og defensori fyrir þessum rjetti, hverjir báðir undir eins gegndu hjer fleiri málum, ei kunni að lögum meira að tildæmast, en 4 rdl. þeim fyrra, en þessum 3 rdl.

Því dæmist rjett að vera:

Guðmundur Ólafsson frá Engihlíð í Húnaþingi á að erviða 4 ár í Íslands tukthúsi og betala verð hinnar stolnu, en óapturskiluðu, sauðkindar, og málskostnað í hjeraði, að því leyti hans sauðapjófnaði viðvikur, eptir undirrjettardóminum, en til aktors fyrir yfircriminalrjettinum 4 rdl. og til hans defensors fyrir þessum 3 rdl. í laun. Jón Sveinsson á Strjúgi á fyrir aktors ákærum í þessu máli öldungis fri að vera.

III.

2°) Í misgjörðamáli Guðrúnar Eiríksdóttur úr Þingeyjarsýslu.

Með ýmislegum smáþjófnaði á Neðri-Dálk-stöðum í Þingeyjarsýslu nóttina milli þess 3. og 4. nóvember 1808, og með því að kveykja sjer eldtýru til þessa þjófnaðar um nóttina, en hlaupa frá öllu saman hastarlega, við ótta um aðkomu bæjar-manna, hefur Guðrún Eiríksdóttir á Miðvik í sömu sýslu bakað sjálfri sjer lagatiltal fyrir þjófnað á ýmislegu, til samans virt á 3 rdl. 5 sk., og fyrir háskalega eldkveykju, og með henni orsakaða skemd á kistu og færi, ásamt fyrir brot á uppstunginni skrínu, til samans virt á 20 sk.

Öll hennar aðferð við þennan þjófnað, vottar nóg samlega, að áseíningur hennar með eldkveykjuna, hefur einungis verið að lýsa sjálfri sjer við þjófnaðinn, en enganvegin að stofna þarmed morðbrennu, sem henni annars var svo auðveld, þar hún þá hefði fljótast og vissast náð þessum illræðistilgangi með því að kveykja í heytóptinni, í stað þess að taka þaðan tuggu og tendra hana á óeldfimari stað. Að þó varð skaði nokkur að eldkveykjunni orsakaðist af flótta hennar áður en gæti eldtýruna aptur slökt. Gáleysi en ei heiptug hönd, sem Jónsbókar Landsleigubáلكur 30. kap. samanborinn við N. L. 6—19—2 tiltaka, og óvarleg eldsmeðferð við illverk hennar, er því framar af því auðsjeð, en morðbrennu ásetningur, og má nokkuð auka þess saknæmi, þó svo, að

einungis fult einfalt þjófnaðarstraff í fyrsta sinni, en ei erfiði ævilangt í Kaupmannahafnar tukthúsi, og búslóðarmissir eptir hjeraðsdóminum, virðist hjer upp á að hlýða, og sakapersónunni þar hjá bera að betala verð þess stolna með 3 rdl. 5 sk. og í skaðabætur 20 sk., ásamt málskostnaði.

Því dæmist rjett að vera.

Hjeraðsdóminum er af yfircriminalrjettinum öldungis fráfalið, en Guðrún Eiriksdóttir frá Miðvík í Þingeyjarsýslu á eptir kóngsbrjefinu af 25. júlí 1808 að straffast með 30 vandarhöggum, undir hlutaðeiganda sýslumanns umsjón, eður með nokkrum færri, eptir því sem hann metur hennar umvitnaða heilsufari háskalaust. Sömmuleiðis bæti hún verð þess stolna með 3 rdl. 5 sk. og fyrir orsakaðar skemdir með þjófnaði hennar og eldkveyju, 20 sk., og borgi allan af málinu löglega leiddan kostnað, þar á meðal til aktors fyrir yfircriminalrjettinum 3 rdl., en til defensors fyrir sama 2 rdl., þar báðir gegndu hjer undir eins fleiri málum.

IV.

3°) Í þjófnaðarmáli Ingiríðar Eiríksdóttur úr Þingeyjarsýslu:

Það er fullsannað, að Ingiríður Eiríksdóttir á Hólkoti í Þingeyjarsýslu hafi stolið einu lambi og nokkrum smámunum þar að auki, að hún hafi uppalist við flakk, og átt í bágingum, þegar hún stal, vegna bjargarskorts húsbónda hennar.

Það er eptir eldri og nýrri lögum sitt hvað, að stela ungfálfi eða nauti, folaldi eða hesti, lambi eða fullorðinni sauðkind, einkum þar lamb er í vorum eldri landslögum matið til verðs, hvers stuldur var sá minsti þjófnaður, sem þjofsstraffi sæta kunni, hversvegna straff eptir kongsbr. af 25. júlí 1808 § 8 ekki getur náð til hennar afbrots, heldur einfalt þjófnaðar straff eptir þess 7 §, hvert hjer virðist nægja mega, að sje 20 vandarhögg, en þar hjá rjettvist, að hjeraðsdómurinn standi að öðru leyti óhaggaður.

Því dæmist rjett að vera:

Ingiríður Eiríksdóttur frá Hólkoti í Þingeyjarsýslu, á fyrir framinn einfaldan þjófnað í fyrsta sinni að straffast með 20 vandarhöggum, og betala til aktors fyrir yfircriminalrjettinum 4 rdl., en til defensors 3 rdl., sömuleiðis ígjald hins stolna, og málskostnað eptir undirrjettarins dómi.

V.

4. Í sauðapjófnaðar og taglskurðarmáli Jóns Pjeturssonar og fleiri meðsekra frá Márskeldu í Dalasýslu.

Jón bóndi Pjetursson á Márskeldu í Saurbæ innan Dalasýslu er orðinn kunnur að því, að hafa á næstliðnum vetri skorið einstaka smálokka úr töglum 18 hesta í nágrenni við sig, líka stolið fánýtu spýtnarusli; einnig næstliðið sumar 2 lömbum, og loksins 2 sauðum. Öllum þessum þjófnaði Jóns Pjeturssonar hefur vinnudrengur hans, Jón Gislason, hjerum 14 vetra gamall, uppljóstrað, er ásamt konu Jóns Pjeturssonar, Jóhönnu Þorkelsdóttur hafði verið að flestum þessum illvirkjum með nefndum Jóni á Márskeldu. Þessum óknyttum öllum hefur Jón óþvingaður játað á sig, og meðkenn-ing hans er með vitnum staðfest. En eigendur þeirra tveggja sauða hafa eigi svarið sjer eignarheimild á þeim, nje matið þá að verðlagi, eptir því sem konunglegt lögmál í slíkum tilfellum áskilur. Um hníf þann, sem Jón Pjetursson meðkennir, að hann látið hafi drenginn Jón Gislason stela, vantar og alla frekari upplýsingu.

Að svo búnu vísast því máli þessu heim aptur í hjerað á kostnað sýslumanns Skúla Magnússonar og aktors þar, Ebenezers Þorsteinssonar, til nákvæmari rannsóknar og uppgötvunar alls þess, er tilsk. af 21. maí 1751, 20. febr. 1789, og 3. júní 1796 § 32, plakát af 28. marz 1800 og reskr. af 25. júlí 1808 § 8 í slíku tilliti áskilja. Fyrir sókn og vörn

þessa máls nú fyrir yfircriminalrjettinum, borgi undirdómarinn og aktor í hjeraði, báðir til samans 4 rdl. til aktors, en 3 rdl. til defensors.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. Einarsen. Frydensberg.

H. Wöllner Koefoed.

VI.

Anno 1809. þann 5. mai var í hinum konungl. islenzka landsyfirrjetti uppsagður eptirfylgjandi dómur, í útbyggingarmáli úr Snæfellsnessýslu.

Eptir dauða Pjeturs Hölters, kaupmanns að Stykkishólmi, árið 1806, var þetta kaupverzlunarpláss, og, hvað sjerlegast virðast mátti, jörðin Grunnasundsnes og önnur hans sterfbús tilheyrandi fasteign hjer í landi, selt við auktion í Kaupmannahöfn 1807, við hverja kaupmaður Ólafur Thorlacius varð að öllu þessu hæstbjóðandi, og síðar eigandi sama ár. Kaupmaður Jón Kolbeinsson í Stykkishólmi hafði þá í nokkur undanfarin ár til ábúðar haft eitt af ábýlum Grunnasundsness, og kvartar því yfir í innleggi sínu fyrir undirjettinn, þar mörkuðu litr. T, að með þessari auktion utanlands, án undanganganda proclamatis, eða

auglýsingar hjer í landi, á ábýli hans, hafi sjer fyrirmunað verið að njóta forkaupsrjettar á því, eptir kónsbrjefinu af 22. desbr. 1797. Skömmu eptir það kaupmaður Thorlacius árið 1807 var orðinn eigandi Grunnasundsness, án þess þó að hafa löglega þinglýst eignarbrjefi sínu fyrir nefndri jörðu, útbyggir hann kaupmanni Jóni Kolbeinssyni í nóvember sama ár af ábýli sínu, og telur ei orsakir aðrar til þess, en að hann þurfi kotsins við sjálfur, eður handa þeim, sem fyrir kaupverzlun standi hans vegna á Stykkishólmi, og þar hjá haldi hann Jón Kolbeinsson ei hafa löglega aðkomst fyrir ábúðarrjetti þar, bannar honum þar hjá að byggja nokkurt hús á lóðinni, en byggir Stekkjartanga undan Jóni, faktor sínum Boga Benediktssyni þann 25. maí 1808, eptir það hann tveimur dögum áður gefið hafði sama faktori fullmagt að lögsækja Jón Kolbeinsson, sem ei vildi frá honum upp standa, til útburðardóms.

Við máls þessa sókn hefur stefnandi gefið þeim innstefnda að sök, að hann ekkert byggingarbrjef sýnt hafi fyrir kotinu, eða uppá hversu langa tíð, og með hverjum skilmálum það sje honum bygt, að ei hafi goldið afgjald í tíma, en rist þar upp jörð um of til húsabygginga, skorið ofmikinn mó, sett of mikinn pening á beitolandið, enn þótt einungis fyrsti pósturinn af þessum væri grundvöllur útbyggingarskjalsins í nóvember 1807 og kaupmaður Thorlacius þá væri litt borinn til að áfrýja hina aðra, sem nýorðinn eigandi, og sem þá enga tregðu fundið hafði á afgjalds útsvari frá

Jóns Kolbeinssonar hendi, og enn þótt óljóst sje um þess óúrskipta kots rjettu landareignar tiltölu, og enginn skaði á brúkun þess af Jóni Kolbeins-syni, löglega skoðaður, sannaður eða matinn, heldur þvert á móti, jafnvel af sjálfum mótparti hans og vitnum, viðurkend töluverð umbót þess að húsum, túnaútgræðslu og vörslugörðum. Þeir síðarnefndu póstar virðast því ei af lögmætu verði til að fá hnekt hans ábúðarrjetti framvegis.

En hvað áhrærir fyrsta póstin, eða skilríki um byggingu þessa jarðarparts til hins innstefnda, uppá hversu langa tíð, og með hvilikum skilmálum, og ennframar hvað viðvíkur kaupmanns O. Thorlacii útbyggingarrjetti í þessa pósts tilliti, og þar hjá þeirrar viðbáru, að eigandinn þurfi partsins með fyrir sig, eða sinn faktor, og að kaupmaður Jón Kolbeinsson hafi aðrar jarðir undir, þá finnur landsyfirrjetturinn, að þessi fyrirborna þörf þess eina, sem þó finst og að hafa fleiri jarðir undir, eða útbú hins annarsstaðar, ekki er nein gild lagaröksemd til að svipta nokkurn ábúðarrjetti, nema í því eina tilfelli, sem tilsk. af 22. júlí 1791, ákveður, nefnilega að landsdrottinn sje búlaus, eður jarðnæðislaus, hafi leiguliðanum þangað sjálfur innbygt, og vilji sjálfur þangað flytja, en útbygging af þeim, er síðar keypti jörðina, og önnur umbreyting ábúðarskilmála við sama leiguliða er í þessari lagagrein útbrykkilega fyrirboðin.

Hvað nú höfuðatriðið, eður ábúðarrjett kaupmanns Jóns Kolbeinssonar á Stekkjartanga áhrærir, þá hefur hann að sönnu ekkert byggingarbrjef

getað sýnt, en vænst, að það hafi verið sjer útgefið af kaupmanni heitnum P. Hölter, og í hans vörzlu, og sje því annaðhvort að finna meðal hans sterfbússkjala í Kaupmannahöfn, eða með honum forgengið, þá druknaði á hingaðferð 1806. Þó hann nú ekki hafi getað leitt vitni um byggingarbrjefið sjálft eða þess skilmála, bera þó vitni, að vissulega viti kotið honum af Hölter fyrir nokkrum árum bygt vera, hvað og staðfestist með þessa kaupmanns þegjandi samþykki og vitund bæði í nærveru hans sjálfs í Stykkishólmi og í hans fjarvist, eins meðan kaupmaður Jón var í þjónustu hans, og þess á milli, og að Jón þá hafði kotið til ábúðar. Í 6 ár hafði hann átölulaust á því búið, og ekkert er það fram komið, er votti að ábúðarrjettur hans bundinn væri til viss tíma, eða við þjónustu hans við Hölters kauphöndlun. Sá sjötti artíkuli í tilsk. af 15. maí 1705 samanborinn við kongsbrjefið af 19. marz 1728, vottar og ásamt fynefndri tilskipun af 22. júlí 1791, samkvæmt anda tilskipunar fyrir Norveg af 29. júní 1792, að löggjafarinn ann og tilætla, að ábúðarrjettur leiguliða og hjáleigumanna haldist óraskaður æfilangt, jafnvel hvar vafamál og þrætur leggja þessháttar efni til lögsókna.

Að leiguliði ætið taki skriflega byggingu, skuldbinda þau á Íslandi, enn þá gildandi lög, hann hvergi til. Í Jónsbókar Landsleigubálki 1. kap., nefnast byggingarbrjef ekki. N. L, 3—13 og 14 kap. eru hjer ei lögleiddir. Tilskipunin af 15. maí 1705 § 2 skyldar að sönnu landsdrottna til að gefa út

byggingarbrjef, en einungis, sem öll sú tilskipun vottar, hverri þó nú meir en í 100 ár er almennast vanrækt eptir að breyta í tjeðu efni, til að vernda landseta fyrir ágengni húsbænda, en landsetar skyldast þar á mót hvergi til að krefjast þessara brjefa, eða til með þeim, að sanna ábúðarrjett sinn. Kongsbrjef af 11. apríl 1781, og tilsk. af 22. júlí 1791 gjörir að eins ráð fyrir, að byggingarbrjef sjeu til, og útlistar ábúðarrjettinn á Íslandi ápekt Norsku Lögum, en innleiðir þó ekki hjer sem gildandi lög þeirra boðorð í 3—14—10. Hvorki húsbændur, landsetar, nje rjettir hjer á landi hafa því enn vogað að krefja skrifleg byggingarbrjef sem einkavernd frá útbyggingu, þar sem ábúðarrjettur að öðru leyti var augljós og eptirlátinn um röð ára, og ættu þau ein nú að fá haldið leiguliðum hjer við ábyli þeirra, mundi allur helmingur bænda mega útburðardómum sæta.

Því dæmist rjett að vera:

Undirrjettardómur genginn í þessu máli þann 16. ágúst 1808 á óraskaður að standa, en málskostnaði til landsyfirrjettarins er fráfallið.

M. Stephensen.

VII.

Anno 1809 þann 4. júlí var í landsyfirjettinum, í landaþrætumáli úr Húnavatnssýslu, uppkveðin svolátandi ályktun.

Vegna þeirra af stefnanda framfærðu ástæðna, voru þau hjer að ofan mótmæltu dokument (afskript af kaupbrjefi Auðólfsstaða, og vottorð frá Birni Ólsen) af landsyfirrjettinum meðtekin.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

VIII.

Anno 1809, þann 9. ágúst var í hinum islenzka landsyfirrjetti uppsagður fylgjandi dómur í landaþrætumálinu úr Húnavatnssýslu.

Við sókn og vörn þessa máls eru 3 Situationskort yfir þrætuplássið milli Votahvamms og Neðri Skeiðmelsenda framlögð, af hverju Björn Guðmundsson á Auðúlfsstöðum hefur rjettilega mótmælt því fyrsta og seinasta, einmitt eptir tilskipuninni af 21. marz 1719, og 11. júlí 1800, þar á móti verður hjer sem gilt að metast það kort, sem stúdent Björn Gunnlaugsson gjörði, því framar, sem útnefndir Commissarier hafa á ný yfirskoðað þrætuplássið, eptir það hjeradsdómarans gjörða áreið var ákærð, og fundið þetta kort gilt og ómótmælanlegt, eins og þeirra uppáskript vottar.

Sje það nú samanborið við þeirra skoðunargjörð, og gamalt landamerkjaskal, útgefið 1378, sem Auðúlfsstaða eigandi hefur framlagt eptir verificeraðri, þinglýstri og við pergaments originalinn samanborinni kopíu, ásamt við Mjóadals pergamentsskjal, virðist það merkið rjettara, sem Citantinn hefur uppástaðið, nefnilega hvar *maður á Gautavirki sjáist, undir eins og uppreist merki hvar kirkjan á Auðúlfsstöðum áður stóð*, þar landamerkjaskjalið tiltekur: »ræður Háfaöxl þaðan upp í öxlina«. Mjóadalsskjalið, er segir: »fyrir ofan Smjörskálarlæk og svo uppá fjall, og svo út og ofan öxlina til móts við Auðúlfsstaði, virðast að herma, að brún fjallsins Háfuaxlar meinist að ráða unz kemur í þess eiginlegu eða neðstu öxl, frá því austur eptir er gengið með litlum hnúk eða hæð, hver útlegg-ing er og samkvæm takmörkum hins fyrra brjefs, þar sem segir: »Á engjunum uppi fyrir framan, hinn forni árvegurinn upp í sýkið, og úr sýkinu yfir í melinn«, sem eptir álití conmissarianna verður ei annar en »Skeiðmelur«, hvar á móti sýslumannsins merki lenda ei í neinni öxl, heldur niður í brattri fjallshlið. Sameiginlega vilja merkilegustu vitnaleiðslur í málinu hið sama styrkja, og hefur stefnandi í hjeraði þessvegna engar gildar röksemdir framfært fyrir eignarrjetti sínum til þrætu-plássins, heldur jafnvel í innleggi sínu viðkannast, að Auðúlfsstaðir kynnu að hafa hefð fyrir þrætu-plássinu, og var þá eigandi þeirra að boði N. L. 5—5—5 ei skyldur til önnur skilríki fram að færa fyrir eignarrjetti sínum, því Landabrigðabálks 3.

kapítuli, á hverjum hjeradsdómarinn vill grundvalla dóm sinn, á í þessu tilfelli hjer alls ekki heima, þar hjer er ekkert að gjöra um óskipt land milli jarðeigenda, hverju þeir sjálfir sættast á að skipta. Björn Ólafsson, er að þarf- og lögleysu hefur orsakað stefnandanum Birni Guðmundssyni mæðu- og kostnaðarsaman process, á þessvegna að halda hann skaðlausan af málskostnaði, og hjeradsdómarinn sjálfur að borga þeim 4 ofmörgu meðdómsmönnum, sem hann mót tilsk. af 3. júní 1796 brúkað hefur, þá 4 rbl. 64 sk., sem hann hefur þeim tildæmt,

Þvi dæmist rjett að vera:

Hjeradsdómur sýslumannsins í Húnaþingi, genginn í þessu landaprætumáli þann 15. október 1808 að Syðra-Mjóadal, er hjer með að öllu leyti ónýttur, hvar í mót þrætuplássið milli Votahvamms og Neðriskeiðmelsenda á að vera jarðarinnar Auðúlfsstaða átölulaus eign með þeim ummerkjum móts vtð Mjóadal, að frá Sjónarhóli ráði Háfuaxlar fjallsbrún. alt til þess kemur í fjallsins neðri öxl, svo sem að þar sjer fyrst undireins uppreist greinilegt merki á þeim stað, hvar Auðúlfsstaða kirkja áður stóð og mann á Gautavirki við bókstafinn F. á því af Commissariis yfirskoðaða og uppáskrifaða Situationskortí.

Til stefnandans Björns Guðmundsonar á Auðúlfsstöðum borgi Björn Ólafsson á Bolla-
stöðum 20 rdl. í málskostnað fyrir yfir- og
undirrjetti, og þar að auki hjeraðsdómaranum
með 4 meðdómsmönnum 10 rdl. 64 sk., en
sjálfur gjaldi hjeraðsdómarinn fjórum ótmörg-
um meðdómsmönnum þá 4 rdl. 64 sk. hann
hefur þeim áður tildæmt. Hið ídæmda lúkist
innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms
löglegri auglýsingu undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen.

IX.

Anno 1809, þann 9. ágúst var í yfircriminal-
rjettinum uppsagður eptirfylgjandi dómur í hór-
dómsmáli Einars Ormssonar frá Pjetursey í Vestri-
Skaptafellssýslu.

Með landsyfirrjettardómi af 29. ágúst f. á., er
hórdómsmálið Einars Ormssonar úr Vestri-Skapta-
fellssýslu, vísað aptur í hjerað heim til frekari
rannsóknar og upplýsingar í einu og öðru, sem
nefndum rjetti þótti þar ábótavant, hverju nú fyr-
ir tilhlutun sýslumannsins Jóns Guðmundssonar
að mestu leyti er fullnægt. Það er nú fullsannað,
að nefndur Einar Ormsson hafi aldrei dæmdur
verið, fyrir hans tvö, árin 1792 og 1796 drýgðu

hórdómsbrot, en fyrst þegar hann fjell í nýjan hór-dóm með Guðnýju Þorsteinsdóttur á Þingholti við Reykjavík 1806, er hann lögsóttur og dæmdur af sýslumanni Jóni Guðmundssyni fyrir þetta brot sem í fyrsta sinni framinn hór, þar dómar hefðu ei áður yfir honum gengið fyrir þau tvö undan-gengnu.

Jafnvel þó kona Einars Ormssonar sje enn á lifi, og hann aldrei með dómi við hana skilinn, verður þó í lagaleyfi þetta hans seinasta brot að álitast hjer, sem það, fyrir hvert hann eiginlega á að straffast. Einungis vegna örbyrgðar og skorts á nauðsynlegu viðurværi, neyddist Einar til í fyrstu að yfirgefa konu sína Ásdísi Þorgilsdóttur, og tók þá hvort þeirra fyrir sig það fangaráð að gefa sig í vinnumensku hjá öðrum. Jafnvel þó nú þessi itrekuðu brot Einars Ormssonar ættu að þýngja straff hans, verður þó að álitum að gjöra þá löngu tíð, sem hann hefur í vöktun eða fangelsi verið, frá því hann drýgði það seinasta hór-dómsbrot, og virðist því þessum rjetti lögum samkvæmt og sann-sýnilegt, að hann einungis með peningum eða vinnu sinni borgi 9 rdl. courant til sýslumanns Jóns Guðmundssonar, sem dæmdar hór-bætur í fyrsta sinni. Honum ber einnig að greiða á sama hátt allan af þessu máli fyrir landsyfir- og yfir-criminalrjettinum flotinn kostnað til sækjanda og verjanda, til hvers, ef eigur hans hrökkva eigi, skulu þau útlát borgast eptir jöfnuði af amtinu.

Þvi dæmist rjett að vera:

Einar Ormsson frá Pjetursey í Vestri-Skaptafellssýslu, skal fyrir sitt þriðja barneignarbrot, og fyrsta sinn dæmda hór, borga 9 rdl. courant til sýslumanns Jóns Guðmundssonar, og til jústitskassans 2 rdl. annaðhvort í peningum, eður með vinnu sinni, samt allan kostnað, flotinn af þessari málssókn fyrir landsyfir- og yfircriminalrjettinum, nefnilega til sækjanda 10 rdl. og verjanda 8 rdl. af eigum sínum, en ef þær eigi hrökkva til, þá eptir giörandi jöfnuði yfir amtið.

Þau sneið- og hniflyrði, sem bóndinn Jón Klemensson hefur fyrir hjeradsrjetti í þessu máli framfært, veri dauð og maktarlaus.

M. Stephensen.

Ut supra.

M. Stephensen. Gröndal. S. Petersen.

J. Scheving. Oltesen.

B. Stephensen.

1810.

I.

Anno 1810, þann 9. janúar var i yfircriminal-rjettinum fyrirtekin sök gegn Sigfúsi Jónssyni úr Norðursýslu fyrir framinn þjófnað, og i henni uppkveðinn dómur, sem fjell svoleiðis:

Sigfús Jónsson er þann 20. desbr. 1784 dæmdur fyrir smáþjófnað til húðláts i fangelsi, og síðan uppvís orðinn að þjófnaði i annað sinn á einni ærkind frá húsbónda sínum, hvers vegna honum ber eptir konungsbrjefi af 25. júlí 1808, samannbornu við tilskipun frá 20. febrúar 1789, að erviða 3 ár i Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi, og standa allan af málinu löglega leiddan kostnað.

Því dæmist rjett að vera:

Sigfús Jónsson úr Norðursýslu á fyrir framinn þjófnað i annað sinn, og stuld á einni ærkind að erviða 3 ár i Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi, og að því leyti hans eigur til ná, standa allan löglegan málskostnað i þessari sök. Til aktors fyrir yfircriminalrjettinum betalist 12, en til defensors 10 rdl. i laun,

sem útleggist af jústitskassanum móti endurgjaldi seinna meir við jöfnuð á amtið.

M. Stephensen. Frydensberg. S. Petersen.

J. Scheving. Ottesen.

II.

Sama dag var upplesinn dómur í þjófnaðarmáli Jóns Þórðarsonar frá Hraðatöðum, svolátandi.

Jón bóndi Þórðarson á Hraðastöðum í Kjósarsýslu er að nokkru leyti sannfærður um, og hefur þar hjá friviljuglega meðgengið að hafa stolið tveim árn á afliðnu hausti, hverra eigandi allar líkur tjá Markús prest Sigurðsson á Mosfelli að vera, en þótt hann ei hafi vogað, að heimila sjer með eiði nefndar ær, og þessvegna ei geti ígjaldsbóta krafist. Auk þessa hefur Jón sami Þórðarson með ýmislegum öðrum smáþjófnaði gjört sig miskyntan að undanfögnu, hvers vegna honum ber eptir kongsbrjefi af 25. júlí 1808 að gista tugthús um 3 ár, og gjalda allan af málinu löglega leiðandi kostnað, en konu hans, Margrjetí Ólafsdóttur, er launung á afbrotum manns hennar, ekki saknæm álitin.

Pvi dæmist rjett að vera:

Sá yfir Jóni Þórðarsyni á Hraðastöðum í Mosfellssveit, og konu hans Margrjetu Ólafs-dóttur, þann 2. desbr. 1809 gengni hjeraðs-dómur, er hjermeð af yfircriminalrjettinum staðfestur. Til aktors fyrir seinastnefndum rjetti borgist 10 rdl. af eigum Jóns, og 10 rdl. sömuleiðis til defensors. ásamt öðrum lögleg-um málskostaði, en bresti þær, standi jústits-kassinn útlagið til fyrrnefndra svaramanna.

M. Stephensen. Gröndal. Ísl. Einarssen.

J. Scheving. Ottesen.

III.

Anno 1810, þann 14. maí var í hinum kon-ungl. islenzka landsyfirrjetti uppsagður fylgjandi dómur í Reynisholtseignartilkallsmáli eptir Guð-mund heitinn Nikulásson úr Rangárvallasýslu.

Prætuefni þessa máls eru eiginlega kaup Guð-mundar heitins Nikulássonar á Eystri-Skógum í Rangárvallasýslu, þann 7. júlí 1806, á 13 hndr. í Reynisholti innan Vestur-Skaptafellssýslu fyrir 300 rdl. courant, eptir þar uppá þennan dag útgefnu afsalsbrjefi Markúsar prests Sigurðssonar. Þann 10.

marts 1807 útgaf Guðmundur heitinn Nikulásson stjúpsyni sínum Jóni Björnsyni á Drangshlíð kvittansíu fyrir 300 rdl., sem hann hafi sjer fært frá Elenu Sverrisdóttur á Rauðafelli. Hvorki um þessa peninga nje jarðarkaupin sjest nokkurri lagaákæru síðan hreyft fyrir en Guðmundur er andaður, þá Jón Björnsson við uppskrift í dánarbúi hans þann 25. jan. 1809 sýndi fyrnefnt kaupbrjef fyrir Reynisholti, en mintist á, að þessi 13 hndr. væru keypt fyrir áðurgreinda peninga Elenar Sverrisdóttur, og þessvegna hennar og barna hennar og Kjartans heitins Björnssonar, eign, hverju dótturmaður Guðmundar heitins Nikulássonar, Magnús Einarsson á Núpakoti, mótmælir unz gild röksemd þarum framkæmi. Einar Einarsson á Rauðafelli, bóndi Elenar Sverrisdóttur gaf þann 5. júní s. á. landlækni Sveini Pálssyni fullmagt hennar, og hennar og Kjartans heitins barna vegna að framleggja alla mögulega skýrslu um þeirra tilkallsrjett til nefndra 13 hndr. Reynisholts, og ef með þyrfti halda þeim tilkallsrjetti til lögsóknar. Hann mætir og þarum í skiptarjettinum þann 9. s. m. En — þó að hann við Magnús Sigurðsson á Leirum, vegna tengdaföður þessa fyrnefnds Magnúsar Einarssonar, yrði ásáttur um, að Reynisholtsskiptin byðu unz annarhvor sannaði framar eignartilkall sitt til hans, sem vera átti við sterfbússkiptin, beiðist lækniinn Sveinn Pálsson strax sáttanefndaraðgerða í því málefni, fyrir hverri Magnús Einarsson þann 19. júní brjeflega afsakaði sig að mæta, líklega í krapti tilskipunar 20. janúar 1797, kap. 2. § 10, sem sýnir,

að þessháttar kröfur í sterfbúum eiga ei til sátta-
nefnda að leggjast, og þá Magnús við ítrefkaða á-
fýsingu ei mætti þar, síðan stefnir chirurgus þann
30. júní málinu til vitnaleiðslu þann 5. ágúst að
Dyrhólum í Vestur-Skaptafellssýslu, og með annari
stefnu sama dag Magnúsi Einarssyni til að þola
lögsókn og dóm að Holti í Rangárþingi þann 12.
ágúst, hver loks fjell þar þann 23. september f. á.
þanninn, að þau umþrættu 13 hndr. í Reynisholti
dæmast rjett eign að vera Elenar Sverrisdóttur og
barna hennar og Kjartans heitins Björnssonar, en
kaupbrjef, Guðmundi heitnum Nikulássyni þann 7.
júli 1806 fyrir þessum 13 hndr. útgefið, að vera
ómerkt; Elen fái næstliðins árs landskuld, og þá á-
fallnar leigur kúgilda, en Magnús Einarsson betali
31 rdl. 44 sk. í málskostnað til landlæknis Sveins
Pálssonar, og talsmaður hans Magnús Sigurðsson,
bæti 20 rdl. til Eyjafjalla hrepps fátækra fyrir mis-
brot í málsins færslu m. fl. Þennan dóm hafa báð-
ir þessir Magnúsar átalið, bæði í tilliti til dómsins
sjálfs og dómarans og sækjanda röngu málsmeð-
ferðar eða yfirsjónar.

Í hinu fyrra tilliti finnur landsyfirrjetturinn
ekkert það lögmætt í málinu framkomið að vera,
sem hrinda kunni gildi þess, Guðmundi heitnum
Nikulássyni, þann 7. júlí 1806, útgefna kaupbrjefs,
þar hjer er enginn samburður þess, þó ennþá
óþinglýst sje, við annað yngra, eða nokkra löglega
og sannaða afhendingu þessara 13 hndr. Reynis-
holts, til annara, og N. L. 5—3—39 ekki eiginlega
má hjer lögtekinna heita, en Jónsbókar landabr. VI.

kap. gjörir þessi vottföstu og brjeflegu kaup fullgild. Tilmeð er ekkert skjal fyrir eign Elenar á nefndum 13 hndr. framkomið, og einungis vitnaframburður, sem gefur til kynna, eptir lausu tali Guðmundar heitins, að Elen hafi falað af honum þessi 13 hndr. eða beðið hann kaupa þau sjer til handa, hann máske gefið henni vilyrði þar um, hún því sent andvirðið til hans, en hann, annaðhvort sjeð sig um hönd, látið við hana og aðra í veðri vaka, að hann ætlaði henni þessi 13 hndr. eða Berjanes í þeirra stað, og þar sækjendur sjálfir í hjeraði játa, að tregt hafi gengið að fá hans loforð fyrir Reynisholti, um hvað þeir kváðust þreyttir orðnir við hann að þrasa, að aldrei hafi til neinna endilegra kaupa milli hans og þeirra komið, hvers vegna eignarrjetturinn til 13 hndr. Reynisholts, varð að tilheyra Guðmundi heitnum Nikulássyni einum, sem fyrir þeim hafði gilt eignarskjal, og nú ei öðrum en hans rjettu erfingjum.

Þar á móti kann Einari Einarssyni og börnum Kjartans heitins Björnssonar allvel að tilkoma löglegt tilkall til 300 rdl., sem Elen Sverrisdóttir ljet Jón Björnsson færa í Guðmundar heitins bú, eptir sönnun, hversu á þeim staðið hafi og itarlegri kröfu í sterfbúi hans, sem hjer er ei úppástefnt, og landsyfirrjettinum því óskylt um að dæma.

Viðvikjandi því siðara, var að sönnu frávisan Páls Guðmundssonar á Brúnum, sem svaramanns Magnúsar Einarssonar fyrir skiptarjetti, á sárveikum rökum bygð, en um hana er hjer ei stefnt,

en töluvert áhrært fyrir undirrjetti, og dæmist því ei af landsyfirrjettinum. En að þar á mót chirurgus Sveinn Pálsson, var móti protesti úrskurðaður hæfur til málssókna mótpartsins, og það á þingi, sem málinu var óviðkomandi, meðtekinn í sjálfs sækjandans stað fyrir forlíkunarnefnd, og þó svili dómarans, sjálfur læknir í stóru umdæmi, þá búfastur í annari sýslu, án yfirvaldsgefins myndugleika, til svo fráleitra útrjettinga í fjarlægð, er koma máttu alllíklegast í stríð við hans embættisstörf og skyldur, og það jafnvel fram yfir honum gefna fullmágt til þessháttar málsmeðferðar, virðist ósamkvæmt N. L. 1—9—15. tilsk. þann 11. júlí 1800 § 6, 20. janúar 1797 § 34, og analogie tilsk. 8. janúar 1802. Alt eins finnur þá landsyfirrjetturinn þá meðferð málsins af sækjanda í hjeraði gagnstæða tilsk. 20. janúar 1787 § 10, að draga það fyrir forlíkunarnefnd og sjerlegan dóm, sem málalengingar- og kostnaðarlaust afgjörast átti, einungis við skiptarjett, og að hann mætti við þá fyrri í aðalsækjandans stað gagnstætt nefndrar tilskipunar 25. § og cancellie úrskurði þann 22. apríl 1797, og þó hjeraðsprocessinn ei votti, að sýslumaðurinn hafi neitað þörtunum um skiptaúrskurð í málinu, hefur hann samt litið tilreynt þar að sætta þá, eða minst, að eptir tilsk. 3. júní 1796 § 13 bar honum bæði að leiðbeina ólærðum almúgamanni á rjettan veg með málið, líka, sjálfum ekki að gefa þingdag í því, eða halda aukarjett, og úrskurða fyrir það því óviðkomandi fortum contractus, hvar lögin bjóða þessháttar afgjörast við skiptarjettinn og án sáttanefnda.

Þar hjá virðist landsyfirrjettinum úrskurður dómarans upp á gjörð mótmæli mót vitnisburðum Jóns Björnssonar sem fyrsta, málsprætu þessara höfunds, vitnis í eigin sök, og henni viðriðins, enn iskyggilegri en um Ólafs prests Pálssonar vitni.

Loksins er það í þessari eignarprætu öldungis gagnstætt N. L. 1—7—1 og tilsk. 3. júní 1796 § 24, að undirdómarinn hefur ei meðdómsmenn brúkað, þegar hann, annars móti lögum, hafði leyft henni að dragast frá rjetlu varnarþingi við skiptarjettinn til aukabings, hversvegna allur sá í málinu gengni proces og dómur verður sem ódæmdur að álitast, en ákærður litill orðamunur í útgefnum actis málsins finst dómaranum ekki saknæmur, nje heldur Magnúsi Sigurðssyni, sem ólöglesnum manni, hans sakar tilsvor eða contrasókn fyrir undirrjetti.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur genginn að Holti í Rangárvallasýslu þann 23. septbr. 1809 í eignarprætumáli til 13 hndr. í Reynisholti í Mýrdal, og með honum ídæmdur málskostnaður af hendi Magnúsar Einarssonar, og bætur af Magnúsi Sigurðssyni, skal sem genginn á óviðkomandi þingi, og þar hjá eptir gagnstæða málsmeðferð N. L. 1—7—1, tilsk. 3. júní 1796 § 24, 20. jan.

1797 § 10, 25 og 34, 11. júlí 1800 § 6, álitast sem ódæmdur, hvar á mót allri þrætu um eignartilkall til þeirra 13 hndr. Reynisholts, sem málið afrís, og um þá 300 rdl., er Elín Sverrisdóttir krefur í þessari fasteign sjer goldna, vísast til skiptarjettarins löglegri aðgerða, í Guðmundar heitins Nikulássonar dánarbúi. Til Magnúsar Einarssonar í Nupakoti gjaldi sækjandi í hjeraði Einar Einarsson og hans meðhlutaðeigendur í málssókninni 10 rdl. í málskostnað fyrir undirrjetti, en hjeraðsdómarinn til Magnúsar Einarssonar og Magnúsar Sigurðssonar til samans 20 rdl. í málskostnað til landsyfirrjettarins, hverjir 30 rdl. — þrjátíu rdl. — afhendist hlutaðeigendum innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu þessa landsyfirtjettardóms, undir aðför eptir lögum.

IV.

2. Í jústitsmáli móti Ólafi Björnssyni m. fl. úr Snæfellsnessýslu.

Ingunn Pálsdóttir húskona á Blómsturvöllum í Snæfellsnessýslu fæddi barn í heiminn þann 5. apríl 1809. Aðspurð um faðernið svaraði hún: »Jón á Brekkubæ mun jeg verða að nefna«. Ljet

þó strax sem hún þá nefndi annan en þann rjetta föður, en kvað, þegar ljósmóðirin spurði hana að, fyrir hvers áeggjan, hún annan nefndi en Ólaf (ótilgreint hvers son), að hún mætti það ei tilgreina; en þótt hún bæði áður og eptir það hún fæddi, nefndi Ólaf, og það með berum orðum stöðugt og opinberlega við prest, Ólaf Björnsson á Munaðarhóli. Allar líkur eru og til þess eptir vitnanna framburði, að hann sje annaðhvort faðir þessa barns, eins og hún lýsti, eða og hafi verið *frumkvöðull* eður milligöngumaður til að útvega því falskan föður, er játaði á sig faðerni þess fyrir sjálfan hann eða aðra, hvað þó undra saknæmt verða mátti að lögum. Engu að síður er þó Ólafur Björnsson hvorki löglega um neitt þetta stefndur, eða yfirheyrður eða saksóktur, nje heldur vitnisburðir Jóns á Brekkubæ eða Jóhanns Markússonar úr Dalasýslu, hverjum Ólafur og dómariinn ástæðulítið hrundu frá yfirheyrslu, og vitni teknir en þótt markverðustu vitni í málinu, er Ólafur með dómi konstit. sýslumanns Sigurðar Guðlaugssonar að Ingjaldshóli þann 24. júní f. á. samt frítekinn frá að hreinsa sig frá Ingunnar faðernislýsingu upp á hann með eiði, en maður- og svara- maður Ingunnar, Jón nokkur Guðmundsson, dæmdur til málskostnaðarútláta, jafnvel til sjálfs Ólafs, sem þó ósanngjarnast virðast má. Með öðrum dómi á sama stað og degi hefur sami dómari dæmt Ingunni fyrir þetta sitt barneignarbrot að betala einfalda lausaleiks sekt, en þó sagt hana að vera eigingipta konu, hverri leyft sje að

lífa aðskildri frá manni hennar, en að ósannað sje, að þau sjeu að lögum skilin, ei heldur framar eptir því grenslast; segir að sönnu rjettvist, að hún þó gjaldi 2 hndr. til Neshrepps fátækra, og málskostnað, en þegar til dómsatkvæðis kemur, lendir það við 2 rdl. í þinghaldskostnað, til sýslumanns sjálfs, sem þó var hjer vafasamur, hvort honum bæri nokkur í misgjörðasök, en fátækir nefnast þá ei framar á nafn. Þessum báðum dómum er þessvegna uppá justitiens vegna til landsyfirrjettarins innstefnt, sem í tilliti til alls framantalins finnur báða jafn grundvallarlausa, og þvílíkt margbrotið justitsmál ítarlegri nýja rannsókn og lagasókn í hjeraði af duglegum justitsaktori að útkrefja á kostnað dómarans, og þess, er málið hefur svo auðsjáanlega óhreinlega flækt og meðfarið sem ótilhlýðilegur stefnandi í hjeraði, á meðan hann var óstefndur fyrir allan þess umgang, þó ekki væri hjer annara talinn en milli Ingunnar og Jóns í Brekkubæ, nefnilega Ólafs Björnssonar á Munaðarhóli.

Því dæmist rjett að vera:

Peir að Ingjaldshóli, þ. 24. júní 1809, gengnu dómar í barnsfaðernislýsingarmáli Ingunnar Pálsdóttur að Blómsturvöllum eiga sem marklausir að metast. Þar á móti vísast þessu máli heim aptur í hjerað til nýrrar og löglegrí meðferðar, eptir viðkomandi amtmanns fyrir-

skipan á kostnað hjeraðsdómarans og Ólafs Björnssonar á Munaðarhóli, hvarvið Jóhann Markússon, þá málið í hjerði tilfjell 1809, sjóróandi frá Hjarðarholti í Dalasýslu, og Jón Jónsson frá Brekkubæ í Neshreppi, löglega og ítarlega yfirheyrir, og alteins Ólafur Björnsson sjálfur, um alt, hvað rjett faðerni barns þess viðvikur, er Ingunn Pálsdóttir fæddi í heiminn þ. 5. apríl 1809, einninn um alla fyrnefnds Ólafs Björnssonar hlutdeild og milligöngu í sama málefni frá því fyrsta.

Sömuleiðis til löglegrí málssóknar, og útvegun tilhlýðilegra skilríkja um hjónabandsástand Ingunnar, þegar hún barnið fæddi, eða hvort, hvenær, hverninn, og hversvegna hún sje Jóni Guðmundssyni á Eyði fráskilin.

Í málskostnað til landsyfírrjettarins borgi hjerðsdómarinn prokuratori Finni Magnússyni 12 rdl., en Ólafur Björnsson sínum umbeðna svaramanni 10 rdl. innan 6 vikna frá löglegrí auglýsingu þessa landsyfírrjettardóms undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen.

Ut supra.

M. Stephensen. S. Petersen. Isl. Einarsen.

B. Stephensen.

V.

Anno 1810, þann 6. ágúst, var í hinum kgl. isl. landsyfirrjetti uppsagður fylgjandi dómur í Jóns Vigfússonar landprangs og lausamenskusök.

Eptir gengnum undirrjettardómum í Eyjafjarðar- og Árnessýslum finst þeim hjer lögsókta Jóni Vigfússyni einkanlega saknæmt, að hann í Octobri næstl. árs hefur passalaus ferðast að sunnan til Eyjafjarðar í eigin og annara erindagjörðum, og að hann á þeirri leið hafi prangað með tóbak, af hverju hann í Reykjavík keypti 40 pd., en tjáði sig hafa á leiðinni þaraf afhent sumt fyrir greiða, en sumt til ýmislegra kunningja, er tóbak höfðu hjá honum pantað, svo að ein 5 pd. tóbaks loks fundust eptir hjá honum óseld eða óafhent, þegar hann að tilhlutun yfirvaldsins, var um tóbaksprang lögsóktur, og hljóp innkaupsverð þessara 5 pda. til 2 rdl. 64 sk.

Það hefur þótt í þessu tilliti vafamál, hvort plakat af 13. júní 1787, samanborið við tilsk. af sama dato kap. 2. § 2, og eldri lög fyrir Ísland. eigi svo að skiljast, að öll þau 40 pd. tóbaks, sem Jón Vigfússon hafði meðferðis frá Reykjavík, eigi uppnæm að gjörast, ellegar að eins þau 5 pd., sem hjá honum voru upptæk gjörð í Hrafnagilshreppi, og finnur landsyfirrjetturinn þá siðari meiningu meðtækilegri, og þess vegna sanngjarnt, að verð þeirra skiptist til jafnaðar milli Möðrufellshospitals og tátækra í nefndum hreppi, en að sá 1 rdl., sem Jón er dæmdur að borga fyrir passaleyssi sitt,

Talli til Skriðuhrepps fátækra. Að öðru leyti en því, sem málskostnaði fyrir undirrjettinum viðvikur, verður hann eptir framkomnum rannsóknum og skilrikjum að frikennast frá frekari ákærum um lausamensku og annað í þessu máli, honum til ákæru fundið.

Því dæmist rjett að vera:

Jón Vigfússon frá Miðdal í Árnessýslu skal, fyrir ferðalag sitt passalaust til Eyjafjarðarsýslu næstl. ár, gjalda 1. rdl. í bætur til Skriðuhrepps fátækra, en hafa fyrirgjört þeim 5 pundum tóbaks, sem hjá honum voru sekvestreruð í Eyjafirði í sömu ferð, eða þeirra verði til jafnra skipta milli Möðrufellshospítals og Hrafnagilshrepps. Sömuleiðis gjaldi hann ídæmdan málskostnað fyrir undirrjetti með 10 rdl. 32 sk., en frikennist að öðru leyti fyrir frekari ákærum í þessu máli. Aktor fyrir landsyfirrjettinum fái 12, en defensor 10 rdl. Salarium af justitskassanum, en Jón lúki honum ídæmd útlát innan 6 vikna frá auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms undir aðför eptir lögum.

In fidem.

M. Stephensen.

VI.

Anno 1810, þann 3. septbr. var í hinum konungl. isl. landsyfirjetti uppsagður fylgjandi dómur í prangsök Eiríks Helgasonar úr Snæfells-sýslu.

Það er með 8 vitna framburði fyrir rjetti að Keflavík frá 5. til 9. maí næstl. sannað, að assistant Eiríkur Helgason frá Ólafsvík hafi framið landprang með útsölu á ölföngum, tóbaki og fleirum kaupstaðarvörum í verstöðinni Keflavík undir Jökli, þó þessháttar kaupverzlun þar sje lögum gagnstæð, einkum plak. og tilsk. frá 13. júní 1787, og tilsk. frá 25. ágúst 1741, auk þess að hann sjálfur hefur ei rjett eða leyfi til þvilíkrar verzlunar. Þó virðist þessum lagagreinum meir samkvæmt við þetta landprang að leggja bætur frá 5 til 10 rdl. en að gjöra þrjónles það uppnæmt, sem með þessháttar verzlun meinast að vera innkeypt að nokkru leyti. En því framar ber honum þvilíkum sektum að sæta, sem meiri líkindi eru til, að Jón Guðmundsson í Keflavík hafi haft þau 4 pd. og 4 lóð tóbaks og $\frac{3}{4}$ potta romms, sem hjá þessum voru upptæk gerð, til útsölu fyrir Eirík, hver jafnvel játað hefur, að hann útprangað hafi þessar vörur, og ei neitað aktors ákæru, að það verið hafi með dýrra verði en í Ólafsvík, og að Eiríkur hafi Jóni fengið ógildan mælir og vigt til brúkunar.

Því dæmist rjett að vera:

Eiríkur Helgason frá Ólafsvík skal fyrir óleyfilegt smávegis prang á tóbaki og áfengum drykk m. fl. bæta 6 rdl., 4 þar af til hreppstjóranna Ólafs Ólafssonar og Ólafs Björnssonar til jafnra skipta, en 2 rdl. til Neshrepps fátækra og Hallbjarnareyrar hospitals, 1. rdl. nefnil. til hvers, Sömuleiðis gjaldi hann 16. rdl. 24 sk. í málskostnað fyrir undirrjetti eptir hjeraðsdóminum, en sje að öðru leyti fyrir frekari ákærum og útlátum í þessu máli frítekin. Í dæmdar bætur og útlát gjaldist innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu þessa landsyfirrjettardóms undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen.

VII.

Sama dag voru í yfircriminalrjettinum feldir eptirskrifaðir dómar:

1° Í dulsmálssök Þórdísar Jónsdóttur úr Ísa-fjarðarsýslu.

Aktor fyrir yfircriminalrjettinum hefur ljóslega sýnt, hversu áfátt málsundirbúningi og dómi sýslumanns Jóns Jónssonar, gengnum þann 24. janúar

þ. á. sje, og staðfest þá ályktun sína með landphysici Klogs áliti, er einmitt vottar hið sama. Auk þess finnur yfircriminalrjetturinn óforsvaranlegt, hversu lausleg og óeiðfest öll vitnayfirheyrsla er, og að óspurt er um getnaðartíma barnsins, allan minni eða meiri undirbúning móðurinnar til fósturs þess eptir fæðinguna, bæði með barnafatnaðar tilbúning, fóstursútvegum ellegar þvert á móti launung á þessu ástandi hennar, eins um skynsemd hennar og undanfarið lífurni, og hvort hún áður hefur barn alið. Af tjeðum röksemdum öllum, er mál þetta með öllu hálfkarrað, og óundirbúið, til, í svo áriðandi efni, að takast undir yfircriminalrjettarins endilega dóm, hvers vegna því hlýtur á ný að visast heim í hjerað á kostnað hjeraðsdómarans og aktors í hjerað til nýrri og löglegri rannsóknar og dóms og fullnægjugjörðar í öllum fyrr töldum greinum, ásamt því, er aktor og landphysicus Klog hafa sem áfátt í málinu talið.

Því dæmist rjett að vera:

Þessu dulsmáli Þórdísar Jónsdóttur visast hjermeð heim aptur á kostnað undirdómarans og aktors í hjeraði til löglegri meðferðar og dóms samkvæmt aktors fyrir yfircriminalrjettinum og landphysici framtöldu ástæðum, og því, sem yfircriminalrjetturinn auk þessa hefur áfátt talið í formála dóms þessa. Til

aktors fyrir yfircriminalrjettinum gjaldist 15 rdl. og til defensors 10 rdl. Salarium af justitskassanum, móti endurgjaldi til hans af hlutaðeigendum.

M. Stephensen.

VIII.

2° Í taglskurðarmáli Bjarna Jónssonar frá Hraunsnefi í Mýrasýslu.

Í þessu taglskurðarmáli Bjarna Jónssonar finnur yfircriminalrjetturinn einungis áhugavert, þar illvirki sakamannsins að hafa taglskert 43 hesta í Mýra og Borgarfjarðar sýslum, er bæði meðkent, og með vitnum sannað, hvert straff að lögum liggi við þessu háskalega illræði. Er það þá fyrst augljóst, að Jónsbókar landsleigub. 36. og 39. kapitular öllu fyr mega hjer heimfærast en tilskipanir fyrir Danmörk og Norveg þann 26. oktbr. 1742, og 20. nóvbr. 1750, sem aldrei eru gefnar hingað til lands, og þess vegna engan á þessu landi ennþá skuldbindandi lög, og þar næst, að þó jafnvel þessi lög, hefðu, hvað ekki er, nokkurn tíma verið hjer innleidd, er kagstryking og æfinlangur þrældómur, sem þær leggja við hrosshársstuldi af hestum á mörkinni, ekki að álíta sem hæsta þjófnaðarstraff, eptir það tilsk. þann 27. apríl 1771 útkom, og þess vegna ekki hingað heimfærandi straff eptir þeim 4 § í

tilsk. þann 20. febrúar 1787, heldur einungis einfalt þjófnaðarstraff í frekasta lagi, eptir konungsbrjefi af 25. júlí 1808, § 7, hvers vegna fangahalds kostnaður ei heldur fellur sakamanninum til þýngsla.

Því dæmist rjett að vera:

Bjarni Jónsson frá Haunsnefi í Mýrasýslu á fyrir taglskurð og hárstuld af 43 hestum næstliðinn vetur, að sæta hýðingu með 30 vandarhöggum, og betala allan af máli þessu löglega leiddan kostnað, að undanteknum þeim 15 rdl. 44 sk., sem varðhald hans og forsorgun í fangelsi til 1. ágúst þ. á. kostað hefur, hver kostnaður jafnist á amtið eptir konungsbrjefi þ. 25. júlí 1808. Sömu leiðis gjaldist af eigum hans, ef til hrökkva, til aktors fyrir yfircriminalrjettinum 15 rdl., en til defensors 12 rdl., en annars af justitskassanum.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. Frydensberg.

S. Petersen. Hans W. Koefoed.

1811.

I.

Anno 1811, þann 7. janúar var fyrirtekið mál milli Eyjólfs Sigurðssonar á Rofum og Árna Árnasonar sama staðar. Fyrir hönd Árna mætti studiosus Árni Jónsson, og er þvínæst bókuð svolátandi athugasemd og ályktun:

Justitiarius áleit viðkoma embættisskyldu sinni að leiða rjettarins assessorer fyrir sjónir, að frá þeirri tíð, studiosus Árna Jónssonar leyfi að tala málum manna fyrir landsyfirrjettinum, var fyrir hann framlagt vorið 1809, og til þess nú, hefur svo markverð umbreyting hans ásigkomulags innfallið, að hann meðtekið hefur, undir þeim Jörgensensku Revolutioner tvö markverð embætti af hans hendi, sem Byfógeti í Reykjavík og sýslumaður í Gullbringu- og Kjósarsýslum, og hvorutveggju um tíma þjónað, hvar upp á hans eigin publicationir í þessum umdæmum, og embættisskjöl og protokollar í viðkomandi Byfógeta og sýslumanns höndum, eru órækir vottar. Þessvegna álitur justitiarius, ekki einasta það honum fyrr gefna leyfi til lög-sóknar við þennan rjett þar með að vera af sjálfu sjer expirerað, heldur, að nýtt leyfi þar til þurfi, hvert Johnsen nú hefur ekkert við hönd, og um hvers veitingu justitiarius hefur svo löggrundaðan efa, að hans meiningu, framantaldra ástæðna vegna

i samburði við N. L. 1—9—8, að hann álitur það embættisskyldu sína eða rjettarins, að leggja fyrirspurn fram fyrir stiptið, og síðan það konungl. cancellie, hvort Johnsen, í þessu eða fleirum málum, megi framvegis lögsókn leyfast fyrir landsyfirrjettinum, áður en mál þetta er af Johnsen lengra lagt eða útfært nú fyrir landsyfirrjettinum, hver fyrirspurn með þar að lútandi ástæðum verður af justitiario það fyrsta til stiptisins inngefin.

Pareð studiosus Árni Jónsson nú, við máls þessa fyrirtekt og upphrópun þess innstefna Árna Árnasonar, enga löglega heimild hafði við hönd, nje gat sýnt eptir skyldu sinni, strax í stað, til að vera talsmaður þessa fyrir landsyfirrjettinum, en rjetturinn álitur það honum fyrr meir til mála-sókna, gefna leyfi, við hans umbreytta ástand siðan, að vera útrunnið, og þar hjá vafasamt, án frekari fyrirspurnar, hvort talsmenska megi honum hjer leyfast, hvar um hans mandant sem bóndi hefur mäske ei efa haft, svo er mál þetta, að þess innstefnda rjetti öldungis óskertum, hjermeð útsett til rjettarins næstu lögskipuðu Sessionar í aprilmánuði, til hvers tíma sá innstefndi Árni Árnason skal vera sjer út um löglega settan svaramann, og þá fortakslaust skyldur vera til máls þessa að svara.

M. Stephensen.

Þannig framfarið ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. Hans W. Koefoed.

B. Stephensen.

II.

Anno 1811, þann 6. maí var fyrir landsyfirrjettinum uppsagður eptirskrifaður dómur í *hús-rofsmálinu* úr *Vestur-Skaptafellssýslu*.

Enn þótt ýmislegir formalitets brestir mót lögum sjeu við færslu þessa máls fyrir undirrjetti átaldir, og ásamt hjer fyrir landsyfirrjettinum, og meðal þessara afheyrsla sona Eyjólf, sem vitna mót föður þeirra, enn þótt þeir í fyrstu, sem meðsekir, stefndir væru, án undangenginnar sættatilaunar, finnur landsyfirrjetturinn, að málið þó verða megi útkljáð nú með dómi, þareð Appellantsins talsmaður fyrir þessum rjetti virðist að hafa fráfallið í innleggi sínu, að nota sjer þessar rjettarhalds yfirsjónir, til málsins afvisunar. Þar á mót finnur rjetturinn, að engin skaðabót verður að þessu sinni tildæmd fátækum í Mýrdalssveit, fyrir þýngsli þau, er hið ákærða húsrof Eyjólf meinað að hafa verið sveit þeirra ollandi, án undangenginnar stefnu og lagaákæru sveitarinnar hreppstjóra þar um, sem rjettra viðkomenda, hversvegna þeim geymist löglegt tilkall þartil siðarmeir.

Hvað húsrofið sjálft snertir, þá er það öllu fremur meðkent af Eyjólf sjálfum og svaramanni hans, en með gildum vitnum nægilega upplýst. Svo mikið er þó víst, að það framið er án ábúandans á Rofum Árna Árnasonar leyfis, og sem eptir á virðist, einninn til hans ógeðs, tólf dögum fyrir þá fardaga, sem fyrst máttu heimila Eyjólf Sigurðssyni sem tilkomandi ábúanda á $1\frac{1}{2}$ Rofum,

þvilíkt fyrirtæki, og þá ásamt, að hann hjermeð hefur magnlega krenkt þann ábúðarjett og umráð jarðarinnar, sem Árna Árnasyni einum þangað til bar. Líka útsett konu hans og bjargþrota börn fyrir háska af uppáfallandi harðviðrum, með svo bráðu og ólögmætu húsarofi, enn þótt skaðinn, sem þaraf hlaust fyrir þau og bjargargrip þeirra, ei sje hjer nóg upplýstur, eður gjörður að álitum, hvers vegna Eyjólfur ber að lúka honum sannsýna þóknun hjer fyrir, þar þetta tiltæki hans hvorki má eiginlega heimfærast til þeirra, er nemi ofríkis eður hververksbótum eptir Norskulögum, en vor íslenzku lög eru hjerum næsta fáorð, og leyfa einungis tilfarandi landseta, fyrir fardaga að nota sjer haga jarðar þeirrar, sem hann flytur að, og hús til fjenaðar eða íveru, að því leyti missast mega, en ei að umbylta þeim fyrr en að liðnum fardögum. Þar hjá virðist það sanngjarnt að hjeraðsdómarinn, sem með ólögmætum interlocutoriis og dómi, einninn ólögskipuðu rjettarhaldi og dómþeningum, hefur orsakað stefnandanum að áfrýja ofsvæsinn, yfir hann genginn, útláta-dóm, standi honum málskostnað til landsyfirrjettarins, og endurgjaldi, hvað hann í skrifaralaun hefur offrekt meðtekið.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómi sýslumanns Jóns Guðmundssonar, gengnum í þessu húсроfsmáli, þann 29. septbr. 1810, er af landsyfirrjettinum fráfallið.

En Eyjólfur Sigurðsson gjaldi Árna Árnasyni í þokkabót fyrir framið húсроf á hans ábyljörðu Rofum, 12 dögum fyrir fardaga, 10 rdl. courant, standi einninn undirrjettar málskostnað með 4 rdl. 72 sk. til talsmanns og stefnuvotta, en með 6 rdl. til undirdómarans, hvar í reiknist 1 rdl. 57 sk. sem sýslumaður þegar meðtekið hefur. Fátækum í Mýrdalssveit geymist löglegt lagatiltal til Eyjólfs, fyrir sveitinni, með húсроfi hans, orsökuð þyngsli. Í orsakaðan málskostnað til landsyfirrjettarins gjaldi sýslumaður Jón Guðmundsson stefnandans talsmanni, prokuratori Finni Magnússyni 16, en talsmanni Árna Árnasonar, studioso Otta Guðmundssyni 8 rdl.

Alt hið íðæmda lúkist innan 8 vikna frá dómsins auglýsingu undir aðför eptir lögum.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. Hans W. Koefoed.

III.

Anno 1811, þann 6. maí var í yfircriminalrjettinum afsagður fylgiandi dómur í dulsmálssök Þórdísar Jónsdóttur úr Ísafjarðarsýslu.

Pareð undirdómarinn í þessu á ný rannsakaða og dæmda máli, eptir yfircriminalrjettarins heimvísunardómi þann 3. septbr. næstl., hefur að sönnu minst í þessum processi áðurgengins hjer-aðsakts og dóms í því, en þó bæði haldið honum og yfircriminalrjettarins akti til baka, þá hann nú innsendi sinn nýja dóm undir rjettarins álit, þá er yfircriminalrjettinum þar með allur mögulegleiki bannaður, að meta, að hverju leyti vantandi og kröfðum skilríkjum og upplýsingum í málinu sje fullnægt, sem, í samburði við alt í því framfarið frá upphafi til enda, þarf nákvæmlega að metast. Sömuleiðis virðist sú nú tekna rannsókn um ýmsa sakaða pósta, ónóg og of lausleg, t. d. vitninu Jóhönnu Christinu Smith eru ei fyrirlögð öll líkleg spursmál fyrir hana og fleiri vitni, svo sem, því hún hafi fallið frá grunsemi sinni um barnspunga Þórdisar, eða þessa getið við hana, og nær við hana talað það, sem hún umgetur í lok skýrslu sinnar. Svo áttu og vitnin Herdís og Guðm. Jónsson að spyrjast eptir framburði Helgu Guðlaugsdóttur »að Þórdís 1809 hefði sagt þessa óljetta«, að fráskýra, hvað tilefni gefið hefði til þessháttar orðalags með paraðlútandi. Eins hvort meiðslin á höfði barnsins vinstra megin fyrir ofan augað, og blóð á þess vinstri kinn, mundu líklega að kenna falli, eða frömdu ofriki, fyrst *skoðunargjörð* liksins var svo ónóg. Sama er og um þriðja vitnis svar upp á 19. spurningu og þess ellefta til 25tu.

Mismun vitnanna framburðar um staðinn, hvar barnslíkið fanst, og afstöðuna milli hans og

hins, hvar barnið er sagt fætt, átti undirdómarinn og að útvega greinilega upplýsing um, og afstöðu og millibil nálægra íveruhúsa, af fleirum en einni orsök, einkum N. L. 6—6—10. Svo vantar og alla upplýsingu um getnaðartímann, til að álykta, hvort fóstrið hafi fullaldra verið. Þó er það af öllu fráleitast, að Þórdís, sakapersónan sjálf, er ei til neinnar skýrslu krafín, eða stefnd, og ei til ákæru eða dóms, þó bæði yfircriminalrjettardómurinn þann 3. septbr. f. á., og málsástæðan sjálf og fráskýrsla Guðmundar Jónssonar gæfi alla röksemd þartil. Heldur er hún óstefnd ákærð, og frá lífi dæmd, sem er óheyrilegt, því engin afbatan er, að hún fjarlæg var, ístaðinn fyrir, að hún í svo árið-andi máli átti nálæg að vera við málsins meðferð fyrir undirrjettinum. Því hlýtur mál þetta enn á ný, allra fyrrtjeðra bresta vegna, að heimvisast á undirdómarans kostnað, til löglegrí meðferðar og umbóta alls hins fyrrtalda, og til upplýsingar undir hans dóm, og andsvara þeim 36 spurningum, sem aktor fyrir yfircriminalrjettinum hefur nú framsett, Þórdísi viðvikjandi, einninn fylgjandi þremur: Nær hún um meðgöngutímann hafi fyrst vör orðið við tíðateppu? Nær fyrst við hræringu fóstursins? Komu fæðingarhriðar hastarlega, megnar og tíðar að eður ei? Sömuleiðis á hún og greinilega að til-taka barnsburðar og barnsfundarstaðinn, sem fyrir segir um vitnin.

Þó að undirdómarinn þann 10. janúar þ. á, hafi leyft barnsföðurnum Guðmundi Jónssyni eið, með hverjum hann hefur viljað hreinsa sig af hlut-

deild eða meðvitund um meðferð Þórdísar á fóstri hennar, og þá strax ólöglega tekið þenna eið af honum, enn þótt öldungis gagnstætt tilsk. þ. 5. nóvbr. 1723 og 14. septbr. 1792, í máli, sem auðsjáanlega fyrir fram undir appelli stóð, finnur yfircriminalrjetturinn samt alla orsök til að yfirláta justitien að meta, hvort Guðmundur Jónsson samt eigi að ákærast og lögsækjast franar í þessu máli, vegna þess, sem í því er um hann fyrir- og framkomið.

Því dæmist rjett að vera:

Dulsmálssök Þórdísar Jónsdóttur úr Ísafjarðarsýslu vísast hjer með enn á ný til nýrrar og löglegrí fyrirtektar, meðferðar og dóms, heim í hjerað á kostnað undirdómarans, sem umannist, að öllum hjer að framan töldum upplýsingarkröfum og brestum og sjerhverju, er málsins löglegrí meðferð hentar, verði ítarlega fullnægt. Svo ber honum og að taka ad acta öll undir- og yfircriminalrjettaracta og dóma, frá byrjun málsins til þess loka, og láta þau öll fylgja hinum nýja bjeraðsdómi til yfircriminalrjettarins. Justitien geymist lögleg lagaákæra gegn Guðmundi Jónssyni eptir metandi mála-vöxtum.

Í salarium gjaldist aktori fyrir yfircriminalrjettinum 15 rdl., en defensori 10 rdl., sem í

bráð lánist af jústitskassanum, mót endurgjaldi til hans siðarmeir, við lögskipaða sakamála-kostnaðar repartition á viðkomandi amt.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. Frydensberg.

S. Petersen. Hans W. Koefoed.

IV.

Anno 1811, þann 1. júlí var landsyfirrjettarins session, og í landprangsmáli úr Snæfellsnessýslu afsögð svolátandi ályktun:

Pareð rjetturinn hefur alls engin skilríki sjeð fyrir, að sú fyrr úttekna rjettarstefna í málinu þann 7. febr. þ. á., sje nokkurn tíma birt hlutað-eigendum, og ei hin minstu lagaforföll eru sönnuð, hvers vegna hún ei hafi getað í ákveðinn tíma fallið í rjett við seinustu aprilmánaðar session, þá og alls einkis rjettarálits hjer um, eða frests var af málssækjanda beiðst, og þessvegna enginn frá- eða heimvísunardómur þess, er nokkurn tíma við landsyfirrjettinn fallinn, svo finnur rjetturinn ekki, að kongsbrjefið frá 19. desbr. 1749 geti heimfærst upp á mál þetta, og ályktar þess vegna, að því sem of gömlu og ólöglega sóktu, ei verði framar án konunglegar uppreisnar appellerað.

V.

Anno 1811, þann 5. ágúst var í landsyfirrjetti uppsagður fylgjandi dómur í svonefndu protokollsmáli höfðuðu af kammersekretera, sýslum. Briem gegn Hallgrími presti Thorlacius.

Þó ekki sje sannað, að Hallgrimur prestur Thorlacius útbrykkilega hafi skuldað sekretera og sýslum. Briem fyrir ranga þingbókarfærslu, virðist því um lík ákæra þó að liggja hulin í prestsins neitun við frumprófið á Kjarna þann 26. septbr. 1810, að hafa talað þau orð, sem sýslumaður Briem þann 8. ágúst s. á. hafði til bókar fært, þessi nefnilega: *»jég eigna mjer ekki heldur kindina«*, hvar til þessi ansaði: *»Það hefi jeg ekki, eða aldrei talað«*, virðast þessi orð samt að vera öldungis sömu meiningar með hinum til bókar færðu, *»að eigna sjer ekki, og prestur því með neitun sinni að hafa talað hið fyrra, einungis neitað að hafa talað hið síðara, sem bókað var, að prestur þó hafi sagst ekki eigna sjer kindina«*, hafa órækir þingvottar sannað, og hann sjálfur í hjeraði viðkannast, ei heldur hefur hann þar rengt þingbókar extraktinn þarum, hvers vegna engra fleiri röksemda til sönnunar þessa máls virðist við þurfa.

Þareð nú þessi prestsins neitun með sjer ber tortryggni á embættisráðvendni sýslumanns við þingbókarhaldið, hverja prestur ekkert eða lítið reyndi til að afplána, þá sýslumaður með öðrum orðum ljet opinberlega í ljósi, að hann ei mætti láta orð, æru sinni svo nærgeng, standa eða falla svobúin,

virðist sýslumaður rjettilega höfðað hafa mál hjer um gegn presti samkvæmt lögum og cancellie fyrirskipun þann 24. desbr. 1799. Því þó Sigurður í Hvammi borið hafi, að prestur með lágum rómi sagt hafi, að hann ekki rengdi þingbókina, og þegar hann var mintur á að hafa talað þau orð, hverjum hann neitaði, segði, þá hefi jeg verið galinn, eða ei vitað, hvað jeg hefi sagt, hið fyrra svo fjarri þeim móðgaða dómara, að hvorki hann eða þingmenn heyrðu, virðist þetta þó að vera ónóg til að afplána þá sakargipt gegn sýslumanni, sem neitun prestins virðist að innibinda, að hinn þá hefði rangt bókað, en þótt alltrúlegt sje, að ásetningur prests ekki hafi verið hjermeð, að skulda hann með neitun sinni, heldur að ganga frá játningu, gefinni nokkru áður; engu að síður mátti sú neitun vekja annara áheyrenda þanka um rangt þingbókarhald.

Hafi samt enginn augljós ásetningur prests fundist, með þessari neitun, að meiða sýslumann uppá æru eða embættisráðvendni, virðist rjettinum óþörf verið hafa lögsókn gegn honum upp á æru eða embætti, hverju sækjandinn sjálfur og undir málalok hefur ofsvæsna fundið, og fráfallið uppástandi þarum; en þó málið svo óþyrmilega sje sókt, virðist presti samt eptir málavöxtum ekki bera bætur fyrir það. Af litlu verði finnur rjetturinn appellantsins svaramanns neitun rjettargangs þann 26. septbr. 1810, af því að sekreterinn þá »sló upp þingbókinni«, og ekkert hinum til gagns þar af rjettilega dregið verða, eins neitun hans, að Briem væri prestsins verðslega yfirvald sem dómari, því

N. 3—4—4 í samburði við 6—21—7, sannar hið gagnstæða, ei heldur virðist það hafa mikla átyllu, sem hnýtt er við amtsconstitutionina til hins setta dómara og meðdómsmanna, eða hjer bera um að dæma, og loksins ofseint mótmælt vera fyrst fyrir landsyfirrjetti, aðalsækjandans kostnaðarreikningi í hjeraði, þar undirdómarinn fyrst átti að meta þrætupósta hjerum.

Af framantöldu finnur landsyfirrjetturinn ónóga orsök til að umbreyta undirrjettarins dómi, enn þótt málskostnaður fyrir landsyfirrjetti verði ei hlutaðeigendum tildæmdur, sem ei hafa hjer mætt í málinu.

Því dæmist rjett að vera:

Undirrjettarins dómur í prótokolsmálinu úr Eyjafjarðarsýslu, genginn þann 3. nóvbr. 1810 á milli kammersekretera, sýslumanns Briems og Hallgríms prests Thorlacii er af landsyfirrjettinum hjermeð staðfestur, en málskostnaði við yfirrjettinn fráfallið.

M. Stephensen.

VI,

Anno 1811, þann 2. septbr. var í landsyfirrjettinum uppsagður fylgjandi dómur í justitsmáli gegn Sigurði Eyjólfssyni og Guðrúnu Kolbeinsdóttur í Neðradal í Vestur-Skaptafellssýslu, út af þeirra misjöfnu uppfóstri á börnum þeirra.

Við þetta í hjeraði höfðaða jústitsmál finnur landsyfirrjetturinn helst athugandi. 1° í tilliti til þess meðferðar í hjeraði, a) að fyrirkallsmáti þess til landsyfirrjettarins, eins og reglulegs sakamáls, (hvert þá hefði vera átt til yfircriminalrjettar) í hjeraði gefinn, ekki átt við annað málakyn, en það, sem reiknast mætti til eiginlegra politi sakamála, með hverjum landsyfirrjetturinn og finnur röksemd til helst að telja þetta, þareð uppeldi og forsorgun barna, eiginlega er lagt undir politistjórnar umsjón, b) að frumpróf um grunað afbrot gegn politilögunum er tekið á helgidag þvert á móti, N. L. 1—3—4, sem tilsk. þann 5. júlí 1793, § 6 aðeins leyfir í sjerlegum tilfellum, sem hjer ei voru þeirrar náttúru nein, að ei mætti dragast til morguns, en finnur enga afsökun aðra en að viðkomendur hafi því ei í hjeraði mótmælt, og að þeim ei virtist bagi þar við orsakaður. Þetta var samt bæði í rjettarfarsins tilliti rangt, og hjer þeim mun markverðara, sem landsyfirrjetturinn í þessu politi sakamáli, saknar allrar yfirheyrslu hjónanna sjálfra við málsins sókn á þingi, því til upplýsingar, bæði að þess setta aktors og dómarsans leyti, en þessum þar þó að tilhalda hinum

betur að fullnægja sinni málssóknarskyldu en hjeraðsdómurinn vitnar hann gjört hafa, með því einungis að framleggja stefnu copiu af hans og meðhreppstjóra áminningu til Sigurðar Eyjólfssonar um betra barnsfóstur, beiðast læknisins líkskurðar á barni hins, Brynjólfi heitnum, uppástanda sjer dæmdan málskostnað, og óstefndan afa þess dána barns, sektaðan fyrir afskiptaleysi af þess meðferð, hvað þeim fátækraforstjórum var þó næst og sæmra hjá sjer að leiða umtal um, sem ekki með einberri aðvörun einu sinni áður höfðu fyllt þær lagaskyldur, sem tilsk. um húsaga þ. 3. júní 1746 § 8, 9, 32 og þ. 27. maí 1746 § 14 og 17, ásamt hreppstjórnar instruxinu, leggja þeim á herðar í tilliti til ungdómsins uppfósturs, umsjónar aðstoðar þurfandi sveitarmanna, aðgæzlu þeirra birgða, ráðstöfunar þeirra hjargarlausu og illa fóstruðu fjölskyldu, áður en nokkur þeirra í vesöld eða óþrifum út af dæju. Því hefðu þessi laganna boðorð optar verið fyllt, betur og seinna aðgætt en þann 12. júní 1810, þá einber aðvörun hreppstjóra þar um skeði, en síðar ekkert tillit, hversu henni var gegnt, og hefðu vanhirt börn og hjargarlitil þá ei verið látin lengur hjálparlaus eptir í Neðridal, hefði máske ei tilefni gefist til þinghalds um banaefni Brynjólfs heitins, hvort sem nú aktor í hjeraði hefur hjá sjer leitt upplýsingar útvegar¹⁾ frekari um hjargarástand þeirra ákærðu hjóna og beggja holda-far, til að breiða yfir fyrnefnt tilsjónarleysi, eða

1) Sic.

gálauslega gleymt þessari málssóknar skyldu, verður brestur þessi jafnmikill til að votta yfirsjón viðkomenda í öðru hvoru eða hvorutveggja tilliti. Í tilliti til þess eiginlega eðlis, er af framkomnum röksemdum, frumprófi og vitnaleiðslum, einnig aðvörun prests og hreppstjóra til Sigurðar Eyjólfs-sonar og Guðrúnar Kolbeinsdóttur í Neðradal, augljóst, að þau skammarlega hafa þrifið og fóstrað börn sín, sem við gjörða skoðun fundust sum með geitum í höfði, hálfkrept við kyrrsetur og legur í óhollu fjóslopti, illa klædd og verkuð, eitt þeirra dáið úr vesöld 7 vetra gamalt 1807, að sóknarprestisins vitni, og annað á 8. ári, að nafni Brynjólfur hjerum 20. júlí 1810 úr sömu. Fyrir illa meðferð, einkum þessa barns, höfðu prestur og hreppstjórar gjört foreldrunum skarpa áminningu, en í sjöttu viku þar eftir var það örent. Þó foreldrarnir vilji fyrirbera, að það dáið sje af veikindum, játar faðirinn þó, að hann aldrei hafi leit- að því læknishjálpar, enn þótt hann byggi í nánd, og það af hirðuleysi. En rannsókn liksins af lækninum siðar gjörð vottar samt, að engin innvortis sjúkdómsmerki hafi í líkamanum fundist, þó hún að öðru leyti sje svo siðla gjörð, að hún ei algjörlega sannað fái hordauða þessa barns. Vitni hafa svarið Brynjólf heitinn hafa, öðrum börnunum fremur, átt ilt og ljelegt fóstur, kvartað um sult, eftir eitt sinn, sem líklega optar, þeginn tæpan pela einhverrar mjólkur í máltið, og fyrir það mátt sæta smánarlegum og viðbjóðslegum snuprum, í aðkomandi manna áheyrn, af miskunarlausri

móðurmynd, og sneiðyrðum eða hótunum jafn harðgerðins föður, hversvegna ekkert virðist likegra, en að barn þetta sje af langri sultarkröm, óþrifnaði og horsótt útaf dáið, þó fullar röksemdir þar til skorti. En svo sem ei heldur fást rök til, að þessi ákærðu hjón hafi viljað stofna því bana með ásettu ráði, og ei heldur, að efni þeirra hafi leyft þeim riflegan, en þótt betur jafnaðan matarskamt, og sjálfsagt betri þrifnað og fóstur í öðru, ei heldur gjörir nein skoðun manna eða umvitnan efalaust, að foreldrarnir sjálfir hafi í góðum burðum verið, svo er heldur engin viðleitni þessara hjóna vottuð, hjá fátækrastrjúrum, eða efnabetri náungum að hafa aðstoðar leitað fyrir heimili með 7 mönnum, bjargþrota á jólum, nema að mjólkurdropa einum úr tveimur kúm, og þriðju síðla vetrar, sem ekki var búin til, heldur gefið til lífs, og allar þrjár, vegna heyskorts kvaldar, enn þótt fátækra forstjór-um bæri í tíma, sem fyr segir, að grenslast eptir birgðum þessa heimilis, og ráðstafa ómögum þaðan, hverjum fátækt gjörði ei borgið, ellegar útvega þeim nauðsynlegan styrk, áður nokkur mann-eskja horfjelli. Sú fyrr umgetna harðneskja við eigin börn sin mót öllu náttúrlegu eðli allra skepna, og foreldra skyldu, óþrifnaður, illt og skammarlegt fóstur, og hirðuleysi að leita þeim framfæris eða lækninga, verðskuldar samt alvarlega ráðningu, þess-um og öðrum tilfinningarlitlum foreldrum til lærdóms, en þótt hjer ekki virðist við eiga, nje sje í lögum tiltekið fyrir þessháttar verðslegar yfirsjónir það meir andlega opinberrar aflausnar straff, sem

hjeraðsdómurinn ákveður, hvert seinni lög sjaldnar áleggja en hin eldri, og kongsbrjef þann 19. ág. 1735 bannar dómurum í vafamálum að velja það, hvar útprykkileg lög ei bjóða. Þar á móti virðist eiginlega heimfærandi til þessarar yfirsjónar gegni pólitilögunum það straff, sem kongsbrjef 25. júlí 1808 í § 7 tiltekur. Líka maklegt, fyrst hreppstjórar ekki eru stefndir til algjörlegs ansvars fyrir þeirra seinu og litlu afskipti af þessu þurfandi heimili, að þeir samt hafi kaupi fyrirgjört, fyrir þeirra litlu og ljelegu hlutdeild í rekstri máls þessa, sem annars virðist með nægum hraða afgjört.

Því dæmist rjett að vera:

Fyrir óráðvant uppfóstur barna, óþrifnað og hirðuleysi á þeim, og framfærisbrest þeirra, án tilraunar um lækni og bjargar hjálp þeim til handa, eiga hjónin Sigurður Eyjólfsson og Guðrún Kolbeinsdóttir í Neðradal í Vestur-Skaptafellssýslu, hvort um sig að sæta 10 vandarhagga hirtingu, og borga eptir hjeraðsdóminum 3½ rdl. í málskostnað til dómarans, lækni og þingvitna, en ei til hreppstjóra. Aktor fyrir landsyfirrjetti fái 10, en defensor 6 rdl. af justitskassanum fyrir kostnað og kaup, en bresti fyrnefnd hjón efni til ídæmdra útláta, vinni þau af sjer sameiginlega, einkum

bóndinn, hvað ávantar eptir sýslumannsins frekari fyrirsögn. Þessum landsyfirrjettardómi skal fullnustu veita innan 6 vikna eptir hans löglegu auglýsingu undir lögskipaða þvingun.

M. Stephensen.

VII.

Anno 1811, þann 7. október var í landsyfirrjettinum uppsagður fylgjandi dómur í máli Justitiens vegna, höfðuðu gegn Hallgrími presti Thorlacius í Miklagarði út af rygti um hans vitnatúlkunartilraun.

Rygti um að Hallgrímur prestur Thorlacius hefði leitast við, í öðru gegn honum höfðuðu justitsmáli, út af vafasamri gimbur, fundinni í fje hans, að tæla vitnin til rangs vitnisburðar, einkum Jónas Jónsson á Ytragerði, orsakaði amtsskipun um þetta einnig að ákæra prest justitiens vegna, þareð svar prófasts Magnúsar Erlendssonar og hreppstjóra Benedikts í Hvassafelli, upp á amtsins fyrirspurn til þeirra um þetta rygti, leiddu líkur til, að þvilíkt rygti væri á umferð.

Vitnaleiðsla í málinu sjálfu ber þó ei annað en að fyrnefndur Jónas sagt hafi, að prestur hafi reiðst sjer fyrir það, hann við vitnaleiðsluna í gimbrarmálinu að Kjarnaþingi, hefði

átt að hindra Markús nokkurn frá Bakka frá samtali við afa sinn Svein í Ölvisgerði. sem ásamt var þá innstefndur sem vitni, og eignað sjer, með óvini prests, Jóni í Samkomugerði og Markúsi, að taka ráð sín saman; líka ber Jónas, að áður, þó við sama þing, hafi prestur spurt sig að, hvað það væri, sem hann heyrði Jónas hafa eptir Grími vinnumanni prests? Og þá Jónas gat þess, ljet prestur undrun sína í ljósi, að vitnið skyldi hafa því um líkt eptir Grími. Einnig að prestur hafi spurt sig að, hvað hann ætlaði að bera í dag, upp á hvað hann gaf stutt anz, og hjelt á brott. Annað sem presti og Jónasi á milli fór, er ei umvitnað, nema eptir sögusögn Jónasar sjálfs, þó augljóst sje, og af presti játað, að misklið hafi verð þeirra á milli út af þessu efni. — Þorkell í Samkomugerði ber, að prestur hafi við sig sagt, að hann vonaði hann bæri vel um skemmubrúkun hans. Líka hefur prestur sjálfur í rjett lagt skriflega ósk sína til sóknarfólks hans, þann 4. október 1810, að það gæfi sjer svar, hvort það ei með á-nægju gæti brúkað sig sem prest, þó hann í þessum málum stæði, á meðan hann hjeldi virðingu sinni, eða ei losaðist frá Miklagarði. Þó er þetta hvorki af justitiens hálfu framlagt nje ákært í hjer-aði, en þar prestur þó hefur í rjetti viljað brúka þetta mót kongsbrjefi þann 7. apríl 1780, ólög-lega útvegaða skjal, sjer til gagns, þá ber þennan hans aflaga málsvarnarmáta, hjer að álitum gjöra, enn þótt talsmaður prests hafi því í móti mælt. Að hann hefur því líkt skjal framlagt, og reiðst

Jónasi fyrir samtals hindrun Sveins við Markús, þar sem Sveinn hefur játað, að hann af afalegri umhyggju á sama þingdegi, hafi þá verið að tala við Markús þennan um vitnisburð hans, er þó það eina, sem uppá prest er sannað í þessháttar efni, fyrir hvað hann lögsækjast átti, en ekkert sem votti, að hann hafi tæla viljað nokkurn mann til rangs vitnisburðar, því Jónasar og Þorkels vitni, einstök, um ýmislegar athafnir á ólíkum stöðum, fá hann ei lögfelt.

Þó prestur þess vegna frikennast eigi fyrir justitiens ákærum, hvað eiginlega vitnalokkun snertir, ber honum samt málskostnað fyrir yfir- og undirrjetti að standa, vegna framantalins framferðis hans í tilliti til útvegunar svars hjá sóknarmönnum um prestspjónustu hans, sem hann í máli þessu lagði í rjett, breytnis hans við Jónas, sem gaf til-efni til hins útborna rygtis, framburðar tveggja vitna um prests ótilhlýðilegt tal við þau, og óþarfa contrastefnu hans í þessu máli til landsyfirrjettar, þó honum ei gjörist sjerlegum bótum hjer að útsvara fyrir afbrot sitt gegn kongsbrjefi 7. april 1780, sem ei ákveða neitt sjerlegt straff fyrir því um líkt, heldur aðeins fyrir sneiðyrði sín í málsvörn i hjeraði, hvar við lögskipuð virðing fyrir rjettinum er til síðu sett, rjettarpólitisbótum, eptir N. L. 1—12—3, hverjar sömu talsmaður prests fyrir landsyfirrjetti einnig á að lúka fyrir ósvinna málsvörn prestsins vegna, og ótilhlýðilegar sakargiptir, einkum í gegn amtmanni Stefáni Þórarinssyni, sem fyrir hæsta- en ei lands-

yfirrjetti mátti ákærum sæta fyrir embættisverk sín, var hjer að auk hingað óstefndur, og átti því í þessu skyni ónefndur að vera. Honum og öðrum hlutaðeigendum má því geymt vera, ef girnist, framar að átelja því um líkt að lögum.

Að hjeradsdómarinn eptir contracitantsins uppástandi dæmist til útláta eptir 1—8—9 fyrir tregðun að afgreiða honum umbeðinn dómsakt, nema þessi legði pappír til, metur landsyfirrjetturinn ei skylt, þar sú tregðun hvorki var mótviljug, nje orsakaði presti neinn skaða eða rjettarspillir, en aptur ber undirdómaranum að skila þeim 1 rdl. sem hann uppi akt þennan útiljet.

Við málsins rekstur er annars ekkert saknæmt fundið.

Því dæmist rjett að vera:

Hallgrímur prestur Thorlacius á fyrir justitiens ákærum í þessu máli fri að vera, þó svo, að hann standi allan af málssókninni löglega leiddan kostnað fyrir undir- og landsyfirrjetti, hvar í reiknast 16 rdl. til landsyfirrjettar aktors en í útsvari hans til undirdómarans komi honum sá einn rdl. til góða, sem hann hefur til þessa útlagt til skrifarapeninga. Sömuleiðis á hann og talsmaður hans fyrir landsyfirrjetti eptir N. L. 1—12—3., hvor um sig, að bæta 3 lóðum silfurs til hins íslenzka justitskassa fyrir

ósvinna málsvörn og svigurmæli beggja í innleggjum þeirra, en þeim, sem þar við finna sig lýtta, sje geymt, ef girnast þetta framar að ákæra að lögum. Hín ídæmdu útlát lúkist innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms löglegri auglýsingu undir aðför eptir lögum.

Sem justitiarius.

M. Stephensen.

VIII.

Anno 1811, þann 18. nóvember voru í hinum konunglega íslenzka landsyfirrjetti uppsagðir eptirfylgjandi dómar:

1° Í *nábúakritsmáli* Hallgrims prests Thorlacii í Miklagarði, og Jóns Jónssonar á Samkomugerði í Eyjafjarðarsýslu.

Hversu jörðin Mikligarður í Eyjafirði, fyrrmeir eign Hóla biskupsstóls, við auktion 1802, annaðhvort í öldungis jöfnum pörtum, eins og málspartar í þessari nábúakritssök, fyrir hjeraðsrjetti, viðkannast, eða eptir hjeraðsdóminum, því nær jöfnum, varð eign Hallgrims prests Thorlacii og ábúanda Samkomugerðis Jóns Jónssonar, sýnir hjeradsdómur í henni genginn þann 19. septbr. 1810, eins að stykkiskorn af heimajardarinnar Miklagarðs

slægjulandi, kallað Miklagarðsnes, var þá við söluna lagt til Samkomugerðis, til að jafna mismun þessara tveggja jarðarparta, einninn að beitiland alt, og landsnyttjar, nema slægjuland voru báðum eigendum eptirláttnar til sameiginlegra og jafnra nota.

Að fyrnefndur eigandi Samkomugerðis með afbýlismanni sínum frá Árgerði, árið 1809, bygði 3 hús og kvíar til selstöðu og vetrararbeitar búsmala þeirra, nærri Miklagarði, að sönnu í sambeitilandi, en þó milli þessa bæjar og stekks, er frá Miklagarði hefur af Hallgrími presti brúkaður verið, yfir hverju þessi fyrst ári seinna ljét óánægju sína í ljósi, gaf samt tilefni til hans þinglýsta forboðs 1810 mót sætra brúkun á þessum stað, mót fornri venju, hvarvið hann taldi sjer skaða orsakaðan á slægjulöndam sínum af hinna penings yfirgangi, og örðugleika meiri með vörslu. Undireins ákærði hann nábúa sinn Jón um annan yfirgang á sameign þessara óskiptri, með offrekri inntöku sel- og beitarpenings af öðrum í þeirra beitiland leyfislaust, grasatekjuleyfi öðrum þar veittu, orsökun heimahaldi penings hans frá selveru, og með því hlotinn búmissir, en offrekan ágang á heima og slægju löndum, og kallar því til sameignarskipta á beggja óskipta landi. Þareð Jón í Samkomugerði einungis bauð strax að hætta selveru á þessum nýja stað, en vildi þó brúka þar beitarhús á vetrum, og að öðru leyti mótmælli skiptum, unz báðir þeir meðtækju konungleg afsalsbrjef fyrir eign hvers þeirra, hóf prestur hjer um margbrotið mál, í hverju eigandi Samkomugerðis einninn fann

nauðsyn að contrastefna presti fyrir viðlíkan yfirgang og misbrúkun beggja sameignar, einkum fyrir heimahald penings og yrkingu Miklagarðsness, sem eptir áðursögðu var lagt til Samkomugerðis um fardagaárið 1805 til 1806, eptir það kaup beggja voru af rentukammeri samþykkt, og krefur hann því um afgjald af því, að minsta kosti, 3 rdl. 42 sk. fyrir nefnt fardaga ár, en prestur Jón aptur um afgjald af Miklagarðskirkju eignarhluta, hvar um þó engin regluleg lögsókn er af honum framfærð.

Báðir leiddu óþarflega mörg vitni og ruglingslega, sem í þessu þrætuefni um lönd og sameign, örnefni og annað, er í þeirra framburði fyrirkemur og sýna ættu, hver skaðavon upp á slægjnlönd væri að selfærslunni, hvar slægju og eiginleg beitarlönd, að fornu og nýju mætist og s. frv., er því ómerkara alt, sem þau hvorki eru leidd á þrætustaðnum, nje nein afmálun af stöðu landsins framlögð fyrir undir- eða landsyfirrjettinn, án hvers þessum þó ei er leyfilegt eptir tilsk. 11. júlí § 20, og 31. mars 1719 með dómi neitt að afgjöra um þann hluta þrætuefnisins, sem þar að lýtur, og leiðir hann því alt þessháttar hjá sjer að sinni.

Að báðir málspartar hafa frá selveru haldið húsmala sínum í heimahögum, virðist að mega niðurfalla, því framar sem einn eða fáir nágrannar ekki fá rjettilega kúgað aðra til selfara, hvar almenningur ei brúkar þær til friðhelgis heimalands, líka eiga þeir örðugt með klaganir yfir beit túns eður engja, sem ei að boði kongs halda

löggirðingum uppi um slægjur. Útlán á fjelagslandi og önnur notkun og meðferð þess af báðum málsþörtum virðist og rjettilega að mega jafnast á báðar síður, eptir því sem vitnin hafa borið, báðum viðvikjandi.

Að tildæma presti Thorlacio skipti á sameign hans úr Miklagarðstorfunni, er bæði ónauðsynlegt, þar til þessa ei þarf neinn dóm, hvar eignarrjettur og ummerki eru ljós, líka hjer ísjárvert, á meðan óljóst er eptir afsalsbrjefum fyrir beggja partanna eign, hvað mikið af Miklagarðstorfunni sjerhverjum beri og af hennar kirkjueign, sem presti áður tilkom að sanna. Sama er um afgjald þessarar kirkjueignar að segja, unz hans rjettur til hennar allrar eða hálfrar lögsannast, hvað fyrir landsyfirrjettinum er ei skeð. Þar á móti finnur þessi rjettur sanngjarnt, að prestur Thorlaciús gjaldi Jóni í Samkomugerði það ákveðna afgjald Miklagarðsness um fardagaárið 1805—6 með 3 rdl. 42 sk., eptir það þessi verulega varð eigandi þess, því fremur, sem prestur hefur nærfelt berlega viðgöngu veitt þess yrkingu nefnt fardagaár.

Aðalstefnandinn prestur Thorlaciús, sem að þarflitlu, lagði mál þetta til laga í hjeraði, úr því mótpartur hans vildi úr höfuðtilefni þess góðviljuglega bæta, með því að hætta selveru á þeim nýja stað, sem virðist ofnærri Miklagarðs heimaslægju löndum valinn til sætra, og gagnstætt Landslb. 43. kap. þess vegna framvegis ekki þar liðandi, fær samt ekki komist hjá ídæmdra 4 rdl. útsvari í málskostnað, til hjeraðsrjettarins í aðal-

málinu, nje heldur hjá þeim 8 rdl. í sama skyni, sem hann idæmdur er, fyrir foragt og höfnun sáttatíllauna, áður contramálsókn var höfðuð, heldur ber honnm nefnda 12 rdl. að lúka mótparti sínum, hvar á mót málskostnaður til landsyfírrjettar niðurfalli. Lika virðist það rjett, að prestur Thorlacius frífinnist fyrir öllum öðrum idæmdum bótum, þar hann álist bona fide, og eptir beztu vitsmunum að hafa sótt og varið mál þetta. Um leið finnur landsyfírrjetturinn í þessu tilliti ósæm- andi, að undirdómarinn hefur leyft sjer, í þetta privatmál að innblanda, því óviðkomandi, last- og sneiðyrðum og prest Thorlacius meiðandi sam- jöfnun beggja parta dagfars og breytnis, sem ein- ungis vekja má grunsemd um misjafna velvild dómarans til málspartanna, upp á hverja ósvinnu í embættisverkum hann af landsyfírrjettinum hjer- með alvarlega aðvarast, framvegis ekki að gefa fleiri röksemdir. Annað þar á mót, sem út á hans dómara aðgjörðir í þessu máli er sett, metur rjett- urinn þó ei saknæmt, þar hjer var mest þras um beitarágang á högum og slægjum, en engin áreið- umbeðin af stefnendum.

Því dæmist rjett að vera:

Samkomugærðis ábúandi Jón Jónsson á að hafa sína selstöðu þar, sem hún að fornu ver- ið hefur, og ekki færa hana nær Miklagarðs heimahögum, en sje að öðru fri frá aðalstefn-

anda í þessu máli prests Hallgríms Thorlacii hjer gjörðu ákærum, þó sje nefndum presti óskertur geymdur rjettur hans til landaskipta, og til afgjalds af Miklagarðs kirkjuhluta í heimalandi, þegar þessi löglega fyrir sjónir sest og sannast.

Fyrir brúkun Miklagarðs- eða nú Samkomu-gerðisness fardagaárið 1805—6 gjaldi prestur Thorlacius Jóni í Samkomugerði 3 rdl. 42 sk. og í málskostnað fyrir undirrjetti 12 rdl., en sje að öðru leyti fri fundinn frá öllum öðrum ídæmdum bótum við hjeraðsdóm máls þessa. Málskostaði til landsyfirrjettar er hjermeð frá fallið. Því ídæmda gjörist fullnusta, innan 6 vikna frá þessa landsyfirrjettardóms löglegri auglýsingu undir lagapvingun.

IX.

2° Í því svonefnda gimbrarmáli úr Eyjafirði, höfðuðu justitiens vegna gegn Hallgrími presti Thorlacius í Miklagarði.

Að hvítt gimbrarlamb með marki, hamarskor-að hægra og skakkri og gleiðri sýlingu vinstra, hafi aðkomið í Miklagarði haustið 1809, verið þar opinberlega í sauðarjett, dregið, lagðað, sem vafa-

lamb, er enginn þá gat leitt sig að, skoðað af mönnum að Miklagarði, innsett í hús að fyrirsögn prests Thorlacii, því af honum síðar lýst verið við Hólakirkju og fyrir Jóni á Úlfá, sem líklegastur þótti til að eiga það mark; en ei síðar fyrir Jóni að Nýjabæ, sem löngu seinna vitnaðist, að eiga mundi líkt mark; að þessi gimbur síðan sást fram eptir haustinu, og lengst af vetri með lömbum prests, þó seinna meir lögðunarlaus, og þá með soramerкта stýfingu á vinstra eyra, í hverja þó fanst lítil þurða; að líklegt þótti því, að gimbur þessi væri uppmörkuð orðin á vinstra eyra undir prests Thorlacii mark, sem er hamarskorað hægra, og stýft vinstra, að enginn vissi, hver þetta hafði gjört, en þar hjú prests fortóku það um sig, að grunsemi tók þá að leika á, að prestur hefði til þessarar uppmörkunar því heldur mátt vita, sem hann sjálfur með ungum óvitnisbærum drengjum helst, og lengst af, fóðraði og hirti sjálfur lömb sín, og þess vegna annaðhvort sjálfur markað eða marka látið gimbrina, hver eð, af öllum likum virðist hin sama verið hafa, sem hreppstjórar í augusto 1810 fundu í kvíum prests, mylka og veturgamla, með sama marki, sem vitnað er, að uppmarkaða gimbrarlambið fengið hafði. Alt framan-skrifað finnur landsyfirrjetturinn umvitnað og líklegt gjört í þessu máli. Þó ei nægilega sannað í öllu, þar sem Sveinn Flóventsson er hið einasta vitni, er þetta greinilega ber, en þótt fleiri miður áreiðanleg og styrki þann framburð hans. Að sönnu hefur prestur Thorlacius, og talsmaður hans

fyrir landsyfirrjettinum hnekkja viljað vitnisburði Sveins þessa, sökum þess að hann hreytt hafði einhverntíma heitingarorðum, sem miðuðu líklegast til, að hann olla skyldi presti ógæfu aptur fyrir verkmissir Sveins, sem vitnaleiðsla prests í öðru máli, orsökuðu hinum um bjargræðistíma, hvað þó bæði virðist að hafa verið laust og græskulaust munnsflapur, líka óefnt og engan veginn svo útleggjandi, að hann sem opinber hatursmaður prests álitast kunni, allrasíst sá, sem með meinsæri og ljúgvitni vildi baka honum og sjer velferðarmissir. Þetta því siður, sem hann við Grím vinnumann prests og fleiri átti tal um uppmörkun gimbrarinnar, sem einkum vakti grunsemd mótt presti, löngu áður en hótun hans eða tilefni hennar varð til.

Að prestur fyrst hikaði við að afleggja þann við hann af undirdómaranum uppástungna eið um vitneskju af þessari mörkun m. fl., að hann og fyrst kvaðst ei eigna sjer gimbrina, og áður lýsti henni. en eptir á frekt seildist eptir eign hennar, þó ilt kvis af mörkun hennar, væri kveykt, að hann þá kvaðst ekkert vita af, hvað af vafagimbrinni varð, þó vitni segðu annað, að mark hans enn var óhreint á veturgömlu gimbrinni, og virtist að bera menjar litlar af forni sýlingu vafalambsins, að enginn framkom annar, sem kannaðist við að hafa markað hana, þó uppmörkun hennar virðist vafalítil. Að hann hvorki sannaði hana þar heimaalda vera, nje aðfengna með líku marki, er alt til samans misgrun vekjandi um ráðvendni prests í meðferð þessarar gimbrar, enn þótt sjálf eyrun litla

fullvissu um uppmörkunina gefi, eins og skoðun mylkingimbrarinnar við rjettina og rannsókn hreppstjóra, að hún hin sama verið hafi, sem vafalambið, hverju Sveinn Flóventsson lýsti með smáblettum gráleitum yfir augabrúnum, hverra sú skoðun ei getur.

Hvað víðvíkur 2 öðrum slangur-lömbum ann-ara, sem prestur Thorlacius vitnast fyrir 10 árum síðan hafa lóga látið, þá vottar þingsvitni, þ. 7. júní þ. á., tekið, að hlutaðeigendur viðurkendu, að þeir fult andvirði fyrir þau hafi meðtekið, og að þeim hafi nokkurnvegin lýst verið, en önnur kærumál. sem til eru týnd, presti til áfellis, eru engin löglega sönnuð, nje sótt.

Hvað meðferð prests á optnefndri gimbur nú snertir, eptir lögum, finnur landsyfirrjrturinn, að hún í engan máta heimfærast kunni til þjófnaðar-mála eða sviksamlegrar meðferðar á fundnu fje, bæði þess vegna, að vafalambið var opinberlega dregið í rjett í viðurvist fleiri manna, svo hjer finst ei leynileg burt taka, ei heldur hefur nokkur eigandi sig að henni leitt, eptir N. L. 6—17—8, 9, 10 og 5—5—5. Og þar gimbrin var opinberlega dregin í rjett, skoðuð af mönnum, við kirkju lýst, getur þjófnaðarhugur og áform eða sviksamleg leynd fundar ei tileinkast presti, en þótt hann ei að lögum fullnægilega hjeldi fram lýsingu hennar. Straffið sem við yfirsjón hans í meðferð gimbrarinnar að lögum liggur, fær því aldrei til þjófnaðar miðað, eða krenkt æru hans á nokkurn hátt.

Einungis virðist í þessu tilliti hegningarvert í fari prests:

1° Að lýsing gimbrarinnar og meðferð ei löglega framför samkvæmt landslaganna boði í Llb. 49—50 kap., og var ei birt Jóni í Nýjabæ, sem líklegastur spurðist til að geta hennar eigandi verið, að Jóni á Úlfá frá gengnum.

2° Að prestur í fyrstu kannaðist ei við gimbrina, lýsti henni því nokkuð, kvaðst við frumprófið ei eigna sjer hana, en eptir á sterklega fór þessa á flot, eins og svaramaður hans fyrir landsyfirrjettinum, og

3° Að sú grunsemd eptir fyrtöldu virðist á honum hvíla, annaðhvort að hafa sjálfur markað, eða látið marka upp gimbrina, hvert óhreinlega framferði alt, með tilliti til hans undanfarna og hans stands og óstands, verðskuldar tilfinnanlegar peningabætur, eptir N. L. 2—11—16 og kgsbrjefi frá 5. júní 1750 til fátækra prestsekkna, hverjar bætur virðast passlega ákvarðast mega til 50 rdl. Líka metur Landsyfirrjetturinn lögum samkvæmt, að prestur standa eigi málskostnað til landsyfir- og undirrjettar, þó svo að laun undirdómara og ómakslaun þingsvitna og stefnuvotta í þessu við undirrjett criminaliter höfðaða máli, komi honum ei til; útláta, en skrifarapeningum ber honum samt að lúka, eptir undirdómarans gjörða reikningi.

Í hjeraði finnur landsyfirrjetturinn engan drátt málsins saknæman, en þar á móti þann langa frest, sem talsmaður prests hjer fyrir rjetti, krafði

og öðlaðist, bæði óþarfan, eins og alla contrasefnu, þar sem hann hvorki hefur útvegað nýjar upplýsingar, nje framlagt sjerlega fullmagn til hennar útvegunar og bómar um frest, hefur hann og viðurkent sig, áður en hann þessa frests beiddist, vitað hafa af þingsvitninu frá 7. júní þ. á, sem hann, ásamt actis í málinu meðtók í rjettarins ágúst mánadar session, áður en contrastefnan var nokkrum birt. Pareð nú hjermeð er ónauðsynlegur og lengri dráttur á rekstri þessa jústitsmáls orsakaður, finnur landsyfirrjetturinn samkvæmt tilsk. 3. júní 1796 § 35, að sýslumaður Koefoed fyrir tveggja mánaða drátt málsins, lúki 20 rdl. til Seltjarnarnesshrepps fátækra, en geti hann sýnt prests Thorlacii útptrykkilega fullmagn til contrastefnu og frests útvegunar, sæti þessi bótanna útsvari.

Þvi dæmist rjett að vera:

Fyrir ólöglega meðferð á vafagimbur, dreginni í sauðarjett að Miklagarði, haustið 1809, og aðra breytni sína í hennar tilliti, á Hallgrímur prestur Thorlacius að bæta 50 rdl. til fátækra prestaekknna í Vöðlusýslu, en sje að öðru leyti fri fundinn fyrir öllu ærumeiðandi og frekari tiltali í þessu máli, þó skal hann standa allan málskostnað til landsyfirrjettarins, hvar í reiknast 20 rdl. 64 sk. salarium til prokurators Finns Magnússonar, sömuleiðis

fyrir undirjetti ídæmdan, ásamt skrifarapeningum til undirdómarans, þó svo að annað salaryum til hans og öll ómakslaun til þingsvitna og stefnuvotta fráreiknist. Sú umþrætta gimb-ur falli til Saurbæjarhrepps fátækrakassa. Fyrir ónauðsynlegan drátt þessa máls fyrir landsyf-irjettinum bæti talsmaður prests, sýslumaður Koefoed 20 rdl. til Seltjarnarness hrepps fátækra, nema hann sýni prests Thorlacii sjer-lega fullmagt til þeirra sinna aðgjörða, sem dráttinn orsökuðu, í hverju tilfelli nefndum presti ber þessum bótum að lúka. Ídæmd út-lát gjaldist innan 6 vikna frá þessa landsyf-irjettardóms löglegri auglýsingu undir aðför eptir lögum.

Sem justitiarius.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. B. Thorarensen.

1812.

I.

Interlocutorium í yfircriminalrjetti þann 3. febrúar (í dulsmálssök Þórdísar Jónsdóttur).

Í tilliti til þeirrar af aktori framfærðu exceptíonar viðvikjandi Guðmundi Jónssyni, ályktar yfircriminalrjetturinn, að málssókninni gegn Þórdísi Jónsdóttur nú skuli hjer framhalda undir endilegan dóm, en aktori standi frítt fyrir, ef þurfa þykir, að láta Guðmund hjer yfirheyra um það, sem viðvikur Þórdísar misgjörð. Að öðru leyti finnur rjetturinn fyrst og fremst nauðsynlegt að yfirláta viðkomandi amti úrskurð um, hvort máli gegn Guðmundi Jónssyni skuli lengra framhaldið, og í því tilliti senda því honum viðkomandi undirrjettardóm, og part af aktors innleggi.

II.

Sama dag var í yfircriminalrjettinum uppsagður fylgjandi dómur:

Þórdís Jónsdóttir vinnukona að Eyri í Seyðisfirði innan Ísafjarðarsýslu, er, bæði eptir framkomnum vitnum og eigin meðkenningu, uppvisorðin að því, að hafa leynilega fætt barn í heim-

inn á aðfangadagskveld jóla 1809, í rökkrinu, skamt frá heygarðsdyrum, og fyrir innan þær á sama bæ; fólk sumt svaf um þann tíma, en sumt hjelt sjer innanbæjar. Hún batt hvorki fyrir naflastreng barnsins, nje leitaði sjer eða því nokkurrar aðstoðar af mönnum fyr nje síðar, heldur án þess að aðgæta lífs eða heilsu ástand þess, bar það strax út fyrir heygarð, nokkra faðma frá bænum, gróf það hjer um $1\frac{1}{2}$ alin djúpt ofan í snjó, svo ei yrði uppvíst, einninn fylgjuna í moðrusl, leyndi síðan öllu þessu, og gekk í kirkju daginn eptir. Barnið dautt og fylgjan fanst síðar, þar sem hún tilvísaði, en önnur öxl likamans þá viðlosnuð, og linan á höfði þess með roðma, eða blóði á, sem Þórdís meinar orsakað vera kunna af byltu þess, eða hennar við fæðinguna. Barnið áleit chirurgus síðan við framinn líkskurð þess bæði að vera fullaldra, og, eptir öllum líkum, lifandi fætt, en þótt þetta hans álit virðist yfircriminalrjettinum að vera öldungis óáreiðanlegt. Þórdís jatar að sönnu moð hafa verið undir, hvar hún barnið fæddi, og engin líkindi finnast til, að menn eða skepnur hafi þar yfiringið, hvar barnið lá útborið, unz það degi síðar fanst. Líka lá það í linu veðri og mjúkum snjó, svo ei virðist ólíklegt, að barnið hafi af móðurinnar hörðu meðferð þá áverka fengið, sem líkið sýndi, samt er engin gild röksemd fram komin um, að það sje með lífi fætt, eða af móðurinni viljandi ráðið af dögum. Þar á móti er öll hennar aðferð í þessu tilliti nóg til að gjöra hana fyrir barns fæðingu í dulsmáli seka þess straffs, sem N.

L. 6—6—8 áleggur, og að standa allan málskostnað til 3. septbr. 1810, þá yfircriminalrjetturinn, vegna undirdómarans yfirsjóna í meðferð máls þessa, fann nauðsynlegt að heimvísar því, á þessa og aktors kostnað, hvers vegna sakapersónunnar viðurværis- og varðhaldskostnaður þaðan í frá, hlýtur að standast af þeim, nefnilega sýslumanni Jóni Jónssyni og aktori í hjerði, Þórði Þorsteinssyni, alt til þess, yfircriminalrjetturinn í öðru sinni með dómi þann 6. maí 1811 fann á ný nauðsyn til að heimvísar því til frekari upplýsingar á kostnað þá setts hjerðsdómara, sýslumanns Ebenezar Þorsteinssonar, frá hverjum degi til þessa dags, þessum ber að standa Þórðisar viðurværis- og varðhaldskostnað. Ákærum í tilliti til Guðmundar Jónssonar, sem hingað er óstefndur, fráfellur yfircriminalrjetturinn, unz hlutaðeigandi amtmaður úrskurðað hefur, hvort því gegn Guðmundi höfðaða justismáli skuli lengra framhalda, finni hann nauðsyn til þess, en constitueraður sýslumaður Ebenezer Þorsteinsson bæti fyrir dómarayfirsjónir hans í þessu máli 1 rdl. til justitskassans.

Því dæmist rjett að vera:

Þórdis Jónsdóttir frá Eyri í Ísafjarðarsýslu á fyrir barnsfæðingu í dulsmáli, og útburð þess, eptir N. L. 6—6—7 og 8, að hafa fyrirgjört lífi sínu, og hennar höfuð uppsetjast á stjaka. Sömuleiðis hafi hún fyrirgjört fasteign

og búslóð, eigi hún nokkra, og betali af eigum sínum, að því leyti til hrökkva, allan af máli þessu löglega leiddan kostnað til 3ja september 1810. Sýslumaður Jón Jónsson og aktor í hjeraði, Þórður Þorsteinsson, standi allan Þórdísar viðurværis og varðhalds kostnað frá 3ja septbr. 1810 til 6. maí 1811, og constit. sýslumaður Ebenezer Þorsteinsson allan sama kostnað upp þaðan til þessa dags, og bæti 1 rdl. til justitskassans. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum fái 15 en defensor 10 rdl. af justitskassanum.

Í tilliti til ídæmdra útláta, ber þessum yfircriminalrjettardómi tafarlaust að fullnægja, en á Þórdísar lífi má ídæmt straff ei framkvæmast fyrr en yfircriminalrjetturinn samkvæmt kongsbrjefi 6. maí 1808 hefur allra undirgefnaðast lagt mál hennar undir konunglegrar hátignar allra náðugasta úrskurð, og þessi er fenginn.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

J. Scheving. Hans W. Koefoed.

III.

Þann 6. apríl var í yfircriminalrjettinum, í sakamáli gegn Jens Jenssyni úr Húnavatnssýslu, uppkveðin svolátandi ályktun:

Áður en yfircriminalrjetturinn finnur tilhlýðilegt í þessu máli að fella endilegan dóm, metur hann nauðsynlegt, að fyrir hann framleggist sá fyrsti yfir Jens Jenssyni gengni þjófnaðardómsakt, með greinilegri upplýsingu um, bæði, hvort sá dómur sje sakamanninum Jens samkvæmt tilskipunum af 5. júlí 1793 og 2. nóvbr. 1798, auglýstur, og hvort hann og aðrir viðkomendur, og meðal þessara viðkomandi amtmaður, finni sig með hann ánægðan, eða hvort þeim dómi eigi til umbreytingar framar að innstefna, hvers vegna dómi í þessu síðara máli, unz um hið fyrra verður útgjört, er af yfircriminalrjettinum skotið á frest.

M. Stephensen. Isl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Petersen. J. Scheving.

B. Stephensen.

IV.

Anno 1812, þann 6. apríl var landsyfirrjettarins session, og þá, í skiptamáli eptir Elínu Eggertsdóttur, uppkveðinn svo látandi úrskurður.

Landsyfirrjetturinn finnur ei þá, af constit. sýslumanni S. Guðlaugssyni, framsettu exceptions-pósta af því verði, að mál þetta ei fyrir þá eigi sinn framgang að fá, en fyrir tilsiðu setta virðingu fyrir rjettinum með ósvinnum orðatiltækjum í hans innleggi, bæti nefndur sýslumaður 3 lóðum silfurs til jústitskassans eptir N. L. 1—12—3. Sýslumaður Scheving biður um Anstand í málinu til þess kl. 4 e. m., sem af rjettinum er eplirlátið.

Ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarssen. B. Thorarensen.

B. Stephensen.

V.

Anno 1812, þann 12. maí var í hinum konunglega íslenzka landsyfirrjetti uppsagður eptirfylgjandi dómur í erfðamálinu eptir Elínu Eggertsdóttur á Skarði í Dalasýslu.

Greinilega frásögn um uppruna þessa erfðamáls heldur skiptarjettarins úrskurður í því þann 8. nóvbr. 1811. Hjer finnur landsyfirrjetturinn því einungis athugandi, hvort, eða í hverju tilliti, sækjendur málsins, Eggert prestur Jónsson og kaupmaður Jón Kolbeinsson, fáí hann að lögum veikt eður ei.

Sýslumaður Skúli Magnússon er sjer í lagi af

hinum lögsóttu, um útsvar á Elínar heitinnar Eggertsdóttur arfi, álitinn sem hennar fjárhaldsmaður, án eignarrjettar til hennar arfs, til hvers sækjendur eptir framlagðri ættartölu, telja sjer lagatilkall, án þess að skiptagjörð, sem sýslumaður Skúli hefur framlagt, megi álitast gefa honum heimild fyrir þessum arfi, eða nokkur samningur um framfæri Elínar, þriðja manni til skaða, einkum meðan hvorki hennar lóðseðill og skiptabrjef eptir föður hennar væru í rjett lögð, nje heldur reikningur yfir hennar fjárhald, hvers vegna þeir hafa krafist, að þar hann hafi, mót lögum, hlaupið inn í dánarbú Elínar heitinnar, án þess að gjöra skil á þess eigum, megi þeim leyfast fyrir nýjum settum dómara að heimila sjer með eiði útlag úr búi sýslumanns Skúla eptir N, L. 5—2—88 og 90ta artt., og auk þess, að hann sektist 100 rdl. fjárbótum fyrir vantandi tilkynningu Elínar fráfalls fyrir reglulegum skiptarjetti.

Sýslumaður Skúli hefur með framlögðum skiptagjörðum frá 22. ágúst 1794 og 27. ágúst 1796 sannað, að höfuðbólið Skarð á Skarðsströnd, um hvert eiginlega aðalþræta er, sje sjer útlagt í arf eptir móður sína, sem var föðursystir sækjanda, og eru í fyrirtjæðum akti talin grundvallarskjöl, kaupmálabrjef af 28. septbr. 1765 milli föður sýslumanns Skúla, Magnúsar sýslumanns Ketilssonar, og Ragnhildar Eggertsdóttur, samfrændaskipti milli föður sækjanda Jóns heitins prests Eggertssonar og systur hans Ragnhildar, móður Skúla sýslumanns, á eigum þeirra og Elínar föðurs af 8. ágúst

1781 og 3. ágúst 1782, og skiptagjörð frá 26. júní 1783 eptir Charitas Bjarnadóttur, sem var föðursystir þeirra Ragnhildar og Elínar. Til sama hefur hinn setti dómari í innleggjum sínum bent, og að í skiptunum 1794 sjeu skipti eptir Eggert Bjarnason nefnd sem grundvallarskjal, skipti þau óátalin af hlutaðeigendum, og að Skarð geti ei óðal Elínar verið, nema hún hefði það fengið í skiptum eptir föður sinn, sem Eggert prestur hafi þó uppástaðið, enn ógjörð. Lika hefur talsmaður Skúla sýslumanns nú fyrir landsyfirrjettinn framlagt samning af 27. júní 1768 milli föðurs sækjanda og sýslumanns Magnúsar Ketilssonar, samþykktan af föður þeirra Ragnhildar og Elínar, að Ragnhildur taka skyldi jafnan arf með bróður hennar, á móti því að hún og hennar erfingjar forsorguðn þá vitskertu Elínu, en kæmist Elin til vits, skyldi, það henni bæri, endurgjaldast henni jafnt af beggja fje. Sömuleiðis hefur hann framlagt skipti eptir Eggert Bjarnason, gjörð eptir tjeðum samningi, og sannað þau til lykta leidd, áður en faðir sækjanda andaðist, líka, að samningur þessi sje af rjettum hlutaðeigendum og lögverjum samþykktur, enn þá óátalinn, og seinni skipti á honum bygð, sem ei verði framar ákærð.

Að sönnu hefur prokurator Finnur Magnússon mótmælt framleggingu þessa samnings sem of seinni, og líka að nokkru leyti hans gildi, en hvorki finnur landsyfirrjetturinn til þessa siðara neinar lögmætar ástæður, nje orsök til að álíta þetta höfuðskjal sem of seint framkomið gegn N. L. 1—13—28, þar vitnisburður hra amtmanns

Stephensens í því tilliti sannar, að hann var á þeim stað, hvar líklegt var, að hann ei væri kunnur þeim innstefnda, nje í hans umráðum, svo að hann fyrr gæti fyrir rjett komið, hvers vegna honum nú ei verður frávisað þessum rjetti, með því sýslumaður Skúli hefur að eins verjandi máls þessa, en ei sækjandi, verið fyrir báðum rjettunum.

Það er annars af engum sannað, að Elín heitin hafi nokkra fjemuni átt eða eptir sig látið, nje heldur að sýslumaður Skúli hafi hennar fjárhaldsmaður verið; þvert á móti sýna fjrtjæð skipti, að eignir þær, sem sækjendur kalla eptir, sem eign Elínar, af hverjum sýslumaður Skúli og faðir hans hafi að eins sem hennar fjárhaldsmenn afgjöld meðtekið, voru sýslumanns Skúla rjettileg eign og óðul. Að þeir einir voru innkallaðir við þau framlögðu skipti eptir systur hennar m. fl. sannar ekkert, þar hún ekki var borin til arfs, hvar börn voru til. Þessir feðgar eru hvergi nefndir sem fjárhaldsmenn Elínar, en hún var Skúla sýslumanni sem byrði upp á lögð til framfæris, án þess getið sje um að hún nokkurt fje ætti til. Sækjandi Eggert prestur Jónsson var næstum í 15 ár, áður hún deyði, fullmyndugur, og, að lögum, Elínar fæddi nánasti svaramaður, en enginn annar henni settur. Hann átti því, hefði hún nokkuð átt til, að takast fjárhald og framfæri hennar á hendur, þegar innstefndi taldist undan hennar forsorgun því framar sem prestur þessi var og erfingi, konu sinnar vegna, eptir föður hins innstefnda,

Skiptin 1794 og 1796 verða nú auk þessa því

framar að heimila þeim innstefnda sýslumanni Skúla eigur þær, sem þau úthluta honum í arf, sem þau fyrir löngu hafa útstaðið öll fatalia, og hafa því fullan dómskrapt, og eru hingað til óátalin.

Það nú ósannað er, að innstefndi hafi Elínar fjárhaldsmaður verið, eða hún nokkuð til átt, heldur að sækjandinn, Eggert prestur, var hennar fæddi vergari, og að hið átalda góts er sýslumanns Skúla útlagða erfðafje og óðal, og að ósannað er, að Elin heitin ætti nokkuð hjá þessum innistandandi, finnur landsyfirjetturinn engin skilríki framkomin, sem í nokkru hnekkja megí skiptaúrskurði í þessu máli, gefnum þann 8. nóvbr. næstl., heldur rjett, að hann standi framvegis í fullu gildi, og þó fyrrmeir hefði rangskipt verið, sem hjer er, ósannað, þurfti eftir N. L. 5—2—90. dóm til þeirra umbreytingar, svo tímanlega sem lög leyfa þau að átélja. Nú sýna auk þessa framlögð skjöl og samningurinn um Elínar framfæri, auglýstur og óátalinn, og síðan lagður til grundvallar í framar átölulausum skiptagjörðum, að Elin átti alls ekkert til, þar hún aldrei komst til vits fyrir sinn dauða, og þess vegna má og alt lagatilkall um fje hennar, eftir þessum órjúfanlegu skjölum, aldeildis burtfalla.

Hvað talsmaður sækjanda hefur framfært um forsómaða tilkynningu dauða Elínar, er ei nefnandi, þar sannað er, að hann birtur var capelláni sækjandans sem hans fullmegtugum. Ei heldur metur landsyfirjetturinn aðfyndni hans, um með-

ferð máls þessa, að vera af verði, og fráfellur af sömu orsök beggja málsparta uppástöðnum bótum.

Málskostnað fyrir landsyfirrjettinum er og sann-
gjarnt að fráfalla og að minka 12 Proc.^{to} af-
gjaldsreikning setts skiptahaldara Sigurðar Guð-
laugssonar til 76 sk. og hinn kostnaðarreikninginn
til 59 rdl. 28 sk.

Því dæmist rjett að vera:

Sýslumaður í Dalasýslu Skúli Magnússon á
fyrir sjerhverri kröfu af sækjanda í þessu máli,
Eggert presti Jónssyni og meðerfingjum á arfi
eptir Elinu heitna Eggertsdóttur, öldungis fri
að vera. Málskostnaði til landsyfirrjettar er
hjer með fráfallið, en sækjandi borgi settum
skiptahaldara Sigurði Guðlaugssyni 60 rdl. 8
sk. fyrir ómak og kostnað hans við skiptarjett-
arhald, innan 6 vikna frá löglegri auglýsingu
þessa landsyfirrjettardóms undir aðför eptir
lögum.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. B. Thorarensen.

B. Stephensen.

VI.

Anno 1812, þann 6. júlí í justitsmáli gegn Jens Jenssyni var í yfircriminalrjettinum afsagt eptirfylgjandi interlocutorium.

Þar sú af hreppstjóra Ólafi Ingimundarsyni á hjeraðsdóm þann 28. okt. 1811, þann 2. maí 1812 gjörða uppáteiknun um hans auglýsingu fyrir Jens Jenssyni þann 29. oktbr. 1811, ekki samstemmir þessa sakadrengrs fyrir yfircriminalrjettinum gefna framburði, að þessi auglýsing nefnds dóms sje honum fyrst gefin daginn eptir það, hann í annað sinn hafði þjófnað framið, þess vegna 3ja eða 4da nóvember, finnur yfircriminalrjetturinn nauðsynlegt, til þess að meta rjettilega lagastraff nefnds sakadrengrs, að löggilt þingsvitni um auglýsinga tíma og stað hjeraðsdómsins af 28. oktbr. 1811, fyrir Jens Jenssyni, í hjeraði útvegist, og verði fyrir yfircriminalrjettinn framlagt.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

J. Scheving. P. Ottesen.

B. Stephensen.

VII.

Anno 1812, þann 3. ágúst var yfircriminalrjettar session. Var þá í blóðskammarmáli Guðmundar

Arasonar og Ingibjargar Ólafsdóttur úr Húnavatns-sýslu uppkveðið *interlocutorium*, þannig:

Fyrir utan það, að yfircriminalrjetturinn saknar auglýsingar fyrirkalls þessa máls, fyrir meðdómsmönnum í hjerði, vantar öldungis í þann útgefna dómsakt, viðkomandi sóknarprests skýrslu útdregna af ministerialbókinni, um fæðingardag og stað þeirrar sekuðu Ingibjargar Ólafsdóttur, og af hverjum foreldrum hún sje fædd, til að sanna, að Ólöf kona Guðmundar Arasonar vafalaust sje Ingibjargar móðir. Og vitni sóknarpresturinn, að um þetta sje ekkert að finna í ministerialbók, eða, að hún um Ingibjargar fæðingartíma sje engin til hjá viðkomandi presti, eða eptir því, sem fyrir borið sjest hjá prófasti, mátti samt með vitnum, sem nálæg voru, þá Ingibjörg fæddist, verða upplýst, hvort hún sje dóttir Ólafar konu Guðmundar Arasonar. Alt eins vantar sóknarprestsins vitnisburð um, að Guðmuudur Arason og Ólöf Árnadóttir sjeu í hjónaband saman gefin.

Þess vegna heimvisast þessu máli á ný til fullnustugjörðar alls þess fyrirtalda í hjerði, á kostnað undirdómarans. Og finnur yfircriminalrjetturinn nauðsynlegt þar hjá að benda viðkomandi amtmanni til, að þær ákærðu sakapersónur virðast eptir hjerðsaksitsins pag 2, ei að gista það varðhald, sem þeirra afbroti samsvarar.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Petersen. Hans W. Koefoed.

VIII.

Anno 1812, þann 7. septbr. var uppsagður dómur, í þjófnaðarmálinu Jens Jenssonar úr Húnavatnssýslu, í hinum konunglega yfircriminalrjetti.

Með hjeraðsdómi sýslumanns Sigurðar Snorrasonar, gengnum að Giljá þann 28. október 1811, er Jens Jensson, þá 17 vetra, fyrir ýmislegan smáþjófnað, aðra ódælsku og óvandað háttalag, dæmdur að erfiða 10 mánuði á tugthúsi Íslands, en áður en dómurinn er sakadreng þessum birtur, eða um hann fengið samþykki hlutaðeiganda amtmanns, stelur drengurinn Jens á ný hangikjöti úr eldhúsi á Torfalæk, hvar um frumpróf var tekið 6. nóvbr., en dómur feldur 20. desbr. næst eptir, og Jens Jensson þá dæmdur sem fyrir framinn þjófnað í annað sinn til 4ra ára tugthúserviðis.

Þessi undirrjettardómur var að tilhlutun viðkomandi amtmanns fyrst lagður til yfircriminalrjettarins umdæmis, en þar sýslumaður Sigurður Snorrason ljet honum hvorki fylgja útskrift hins fyrra dóms, nje þar að lútandi acta, varð ei hjer um dómur feldur, þá mál þetta fyrst kom fyrir yfircriminalrjettinn þann 6. apríl 1812. Vegna skorts þessa mikilvæga skjals, hvers útvegun rjetturinn með interlocutorio þá fyrirskipaði, en þegar málið á ný var fyrirtekið í rjettinum þann 6. júlí næst eptir, og hlutaðeigandi amtmaður þá einninn hafði fyrirlagt appel hins fyrra dóms til þessa rjettar, fann yfircriminalrjetturinn annað mikilvægt atriði vafasamt, nefnilega, hvort sá fyrri hjeraðsdómur eptir

hans uppáskript, hefði verið sakadrengrum Jens Jenssyni löglega birtur, eða ei, áður en hann stal í annað sinn, því frammar sem Jens Jensson, kall-
 aður fram fyrir yfircriminalrjettinn, harðlega neit-
 aði, að þetta hafi fram farið fyrr en degi síðar en
 hann í annað sinn stal, hvers vegna rjetturinn þá
 á ný krafði með þingsvitni sannað auglýsinga stað
 og stund hins fyrra dóms fyrir Jens Jenssyni. Nú
 er frá sýslumanni Sigurði Snorrasyni til yfirrim-
 inalrjettarins innkomið þingsvitni tekið þann 7. ágúst þ. á., sem vottar eptir eiðfestri skýrslu sjálfs
 hreppstjórans Ólafs Ingimundarsonar fyrir extra-
 rjetti nefndan dag, og Jóns Einarssonar, sem birti
 Jens Jenssyni hjeradsdóm yfir honum genginn
 þann 28. okbr. 1811, að þessi auglýsing dómsins
 hafi fram farið þann 4. nóvbr. s. á., enn þótt
 nefndur hreppstjóri Ólafur hafi á dóminn ritað, að
 það verið hafi þann 29. oktbr., hverja öldungis ó-
 merku áteiknun í embættisverkum hann nú vill
 fegra með vangá, en ei játa ásetta hrekki, enn þótt
 þessi munur á auglýsingar tíma mætti ríða saka-
 dregnum Jens Jenssyni á svo miklu sem að marg-
 falda sekt hans að lögum, eptir því, sem þjófnað-
 ur hans mætti álitast sem framhaldspjófnaður í
 1sta sinn, eða og itrekaður í öðru sinni.

Hjeradsprocess genginn í Jens Jenssonar þjófn-
 aðarmáli í síðara sinni vottar, að Jens þá stal um
 nóttina milli þess annars og þriðja nóvember, eð-
 ur meir en degi áður, en fyrri dómurinn var hon-
 um auglýstur, og líka að hjeradsdómarinn byg-
 t hefur sinn ofharða dóm yfir Jens í síðara sinni á

þeirri ósönnu umvitnun hreppstjórans Olafs Ingimundarsonar um skjena auglýsingu fyrra dómsins, þann 29. oktbr., hvers vegna yfircriminalrjetturinn vafalaust metur yfirsjón Jens Jensonar einungis eiga að straffast sem framhaldinn þjófnað í 1sta sinn, beint eptir kongsbrjefi frá 25. júlí 1808, án þess að finna það straff, sem báðir hjeraðsdómar yfir Jens Jenssyni gengnir ákveða, eiga heima við afbrot hans, nje heldur nokkurt varðhald hans í hjeraði eptir hæstnefndu kongsbrjefi lögmætt, eða þar af leiddan kostnað, eða fyrir handtöku hans í síðara sinn, þá Ólafur hreppstjóri Ingimundsson brúkaði Jens til sendifara. Yfirsjónum undirdómarans við meðferð alla máls þessa sleppir yfircriminalrjetturinn að þessu sinni bóta laust.

Því dæmist rjett að vera:

Jens Jensson úr Húnavatnssýslu á fyrir framinn og framhaldinn þjófnað og aðra ódælsku í hjeraði, að sæta 30 vandarhöggum, og borga verð þess stolna, að því leyti ekki er aptur skilað, sömuleiðis allan af málssókn hans löglega leiddan kostnað, að því leyti efni hans til hrökkkva, hvar frá undanskilst allur af hans ólögmæta fangahaldi og fangatekt í hjeraði orsakaður kostnaður, sem burtfalli endurgjaldslaust. Aktor fyrir yfircriminal-

rjettinum fái 15 rdl., en defensor 10 rdl. af Íslands jústitskassa. Endurgjaldast þau útlát af eigum hins seka, ef til hrökkva, annars við lögskipaða repartition. Sömuleiðis fái aktor og defensor í hjeraði þeim tildæmd laun eptir undirrjettarins dómi. Hjeraðsdómarans yfirsjónir í máls þessa meðferð metur yfircriminalrjetturinn honum ei til sekta.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

IX.

Sama ár og dag var dómur uppkveðinn í blóðskammarmáli Guðmundar Arasonar og Ingibjargar Ólafsdóttur úr Húnavatnssýslu.

Það er með eigin meðkenningu sakapersónanna Guðmundar Arasonar og Ingibjargar Ólafsdóttur, einninn vitnisburði hlutaðeigandi sóknarprests, upplýst, að þessar persónur hafa barn saman átt, hvert barn í heiminn fæddist þann 8. apríl 1812, einninn með vitnisburði hlutaðeigandi prófasts af 26. ágúst þ. á., að Guðmundur Arason og Ólöf Árnadóttir sjeu í hjónaband saman gefin, með beggja og annara vitnisburðum, að þau enn

þá lifi saman í hjónabandi, og nú loks með eiðsvörnum vitnisburði Ólafar þessarar Árnadóttur, að nefnd Ingibjörg Ólafsdóttir, sem þann 8. apríl þ. á. fæddi fjórtjeð barn, sem Guðmundur ektamaður hennar var lýstur faðir að og viðkannaðist, sje Ólafar eigin dóttir. Hvers vegna barnseignarbrot í meinum, hjer virðist nú loks efalaust tilfallið hafa milli Guðmundar Arasonar sem stjúpfoður, og stjúpdoottur hans Ingibjargar Ólafsdóttur, hver stórglæpur eptir Stóradómi og tilsk. þann 23. maí 1800 verðskuldar dauða straff.

Skilríki, hverra yfircriminalrjetturinn saknaði um skyldugleika þeirra Ólafar og Ingibjargar, og venslir þessarar við Guðmund, og skipaði því hjer-aðsdómaranum með interlocutorio þann 3. ágúst þ. á. á löglegri hátt að útvega, hefur hann með teknu þingsvitni þann 28. ágúst, að sönnu nægileg framlagt til dóms í málinu, en þó hvergi nærri fyllt skyldu sína, eptir því sem yfircriminalrjetturinn fyrirlagði, með því að undanfella útvegum vitnisburðar, eptir hlutaðeiganda prests ministerialbók, um fæðingardag, ár og stað Ingibjargar, eða prófasts, hvort engin sú ministerialbók til væri um fæðingartíma hennar, sem þetta fengi upplýst; líka sleppa innstefndum vitnum til upplýsingar um þetta mál frá öllum vitnisburði, nefnilega Ingibjörgu og Arnfriði Helgadætrum þann 28. ágúst, án allra lögmætra forfalla, bóta- og yfirheyrslu laust, þvert á móti yfircriminalrjettarins fyrirskipun í interlocutorio, þann 3. ágúst þ. á., og annars sjálfsagðri embættisskyldu hans, fyrir hvert hirðu-

leysi í dómaraverkum og foragt við þessa rjettarskipun hjeraðsdómarinn því verður með bótum að álitast. Að lausaurar nefndra sakapersóna falli undir kong, og sóknari og svaramaður fyrir undirrjetti fái þar tildæmd laun, mót kostnaðarendurgjaldi af eigum þeirra seku, álitur yfircriminalrjetturinn skylt. En þar á móti rjett, að hjeraðsdómarinn endurgjaldi Húnavatnssýslu sakafallskassa þann 19 rdl. kostnað, sem sendifarir með akta í málinu norður þann 5. ágúst og þareptir, vegna hans ónógu dómara aðgjörða, orsakað hafa, og að annar löglegur kostnaður málsins gjaldist af þeim seku að því leyti efni þeirra til hrökkva, en hitt með lögskipaðri repartition.

Því dæmist rjett að vera:

Guðmundur Arason giptur bóndi á Auðunnarstaðakoti í Húnavatnssýslu á fyrir barneign þetta ár með stjúp dóttur sinni, Ingibjörgu Ólafsdóttur, vinnukonu á Hvarfi, og eins Ingibjörg þessi Ólafsdóttir fyrir nefndan stórglæp framinn með nefndum stjúp föður sínum Guðmundi Arasyni, hvort um sig að hafa fyrirgjört lífi, og lausum aurum til kóngs. Guðmundur Arason á að hálshöggvast með exi, en Ingibjörg Ólafsdóttir að drekkjast, þó má engin execution á lífi þeirra fram fara, unz

konunglegur allranáðugastur úrskurður, er um straff þeirra fenginn, eptir þessa rjettar lögskipaðri fráskýrslu máls þessa til konunglegrar Hátignar. Aktor og defensor fyrir hjeraðsrjetti fá þeim tildæmd laun við undirrjettarins dóm, hvern nefndar sakapersónur borgi ásamt öðrum af málssókn þeirra löglega leiddum kostnaði, hvarfrá til Húnavatnssýslu sakafalls kassa fyrir sendifarir með akta í málinu, vegna dóm-arans ónógu aðgjörða í því, undantakast 17 rdl., hverja hjeraðsdómarinn endurgjaldi og bæti auk þessa til sveitarinnar fátækra, hvar mál þetta framför, 15 rdl. og 1 rdl til justitskassans fyrir orsakað upphald málsins, þess hirðulitlu meðferð og þversköllun við þessa rjettar interlocutorium þann 3. ágúst þ. á. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum fá 20, en defensor 12 rdl. af jústitskassanum, mót endurgjaldi af eigum hinna seku, eða við lögskipaða repartition með öðrum sakamálskostnaði, hvar efni þeirra ei til vinnast.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust að fullnægja.

M. Stephensen.

X.

Sama dag var í yfircriminalrjettinum í hests- og sauðapjófnaðarmáli Jóns Tómassonar og Jóns Skúlasonar og meðsekra úr Skagafjarðarsýslu uppsagður svofylgjandi dómur:

Það virðist nægilega upplýst og sannað í hjer- aði, að Jón Tómasson og Jón Skúlason á Stafshóli hafi fyrir tveimur árum sameiginlega stolið einum hesti, eign Tómasar Andrjessonar í Skarðdal í Siglufirði, og tveimur gemlingum frá Abigael Vilhjálmsdóttur á Gröf, en Jón Tómasson einn þar að auki dilká með dilki frá Guðmundi Guðmundssyni á Bjarnastöðum. Líka má honum eptir öllum líkindum eigna þjófnað á einni á frá Sigurði hreppstjóra Andrjessyni á Ártúnum fyrir 9 eða 10 árum, og tveimur kindum veturgömlum frá sama í fyrra, einni gimbur frá Guðmundi Illugasyni á Skuggabjörgum, tveimur lömbum úr Óslandskötlum, á einum sauði frá Jóni Guðmundssyni á Grindum, auk þessa var einn sauður enn, sem Svanhildur Sigurðardóttir, kona Jóns Tómassonar sjálf stal frá Sigurði Andrjessyni í Ártúnum, og dró í bú hans, svo hann má vafalaust sekan telja í þjófnaði eins hests, og tólf sauðkinda, enn þótt illur grunur á honum liggi um þjófnað eða þjófnaðarhlutdeild á ellefu sauðkindum öðrum, um hverjar þó skortir full gögn og vitni til sönnunar, og að hann í full 20 ár legið hafi í þjófnaðaró- dáðum, einkum sauðkinda, hversu frekur, harð-

svíraður og óskammfeilinn, sem hann þó eptir alt þetta hefur tjáð sig, og tregan til meðkenningar.

Kona Jóns þessa Tómassonar, Svanhildur Sigurðardóttir, hefur tekið hlutdeild með manni sínum í stuldi þess fyrr umgetna hests, og þar að auki sjálf stolið áðurnefndum sauði frá Sigurði í Ártúnum, hvers vegna þessar sakapersónur virðast sakfallnar til þess straffs, sem tilskip. 20. febr. 1789, ákveður, þeir Jónas báðir eptir hennar § 4., en Svanhildur eptir kongsbrjefi frá 25. júlí 1808, fyrir sauðabjófnað.

Þorgerður Jónsdóttir, kona Jóns Skúlasonar er að sönnu ekki sýkn saka af allri meðvitund um, að gemlingarnir frá Gröf, voru illa fengnir, eða frá því að hafa farið með slitur af öðrum, og jafnvel af því neytt, en svo viðurhlutamikið er að sekta konu fyrir þagmælsku um bresti manns hennar, á meðan hún ei tekur verulega hlutdeild í illverkum hans, að yfircriminalrjetturinn sleppir henni frá frekari lagaákærum. Sama finnur þessi rjettur og rjettast að ákvarða um þann 14 vetra dreng, Guðmund Dagsson, sem að sönnu vissi til mestalls þessa bjófnaðar, var og af hans óráðvöndu húsbændum brúkaður til styrktar þeirra þjófslegu útrjettingum, en sagði þó frómlega og einarðlega frá öllu undir eins og hann konfirmeraður var, og mátti fyrst virðast fengið hafa næga þekkingu á þessum og öðrum kristindómsskyldum. Því fremur finnur retturinn þetta undanskot hans frá lagastraffi, sem hann er ei til lögaldurs kominn í saka-

málum, enginn eiginleg þjófnaðartilraun er um hann vitnuð, heldur að eins vitund um hann, og dæmið er eins fágætt og loflegt af barni, þá fyrst fær skyn á, að hylla ei með óráðvendni húsbænda sinna. Minna finnur yfircriminalrjetturinn til afsökunar Sigríði Skúladóttur, vinnukonu á Stafshóli, sem, enn þótt 21 árs gömul, þagði, en vissi þó til um heststuldinn, af hverjum hún var látin sækja helminginn, og bera út að Hornbrekku, kvaðst og vita til, að Jón Tómasson stolið hafi víst einu eða tveimur lömbum frá Eyjólfí í Háagerði, þagði þó um það, og fær auk þessa hvinskuorð; henni hæfir því ráðning sem hilmendum þjófa. Að þeir seku þjófar standi allan af málssókninni gegn þeim löglega leiddan kostnað, að því leyti efni þeirra vinnast til, og gjaldi rjettum eigendum andvirði þess stolna, sem ei er aptur skilað, áskilja landslög.

Því dæmist rjett að vera:

Jón Tómasson og Jón Skúlason frá Stafshóli í Skagafjarðarsýslu, eiga fyrir þjófnað á einum hesti og ýmsum sauðkindum, báðir að kagstrýkjast og erviða æfilangt í Kaupmannahafnar þrælavaiðhaldi, betala ígjöld þess stolna, sem ei er aptur skilað þess eigendum, nefnilega báðir sameiginlega 15 rdl. til Tómasar

Andrjessonar á Skarðdal í Siglufirði, og 2 rdl. 32 sk. til Abigael Vilhjálmsdóttur í Gröf. en Jón Tómasson þar að auki 4 rdl. til Guðmundar Guðmundssonar á Bjarnastöðum, 3 rdl. 48 sk. til hreppstjóra Sigurðar Andrjessonar í Ártúnum, 3. rdl. til Guðmundar Illugasonar á Skuggabjörgum, 2 rdl. 48 sk. til Jóns Guðmundssonar á Grindum. Fyrir andvirði annara stolinna sauðkinda, skortir fullar lagaröksemdir til að ákveða endurgjald. Sömuleiðis standi þeir allan af máli þessu löglega leiddan kostnað.

Svanhildur Sigurðardóttir á fyrir þjófnað á einum sauði, og aðra þjófnaðarhlutdeild með manni hennar, að erviða 4 ár í Íslands tugthúsi. Sigríður Skúladóttir á fyrir þjófnslega meðvitund og launung á þessum þjófnaði að agast með 12 vandarhöggum, en Þorgerður Jónsdóttir og drengurinn Guðmundur Dags-son sjeu í þessu máli frítekinn frá frekari lagaákæru.

Aktor fyrir yfircriminalrjettinum fái 20 rdl. en defenssor 12 rdl. í laun af Ísl. jústitskassa, hverjum þau útlát endurgjaldist af eignum hinna seku, eða ef þær ei til hrökkva, með lögskipuðum jöfnuði á amtið. Þessum yfircri-

minalrjettardómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarson. B. Thorarensen.

S. Pjeturssen. J. Scheving.

1813.

I.

Anno 1813, þann 1. marz var í yfircriminal-rjettinum feldur svolátandi dómur:

Þann 16. nóvember 1812 er að Sandlæk innan Árnessýslu genginn hjeraðsdómur í máli justitiens vegna, höfðuðu gegn Gottsveini bónda Jónssyni, konu hans, Kristínu Magnúsdóttur og syni þeirra Jóni, öllum til heimilis á Steinsholti í sömu sýslu fyrir grunsemd um framinn lambastuld með hverjum dómi er ályktað: »að þar Gottsveinn hafi meðkent sig bætt hafa 5 rdl. fyrir það af syni hans, eptir þessa meðkenningu, selda lamb, er Sigurður á Fjalli vill sverja sína eign. Þar Jón Gottsveinson hafi meðkent sig, hafa viljað eigna sjer það lamb, er hann tók úr eptirleit í haust. Þar Gottsveins neitun um afmörkun þeirra tveggja lamba,

er Gísli í Árhrauni vill sjer sverja, hljóti að setjast til síðu sökum líkinda, er vitnin framborið hafi um mörkun á tveimur lömbum, er Gísli vill sjer eigna, og öðrum tveimur, er Sigurður á Fjalli vill sjer sverja (»en það annað lamb«, segir dómariinn hjer, um hvað processinn sjálfur þó ekkert hermir, sem fanst í Steinsholti, og Jón þar eignaði sjer, og sem álitid var af vitnunum afmarkað, og hvert lamb Guðmundur á Fjalli eignaði Sigurði húsbónda sínum, vogar Sigurður sjer nú ekki að eigna, þar síðar hefur dýrbitist í Steinsholti, og þar hann sjálfur ekki hafði það áður sjeð) framvegis. Þar ólíklegt sje annað en að kona Gottsveins hafi vitað af mörkuninni, en sjálfsagt af því, að leynd hafi verið dregin á þessi mislitu lömb, þá skal Gísla í Árhrauni og Sigurði á Fjalli eptirlátast innan 15 daga frá því endilegur dómur er fallinn í þessari sök, »með eiði að staðfesta, að þessi lömb sjeu rjett eign þeirra, af þeim heima alin, og af þeim sjálfum mörkuð, hvort þeirra fyrir sig, rjettu fjármarki, áður lömbin voru til afrjettar rekin, að hverjum eiði aflögðum Gottsveinn skal straffast með þriggja, sonur hans, Jón með 2½, og kona Gottsveins með tveggja ára tugthúserviði, en Gottsveinn svara alls 15 rd. 48 sk. í málskostnað innan 15 daga frá því endilegur dómur er fallinn í sökinni«.

Þar nú með þessum dómi málslokin bindast við óframkomin atvik, þeim ákærðu ósjálfráð, en undir annara manna frjálsa vali komin, án þess að ákvarða, hvað rjett sje, ef þessi atvik ei skyldu framkoma, því falli þeir Sigurður Jónsson og Gísli

Einarsson á þeim fyllingar eða heimildar eiði, sem þeim er eptirlátinn, er málið ódæmt, og dómurinn því að þessu leyti óendilegur, þvert á móti N. L, 1—5—12, því ekki eru þær ákærðu persónur í því tilfelli með dóminum ályktaðar friar fyrir aktors ákærum, heldur er málið þá að þessu leyti dómлаust en á þessháttar mál, af undirrjetti ódæmd, ber þessum yfircriminalrjetti ekki að leggja endilegt dómsatkvæði, hvers vegna þessu máli ber á dóm-arans kostnað heim að vísa til endilegs dóms. En auk þessa er yfrið margt ófullkomið og bótavant við meðferð og dóm þessa máls í hjerði, og svo mikill upplýsingarskortur þess í öllu tilliti, að yfir-criminalrjetturinn ekki einungis finnur nauðsyn-legt ogsvo í þessu tilliti á undirdómarans kostnað að heimvísa málinu, heldur þar hjá jafnvel að láta þessum dómi fylgja uppteiknun þeirra atriða, hver hann krefur ítarlega upplýst í hjerði við þess nýju fyrirtekt, áður en það á ný verði þar eða hjer undir dóm tekið. Auk þessara atriða, svo og vantandi upplýsing sannar nóglega lagaröksemd til þessarar heimvísunar, finnur yfircriminalrjettur-inn undirdómarans staklegt hirðuleysi í að sam-anbera þá, sem lambamissirinn átöldu, og hina ákærðu, bæði innbyrðis, og hvern hóp þessara út af fyrir sig, og hvern við annan, um atriði þau, sem ágreinir í skýrslum þeirra, þar hjá margt hvað innfært mjög svo ófullkomlega og meiningar tvisýnt af því, sem fyrir rjettinum er hermt, og þar fram fór, og loksins líkur til, að vitnaleiðslan

hafi ei fram farið þanninn sem tilskip. þ. 3. marts 1741, í § 11 fyrir leggur.

Í tilliti til hjeraðsdómsins sjálfs finst hann umframt alt grundvallarlaus og órjettvis, þarð

a) þeim ákærðu, um hverra misbrot og straffsekt ekki eru framkomin löggild rök, heldur aðeins, hvað Gottsvein snertir, nokkrar, og þó um Jón son hans enn meiri líkur, — ekki er verndaður rjettur til sönnunar heimild þeirra á vafalömbunum, sem N. L. 6—17—6, 7. og 8. í samburði við 1—14 6 leyfa þeim fyrr en áklagendum.

b) Sú hjer að framan tilfærða inncirklaða klausa úr præmissar dómsins, en það annað lamb, sem fanst í Steinsholti, etc., finst ei grunduð á neinu því, er í rjett var sett, áður en málið sjálft var til dóms upptekið, og má því vera öldungis ofhermt, eða áður forsómað að bóka, eða vera af Sigurði við dómarann framborið, eptir það málið var upptekið til dóms.

c) Það atriði, að lömbin hafi áklagendurnir mist mót vilja sínum, sem N. L. 6—17—8, 9. og 10 og tilskip. 21. maí 1751 og 31. maí 1799, útbrykkilega fyrirleggja þeim að sverja, er hjer undanfald í þeim leyfðum og stýluðum eiði, en hjer þó því markverðara eptir plak. 28. mars 1800 § 1, sem þeir ákærðu þverneituðu heimildarskorti þeirra til lambanna.

d) Kristín Magnúsdóttir, kona Gottsveins, um hverrar afbrot engar líkur, enn síður röksemd, framkomu, hverja einber vitneskja og þögn um afbrot manns hennar og sonar, þó sönnuð væru,

sem ekki er, gátu þó ei að lögum sakfelt, er samt röksemdalaust dæmd alternative til tveggja ára tugthúserviðis.

e) Þeim setta defensori, sem ekkert kaup upp-ástóð, en krafðist Gottsveins frifinningar frá öllum málskostaði, er ei að síður tildæmdur 1 rdl. 48 sk. til útláta af Gottsveini, en Gísla á Árhrauni og Sigurði á Fjalli báðum 5 rdl., þó ei sje sýnt nje sannað, hver fyrirhöfn þeirra við sókn málsins verið hafi.

Fyrir svo stórvægar yfirsjónir og bresti, nefnilega staklega forsómun í málsins upplýsingu, og óendilegan, grundvallarlausan og órjettvisan dóm, á hjeradsdómarinn að sæta sekt pro meliore informatione eptir tilskip. 16. nóvbr. 1764 § 15, og hlýtur sekt þessi ásamt öllum af málsins heimvísun hjer eptir löglega leiðandi kostnaði að falla á sýslumanninn í Árnessýslu, cancelliráð Steindór Finnsson, en þótt hans authoriseraði fullmegtugur, examinatus juris Jón Jónsson, einn hafi fyrirstaðið öllum dómaraaðgjörðum í málinu, og dóm í því uppsagt, þar eð sá fyrnefndi, eptir amtsins authorisation þann 8. septbr. 1801 og Rentucammer collegii brjefi þann 6. apríl 1805, stendur enn þá í fullu ansvari og ábyrgð fyrir sjerhverju sýslumanns embættisverki þess síðara. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum, virðist ei hafa fullnustu gjört því, sem eiginlega var aktors kall, þó ei finnist svo frek yfirsjón hans þarvið, að hann missa hljóti endurgjald síns uppheldis og ferðakostnaðar, og metst því sanngjarnt, að hann hjer fyrir öðlist 20

rdl., en defensor fyrir lögmæta málsvörn 14 rdl., hverjir 34 rdl. lúkist af justitskassanum mót endurgjaldi við refusion af amtinu eptir repartition, æður eptirfallandi dómi yfir þeim seku.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómurinn í þessu máli á óeptirrjettanlegur að vera, en því heimvísast á hjeraðsdómarans kostnað til nægari upplýsingar um öll forsómuð framantalin atriði og þau, sem upptalin eru í lista þeim, sem yfircriminalrjetturinn nú lætur til frekari vegleiðslu við máls þessa fyrirtekt á ný í hjeraði fylgja þessum dómi, sömuleiðis og til endilegrar dóms-áleggingar. Hjeraðsdómarinn, sýslumaður í Árnessýslu, cancellíráð Steindór Finnsson (í hvers umboði og ábyrgð examinatus juris Jón Jónsson, sem authoriseraður fullmegtugur, einsamall fengist hefur við dómaraaðgjörðir málsins, og þarvið forsómað útvegun nauðsynlegra upplýsinga, en síðan í því uppsagt óendilegan, grundvallarlausan og órjettvísan dóm), á að lúka einum rikisdal í sekt pro meliore informatione til justitskassans. Sömuleiðis á hann að standa allan af málsins heimvísun hjer eptir löglega leiðandi kostnað. Aktor fyrir

yfircriminalrjettinum fáa aðeins 20 rdl. í ómakslaun og kostnað, en defensor fyrir sama rjetti 14 rdl., hverjir 34 rdl. betalist af justitskassanum mótt refusion annaðhvort eptir dómi af eignum þeirra seku, eða við repartition á amtið. Dæmd útlát lúkist að birtum þessum yfircriminalrjettar dómi, undir aðför eptir lögum, og því fyrirskipaða ber með löglegum hraða að fullnægja eptir yfirvaldsins frekari ráðstöfun.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Thorgrímsen. S. Petersen.

B. Stephensen.

II.

Anno 1813, þann 8. júní voru eptirskrifaðir dómar uppsagðir í hinum konunglega íslenska yfircriminalrjetti.

1° Í þjófnadarmáli Eiríks Ólafssonar úr Suður-Múlasýslu.

Sá tilskipaði aktor fyrir yfircriminalrjettinum hefur ljóslega sýnt, í hverjum og hversu mörgum áriðandi atriðum málsundirbúningi og dómi sýslumanns Theodori Thorlacii, gengnum yfir Eiriki Ólafssyni þann 10. ágúst 1812, sje áfátt, einkum er hvergi að sjá af þeim hjer framlögðu, yfrið ófullkomnu skjölum, sem viðvikja meðferð máls þessa í hjeraði, að nokkur aktor gegn, eða svaramaður fyrir hinn sekaða, hafi tilskipaður verið, heldur að Eiríkur Ólafsson sje dæmdur óstefndur eptir óeiðfestum, og fyrir rjetti óafheyrðum vitnum, hverra skrifleg skýrsla ei er með actis hingað fram komin, en þeir fáu, sem fyrir rjetti voru yfirheyrðir, mega ei vitni nefnast, heldur klagendur, sem einungis bera um, hvað frá sjálfum þeim hafi stolið verið. Eins eru allar kringum(stæður) við fyrirborið hús-brot, af þessum ákærða svo lauslega rannsakaðar, að hver fyrirtaldrá bresta í málsins meðferð má að lögum gera hinn gengna undirrjettardóm að engu, orsaka þess nýju heimvísun, og undirdómaranum sektir til hins íslenzka justitskassa pro meliore informatione eptir tilsk. þann 16. nóvbr. 1764 § 15, því framar sem einninn óskiljanlegt orðfæri eður rjettara að segja málleysur í dómi, og einkum vitnaleiðslu yfirheyrslunni, íslenzku máli fráleitt, þvert á móti kancelliboði þann 16. ágúst 1788, og tilskip. 11. júlí 1800 § 16, gjöra hinn gengna process og dóm marklausan. —

Uppáskript hlutaðeiganda amtmanns uppá dóminn sýnir, að sýslumanni Thorlacius í tíma

var fyrirlagt hans lögskipaða appell til yfircriminalrjettar samkvæmt tilskip. þann 31. maí 1805, og kongsbrjefi þann 25. júlí 1808, en hvort sem hann sjálfur, eða sá fullmegtugur hans í sýslumannsverkum, sem hann eptir hjer framlögðu amtsbrjefi litra I hafði beiðst og fengið settan upp á eigin ábyrgð sína, meðtóku þessa amtsins fyrirskipan, er eitt og hið sama; drátturinn á dómsins sendingu frá 10. ágúst til 4. október, og aptur frá 20. október, þá amtskipunin eptir litra I framkom til sýslumanns, til 9. jan. 1813 eptir litr. G, verður undirdómaranum því að lögum til sekta saknæmur, sem þanninn löglega aðvöruðum um þess timanlega appell með amtsins fyrirskipun, og þessi sekt virðist rjettast ákvarðast til Skorrastaðar þingsóknar, alt að 20 rdl., þar vetrartími og vegalengd mæla fram með afsökun dómarans frá meiri útlátum í þessu tilliti. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum á skilið 20 rdl., en defensor 16 rdl. kaup.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómi sýslumanns Theodori Thorlacii gengnum yfir Eiríki Ólafssyni að Skorrastað í Suður-Múlasýslu, þann 10. ágúst 1812, er hjermeð sem óeptirrjettanlegum heimvísað til itarlegri upplýsingar, löglegri meðferðar og dóms í hjeraði á kostnað nefnds sýslumanns, sem gjaldi 1 rdl. í sekt pro meliore informatione

til hins islenzka justitskassa, og 20 rdl. sekt til fátækra fjehirzlu í Skorrastaðarþingsókn. Aktori fyrir yfircriminalrjettinum lúkist 20 rdl. í salarium, en defensori 16 rdl. af justitskassanum mót endurgjaldi af eigum þess seka, eða með repartition á amtið. Þessum yfircriminalrjettarins dómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

III.

2° Í málinu justitien contra Asmund Pjetursson frá Leiðarhöfn og Ólöfu Sigurðardóttur á Fremri Nýp í Norður-Múlasýslu (fyrir meinta blóðskömm).

Í meðferð þessa máls saknar yfircriminalrjetturinn 1° þeirrar aðalaðgæzlu, sem N, L. 1—5—20 í samburði tilskip. 3. júní 1796 § 36, 24 uppáleggur undirdómurum undir 60 lóða silfurs sektir að dæma stórmæli með meðdómsmönnum. Nú er málssókn á móti Ásmundi Pjeturssyni fyrirskipuð í hjeraði vegna blóðskammar, sem hann þar álizt að hafa framið með Ólöfu Sigurðardóttur, og þarhá hórdóm í þriðja sinni, því var dómaranum ei leyfilegt, að fella dóm um svo stórkostlegt afbrot, sem varða mátti að lögum líf hins sekaða, án meðdómsmanna, heldur er dóm þennan sem marklausan í þessu tilliti að álíta, og málið sem ó-

dæmt, þegar 2 lögskipaða meðdómsmenn vantaði við dóm, sem úrskurðar hinn sekaða til að hafa fyrirgjört lífi og eignum, hversvegna málinu nauðsynlega þarf til löglegrar meðferðar aptur í hjerað að heimvísu. 2° Finnur yfircriminalrjetturinn alla lögskipaða skýrslu vanta um vensli þeirra Ásmundar og Ólafar, bæði frá viðkomandi sóknarprestum eptir þeirra ministerialbókum, og eiðsvörnum vitnum grannkunnugustu manna, til samanburðar eigin játningu þeirra sekuðu persóna, sem einber, í svo áriðandi efni, var ónóg, einninn til að sanna, að vensli þeirra ei voru enn nánari, svo dómarinn þar eptir með meðdómsmönnum meta kynni, hvort þeirra barneign saman varða ætti blóðskammarstraffi eður ei, og er því full nauðsyn á einninn til þessháttar itarlegustu upplýsingar samkvæmt aktors uppástandi að heimvísu málinu. 3° Og þar blóðskömm ei verður framín, svo að önnur af þeim brotlegu persónum, rjettilega dæmist dauðasek, en hin álitist sýkn saka að mestu, sem fyrir meinbugalausar barneign, þar bæði virðast mega jafnsek, þá sjest af aktinum, að Ólöf Sigurðardóttir enn er óákærð, ekki löglega stefnd, og ódæmd fyrir blóðskammarbrot, sem eptir hjeraðsdóminum gilda átti líf barnsföður hennar, svo þetta einninn má virðast dómarans yfirsjón, sem með málsins heimvísun þurfi að úrbæta. 4° Þó nú betri og löggild upplýsing málsins hefði að lokum leitt dómarann og meðdómsmenn að þeirri meiningu eptir því sem meira eða minna saknæm vensli þeirra Ásmundar og Ólafar hefðu

sannast, að barneign þeirra ei hefði átt blóðskammarstraffi að sæta, varð Ásmundur Pjetursson samt ei löglega dæmdur fyrir framinn hórdóm í þriðja sinni, meðan undirrjettardómar um hans 2 undanfarin hórdómsbrot, eða að minsta kosti þar að lútandi vitnisburðir af þingbókunum ei framkomu til upplýsingar þessa þriðja brots hans, til þess eptir þeim rjettilega að meta hans straff að lögum, hvers vegna máli þessu einninn þurfti í hjerað að heimvísar. 5° Enn þótt undirrjettarins dómur í þessu máli fjelli þann 21. septbr. 1812, sendi sýslumaður amtmanni dómsaktinn fyrst þann 15. janúar 1813 með póstinum, enn þótt kongsbrjef þann 25. júlí 1808 ætli til, að bráð sendiför með dómsakta í sakamálum útgjörist. Sá dráttur málsins, er því hjer saknæmari, sem Ásmundur frá undirrjettarins dómi sat í fangahaldi, hvers kostnaður til óþarfa á ei að ofþyngja almúganum. Þessi dómarsans yfirsjón með þeim undir nr. 1 og 2 fyrirtöldu, á því nú að olla málsins heimvísun á undirdómarsans kostnað, og einninn eptir nr. 5 fyrir þess ólöglega drátt, 20 rdl. útlát til fátækra fjárhirzlu í Hofi þingsókn t Vopnafirði. Að aktor fyrir þryðilega af hendi leysta aktion málsins fyrir yfircriminalrjetti fái 25 rdl., en defensor 16 rdl. í salarium, finnur yfircriminalrjettur sanngjarnt.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómi sýslumanns Páls Guðmunds-

sonar, gengnum þann 21. septbr. 1812 í justítismáli höfðuðu gegn Ásmundi Pjeturssyni og Ólöfu Sigurðardóttur, er hjermeð af yfircriminalrjettinum aptur í hjerað heimvisað til þess löglegri undirbúnings, meðferðar og dóms á kostnað nefnds sýslumanns, sem fyrir drátt málsins bæti 20 rdl. sekt til fátækra fjárhirzlu í Hofs þingsókn í Vopnafirði. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum fái 25 rdl., en defensor 16 rdl. í salarium af justitskassanum móti endurgjaldi til þessa af eigum þeirra seku, eða við lögskipaða repartition. Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

IV.

3° Í hestspjófnaðarmáli Ísleifs Jóhannessonar úr Húnavatnssýslu.

Ísleifur Jóhannesson frá Húnavatnssýslu er þann 3. júní 1809 dæmdur fyrir framinn einfaldan þjófnað í fyrsta sinn til að straffast með 21 vand-
arhöggum; þá játaði hann sig að vera 21 árs að aldri, og býtingsrjetturinn fann þá meðkenningu hans samsvara útliti hans. En sama sumarið stal þessi sami Ísleifur einum rauðum reiðhesti í Reykjavíkur úthögum, eign faktor Knudsens, ferðaðist með hann áleiðis norður, en seldi hann á

leiðinni í Skógarkoti í Árnessýslu hreppstjóra Kristjáni Magnússyni fyrir 9 rdl., og járnin fyrir 36 sk. Þar uppi meðtók hann þá 4 rdl., og fyrir járnin 36 sk. Hestinn tjáði hann þá að vera eign sína, en skrökvaði undir eins til nafns síns og heimkynnis. Hverninn þetta varð nú á afliðnu ári uppvíst, og að öðru leyti öll frásögn þessa máls, sýnir undirrjettarins dómur, og þær honum fylgjandi vitnaleiðslur ásamt skýlausri meðkenningu sakamannsins.

Að þessi nú í vetur afgreiddi faktor Bjering 7 rdl., svo sem skaðabót fyrir þá peninga, sem hestsins eigandi, Knudsen hafði útlagt til Kristjáns Magnússonar fyrir þá 4 rdl. 36 sk., þessi í öndverðu hafði fyrir hestinn útlagt, og góðvild hans í að lýsa honum, og færa hann eigandanum, var að vísu Ísleifi óviðkomandi skylda, framar en þá 4 rdl. 36 sk. snertir, sem hann sjálfur meðtók, en til þeirra framyfir þá útlögðu 2 rdl. 60 sk., má honum geymast endurgjaldsrjettur hjá faktor Bjering.

Það helsta, sem yfircriminalrjetturinn finnur athugavert í þessu máli, er aldur sakamannsins, sem eptir hans eigin játningu fyrri, fyrir rjetti 1809, og nú á ný er á 25ta aldursári, en þar hans vera hjer sem útróðrarmanns í nokkur ár, útlit 1809, ströffun fyrir þjófnað þá framinn ásamt öðru, votta nóg samlega, að hans núverandi aldur er langt yfir saka lögaldur kominn, virðast þau skilríki um aldurinn eptir ministerialbókum presta, sem tilsk. 3. júní 1796, § 38, áskilur hjer vera ó-

þörf, en plakat af 5. maí 1797 í þessu tilliti vera fullnægt.

Þó eigandinn, sem nú er erlendis ekki hafi eptir N. L. 6—17—8, 9 fullheimilað sjer þann mista hest, er sönnun þessa eignarrjettar bæði ómöguleg í bráð, vegna fjarveru hans, og dauða þess manns, sem seldi Knudsen hann, og þar hjá ónauðsynleg í tilliti til pl. 28. marz 1800 § 1, þareð játning sakamannsins, vitnaframburður um hestinn, og lýsing hans að lit og öðru, er alt samkvæmt. Þessa vegna virðist og óþarfi nú að framleiða hest þennan til skoðunar, og til þess að sækja hann með kostnaði í aðra sýslu, fyrst engin mótmæli eða efasemd hjerum hafa hingað til mætt, nje heldur um hans aldur. Í tilliti til straffsins, sem þessi hestþjófnaður verðskuldar, gjöra plak. 24. mars 1786, og for. 20. febr. 1789 § 4, vafalaust, að sakamanninum sje við býpingsrjettarins dóm rjettilegt straff úrskurðað, hvers vegna nefndur dómur á í öllu að staðfestast. Alt eins virðast þau við undirrjettinn tildæmdu salaria talsmanna að vera sanngjörn, en aktori fyrir yfircriminalrjettinum að bera 20 rdl., en defensori 10 rdl. í ómakslaun og kostnað.

Því dæmist rjett að vera:

Heimþingsdómurinn á óraskaður að standa. Í salarium eiga aktori við yfircriminalrjettinn að lúkast 20 rdl., en defensori 10 rdl. af just-

itskassanum, móti endurgjaldi af eigum Ísleifs Jóhannessonar, ef til ná, annars með jöfnuði á amfið.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Thorgrimsen. S. Petersen.

B. Stephensen.

V.

Anno 1813, þann 4. oktbr., voru eptirfylgjandi dómar uppsagðir í hinum konungl. ísl. yfircriminalrjetti,

1° Í málinu justitien contra Jón Jónsson og Sigurður Bjarnason, vinnumenn Árna prófasts Þorsteinssonar á Kirkjubæ í Nyrðrimúlasýslu.

Í máli þessu höfðuðu gegn Jóni Jónssyni og Sigurði Bjarnasyni, vinnumönnum Árna prófasts Þorsteinssonar á Kirkjubæ í Nyrðrimúlasýslu, fyrir ýmislega drýgðan þjófnað, finnur yfircriminalrjetturinn ekki, að innbrot þess fyrrnefnda sakamanns Jóns, í skemmuhús á Stóra-Steinsvaði, til þjófnaðar, eigi eptir lögum að herða straff hans, þar úti-hús ekki kunna að reiknast til íbúðarhúsa, við

hverra innbrot af þjófum, tilsk. 4. mars 1690, og seinni þar að lútandi fyrirskipanir, ráðgjöra bæjar-
armönnum lifsháska búinn, og þess vegna skerpa
straff fyrir innbrot í þessháttar hús, heldur virðast
báðir þessir sakamenn, með þeirra hjer átöldu
misgjörðum álíka sakfallnir, og einkanlega að
verðskulda straff fyrir framinn sauðakinda þjófnað
eptir kongsbrjefinu frá 25. júlí 1808, § 8, sem
tiltekur tugthúsvinnu frá 2—5 ára fyrir þann
þjófnað. En þó virðast megi til linunar því harð-
asta straffi eptir þessari lögmálgrein, Jóni Jóns-
syni, hans staklega einfeldni, gáfuleysi og van-
þekking í kristindómsefnum hans, en Sigurði
Bjarnasyni, að hann ei var í verki eða vitorði
með Jóni í Steinsvaðs þjófnaðinum seinasta, fyrr
en eptir á, krefur rjettlætið samt, að beggja straff
frá hjeraðsdómsins ákveðna, herðist, í tilliti til
Jóns Jónssonar, þar hann stal frá húsbónda sín-
um, hvað eptir annað, og var tregur í fyrstu til
viðurkenningar, en einkum vegna hans biræfna
ferðar að Stóra-Steinsvaði og tiltekta þar, ásamt
ótrúmensku hans í vistinni eptir vitnisburði hús-
bóndans, en í Sigurðar Bjarnasonar tilliti, að hann
var hirðir þess sauðfjenaðar, af hverjum hann stal,
og að því leyti Jóni jafnsekari, stal optar, og tjáði
sig jafnvel Jóni fremur þverlyndan í því að þræta
fyrir misgjörðir sínar, ljúga til atvikum o. s. frv.,
og þar húsbóndi hans og aðrir vitnað hafa um
hans óráðvendni til munnsins. Þess vegna hæfir
báðum álíkt eður 4 ára tugthússtraff.

Vitnisins Haldórs Jónssonar forsvar fyrir þá ákærðu í stað þeirra forfallaða svaramanns virðist saklítið, eins og ósvarin skýrsla Tómasar Tómassonar, óstefnds, þar Sigurður Bjarnason meðgekk að hafa tekið mörinn úr sauðarræfli hans. Þar á mót burtfalla endurgjöld hins stolna og laun aktors og defensors í hjeraði, þar þessi voru ei af hlutaðeigendum í hjeraði uppástaðin. Fyrir yfircriminalrjetti að sækja mál þetta, virðist aktor eiga 20 rdl., en defensor fyrir þess vörn 12 rdl. kaup, ásamt í ferðakostnað þess fyrra.

Því dæmist rjett að vera:

Sakamennirnir Jón Jónsson og Sigurður Bjarnason frá Kirkjubæ í Nyðrimúlasýslu eiga, fyrir þeirra framinn ýmislegan þjófnað, hvor um sig að setjast til erviðis í Íslands tugthús um 4 ár, og betala allan af máli þeirra löglega leiðandi kostnað, hvarmeð þó ei teljast þau aktori og defensori fyrir undirrjettinum dæmdu, en af þeim ekki uppástöðnu laun. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum, authoriseraður sýslumaður Otti Guðmundsson, fái tuttugu ríkisdali D. Ct. í kaup og ferðakostnað, en defensor, studios. Snorri Brynjólfsson, tólf rdl. báðir af jústitskassanum, mót lögskipuðu

endurgjaldi af þeim seku eða með reparation.

Þessum yfircriminalrjettarins dómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

VI,

2° Í hrossstuldarmáli Ólafs Gíslasonar úr Mýrasýslu.

Hið helzta athugavert við mál þetta virðist yfircriminalrjettinum vera, að hvergi er í hjerads-aktinum sannað eða útpykkilega tiltekið, að sá ákærði unglingur Ólafur Gíslason sje konfirmeraður, hvar á mót prests attestið ber ljóslega með sjer, að hann sje ekki fullra 18 ára, og vel að sjer í kristindómsþekkingu. — Hans ungmennisaldur fær þó, eptir fyrirskipun af 2. nóvbr. 1798, ekki frið stórbjófa frá dómi við síðasta rjett, til verðskuldaðs straffs, þar hún einungis áhrærir frest á framkvæmd undirrjettardóma yfir sakföllnum ungl-ingum. Hvað þar á mót snertir vantandi skilríki um konfirmation Ólafs þessa, sýnir kongsbrjef af 11. ág. 1786 ljóslega, að steli nokkur, ókonfirmeraður í annað sinn, skuli þjófsdómur eins fyrir það yfir hann ganga. Þar hjá gefur sá fyrri yfir Ólafi gengni dómur þann 11. ágúst 1812, til þriggja ára tugthússtraffs, áteiknaður af Vesturamtinu, vissu um, að Ólafur þessi þá hafi fermdur verið, eins og

hann var á venjulegan konfirmationsaldur unglinga kominn, og vitnast af presti vel uppfærddur í kristindómi. Þess vegna virðist undirjettarins dómur mega óraskaður standa, en aktori fyrir yfircriminalrjetti bera 20 rdl. í laun, og defensori 12 rdl. fyrir sókn og vörn málsins.

Þvi dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómurinn í þessu máli genginn að Dýrastöðum í Mýrasýslu þ. 2. júní 1813, fyrir framinn hrossstuld og hússbrot, á óraskaður að standa. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum fái 20 rdl. D Ct., en defensor 12 rdl. í kaup fyrir sókn og vörn málsins, hverjir 32 rdl. borgist þeim af justitskassanum móti endurgjaldi af eigum hinns seka, eða við lögskipaðan jöfnuð á viðkomandi amt.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Thorgrimsen. S. Petersen.

B. Stephensen.

VII.

Þann 4. október 1813 var landsyfirrjettar-sessi-
on, í hverri uppsagður var eptirfylgjandi dómur í
justitsmáli gegn Ólafi Sverrissyni, og konu hans
Vigdísi Ólafsdóttur á Kársstöðum í Skaptafells-
sýslu.

Hjónin Ólafur Sverrisson og Vigdís Ólafsdóttir
að Kársstöðum í Vestri-Skaptafellssýslu eru með
gengnum pólitirjettarprocessi og dómi þann 9. apríl
1813 dæmd til að sæta pólitíaga, af 10 vandar-
höggum, hvort um sig, fyrir að hafa um sumarið
1811, án nokkurrar bjargræðisneyðar svo svelt ó-
egta barn nefnds Ólafs, en stjúp barn Vigdísar,
Guðmund að nafni, þá hjerum 1 árs gamalt, að
barn þetta undir veturnætur virtist hormagurt orð-
ið og með allskonar óþrifum vanrækt. Strax sem
því var þá ráðstafað burt frá þessum foreldrum á
betri stað til fósturs, batnaði barninu smám sam-
an þess fyrri vesöld, svo að faðirinn tók við því á
ný um vorið 1812 vel þrifnu og í góðum burðum,
en þar eptir fór því hnignandi á sömu leið sem
fyrri, unz prestur með hreppstjórum skoðuðu barn
þetta, fundu það sármagurt orðið, með efrivör bóligna,
og bláma undir þess vinstri auga, en 29. mars sá-
ust 2 kúlur upphlaupnar á enni þess, og ofanvert
við gagnaugað; var þá barn þetta frá Ólafi og Vig-
dísi algjörlega tekið, þó engin nauð ræki þau, eptir
því sem vottast af penings ástæðu þeirra ár hvert,
til svo ókristilegrar meðferðar á þessu barni, nje
heldur nokkur veikindi þess önnur sjeu sönnuð,

en þau, sem náttúrlega leiða af megurð og óþrifum. Sem stjúp- og matmóðir virðist Vigdis Ólafsdóttir manni sínum hjer í jafnsek, því framar sem hennar einkunn var að þrifa stjúp barn sitt vel.

Svo ónáttúrleg og viðbjóðsleg meðferð á ung börnum foreldra sem þessi, verðskuldar þann í pólitírjettardómnum tiltekna aga fyrir bæði hjón þessi, að þeim framvegis ekki trúist fyrir fóstri barns þessa, heldur að forlag þess greiðist af Ólafi eptir nefndum dómi, eða í sveitarómaga umskiptum, að ráðstöfun hreppstjóra, meðan efni hans þar til hrökkva og virðast atgangs hans eigin, og jafnlögskildra ómaga forsorgun, unz barn þetta er fullra 10 ára gamalt. Sameiginlega ber þeim Ólafi og Vigdísu að borga allan af málinu löglega leiddan kosnað, en sýslumanni Jóni Guðmundssyni að gjalda til fátækra í Siðuhrepp 20 rdl., samkvæmt tilskip. 3. júní 1796, § 35 fyrir vantandi vitnisburð um rekstur þessa politisakamáls með löglegum hraða, því framar, sem skipun um þess fyrirtekt, var útgefin 15. desbr. 1812, en málið þó ei byrjað í lok marsmánaðar 1813. Aktori fyrir landsyfirrettinum virðast bera 20 rdl., en defensori 16 rdl. í kaup af justitskassanum mót endurgjaldi af eignum þeirra seku, eða með jöfnuði á amtið. Frá því sókn í þessu máli loksins í hjeraði hófst, virðist það vítalaut rekið,

Því dæmist rjett að vera:

Í tilliti til þess Ólafi Sverrissyni og Vigdísu

Ólafsdóttur idæmda póltiaga með 10 vandarhöggu fyrir hvort þeirra, á póltirjettarins dómur í þessu máli óraskaður að standa. Sömuleiðis í tilliti til forsorgunar barnsins Guðmundar Ólafssonar, hvar hreppstjórar fyrirsegja, og tillags með því af Ólafi, eða í ómagaskiptum, þó svo, að misserisforlag á haustum greiðist á Michjálmessu, og að því leyti Ólafs efni virðast afgangs eigin, og jafnlögskildra ómaga-forsorgun, unz þetta hans óegta barn er fullra 10 ára gamalt.

Sameiginlega standi þau hjón allan af málsókn þessari löglega leiðandi kostnað. Sýslumaður Jón Guðmundsson á að bæta 20 rdlum til Siðuhrepps fátækra fyrir vantandi vitnisburð hans í dóminum um málsins rekstur með löglegum hraða. Aktor fyrir landsyfirrjettinum fái 20 rdl., en defensor 16 rdl. í salarium af justitskassanum, mót endurgjaldi af eignum þeirra seku, eða með lögskipuðum jöfnuði á amtið, ef þær ei til hrökkva. Þessum landsyfirrjettardómi á innan 6 vikna frá hans löglegri auglýsingu fullnustu að veita undir laga þvingun.

M. Stephensen.

VIII.

Anno 1813, þann 6. desbr. fjell yfircriminal-rjettarins dómur í máli Guðmundar Magnússonar, þannig:

Það er í hjeraði nægilega sannað, að Guðmundur Magnússon, þá til aðseturs verandi að Hrauntúni í Leirársveit innan Borgarfjarðarsýslu, hafi um næstliðins þrettánda dags leyti stolið rauðum hesti, tvistjörnóttum, fyrir innan Hestháls milli Máfahliðar og Hests, fært hann að Hrauntúni, slátrað honum þar, ásamt Þorsteini bónda Þorvarðssyni, og að ekkjan Vilborg Bjarnadóttir hafi löglega helgað sjer þann hest, líka að engin sjerleg nauðsyn hafi rekið Guðmund til þessa illvirkis. Þó nú Guðmundar eiginn framburður fyrir rjetti, að hann væri 25 ára að aldri, gjörðist þarvið líklegur, að hann dvalið hafði 8 ára tíma í vistum innan nefndrar sýslu, fann yfircriminal-rjetturinn samt löglegt og nauðsynlegt að krefja löggildra skilríkja úr Árnessýslu, hvar Guðmundur tjáist fæddur og fermdur, og úr Borgarfirði, hvar hann í vistum seinast dvalið hafði, um aldur hans og uppfærðingu, og bauð þess vegna hjeraðsdóm-aranum samkvæmt tilskip. af 11. júlí 1800, § 19 að útvega og til rjettarins innsenda hlutaðeigandi presta vitnisburði hjerum, hvers vegna dómi í málinu var á meðan skotið á frest. Þessir innkomnu vitnisburðir þriggja presta úr báðum sýslum sanna nú nóg samlega, að Guðmundur Magnússon sje fæddur 3. apríl 1787, konfirmeraður 15 vetra og

vel uppfræddur í kristindómi, nú fullra 26 ára gamall, metur yfircriminalrjetturinn þess vegna rjett, að hjeraðsdómur yfir Guðmundi Magnússyni, genginn þann 22. júní þ. á. verði að öllu leyti staðfestur að því leyti hann áhrærir, og að löglega leiddur kostnaður af málssókn gegn honum, borgist af eignum hans, eða með lögskipuðum jöfnuði á amtið. Hvað þar á móti viðvikur hlutdeild eða meðvitund hjónanna í Hrauntúni, Þorsteins Þorvarðssonar og Sigríðar Andrjesdóttur, í þjófnaði Guðmundar, finnur yfircriminalrjetturinn ekkert þeim saknæmt sannað, ekki að Þorsteinn hafi hvatt Guðmund eða ráðið honum til þessa illvirkis, og ei að hann hafi vitað, hversu hesturinn var undirkominn fyr en á Góe, þá Guðmundur sjálfur sagði frá því, eptir það þau 3 höfðu sameiginlega af þessu slátri lifað, og leynd dró hann aldrei á þýfið, þó hann ei strax ljóstraði því upp við yfirvaldið, hvar til lög í þessu tilfelli, ei heldur skuldbundu hann. Sama er og um konu Þorsteins að segja, sem hvorki virðist neitt um hestsstuldinn vitað hafa fyr en frumpróf var í málinu tekið, nje heldur var skyld að bera það út, er hún ógreinilega vita kunni um meðvitund manns hennar. Hvers vegna hjón þessi eiga fyrir aktors ákærum í þessu máli öldungis frí að vera. Aktori fyrir yfircriminalrjettinum bera 24 rdl. en defensori 20 rdl. til launa.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómurinn í þessu máli á, að því

leyti hann áhrærir Guðmund Magnússon, og borgun þess kostnaðar af eignum hans, eða með lögskipuðum jöfnuði á amtið, sem löglega leiðir af málssókn gegn honum, að standa í fullu gildi. Hjónin Þorsteinn Þorvarðsson og Sigríður Andrijesdóttir eiga fyrir aktors ákærum um þeirra meðvitund í hestsstuldi Guðmuðar fri að vera. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum fái 24, en defensor 20 rdl., af justitskassum, mót endurgjaldi af eignum Guðmundar, ef til hrökkva, en annars mót lögskipuðum jöfnuði á amtið. Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. B. Thorarensen.

S. Thorgrímsen. S. Petersen.

1814.

I.

Anno 1814, þann 7. febrúar var yfircriminalrjettarins session, í hverri voru uppsagðir eptirfylgjandi dómur:

a. Í hestapjófnadarmáli Sigurðar Jóhannssonar frá Bitrugerði, og Ólafs Matthíassonar frá Flögu í Vaðlasýslu.

Það er með játningu sakamannanna Sigurðar Jóhannssonar frá Bitrugerði og Ólafs Matthíassonar frá Flögu í Vaðlasýslu, og vitnisburðum fjögranna samanbornum við eigendanna lýsingu fyrir hjeradsrjetti, höldnum í þessu máli þann 31. júlí og 14. ág. 1813, nægilega sannað að fyrgreindir fangar hafa á næstliðnu vori, þann 15. maí 1813, sameiginlega stolið, hvor þeirra, einum hesti í Álptaneshrepp innan Gullbringusýslu, nefnilega Sigurður jarpskjóttum hesti frá Bjarna bónda Sveinssyni á Hraunsholti, en Ólafur rauðblesóttum frá Nielsi beykir Ólafssyni í Hafnarfirði, farið með þessa úr verferð heim til þeirra, sagt þá þar að vera aðkeypta eign þeirra, en Niels beykir, seinna meir, staddur í kaupavinnu fyrir norðan, uppspurði þar í fyrra sumar, og leiddi sig að eign sinni, sættist við Ólaf um skaðabót fyrir brúkun-armissir síns hests, en Bjarna hestur uppspurðist við sama tækifæri, eptir norður sendri lýsingu marks hans og litar, og ráðstöfuðust báðir þessir hestar þaðan til eigenda þeirra. Þarhjá er fullsannað, að báðir sakamennirnir eru til fulls lögdurs komnir. Fyrir þetta illvirki hefur sýslumaður með meðdómsmönnum þann 14. ágúst 1813, dæmt báða þá til kagstrýkingar og æfinlegs tugthúserviðis hjer á landi, og að standa allan málskostnað, að því leyti efni þeirra ná, þar af fyrir undirrjetti með 10 rdl. 48 sk., en Sigurð auk þessa til að gjalda Bjarna

í Hraunsholti 20 álnir á landsvísu í sumarleigu hans hests.

Að sönnu saknar yfircriminalrjetturinn við meðferð þessa máls í hjeraði aðgæzlu laganna boðorða í N. L. 1—13—8, tilsk. 21. maí 1751, § 2 og 3, og 3. júní 1796 § 28 og 32, þar sem hvorki vitnisburðir 4 manna við frumprófsrjettinn þ. 31. júlí 1813 voru síðar eiðfestir, og mega því að lögum óáreiðanlegir virðast, nje heldur voru fanganna feður, eða heimilisfólk frá Bitrugerði og Flögu til frásagnar kallaðir um framburð fanganna, þá heim komu, viðvikjandi þessum stolnu hestum. Samt virðist mál þetta, án heimvisunar eða frests, mega hjer undir dóm koma, þar viðurkenning og atvika frásaga fanganna sjálfra í samburði við framkom-in corpora delicti, lýsingu og apturheimtu eigendanna, og loksins við þær óeiðfestu skýrslur fjöggra manna, sanna svo nægilega fanganna illvirki að vera hestapjófnað, að hvað ábrestur full lagaskilríki, fær ei, þó þau löglega framkæmu, aukið þeirra sekt. Um aldur hestanna er að sönnu ei spurt eða neitt vitnað; þó virðast öll rök gjöra það efalaust, að þeir hafi til fullrar brúkunar verið komnir og því þjófnaður þeim vera fullsaknæmur.

Að sýslumaður rjett fyrir tekt málsins undir dóm valdi sjer fyrst meðdómsmenn í þessu stórmæli, í stað þess byrjunar, metur yfircriminalrjetturinn ósaknæmt eptir orðatiltæki N. L. 1—5—20, ei heldur hafa meðdómsmennirnir sjálfir það áfrýjað. En að hjeradsdómurinn er stýlaður upp á straff fanganna við æfinlegt tugthúserviði hjer á

landi i stað festingarþrælkunar erlendis, er ósamkvæmt kóngsbrjefinu frá 25. júlí 1808 § 8, sem bendir til, að plakati af 24. marz 1786 eigi um hestapjófnað hjer að fylgja. Ei heldur fær sú Bjarna bónda Sveinssyni tilkenda skaðabót, 20 al. á landsvisu, fundið yfircriminalrjettarins meðhald, þar af actis málsins (svo sem frumprófsins litr. A. ad nr. 1) má sjá, að eigandinn hefur tjáð sig ánægðan, fengi hann sinn hest aptur óskemdan, sem ei er annað að ráða, en skeð sje, svo allar skaðabótarkröfur, virðast i því tilliti heimildarlausar. Ídæmdan málskostnað eptir undirrjettarins dóm og talsmanna laun fyrir þeim rjetti, álitur yfircriminalrjetturinn lögum samkvæm, og rjett að aktor fyrir þessum yfirrjetti fái i kaup, ferðar og uppheldiskostnað 48 rdl., en defensor 30 rdl. D. Ct.

Því dæmist rjett að vera:

Sigurður Jóhannsson frá Bitrugerði og Ólafur Matthiasson frá Flögu i Vaðlasýslu eiga hvor um sig að hýðast við staur og erviða síðan i járnum æfilangt i Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi. Um málskostnað á hjeraðsdómurinn óraskaður að standa. Aktor fyrir yfircriminalrjetti, authoriseraður sýslumaður Otti Guðmundsson, fái i salarium ferða og uppheldiskostnað 48 rdl., en defensor, studiosus

Gunnar Gunnarsson, 30 rdl. í D. Ct. — Þessum yfircriminalrjettardómi ber, að yfirvaldsins ráðstöfun tafarlaust fullnustu að veita.

II.

b. Í sauðabjófnaðarmáli Jóns bónda Jónssonar frá Fremstafelli í Pingeyjarsýslu.

Pareð sakamaðurinn Jón bóndi Jónsson á Fremstafelli í Pingeyjarsýslu ásamt hans svaramanni fyrir undirrjettinum, höfðu við uppsögn þessa rjettardóms látið í ljósi, »að þeim virtist sá yfir Jóni þessum gengni dómur harður, þó þeir ei vildu ráðast í að appellera honum til æðri rjettar«, fann hlutaðeigandi amtmaður ásamt af þessari auglýsingu þeirra orsök til að bjóða innstefningu dómsins til yfircriminalrjettarins, hver þessvegna álitur sjer einungis viðkoma að dæma mál þetta, að því leyti sakamanninn Jón Jónsson áhrærir, en ei í tilliti til Kristjáns Jósepssonar á Halldórsstöðum, gegn hverjum amtið fyrir eða síðar ekki virðist hafa nokkra lögsókn fyrir skipað, og Kristján sjálfur auk þessa játað sig með hjeraðsdóminn ánægðan.

Hvað þá áhrærir fyrnefndan sakamann Jón Jónsson, inniheldur hjeraðsdómurinn greinilega frásögu hans þjófnaðar illvirkis, sem eru innifalin í því, að Jón þessi afmarkað hefur undir sitt eigið

fjármark eina á, tvævetra, gelda, eign fyrnefnds Kristjáns Jósepssonar, hver ær slangraði í fje Jóns eða búfjárhaga um sumarið 1811, en þá hún síðarmeir strauk heim aptur til Kristjáns, en þektist þar ei framar vegna afmörkunarinnar, sókt hana þangað opinberlega, flutt heim til sin, og þar slátr- að henni. Lika hefur þessi sami Jón rjett eptir Jónsmessu sama sumarið uppi á afrjettarfjalli handsamað veturgamlan sauð Bjarna Jónssonar á Fellsseli, og undan eigandans marki með sama móti lagt sitt mark á hann ófrjálslega.

Fyrir þetta illvirki Jóns hefur sýslumaðurinn dæmt hann eptir § 8 í kongsbrjefi frá 25. júlí 1808 til þriggja ára tugthúserviðis, og að betala af eignum sínum allan af máli hans löglega leiðandi kostnað.

Bæði eptir hlutarins náttúru, einkum hvar sauðfje gengur eins sjálfala í heimalöndum og afrjettum, sem hjer á landi og eins eptir gildandi lögum (Jónsb. Landslb. 47. og 48. kap. samanb. við N. L. 6—17—8 etc). er sjerhvers fjármark aðal eignarhaldsvottur þess, er mark á, því er ófrjáls og leynileg afmarkan sauðkindar, einkum á víðavangi, í raun og veru fullkomnaður þjófnaður, og sú eignarhalds svipting, sem verulega með öðru einkennir þjófnað, er í nærverandi máli innifalin í ófrjálsri og leynilegri afmörkun annars manns sauðkinda, sem Jón þessi framdi og lagði sitt mark á, því eptir þá afmörkun þekti Kristján ei sína eigin afmörkuðu kind framar, þó hún gengi lengi með kvíffe hans á eptir, og slepti henni því óvit-

andi við þjófinn seinast eptir rjettir, þar afmörkunin, framín af Jóni án vilja eigandans og vitundar, bannaði þessum framar að þekkja eign sína, er gjörði illvirki Jóns að fullkomnum sauðapjófnaði, um hvað Landsl.b. 48 k. tekur tvímæli af, og að Jón þess vegna eigi reglulegu sauðapjófnaðarstraffi að sæta eptir kongsbrjefi 25. júlí 1808 § 8, eptir hverri lögmálgrein yfircriminalrjetturinn og metur hjeradsdómarann að hafa valið Jóni hans ákærðu tvöföldu þjófnadar aðtekt samboðið straff, með þriggja ára tugthúserviði, með tilliti til örbirgðar hans og auðsveipnis í meðkenningu þessa þjófnadar, auk þess að honum sjálfsagt ber að standa allan af málssókn gegn honum löglega leiðandi kostnað.

Að aktor fyrir yfircriminalrjetti fái 48 rdl. D. Ct. í laun, og allan kostnað, en defensor 30 rdl. Dct., þar bankoseðla mótmælum, enn þótt ei orsakalausum de facto, heldur enn sem stendur heimildarlausum in jure, má ei fylgi veita, metur yfircriminalrjetturinn sanngjarnt.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeradsdómurinn á, í tilliti til Jóns Jónssonar á Fremstafelli, óraskaður að standa. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum, authoriseraður sýslumaður Otti Guðmnndsson, fái í salarium, ferða- og uppheldiskostnað 48 rdl., en defensor, studiosus Gunnar Gunnarsson, 30 rdl. D. Ct.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber að yfirvaldsins ráðstöfun, tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Thorgrimsen. S. Petersen.

B. Stephensen.

III.

Anno 1814, þann 2. apríl var yfircriminalrjettarins session í hverri upp var sagður eptirfylgjandi dómur:

Í hesta og ýmislegs annars þjófnaðarmáli Jóns Jónssonar frá Bilubúð í Snæfellsnessýslu.

Hjeraðsproces og dómur genginn í þessu máli, seinast 13. desbr. næstl. árs, inniheldur greinilega sögu þess, og er þar með ánægjanlega sannað, líka af þeim ákærða meðkent, að Jón Jónsson frá Bilubúð við Arnarstapa í Snæfellsnessýslu, giptur búðarmaður, 27 ára gamall, hafði stolið tveimur hestum úr lest Árna prests Helgasonar á Reynivöllum, og úr Stapa-pláss högum, þann 21. júní 1813, farið með báða strax vestur í Barðastrandarsýslu, og þar haft hestakaup á öðrum þeirra, en selt

hinn fyrir 7 rdl. Þar hjá eru og með játningu hans og fleiri rökum í ljós leiddar ýmislegar minni þjófnaðar tiltektir hans, svo sem 1° á hesti til reiðar árið 1812 frá Sandi til Stapafells undir Jökli, 2°) á hákallslykkjum nokkrum út úr fiskihjöllum á Sandi um vorið 1813, 3°) á nýlegum þófa og tveimur reiðgjörðum í Ásgarði í Dalasýslu á fyrnefndri vesturleið hans næstl. sumar, 4°) á nýju reipi og reiptagli, sem bóndinn Jón Þorleifsson á Gilsfjarðarmúla, sendi með honum í sömu ferð og 5°) á spítum nokkrum úr Oddsbúð í Stapaplássi.

Með því ákvarðað lagastraff fyrir hestabjófnað, eptir plakati af 24. mars 1786, í samburði við kongsbrjefið frá 25. júlí 1808 § 8, eður kagstrýking og festingarerviði í járnum æfilangt, eins og hjeradsdómurinn hefur sakamanninum Jóni Jónssyni fyrir illvirki hans ákvarðað, innibindur einnig straff fyrir hinar smærri þjófnaðartiltektir hans, verður sakamanni þessum tildæmt hið sama straff eptir yfircriminalrjettarins áliti, sem einnig finnur ákvörðun hjeradsdómsins um skaðabætur og málskostnað lögum og málavöxtum samboðna ei heldur nokkra grunsemd, því síður röksemd framkomna um hlutdeild konu Jóns þessa, Ingiriðar Bjarnadóttur, í fyrkjeðum illvirkjum manns hennar, hvers vegna hún og er rjettilega frikend fyrir öllum ákærum í þessu máli.

Aktor fyrir yfircriminalrjettinum virðast bera 48 rdl., en defensori 36 rdl. D. Ct. í salarinm.

Því dæmist rjett að vera:

Sakamaðurinn Jón Jónsson frá Bílubúð við Arnarstapa í Snæfellsnessýslu á að kagstrýkjast og erviða alla sína æfi í járnum í Kaupmannahafnar festingu. Um skaðabætur og málskostnað, einninn um algjörlega frikenningu Ingiriðar Bjarnadóttur á hjeraðsdómurinn óraskaðar að standa. Aktor fyrir yfircriminalrjettinum, authoriseraður sýslumaður Otti Guðmundsson, á í salarium að fá 48 rdl., en defensor, studiosus Gunnar Gunnarsson, 36 rdl. D. Ct.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber, að yfirvaldsins ráðstöfun, tatarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Thorgrimsen.

B. Stephensen.

IV.

Ár 1814, þann 4. júlí var haldin yfircriminalrjettar session, hvar þá var afsagður eptirfylgjandi dómur í justitsmálinu gegn Ásmundi Pjeturssyni frá Leiðarhöfn í Norður-Múlasýslu.

Hið helsta ábótavant og saknæmt, sem yfircriminalrjetturinn fann við fyrstu aðferð máls þessa í hjerði, er talið og sektað með þess heimvísunardómi þann 8. júní 1813, hvers vegna þær yfirsjónir gjörast hjer ei framar að álitum.

Þó nú enn þá við seinni meðferð þess skorti brúkun meðdómsmanna, virðist þetta þó ósaknæmt, þar Ásmundur var nú einungis lögsóttur fyrir hórdómsbrot í 3. sinni framið, en ei sem fyrr, fyrir blóðskömm, til dauðastraffs. Það er og með sóknarprestsins attesti og vitnisburði Stephánar Ólafssonar og Jóns Þorsteinssonar fullsannað, að vensli Ásmundar við siðustu barnsmóður sína Ólöfu voru ei önnur, en að hún áður hafði barn átt með stjúpyni hins ákærða, og þess vegna í samanburði við sjálfan Stóradóm og tilskip. þann 23. maí 1800, hjer lög leiddu, að barneign sú, sem málið afris, sje, hvorki saknæm frændsemis eður mægðaspjöll, heldur einungis að álíta sem einfalt hórdómsbrot í þriðja sinni, þar 2 í hjeradsaktinn innfærðir dómur af 5 maí 1800, og 3. septbr. 1801, sanna, að enn þótt hann giptist 1796 Ingveldi Jónsdóttur konu sinni, sem enn þá lifði í fyrra haust, hafi hann áður með 2 barneignum í hórdómi sekur fundist, og

er sá siðari dómur um þau, genginn þann 3. sept. 1801, enn þá óátalinn og í fullu gildi.

Af framantöldum röksemdum finnur yfircriminalrjetturinn rjett, að hjeraðsdómurinn á ný yfir Ásmundi Pjeturssyni, genginn þann 21. október 1813 til 2 ára tugthúserviðis fyrir hórdóm í 3. sinni, eigi hvað hann snertir, að staðfestast, en um Ólafar sekt ber hjer ekkert að dæma, sem af rjettlætisins hálfu, óátaldrar til þessa yfircriminalrjettar.

Kostnað máls þessa, bæði í tilliti til fangavöktunar og uppheldis hins seka Ásmundar frá 21. septbr. 1812, til 21. oktbr. 1813, þá þessi losnaði úr fangelsi, sömuleiðis í tilliti til þessa máls kostnaðar, nú að nýju hjer fyrir yfircriminalrjetti, ber undirdómaranum að standa, og er sanngjarnt, að aktor fyrir þessum rjetti fái 60 rdl. D. Ct., en defensor 48 rdl. D. Ct. af justitskassanum, mót endurgjaldi til þessa af hjeraðsdómaranum.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómur í þessu máli, genginn þann 21. októbr. 1813, á í tilliti til Ásmundar Pjeturssonar óraskaður að standa. Allan af þess siðari meðferð í hjeraði, og nú fyrir yfircriminalrjettinum leiddan kostnað, ber undirdómaranum sýslumanni Páli Guðmundssyni að standa, sömuleiðis fangavöktunar- og uppheld-

iskostnað til Ásmundar Pjeturssonar frá 21. septbr 1812 til 21. oktbr. 1813.

Aktor fyrir yfircriminalrjettinum, landfógeti Sigurður Þorgrímsson, fái 60 rdl. D. Ct., en defensor, studiosus Otti Guðmundsson, 48 rdl. D. Ct. í salarium af justitskassanum mót endurgjaldi af sýslumanni Páli Guðmundssyni.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber að yfirvaldsins ráðstöfun tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

B. Stephensen. H. Thorgrímson.

V.

Ár 1814, þann 1. ágúst var í yfircriminalrjettinum uppsagður fylgjandi dómur:

Í justitsmáli gegn Jóni Vigfússyni frá Reynistað í Hegranessýslu.

Jón Vigfússon frá Reynisstað í Hegranessýslu, 22 ára gamall, er lögsóktur fyrir hans ófrjálsa töku á hesti og öðru, hverja hann bæði skýlaust meðgengur, líka er með samhljóða vitnisburðum sannað, að þessi sakamaður í júlí 1813 handsam-

aði fullorðinn hest á viðavangi í Mosfellssveit syðra, fór með hann norður í land, og hafði á honum hestakaup við Símon Ólafsson á Grimstungnaheiði, þanninn að Símon gaf Jóni 4 rdl. D. Ct. á milli hesta. Ekki vissi Jón, hver hestinn átti, og hestakaup hans á honum votta ljóslega, að ómerk er sú afbatan hans, að hann einungis til brúkunar norður hafi ætlað að taka til hestsins. Báðir þeir hestar eru af eigendum þeirra aptur heimtir eptir lit og mörkum. Auk þessa er Jón Vigfússon sannur orðinn að margvíslegum minni þjófnaði, hvers straff innibindst í hinu stærra fyrir heststuldinn, þar enginn efi er á, að þetta ákvarðast á samkvæmt plakati frá 24. mars 1786, og tilskip. þann 20. febr. 1789 § 4 til kagstrýkingar og æfilangs festingarerviðis í járnum. Hvers vegna hjeraðsdómarsans aðferð í þvílíku máli, einn að áleggja dóm, án meðdómsmanna mót N. L. 1—5—20, og tilskip. 3. júní 1796 § 37, gjörir dóm hans ógildan, og hlýtur að orsaka málsins heimvísun á hans kostnað til lögmætari dómsáleggingar eptir fynefndum lagaboðum. Aktors laun fyrir yfircriminalrjettinum metast sanngjarnlega til 60 rdl. en defensors til 48 rdl. D. Ct.

Því dæmist rjett að vera:

Undirrjettarins dómur á marklaus að vera, en málinu heimvísast til dómsáleggingar af sýslumanni Espólin með 4 eiðsvörnum meðdóms-

mönnum að lögum, á kostnað nefnds sýslumanns. Aktor fyrir yfircriminalrjetti, konstitueraður sýslumaður Halldór Thorgrímsen, fái 60 rdl., en defensor studiosus Otti Guðmundsson, 48 rdl. D. Ct. i salarium.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber að yfirvaldsins ráðstöfun tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsen. B. Thorarensen.

B. Stephensen. S. Petersen.

H. G. Thordersen
p. t. authoriseraður.

VI.

Anno 1814, þann 13. ágúst, var í þess kgl. isl. yfircriminalrjettar session uppsagður eptirfylgjandi dómur, í málinu justitien contra Gottsvein Jónsson, og son hans Jón á Steinsholti í Árnessýslu.

Yfircrimininalrjettarins heimvísunardómur í þessu máli genginn þann 1. mars 1813, sýnir bæði þess aðalstofn, og hvað helst rjetturinn fann áfátt í þess meðferð. Málið reis nefnilega út af vöntun

sauðkinda hjá ýmsum mönnum í Skeiðasveit innan Árnessýslu, hverjir gerðu þess vegna þjófaleit um Eystri hrepp eptir þessum kindum, og þóttust þeir þá finna 2 vafalömb í Steinsholti, með fje bónda Gottsveins Jónssonar þar búandi, hverra annað var þó með Gottsveins, en hitt með Jónssonar hans marki. Hið fyrra, eður *golsóttan gelding*, eignaði Gisli á Árhrauni sjer og tók burt úr fjárhóp Gottsveins, en hitt lambið, sem var *hvítt hrútlamb*, eignaði Guðmundur á Fjalli búsbónda sínum Sigurði á Fjalli, og hafði það því á burt þaðan. Auk þessa er Gottsveinn klagaður fyrir *bíldóttan gelding*, sem Eggert á Miklaholti segist hafa að honum keypt, með marki Gottsveins, en sem Gisli í Árhrauni sókti til hans sem sína eign, en Jón Gottsveinsson fyrir golsóttu gimbur, sem Guðmundur á Fjalli tók af honum í eptirleit á Stóránúpi, og fyrir grátt eða grásokkótt lamb, sem Þórður á Járngerðarstöðum keypti að honum, og slepti aptur við Sigurð á Fjalli, og var þó mark Jóns Gottsveinssonar á báðum þeim lömbum. Loksins var misgrunuð heimild Gottsveins á 1 lambi, sem Jón Eiríksson fann í Glóru, með gati framyfir Gottsveins mark, að hverju enginn annar en Gottsveinn lýsti sig eiganda. Sömuleiðis grunuðu menn óheimild á 16 sauðskinnunum, sem fundust á Steinsholti.

Við nýja afheyrslu vitna í þessu máli, þar á meðal hjúa, sækjenda og leitarmanna, hverra vitnisburði ei, eptir N. L. 1—13—17, 18, verður í því máli hnekt, nje heldur leitargjörðinni, sem N. L.

6—17—14, 15 ætlast til að giörð verði, jafnvel privata autoritate, er nú nægilega upplýst:

A, í Gottsveins tilliti.

1° Að sá golsótti geldingur, sem Gísli í Árhrauni tók úr fje hans, og sem skoðaður var fyrir rjetti að Sandlæk þann 16. nóvbr. 1812, og af þingvitnum þá álitinn illa markaður Gottsveins marki, reyndist með Gottsveins rjetta marki, nema hvað það þótti óglögt, eða illa markað og misloðið, svo sem það seinna hefði uppmarkað verið, eða jafnvel nuddað af horni og lágeyrðara öðrum lömbum í Steinsholti. Flest vitni eru þó á því, að Gottsveins rjetta mark hafi á því verið, og helstu ástæður Gísla í Árhrauni og vinnukvenna hans, dregnar af fjársvip lambsins, til að vilja eigna Gísla lamb þetta, eru bæði öldungis ólögmætar og grundvallarlaugar, þar kindasvipur í mörgu fje, má því nær á hverjum bæ áþekkur finnast, og er þarhjá mjög svo ólöggur, þegar aðgreinast skal, því eru og eyrnamörk ein, eptir Jónsb. Landsleigubálki 48. kap. löglegur eignarvottur alls gangandi penings.

2° Að sá bildótti geldingur hafi sýnst nokkrum af vitnunum ei heimamarkaður, og að þeim sama Gísla í Árhrauni, sem og eignaði sjer lamb þetta, helst af litnum, og vinnukonum hans sýndist sem það hefði markað verið undan lögg framan hægra, sem er Gísla mark, þó er ósannað, að það hafi hjá Gísla heimaalið verið, og lautin inn í eyrað, sem líkleg þókti vera eptir lögg, gat margvíslega orsakast, bæði með óheppinni mörkun á bögluðu

eyra, og ýmsum tilfellum, sem mætt gátu ógrónu marki. Hvers vegna yfircriminalrjetturinn engar lagaröksemdir finnur fram komnar mót heimild Gottsveins fyrir tjeðum lömbum, ennþótt óskýr mörkun þeirra orsakaði megnan misgrun honum á móti, þó ei þann, að eptir sauðfjárrjettir hafi lömb þessi afmörkuð verið, þar ekkert vitnanna framber neitt um, að þau hafi nýmörkuð verið, og mörg vitni báru, að ekkert lamb hafi sjest blóðmarkað á afrjetti.

3° Hvað viðvikur heimild Gottsveins á *Glorulambinu*, með gati framyfir mark hans, hefur enginn neitað eignarrjetti hans á því, enginn nema 1 vitni neitt um það borið, og þetta sama vitni hirt lambið og fært Gottsveini sem eign hans. Að hann bætti 5 rdl. fyrir Jón son sinn, er og ósaknæmt, þar það ei getur talist til hilmingar á því, sem þessi átti að hafa stolið, og sauðskinnatalan, sem eptir veturnætur fanst í Steinsholti, virðist ei ólíkleg af hans eigin, til heimilis lóguðu sauðkindum. Þá í harðæri og dýrtið, að likindum lögðum frá í frekari lagi til bús Gottsveins.

Eptir þessum röksemdum finnur yfircriminalrjetturinn orsök til að frikenna Gottsvein fyrir rjettlætisins frekari ákærum, án þess þó að fría hann frá málskostnaði í fyrra sinni, vegna þeirrar illu grunsemdar, óskýr mörkun á þessum lömbum rjettilega mátti olla gegn honum.

B í Jóns Gottsveinssonar tilliti. Hann er lög-sóktur:

1° fyrir óheimild á hvítu hrútlambi og grun-

aður um að hafa úr tvístýft aptan hægra, (sem var mismunandi partur marks Sigurðar á Fjalli), gjört hálf af aptan hægra, sem var partur af Jóns Gottsveinssonar marki, því að öðru leyti komu mörk þeirra Sigurðar og Jóns saman, en þó sumum vitnanna þyki trúlegt, að úr tvístýfingu hafi hjer gjört verið hálf af, sem fyrr segir, aptan hægra, þykir öðrum sú uppmörkun undan því marki ólíkleg, og öllu heldur trúlegt að hálf af sje úr öðru marki gjört, og sjálfur Guðmundur á Fjalli, sem lambið tók í Steinsholti handa húsbónda sínum Sigurði á Fjalli, þorir ei heldur en Sigurður sjálfur, að heimila nefndum Sigurði lamb þetta, hvers eignarrjetti þessi því fráfjell, svo að eins óhreinn markan á þess hægra eyra er sönnuð, þó ei þanninn, að hún fái Jón Gottsveinsson sakfelt.

2° fyrir golsóttu gimbur og grátt eða grásokkótt lamb. Þau eru umvitnuð að vera illa mörkuð á því hægra eyra, á hverju mörk Sigurðar á Fjalli og Jóns Gottsveinssonar, sem mælt, mismuna, en þó undir mark þessa færð. Guðmundur vinnu- maður Sigurðar er, að kalla, sá eini, sem um mörk þessara lamba hefur vitnað, nl. að á þeirri golsóttu hafi verið Jóns mark, en illa gjört hálf af aptan hægra, þar hjá gat á sama eyra markað, en samangróið, og að sama mark hafi verið á gráa, grásokkóttu eða grábíldóttu lambinu, sem Sigurður fjekk hjá Þórði á Járngerðarstöðum, en þessi hjá Jóni Gottsveinssyni. Eiríkur Þorsteinsson veit að sönnu násvipað að bera um golsóttu gimbrina,

en ekkert um gráa lambið. Sigurður á Fjalli eignar sjer bæði þau lömb, það gráa, er Jón seldi nýnefndum Þórði, hverjum Sigurður gaf 1 ríkisdal í skildingum í skaðabót, og kvaðst hafa mist þess úr afrjett, og eins golsóttu gimbrina, sem Jón kom með úr eptirleitum, og vildi sjer eigna unz Guðmundur, vinnumaður Sigurður, tók lamb þetta af honum á Stóranúpi. Sigurður eignaði sjer bæði lömbin af lit og eiginhandar mörkun sinni á þeim, þótt sneiðing, en ei hálf af, hefði átt að vera á golsóttu lambinu, hvers auðkenni hann og taldi fjebrúsk verið hafa.

Jón Gottsveinsson hefur sjálfur að sjer böndin borið um bæði þau lömb, með því að játa sig tekið hafa grásokkótta lambið í misgripum fyrir grákollótt, er hann þóttist eiga, en ei vita, hverninn sitt mark hafi komið á það golsóttu, þess vegna játað, að það ei heldur var hans eign, þó hann eignaði sjer það, og af hjeriðsprocessinum er ljóst, að Gottsveinn bætti Sigurði á Fjalli 5. rdl. Jóns sonar sins vegna fyrir gráa lambið, svo Sigurðar framburður um þau og stekkmörkun sína á báðum verður því trúlegri með tilboði hans að sverja sjer þau með eiði, sem virðist því ónauðsynlegra eptir plak. 28. mars 1800 § 1, sem Jón Gottsveinsson hefur að nokkru leyti viðurkent hann sem eiganda þessara Jóni mörkuðu lamba, æskt eignarrjett sinn yfir báðum, en þó ei þókst vita, hverninn annað væri sjer markað, slept því fúslega til Sigurðar, þó fyrst, þá þessa manns eignarrjettur leidd-

ist í ljós, og lambið var af Jóni tekið, en Gottsveinn faðir hans bætt Sigurði fyrir hitt, sem Jón játar í misgripum tekið. Vegna þessara bóta burtfelltur því ígjald til eigandans, sömuleiðis fyrir hið golsóttu, þar eigandinn hrepti það aptur, og eiginlegast á þessu lambi, er það, að Jón Gottsveinsson hlýtur að álitast sem þjófur, þó það annars megi sem ólíkleg misgrip virðast, að hann seldi gráan gelding í stað grárrar gimbrar, er hann þéktist eiga.

C. *Konu Gottsveins* er í þessu máli ekkert saknæmt fundið.

Eptir þessum röksemdum ber nú að frikenna Gottsvein Jónsson fyrir frekari ákærum í þessu máli, þó svo, að hann sameiginlega með Jóni syni sínum standi allan málskostnað í fyrra sinn mál þetta kom fyrir undir- og yfircriminalrjett, en málskostnað til beggja rjetta í síðara sinni, beri cancelliráði Steindóri Finnssyni að standa. Jón Gottsveinsson, konfirmeraður og 21 árs gamall, á þar á móti að sæta 20 vandarhagga hirtingu, sem sekur í lambþjófnaði samkvæmt kongsbr. 25. júlí 1808, § 8, þar reglulegt sauðþjófnaðarstraff ei nær til lambsstuldar að lögum.

Viðvikjandi málsins rekstri fyrir undirrjetti metur yfircriminalrjetturinn ósaknæmt, að ei fleiri við málið riðin vitni, svosem leitarmenn, hjú og þesskonar, ei voru yfirheyrð, líka að undirrjettaraktsins útgáfa varð svo seinfær, vegna alkunnrar pappirseklu í kaupstöðum. Þetta því framar, sem eng-

inn þeirra ákærðu hetur fangelsi gist, og þanninn liðið við dráttinn.

Aktori fyrir þessum rjetti bera 60, en defensori 48 rdl. D. Ct. í salarium, en þeim fyrir undirrjetti ekkert, þar einskis beiddust.

Þvi dæmist rjett að vera:

Gottsveinn Jónsson á Steinsholti innan Árnessýslu frikennist fyrir rjettlætisins frekari ákærum í þessu máli. Kona hans Kristín frikennist öldungis, en Jón sonur þeirra á að hirtast 20 vandarhöggum innan luktra dyra. Sameiginlega standi þeir feðgar Gottsveinn og Jón sonur hans, einn fyrir báða, og báðir fyrir einn, allan af máls þessa meðferð í fyrri sinni löglega leiddan kostnað fyrir undir- og yfircriminalrjetti, en cancelliráð Steindór Finns-son allan löglegan kostnað þess fyrir báðum þeim rjettum í síðara sinni. Aktori fyrir yfircriminalrjetti gjaldist 60, en defensor 48 rdl. D. Ct. í salarium af justitskassanum, mót endurgjaldi af tjeðum cancelliráði Steindóri, en aktors og defensors salaria fyrir undirrjetti burtfalli, sem ei uppástaðin.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Isl. Einarsen. B. Thorarensen.

S. Petersen. B. Stephensen.

VII.

Anno 1814, þann 5. septbr., var landsyfirrjettarins session í hverri var uppsagður dómur í barnsfaðernislýsingarmáli Guðrúnar Jónsdóttur frá Grafargerði í Skagafirði móti Sigurði hreppstjóra Andrjessyni á Ártúnum.

Guðrún nokkur Jónsdóttir ættuð úr Gullbringusýslu, en til veru í Hofshrepp kominn frá lestatíma í júlíó 1807, hvar hún ól barn, skirt Björn Björnsson, ári seinna, fæddi þann 15. ágúst 1812 í Grafargerði annað óekta barn, sem skirt var Sophía, hvert hún þá kendi Jóni Jónssyni á Grindum, sem með eiði hreinsaði sig frá þeirri lýsingu. Um veturinn eptir kvisaðist í sveitinni, líklega af dylgjum hennar, að Sigurður hreppstjóri Andrjesson mundi faðir vera þessa hins ófeðraða barns. Þá fyrst beiddist þessi hjá sýslumanni fyrirskipunar til að rýma henni burt úr sveitinni, en

þann 17. apríl útvegar hann henni prestsattest hjá sóknarpresti Benjamín Jónssyni, og sama daginn lýsir hún fyrir presti þessum fyrnefndan hreppstjóra Sigurð föður að þessu barni sínu Sophíu. Hjer út af ris nú mál þetta, lagt fyrir prófrjett þann 11. júní og aukarjett þann 29. septbr. í sið-ara sinn, þá að bón 12 sveitarmanna. Fyrirtjeðum presti Benjamín ljet hreppstjóri Sigurður fyrir sama rjett stefna til að forsvara sakargiptir gegn sjer í brjefi til sýslumanns um barnsfaðernislýsingur Guðrúnar, og prestur sá aptur contrastefndi Sigurði fyrir sakargiptir í stefnunni, en tjeður hreppstjóri Sigurður er þarbjá ákærður til straffs fyrir ósannaðan áburð á Guðrúnu, og mál þetta, þannin sem ruglað, með kappi sókt og varið fyrir undirirretti, og ýmislegir úrskurðir gefnir í því upp á framkomnar exceptionir.

Það athugaverða í málinu er helst a) hvort hreppstjóri Sigurður Andrjesson kunni faðir að dæmast að nefndu stúlkubarni, Sophíu, og ef ei b) hvort honum þurfi friunareiður í þessu máli upp á leggjast. — Í þess fyrra tilliti finst ekkert framkomið eða umvitnað, sem sanni hann að vera föður þess; og ei aðrar líkur, en að barnið virtist Sigurði ei ósvipað yfir augun, eða að sumra meiningu einni frændkonu hans, og er þó næsta valt og óglögt að dæma um ætterni barna af breytilegum svip á barnsaldri. Jafn ómerk er sögn Guðrúnar um, að henni hafi stundum verið vikið góðu á Sigurðar bæ, hún einu sinni farið út einsömul á eptir honum, þá hann að Grafargerði kom haust-

íð 1812, sem því var eptir það hún barnið ól, og að margir hjeldu hreppstjórann eiga barnið. Hann verður því ei upp á svo litlar og öldungis ómerk- ar röksemdir dæmdur að vera þess faðir. Í því síðara tilliti mætti að sönnu fyrtjeðar litlar likur, og að hann ei tók fyrir sig að rýma Guðrúnu burt úr sveitinni fyrr en kvisið gaus upp, að hann mundi vera Sophíu faðir, ráða til að láta hann fría sig með eiði frá Guðrúnar áburði ásamt vegna þess, að eitt vitni, aðeins Benjamin ber, að hreppstjór- inn hafi beðið hann að halda Guðrúnu stöðugri við lýsingu sína uppá Jón, og að sum vitni bera, að Guðrún jafnvel hafi látið á sjer heyra dylgjur um, að hann væri faðirinn, áður en hún kendi Jóni barn þetta. En þar á móti mælti þó öldungis eptir N. L. 6—13—5 vanrykti Guðrúnar frá henn- ar fyrri barneign 1808, og þó enn framar tvímæli hennar um faðerni barnsins Sophíu, hvert hún fyrst kendi Jóni á Grindum, og sagði síðan sitt hverjum alt til þess 17. apríl 1813. Umvitnuð ein- feldni hennar gjörir framburð hennar að eins ó- merkari, og alllíklegt, að alt eins hefði mátt telja hana á að lýsa hreppstjóra Sigurð og Jón áður. Hún hafði og dylgjur í frammi um einn. meðan hún skuldaði annað, og með þvættingi sjer út úr húsi komið á Hofsós.

Stund og stað gat hún og eins vel fyrirborið um Jón og Sigurð. Þetta samanlagt við eiðstilboð hreppstjórans að sverja fyrir faðerni þessa barns, metur landsyfirrjetturinn nú fullnóg til að frikenna hann frá þeirrar miskyntu Guðrúnar barnsfaðernis-

lýsingu án eiðs. Líka finnur þessi rjettur engan grundvöll til að sekta hreppstjóra Sigurð fyrir sakargiptir gegn Guðrúnu, bæði vegna þess, að hún var vikin úr Hofsós fyrir hnúpl og slaður, og þó helst þess, að þessi grein málsins aldrei er lögð til sáttanefndar, og á því henni öldungis að frávíast þessa rjettar umdæmi, eins og öllu uppástandi um straff fyrir Guðrúnar óstöðugu lýsingar, bæði vegna sjerlegrar einfeldnis hennar og vesæla ástands, en einkum kongsbrjefsins þann 19. desbr. 1738.

Sömuleiðis ber að frávísa innbyrðis málaprasi Benjamíns prests og hreppstjóra, bæði sem þessu aðalmáli óviðkomandi og einungis áhrærandi heimuglega óeining þeirra á milli, hver þess vegna átti sem privat kærumál fyrst að leggjast til sáttanefndar.

Þau í málinu gefin interlocutoria metur landsyfirrjetturinn bæði nauðsynleg og samkvæm lögum. En þarhá fráfellur uppástöðnum hótum móti aktori í hjerði sem leikmanni í lögum, þó hann líklega af alúð að undanfella ekkert, hafi oflangt dregið og margfaldað mál þetta og ofmörgu í það innflækt. Af sömu röksemd mega prestur Benjamín og hreppstjórans talsmaður bótalaust afkomast fyrir lagaafglöp í þeirra málssóknum, en aðrar áreitingar hvers þeirra við annan viðkoma einungis privat ákærum, ef sýnist. Jón Guðmundsson og hinir í dóminum tilnefndu verða nú og hjer að sleppa bótalaust fyrir í frammi höfð óskikkanlegheit fyrir undirrjetti, þar þessi ei sjást í aktinum

tilgreind. Einninn leiðir landsyfirrjetturinn nú hjá sjer að fella dóm um hreppstjóra Sigurðar embættisafskipti í Guðrúnar Jónsdóttur tilliti og veru hennar í Hofshrepp, bæði þar ákæra sú er fráleitt mál barnfaðernislýsingarinnar aðalmáli, og hann öndverðlega ei var í hjeraði þar um stefndur sem ei rjettilega gat orðið í sambandi við so fráleitan málstofn.

Að faktor Havstein og Maren kona hans í Hofsós hafa þverskallast persónulega að mæta á þinginu til vitnisburðar eptir vitnastefnu til þeirra, en þar á mót innsent til rjettarins skriflegan vitnisburð, með viðhnýttu því öldungis óleyfilegu eiðsformi, hefði átt vafalaust þar að orsaka þeim fallmálssekt og nú bætur hjer, ef þau hefðu til ákæru hjerum verið hingað stefnd, þar þau öldungis ekki reiknast til þess meiri háttar fólks, sem N. L. 1—13—4 frítaka frá að mæta persónulega sem vitni á þingum, hvað undirdómaranum bar ei heldur bótalaust að liða þeim að afrækja, því síður sem kongsbrjefið 24. apríl 1741 leyfir ei heilbrigðum þvílíka skriflega vitnisburði utan rjettar, nema Rangspersónum í þeim tveimur elstu flokkum þá verandandi tilskipunar um Rangen.

Þar nú aðalmál þetta eptir þess eðli er justismál, og þanninn átti að höfðast, og er það einninn að nokkru leyti, en hinn ákærði verður þó af landsyfirrjettinum frikendur, niðurfellur málskostnaður þess fyrir þessum rjetti og undirrjettinum. Annars er mál þetta rekið með löglegum hraða.

Því dæmist rjett að vera:

Sigurður hreppstjóri Andrjesson á fyrir barnsfaðernislýsingu Guðrúnar Jónsdóttur og hreppsbúa ákærum í þessu máli fri að vera, og Guðrún Jónsdóttir að vera óströffuð fyrir óstöðuga barnsfaðernislýsingu. Ákærum Benjamíns prests Jónssonar gegn hreppstjóra Sigurði Andrjessyni og þessa hreppstjóra gegn presti, sömuleiðis Guðrúnar Jónsdóttur gegn tjeðum hreppstjóra, frávisast landsyfirrjettinum. Ídæmdar bætur fyrir undirrjetti burtfalli ásamt málskostnaði fyrir báðum rjettum.

M. Stephensen.

VIII.

Anno 1814, þann 3. oktbr. var í yfircriminalrjettarins session uppsagður eptirskrifaður dómur í justitsmáli gegn Jóni Oddssyni úr Rangárvallasýslu fyrir framinn einfaldan þjófnað í annað sinn.

Fyrir frumprófs og aukarjettum höldnum í Rangárvallasýslu í næstl. janúarii og martii mánuðum, er nægilega sannað og upplýst, að Jón Oddsson, sem seint á slætti 1813 kom aptur til Rangárvallasýslu frá Ísl. tugthúsi, í hvert hann var

inndæmdur fyrir þjófnað á lambi og ýmislegu, til tveggja ára erviðis, hefur að nýju gjört sig sekan í margvíslegum einföldum þjófnaði, svo sem á tóbaki, nokkrum peningum og smjöri, koparhringju, vasaknifi og tveimur, 3ja eða 5 ál. löngum trjá-bútum af Mið- og Yztabæjarfjörum. Um upphæð flests af því stolna er einungis Jóns Oddssonar sögusögn til, svo sem hvað mikið tóbakið var, nefnil. $\frac{1}{4}$ pd., en smjörsins og peninganna þó óviss, þar hann tjáist hafa fleiri peninga undir höndum haft en grein gat fyrir gjört, en um stuld á hjerum 2 lóðum indigós, er hjá honum sáust, er hann misgrunaður, þó ei sannfærður. Þó nú hefði mátt ítarlegar upplýsa sumt hvað af fyrtjeðu, virðist samt upphæð þess stolna ei geta aukið sakamannsins sekt og straff fyrir þennan margvíslega einfalda þjófnað, bæði af honum sjálfum meðkendan og af vitnum sannaðan, hvers vegna ei heldur vantandi eiðfest skýrsla eignarmanna, að hið stolna sje þeim mót vilja þeirra og vitund fráhorfið, virðist hjerframar nauðsynleg til straffsins ákvörðunar, sem í tilliti til þess, að Jón áður hefur dæmdur verið til tugthúss erviðis í 2 ár vegna þjófnaðar á 1 lambi og ýmislegu, nú ályktast vera eiga samkvæmt tilskip. þann 20. febr. 1789 § 2, og Fundat. þ. 3. martii 1784 § 1, nr. 1, fjöggra ára festningarerviði, og að hann, að því leyti fjemuni til hefur, standi allan af málssókn þessari gegn honum löglega leiddan kostnað. Aktori fyrir yfircriminalrjettinum, sem undir eins sókti hjer annað sakamál, virðist bera 131 rdl. í laun og ferðakostnað, en defensori

36 rdl. Mál þetta er í hjeraði dæmt þann 14. martii þ. á., en til amtsins innsent með brjefi frá undirdómaranum þann 5. apríl næst eptir. Yfir-criminalrjettarins aktions-ordre í því og ákvörðun um þess fyrirlekt í næstl. augusto, útgefin þann 9. júlí, en málinu skotið á frest til næstl. septbr.-mánaðar sessionar vegna afsakana þá útnefnds aktors, studiosi Otta Guðmundssonar, að fá fullnægt rjettarins fyrri skipun.

Því dæmist rjett að vera:

Sakamaðurinn Jón Oddsson frá Rangárvallasýslu, á að erviða 4 ár í Kaupmannahafnar festingu og betala allan af málssókninni gegn honum löglega leiddan kostnað. Aktor fyrir yfircriminalrjett, examinatus juris Jón Jónsson, fái 131 rdl. í laun, ferða- og uppheldiskostnað, og defensor, studiosus Gunnar Gunnarsson, 36 rdl. D. Ct. í laun. Þessum yfir-criminalrjettardómi ber, að yfirvaldsins tilhlutun tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

IX.

Anno 1814, þann 3. oktbr. var af yfircriminalrjettinum ályktað sem fylgir:

Par yfircriminalrjetturinn eptir kongsbrjefinu af 6. maí 1808 hefur að eins myndugleika til að dæma i delinqvent sökum, til hverra mál þetta eptir kongsbrjefinu af 10. marts 1786 ekki verður reiknað, frávísast þessu, gegn Ólafi Sandholt höfðaða, justitsmáli þessum dómstóli. Aktori sýslumanni Jónasi Scheving, bera fyrir ferð, uppheldi og ómak sitt 150 rdl. D. Ct. af justitskassanum.

X.

Sama dag var i þjófnaðarsök fangans Guðmundar Magnússonar uppkveðinn svo látandi dómur:

Í máli þessu, sem er höfðað og dæmt fyrir Leirár heimaþingi innan Borgarfjarðarsýslu, ákærast justitialiter.

1° Fanginn Guðmundur Magnússon áður af yfircriminalrjettinum þann 6. desbr. f. á. dæmdur fyrir heststuld til kagstrýkingar og æfilangs festingarerviðis. 2° Þorsteinn bóndi Þorvarðsson og kona hans Sigríður Andrjesdóttir á Hrauntúnum, bæði langt yfir misgjörða lögaldur komin, samt 3° Ólafur Guðmundsson, ekki fullra 16 ára að aldri.

Um misgjörðir þær, er nefndar persónur nú sigtast fyrir, hafa að sönnu hvorki vitni verið leidd,

nje skjalarök fram komið í hjeraði, en samhljóða viðurkenning hinna ákærðu fyrir rjetti að Leirá þann 8. febrúar og 14. maí næstl. virðist fullsanna, að Guðmundur Magnússon þá í fangahaldi hjá sýslumanni Jónasi Scheving á Leirá, öndverðlega á næstliðnum vetri, einhverju sinni, þá sýslumaður ekki var heima, handsamaði úr fje hans fullorðinn sauð, og hafði með sjer að Hrauntún-um, hjáleigu við Leirá, skar hann þar með tilhjálp Sigríðar Andrjesdóttur og Ólafs Guðmundssonar, þar bóndinn Þorsteinn Þorvarðsson, var þá ekki heima, en seinna tók hann ásamt hinum hlut í nautn hins stolna. Nokkru þareptir tók fanginn Guðmundur Magnússon aptur ærkind og lamb úr fje sýslumanns Scheving, færði hvorttveggja að Hrauntúnum, hvar fyrnefndur Þorsteinn slátraði þá kindum þessum, át þær með áðurtöldum meðsekum og hagnýtti sjer ull og skinn kindanna. Loksins hefur og fanginn stolið á Leirá, og fært nefndum Hrauntúnahjónum, nokkrum spyrðuböndum af blautum fiski, og yfir hálfum fjórðungi af rúgi, hvers þau líklega einneigin í einingu neytt hafa. Til straffsákvörðunar fyrir tjeð illvirki hefur hjeraðsdómurinn heimfært upp á Guðmund Magnússon tilskip. 20. febr. 1789 § 5, án þess þó að inntaka í dóms atkvæðið þau § orð: »undir strangri vögtun«, uppá Hrauntúnahjónin kongsbrjef 25. júlí 1808 § 8, veljandi hans meðaltal í straffstið, og endilega upp á Ólaf Guðmundsson sama kongsbrjefs 9da §, og þar tiltekna minstu refsing. Hjer-aðauk eru hinir seku dæmdir til 75 fiska útláta

sem igjalds handa sýslumanni Scheving og 13 rdl. málskostnaðar handa aktor, defensor og sættedómara. Við þessa aðalpunkta dómsins álitur yfircriminalrjetturinn helzt gaumgætnisvert: a) Í tilliti til fangans Guðmundar, að jafnvel þó áminstur 5 § í fororðn. 20. febr. 1789 sýnist einkum hlýða uppá sama tilfelli og N. L. 6—17—39, svo ber hinn lagastaðurinn það með sjer, að hann yfirgrípur fleiri tilfelli, og útpykkilega þetta, sem nú er casus með Guðmund. b) Svo ótilhlýðilega hjeraðsdómurinn álitur Hrauntúnahjónin sek að hilmingu í annað sinn, svo rjettilega virðist hann að hafa matið hlutdeild þeirra í nú kærðum sauðapjófn-
aði fyrir meir en hilming. Því þó ekki hafist full bevis til að þau hafi meðverkað í fyrstu aðtekt á þeim stolnu kindum, svo fullkomnuðu þau þó verknaðinn og gjörðu hann sjer að ágóða engu síður en aðalþjófurinn, hver vart var einhlítur sjer til að fullgjöra hann þannig, án hinna aðstoðar. Sú hjónunum ákvarðaða straffs trappa virðist og eptir öðru ásigkomulagi tilhlýðileg. c) Loksins virðist vinnupiltsins Ólafs hlutdeild í áminstum þjófn-
aði að geta afplánast með 20 vandarhöggum. Viðvikjandi endurgjaldi þess stolna, þá meinar yfircriminalrjetturinn rjettast að leggja virðingu eigandans, sem samsint var af þjófunum, til grundvallar og gefa svo kost á, að þeir uppástungnu 16 rdl. verði í tilfelli, að lúkningin kunni ei ske í landaurum, eða annarslags peningum, borgaðir með sexfalt svo mörgum rigsdöllum D. Ct. Banco. Hvað síðasta þá líka gildir um borgun þess í hjeraði

dæmda málskostnaðar, hver eptir amtsskikkuninni til settedómara og svo átti fyr að lenda á Borgarfjarðarsýslu sakafalls- en á justitskassanum. Í stað þess af yfircriminalrjettar aktor heimtaða gjalds fyrir ferðir, uppheldi og fyrirhöfn sína í þessu og öðru, um leið færðu, misgjörðamáli = 43 rdl. 64 sk. í gangsilfri, hvar af þessu máli skyldi þá viðkoma helmingurinn, eða 21 rdl. 80 sk., virðist honum, — þar reikningur hans sýnist annars rjettur, en óviðurkvæmilegt að ákvarða vissa mynt, — eptir sanngirni tilkoma hið sexfalda í Bankoseðlum eða 131 rdl. D. Ct. Defensor, studiosus Gunnar Gunnarsson sýnist eiga skilið 36 rdl. D. Ct. í sitt salaryum. Fyrir forsómun í málsins rekstri kunna hlutaðeigendur, að því sem upplýst er, ekki að skuldast.

Því dæmist rjett að vera:

Fanginn Guðmundur Magnússon á fyrir í annað sinn framinn qualificeraðan þjófnað að hýðast við kagann, brennimerkjast á enni og erviða æfilangt í Kaupmannahafnar festingu undir strangri vöktun. Þorsteinn Þorvarðsson og kona hans Sigríður Andrjesdóttir eiga fyrir drýgðan sauðkindaþjófnað að ervirða 3 ár í því íslenzka tugthúsi, en vinnudrengnum Ólafi Guðmundssyni er í meðhaldi Reskr. 11. ágúst 1786 hlífð við sauðapjófnaðarstraffi í þetta sinn,

og skal hirtast með 20 vandarhöggum í fangelsi. Sem igjald hins stolna lúkist af eigum hinna seku 16 rdl. virði í smápeningum, eða gjaldgengum aurum eptir nú almennum pris, ella upp á 96 rdl. D. Ct. í Bankoseðlum. Sá í hjer-aði dæmdi málskostnaður, 13 rdl., lúkist uppá sömu visu af eigum hinna seku, ef til hrökkva, en annars af Borgarfjarðarsýslu sakafallskassa, mót refusion af amtsins almúga. Endilega standi þeir seku allan af málinu löglega leið-andi kostnað, hvar á meðal til þess fyrir yfir-criminalrjettinum setta aktors, examinatus juris Jóns Jónssonar 131 rdl. D. Ct., og til defen-sors, studiosus Gunnars Gunnarssonar 36 rdl., sem í millitið útlegst af justitskassanum.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust að fullnægja eptir yfirvaldsins ítrari ráðstöfun.

Ísl. Einarsson.

XI.

Anno 1814, þann 5ta dec. var í þess konung-lega islenzka yfircriminalrjettar session uppsagður eptirfylgjandi dómur í hests og ýmislegs annars þjófnaðarmáli Jóns Vigfússonar frá Hegranessýslu.

Yfircriminalrjettarins heimvísunardómur uppsagður 1. ág. þ. á. í sakamáli höfðuðu gegn Jóni Vigfússyni frá Reynistað í Hegrannessýslu fyrir framinn þjófnað á 1 hesti og ýmislegu öðru, telur fram lagaástæður, sem bægðu þessum rjetti frá þá að áleggja fullnaðardóms atkvæði um þessi afbrot Jóns, þær nefnilega, að þau voru ei áður löglega metin og dæmd við undirrjett, þareð hjeraðsdómarans eins þarum gefna álit þann 11. jan. s. á. gat hvorki dómsnafn nje verkun öðlast um stórmæli, sem lögin fyrirskipa, að ekki færri en 5 dómendur meti, en engir meðdómsmenn voru þá kvaddir til dómsályktunar með honum, nje höfðu þarum nokkurt álit gefið. Hjeraðsdómarans eins um það mál gefna atkvæði ályktaði yfircriminalrjetturinn þess vegna marklaust, og bauð því þann 1. ágúst að taka málið, eins og ennþá ódæmt í hjerði, undir lögskipaðar dómaraaðgjörðir. En áður en þessi málsins heimvísunardómur fjell, hafði sakamaðurinn Jón Vigfússon, vegna hirðulausrar vöktunar hans af Staðarhreppsbum, mót skyldu þeirra eptir kongsbrjefinu frá 25. júlí 1808 § 3, og sýslumannsins um hana gjörðri ráðstöfun, fengið tækifæri að flakka á burt um Hegranness og Húnavatnsýslur, og þarvið á næstliðnu vori að framhalda með margvíslegan þjófnað í báðum hjer og hvar, en hvert af þeirri náttúru, að þær aðtektir virðast megi að lögum herða eiga það straff, sem hans áður framdi hests- og annar þjófnaður verðskuldað hafði, er nú skoðunarmál, um hvað alt í einu lagi undirrjettarins dómur fjell fyrst þann 9. sept.

næstliðna, sem auk útláta, dæmir Jón Vigfússon til kagstrýkingar og æfinlegrar þrælunar í járnum í Kaupmannahafnar þrælavarðhaldi.

Það, sem yfircriminalrjetturinn því finnur helzt við mál þetta athuganda, er: 1° Hvort þjófnaðarframhald þessa sakamanns á næstliðnu vori sje að álita sem þjófnað framinn í öðru eða fyrsta sinni. 2° Hvort nokkur þau atvik finnist við hans seinni þjófnað, sem herða megi það straff, sem hans saknæmasti, eða hestaþjófnaðurinn hefur tilunnið, og 3° Hvort nokkur sá brestur finnist við seinni meðferð þessa máls í hjeraði, sem nú hamla eigi yfircriminalrjettarins endilegum dómi í því.

Hvað því fyrsta viðvikur, þá eru hjer upphaflega taldar nægar röksemdir til þess, að dómleysa ein, þann 11. janúar þ. á., en enginn lögskipaður dómur, er yfir Jón Vigfússon genginn, fyrri en þann 9. septbr. næstliðna, og þar yfircriminalrjetturinn með endilegum dómi þann 1. ág. ályktaði fyrtjeða dómleysu að vera markleysu, kann henni nú ei Jóni til áfellis meira gildi að veitast, hvers vegna Jón Vigfússon álitst í fyrsta sinni þann 9. septbr. næstliðna dæmdur að vera, og þá í einu fyrir allan hans þangað til framinn og framhaldinn, margvíslegan þjófnað, því, hvað áhrærir yfircriminalrjettarins heimvisunardóm þann 1. ágúst þ. á. kunni hann því síður straffdóm á Jóns fyrr umhöndlaða þjófnað að leggja, sem hann þá fann Jón ódæmdan við undirrjett, og hans ákærðu afbrot að vera þeirrar náttúru, að lögskipuðum 5 dómendum, en ei sýslumanni einum, bæri þau að meta.

Peim öðrum pósti viðvikjandi, fellur rjettarins álit eptir fyrstu grein á þá leið, að ekkert í öllum Jóns Vigfússonar þjófnaði finnist jafn saknæmt hans umvitnaða og meðkenda hestsþjófnaði, fyrir hvern hann eptir tilskipun frá 20. febr. 1789 § 4, virðist nú í hjeraði rjettilega dæmdur til kagstrýkingar og æfilangs festingarerviðis í járnum, og þetta straff að yfirgrípa alt það minna, sem annar hans framinn þjófnaður að lögum verðskuldar; því, hvað innför hans til þjófnaðar í skemmu á Eyvindarstöðum áhrærir, tjáir hann þetta skeð vera um opið vindauga, og sjálf húsmóðirin þar á bæ, frá hverri hann stal, hefur með eiði vitnað, að þetta vindauga, um hvers stærð þó skortir reglulega skoðunargjörð, hafi verið mælt og fundið $1\frac{1}{2}$ alin á vidd á hvern veg af fjórum og óbrotið, hver vidd virðist nægileg fullorðnum manni að smjúga inn um. Líka sór hún, að lyklarnir til kistanna, úr hverjum Jón þar stal, hafi verið í skemmunni, hvaraf flýtur, að hjer ekki kann álitast innbrotsþjófnaður að vera framinn, heldur innför til þjófnaðar um ólæst op í útihús, hvar íbúð manna á nóttum ei var eða er venjuleg. Og þó þetta hefði svo verið, sem þó ei er, finst eptir fyrrtjæðri laga- grein, hests- og innbrotsþjófnaður í hýbýli manna hvorttveggja jafnsaknæmt, og um hvorttveggja er í einu og fyrst dæmt þann 9. septbr. Herðing straffsins, sem hesþjófnaðurinn til vann, getur því siður átt hjer við, fyrir þessa innför, sem sá 5ti artik. í tilsk. þ. 20. febr. 1789 með ljósum orðum krefur til hennar, að þjófurinn áður sje dæmdur eptir

þeirrar tilskipunar 3ja eða 4da artikula til festingarerviðis æfilangt, en steli þó á ný, hvað þó ekki er tilfellið með Jón þennan, sem var og er ekki nema einu sinni dæmdur, og þó sýslumannsins eins fyrra álit þ. 11. jan. 1814 hefði nokkurt gildi haft, hafði það ei valið honum eptir 3ja eða 4da art. þessháttar, heldur einungis tugthússtraff um 5 ár.

Loksins kemur undir þessari grein til álita, hvort brjef, sem Jón Vigfússon tjáist skrifað hafa gullsmiðnum Helga Þórðarsyni á Brandstöðum, dagsett 8. apríl 1814, undir nafni Guðmundar Jónssonar á Geitagerði, og í því beðið hann að vixla fyrir sig 1 silfurskeið mót jafnvægi hennar í silfurpeningum, sem grunast að vera falskt eða uppdigtað, kunni qua tale hjer að auka Jóns sekt; þar um sjest lítið greinilegt vitnað, hvort brjefseðill þessi sje þessarar náttúru. Jón Vigfússon játar sig að sönnu við Helga gullsmið að hafa skrifað þetta brjef, og gengur ei heldur móti því fyrir rjettinum, þó ekki játi hann beint, að það sje heimildarlaust uppdigtað eða falskt. og Guðmundur sjálfur á Geitagerði vitnar hvorki nje ákærir neitt hjer um, enn er krafinn til að viðkannast seðilinn eða fráganga honum, sem þó hefði alt þurft með eiði hans að upplýsast, hefði Jón sem falsari átt fyrir þann brjefseðil að sektast. Það brjef virðist jafnframt eptir ásigkomulagi hans, náttúru og brúkun þess, að gjöra vafasamt, hvort fölsunarstraff eptir N. L. 6—18—6 eigi hjer eiginlegar við, en annað samboðnara framhaldi þjófnadar-svika, og sem því

framar innibindast má í því tildæmda straffi með kagstrýkingu og æfilöngu festingararviði í járnum, sem þetta straff einninn innibindur æruleysi, sem N. L. 6—18—6 fastsetur fyrir falsbrjefagjörð, en búslóðartöpun þar á skilin, nær ei til Jóns Vigfússonar, sem svarin vitni í andsvari uppá 6ta spursmál til þeirra um eigur hans (sjá proc. lit. F.) bera, að alls engar sjeu til, þó hann samt dæmast hljóti, ef nokkrar fyndust, svo langt sem þær ná, með þeim að betala ígjöld hins stolna, sem ei er aptur skilað, og kostnað leiddan af sakamáli hans, en þýngsta straffgreinin eptir 6—18—6, eður handarmissir fyrir falsbrjef, virðist eins isjárverð og ónáttúrleg viðbót við straff til æfinlegs festingararviðis í járnum, þar þvílíkt afbrof, ef hjer sannaðist reglulega á Jón, heldur en hið fyrrtjeða, auk þessa virðist nýtt og fráleitt þjófnaðarins, en þó enn í engu tilliti að vera upplýst, nje heldur löglega ákært af neinum eða dæmt, finnur yfir-criminalrjetturinn löglegast nú að frávísa þessari grein málsins, en setja til viðkomanda yfirvalds ályktunar, hvort hún frekari upplýsingu eða lagatiltal verðskuldi eða ei.

Þriðja pósti viðvikjandi, virðist að sönnu í fyrsta áliti brostið hafa við undirrjettinn nýja laga ákæru gegn Jóni Vigfússyni og lögskipað forsvar fyrir hann, útaf hans seinna uppvisa þjófnaðarframhaldi, en undirdómarinn hefur greinilega á undan dómi sínum og í innleggi framfært þær ástæður, er leiddu hann til að undanfella frekari sókn og vörn í þessu þjófnaðarmáli, nefnilega að

hann eptir yfircriminalrjettarins dómi, þá áleit málið, sem áður öldungis ódæmt, nýjar röksemdir að sönnu vera framkomnar og vitnaleiðslur við hans haldna prófrjett, og tekið þingvitni í Húnavatnssýslu, um þjófnaðarframhald sakamannsins, hverra og heimvisunardómsins vegna hann og re-assumeraði málið, til að innfæra þær í processinn, og þareptir fullnægja tjeðum dómi með sínum meðdómsmönnum, en þó rjettilega sannfærður um, að sá áður fullkomlega sannaði hestsþjófnaður Jóns Vigfússonar verðskuldaði einn svo mikið laga straff, að sjerhvert minna fyrir annan og minni þjófnað, varð að vera þarí innibundið. Sannur að sök um hestssuldinn hafði Jón fyrir hann þolað fullnaðarákærur og öðlast það forsvar, sem lög áskildu, nú enn framar uppvisan, að margvislegum minni þjófnaði, enn ódæmdan fyrir alt, mátti ný ónauðsýnleg ákæra og nýtt, gagnlaust forsvar í þessu máli hvorki fella hann nje reisa framar, og dómsmenn fundu því alla frekari málalengingu og kostnað óþarfan, en hið grunsama brjef Jóns til Helga gullsmiðs var í sinni veru af fráleitu afbrota eðli. Að stefnuvottanna vitnisburð vantar, um birtingu appels máls þessa til yfircriminalrjettarins, virðist hjer ósaknæmt, bæði þess vegna, að Jón Vigfússon, sem innfært er strax við upplestur dómsins, þá sjálfur appelleraði, og að af appellations fyrirkallsins uppáteiknun og undirskriptum hennar sjest að þetta þá strax á þinginu er gjört, og birt viðkomendum. — Öll heimvisun máls þessa virðist yfircriminalrjettinum þess vegna óþörf, og fram-

ar verka kunna mæðu, og kostnaðarsaman drátt þessa sakamáls, en verulegt gagn. Hvers vegna hjeraðsdóminn ber í tilliti til þess af Jóni Vigfússyni framda margvíslega þjófnaðar, að staðfesta, og þar hjá að tilskylda þennan sakamann að gjalda öll vantandi ígjöld fyrir hans framda þjófnað og allan af málssókn gegn honum til 1. ág. þ. á., og nú frá þessa dóms dato, löglega leiðandi kostnað. Hvar á mót undirdómaranum ber að standa kostnað þessa máls til beggja rjetta við þess síðari fyrirtekt, og þess vegna nú að borga í aktors laun fyrir yfircriminalrjettinum 60, en defensors 48 rdl., til samans 108 rdl. til justitskassans, sem í bráð útleggur þessi laun þeirra mót endurgjaldi af tjeðum undirdómara.

Því dæmist rjett að vera:

Hjeraðsdómurinn í þessu máli, á í tilliti til þjófnaðarstraffs Jóns Vigfússonar óraskaður að standa. Ígjöld þeirra enn vantandi stolnu muna. og allur af þessu þjófnaðarmáli löglega leiddur kostnaður til 1. ág. þ. á., og frá þessa dóms dato, betalist af eigum Jóns Vigfússonar, að því leyti þær til hrökkva. Ákærum risandi út af grunsamri ritun falsbrjefs af tjeðum sakamanni, frávíssast þessum rjetti, en viðkomandi yfirvaldi sje geymt framar að álykta, hvort hún

frekari upplýsingu, eða lagatiltal verðskuldi eður ei. Aktori fyrir yfircriminalrjettinum bera 60, en defensori 48 rdl. D. Ct. í laun, hverjir 108 rdl. D. Ct. betalist þeim af justitskassanum, mót endurgjaldi af sýslumanni Jóni Espólin, sem standi allan af þessu máli í síðara sinni leiddan kostnað til beggja rjetta.

Þessum yfircriminalrjettardómi ber tafarlaust fullnustu að veita.

M. Stephensen.

Actum ut supra.

M. Stephensen. Ísl. Einarsson. B. Thorarensen.

S. Petersen. B. Stephensen.

Th. Thorgrimsen
p. t. authoriseret.

Hæstarjettardómar.

Laugardaginn 4. júní 1803.

Nr. 268. Prokurator Hans Haagen
eptir konunglegri skipun
 gegn
sakamanni Jóni Snorrasyni.

Jón Snorrason á að erviða í hinu íslenska tugthúsi 3 ár. Að því er ídæmdar hórdómsektir og málskostnað snertir, á landsyfirrjettardómurinn að vera óraskaður, þó þannig, að hjeraðsdómarinn og sækjandi í hjeraði greiði allan þann kostnað, er leitt hefur af varðhaldi og uppheldi Jóns Snorrasonar á tímabilinu frá 29. júní 1802 til 11. ágúst s. á.
(Sjá hjer að framan bls. 23—33).

Miðvikudaginn 2. nóvbr. 1803.

Nr. 332. Prokurator Henrich Dreyer
eptir konunglegri skipun
 gegn
sakapersónunum Bjarna Bjarnasyni og Steinunni Sveinsdóttur.

Bjarna Bjarnason skal klípa með glóandi tögum, fyrst á þeim stað, er morðið á konu hans Guðrúnu Egilsdóttur var framið, síðan þrisvar

sinnnum milli morðsstaðarins og aftökustaðarins, og allra síðast á aftökustaðnum. Þvínæst á að höggva með öxi af honum lifandi hans hægri hönd, og síðan höfuðið. Að því búnu skulu aðstoðarmenn böðulsins leggja líkamann á steglur, og festa höfuð og hönd á stjaka þar uppi yfir.

Steinunn Sveinsdóttir á að missa sitt höfuð, og það síðan uppsetjast á stjaka. Þau hafi og fyrirgjört höfuðlóði sínu og landi, ef nokkuð eiga, til konungs. Svo eiga þau hvort um sig að borga allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

Loks á dómur landsyfirjettarins hvorki að vera neinum þeirra, sem í málinu voru dæmdir, til hneysu eða peningaútláta að nokkru leyti.

(Sjá hjer að framan bls. 59—66).

Mánudaginn 1. október 1804.

Nr. 342.

Prokurator Hans Haagen
eptir konunglegri skipun
gegn

sakarpersónunum Guðmundi
Þórðarsyni, Gróu Jónsdóttur og
Margrjeti Jónsdóttur.

Guðmundur Þórðarson, Gróa Jónsdóttir og Margrjet Jónsdóttir eiga að erviða í tugthúsinu á Íslandi, hinn fyrst nefndi tvö ár, en þær 3 mánuði hvor. Svo eiga þau og, hvert um sig, að borga allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

Að því er snertir sekt þá, er sýslumanni var dæmd, á landsyfirrjettardómurinn að vera óraskaður.
(Sjá hjer að framan bls. 55—59).

Fimmtudaginn 1. nóvbr. 1804.

Nr. 354. Prokurator Jens Laasby Rottböll
eptir konunglegri skipun
 gegn
sakapersónunum Ísleifi Sigurðs-
syni og stjúp dóttur hans Ingi-
björgu Jónsdóttur.

Gengnir dómur i máli þessu eiga að vera ó-
merkir. Aptur á móti er máli þessu, á kostnað
dómenda þeirra i landsyfirrjettinum, sem hafa ver-
ið sammála um dómsniðurlagið, sýslumanns og
sækjanda í hjeraði og fyrir landsyfirrjettinum, vis-
að aptur heim til nýrrar fyrirtektar og dómsálegg-
ingar, eptir að nákvæmari skýrsla er fengin um
skyldleika eða mágsemd hinna sekuðu, og eptir að
Ingibjörg Jónsdóttir hefur verið yfirheyrð á lög-
legan hátt.

(Sjá hjer að framan bls. 84—87).

Laugardaginn 3. nóvbr. 1804.

Nr. 360. Prokurator Christian Klingberg
eptir konunglegri skipun

geg
sakamanninum Vigfúsi Erlends-
syni.

Vigfús Erlendsson á að erviða í tugthúsinu á Íslandi tvö ár, og borga ígjald hinna stolnu muna, að svo miklu leyti, sem þeim hefur ekki verið skil-
að aptur, eða bætur fyrir þá gefnar eptir af eig-
endum þeirra, eptir því verði, sem löglega verður á þá lagt. Svo greiði hann einnig þann kostnað, sem löglega leiðir af málssókninni.

(Sjá hjer að framan bls. 95—96.

Miðvikudaginn 5. febr. 1805.

Nr. 138.

Stórkaupmaður Georg Andreas
Kyhn

geg
kaupmönnunum Niels Örum og
Jens Wulff.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óraskaður.
Málkostnaður fyrir hæstarjetti fellur niður.
Í dómsmálasjóð borgi stefnandi, sem tapað hefur
málinu 5 ríkisdali.

(Sjá hjer að framan bls. 78—84).

Mánudaginn 27. maí 1805.

Nr. 212.

Advokat Henrich Dreyer
eptir konunglegri skipun

geg
hinum ákærðu Einari Eiríkssyni
og konu hans Sigurlaugu Pjet-
ursdóttur.

Sigurlaug Pjetursdóttir á að vera sýkn af frek-
ari ákærum sækjanda í máli þessu, þó þannig, að
hún borgi þann kostnað, sem löglega rís af máls-
sókninni. Að öðru leyti á landsyfirrjettardómurinn
að vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 96—98).

Þriðjudaginn 11. júní 1805.

Nr. 218. Advokat Jens Laasby Rottböll
eptir konunglegri skipun
geg
hinum ákærðu Bjarna Einarssyni
og konu hans Margrjeti Orms-
dóttur.

Margrjet Ormsdóttir á að vera sýkn af frekari
ákærum sækjanda í þessu máli. Að því er Bjarna
Einarsson snertir, á dómur landsyfirrjettarins að
vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 103—104).

Miðvikudaginn 12. júní 1805.

Nr. 216. Advokat Hans Haagen
eptir konunglegri skipun

gegn
sakamanninum Magnúsi Bjarna-
syni.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óraskaður.
(Sjá hjer að framan bls. 126—127).

Miðvikudaginn 12. júní 1805.

Nr. 220. Advokat Peter Boll Wiwet
eptir konunglegri skipun
gegn
sakapersónunum Einari Ásmunds-
syni og Ragnhildi Sigurðardóttur.

Ragnhildur Sigurðardóttir á að vera sýkn af
frekari ákærum sækjanda í þessu máli.

Einari Ásmundsson á að kagstrýkjast og erviða
sína lífstíð í Kaupmannahafnar festingu. Svo á
hann og að endurgjalda andvirði hins stolna eptir
því verði, sem þeir, er frá var stolið, treysta sjer
til að leggja á þýfið með eiði, og borga allan af
málinu löglega leiðandi kostnað. Loks á hjerads-
dómarinn að greiða 20 rikisdali til fátækra sjóðs
hreppsins, fyrir að hafa vanrækt að hlýða ákvæð-
um 35. gr. í tilsk. 3. júní 1796.

(Sjá hjer að framan bls 92—94).

Laugardaginn 29. júní 1805.

Nr. 234.

Advokat Christian Klingberg
eptir konunglegri skipun
gegn

hinum ákærðu: Grími Ólafssyni,
Prúði Dagsdóttur, Gyðríði Þor-
kelsdóttur, Guðrúnu Jónsdóttur,
iðnaðarmanni Richdal, Helgu
Guðmundsdóttur, Magnúsi Jóns-
syni og Jóni Gíslasyni.

Grimur Ólafsson á að hafa fyrirgjört æru, lífi
og búslóð, og greiða Páli Brechmann í skaðabæt-
ur 25 rdl. 80 sk.

Prúður Dagsdóttir á að missa líf sitt.

Að því er hina aðra ákærðu snertir, svo og
um málskostnaðarákvæðið, á landsyfirrjettardóm-
urinn að vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 106—117).

Fimmtudaginn 3. oktbr. 1805.

Nr. 289.

Hæstarjettaradvokat
Henrich Dreyer
eptir konunglegri skipun
gegn

hinum ákærða Hákoní Hákon-
arsyni.

Hákon Hákonarson á að kagstrýkjast og erviða

sína lífstíð í Kaupmannahafnar festingu, svo og greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

Um endurgjald hinna stolnu muna, eiga hinir gengnu dómar að vera óraskaðir.

(Sjá hjer að framan bls. 121—122).

Mánudaginn 21. október 1805.

Nr. 304.

Justitsráð og hæstarjettaradvokat Peter Boll Wiwet
eptir konunglegri skipun

gegn

föngunum Jóni Sigurðssyni, Sigurði Jónssyni, Haldóru Sigurðardóttur, Steini Guðmundssyni og Tómasi Jónssyni.

Tómas Jónsson og Steinn Guðmundsson eiga að vera sýknir af ákærum sækjanda, og Haldóra Sigurðardóttir að vera sýkn af frekari ákærum sækjanda í þessu máli, þó þannig að hún borgi að sinu leyti allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

Að því er Jón Sigurðsson og Sigurð Jónsson snertir á landsyfirrjettarins dómur að vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 122—124).

Miðvikudaginn, 6. nóvbr. 1805.

Nr. 313.

Hæstarjettaradvokat
Henrich Dreyer
eptir konunglegri skipun

gegn
hinum ákærðu Ísleifi Sigurðssyni
og Ingibjörgu Jónsdóttur.

Ísleifur Sigurðsson og Ingibjörg Jónsdóttir eiga að hafa fyrirgjört lífi sínu, og búslóð til konungs, svo og borga allan af máli þeirra löglega leiðandi kostnað. Þó ber að draga frá þann kostnað, sem orðið hefur frá 1. nóvember 1804, og til uppsagnar þessa hæstarjettardóms, því hann á að greiðast af þeim mönnum sem til eru nefndir í heimvísunardómi hæstarjettar í þessu máli 1. nóvember f. á.

Loks eiga þeir dómendur í landsyfirrjettinum, sem hafa orðið ásáttir um dómsniðurlagið hinn 11. janúar 1804, hver fyrir sig að greiða 10 rdl. til fátækra sjóðs Reykjavíkur umdæmis.

(Sjá hjer að framan bls. 176—178).

Laugardaginn 31. maí 1806.

Nr. 159.

Justitsráð og hæstarjettaradvokat Christian Klingberg sem skipaður sækjandi

gegn

Jóni Sæmundssyni og hjónunum Þorsteini Þórðarsyni og Neriði Þjetursdóttur.

Landsyfirrjettardómurinn á að vera óraskaður.

Að öðru leyti skal sekt sú, sem sýslumaður Steindór Finnsson er dæmdur til að greiða með

heimvísunardómi 13. febrúar 1804, færast niður í 10 ríkisdali.

(Sjá hjer að framan bls. 124—126).

Fimmtudaginn 12. júní 1806.

Nr. 221.

Justitsráð og hæstarjettaradvokat Jens Laasby Rottböll sem skipaður sækjandi
 gegn
 Sigurði Ásmundssyni.

Sigurður Ásmundsson á að kagstrýkjast og erviða alla æfi í Kaupmannahafnar festingu. Í bæturborgi hann, Halldóri Stefánssyni 7 ríkisdali, Ragnhildi Einarsdóttur, Magnúsi Runólfssyni, Eymundi Arngrímssyni, Arngrími Eymundssyni, prestinum H. Þorsteinssyni og Þorláki í Viðidal 2 krónur, hverju um sig. Loks á hann og að greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

(Sjá hjer að framan bls. 119—120).

Fimmtudaginn 12. júní 1806.

Nr. 222.

Hæstarjettaradvokat
 Hans Haagen
 skipaður sækjandi

gegn

Jónasi Jónssyni og Sesselju Jónsdóttur.

Sesselja Jónsdóttir á að vera sýkn af frekari ákærum sækjanda í þessu máli, þó þannig, að hún að sínu leyti greiði allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

Að öðru leyti á dómur landsyfirrjettarins að vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 189—191).

Laugardaginn 22. nóvbr. 1806.

Nr. 133.

Guðmundur sýslumaður Scheving
gegn

Skúla sýslumanni Magnússyni.

Auk aðalstefnu í máli þessu var úttekin framhaldsstefna af advokat Bilsted, sem skipuðum sækjanda fyrir ekkjufrú Erichsen.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera ómerkur, og á ekki að koma settum sýslumanni Guðmundi Scheving til minkunar eða nokkurra peningaútláta, en hann á að vera sýkn af ákæru Skúla sýslumanns Magnússonar í þessu máli.

Þær meiðandi ákæru og ummæli, sem Skúli sýslumaður hefur haft um amtmann Erichsen sáluga og Guðmund Scheving, eiga að vera dauð og

marklaus, og á Skúli Magnússon fyrir sitt svívirðilega og ólöglega atferli að greiða 20 ríkisdali í fátækra sjóð hreppsins, og jafnmikla upphæð í dómsmálasjóðinn.

Í kaup til advokats Bilsted fyrir málfærslu hans í hæstarjetti, greiði hinn stefndi 40 ríkisdali og 5 ríkisdali í dómsmálasjóð, þar eð hann hefur tapað málinu.

(Sjá hjer að framan bls. 127—133.

Miðvikudaginn 26. nóvbr. 1806.

Nr. 341. Justitsráð og hæstarjettaradvokat
Jens Laasby Rottböll
skipaður sækjandi
 gegn
Ólafi Ormssyni.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óraskaður.
(Sjá hjer að framan bls. 216).

Miðvikudaginn 28. jan. 1807.

Nr. 242. Justitsráð og hæstarjettaradvokat
Jens Laasby Rottböll
 gegn
settum sýslumanni Kristjáni Vigfússyni.

Máli þessu visast heim í hjerað aptur á kostn-

að hjeraðsdómarans og sækjanda við undirrjettinn, til nýrrar rannsóknar og dóms við nefndan rjett, eptir að nákvæm rannsókn hefur farið fram um þær kærur, sem nefndar eru í skipun amtsins. Ber að leggja þær fram í rjetti með erfðaskrá þeirri, sem nefnd er í skipuninni, ásamt uppskriftargjörð.

Að því er snertir sekt þá, sem lögð er á hjeraðsdómarann fyrir óhlýðni við 35. gr. í tilskip. 3. júní 1796, og að því er snertir ferða- og kostpeninga, sem sækjanda og verjanda fyrir yfirrjetti eru tildæmdir, á dómur landsyfirrjettarins að vera óraskaður, þó þannig, að síðast taldar upphæðir greiðist einungis af hjeraðsdómaranum og sækjanda í hjerði.

Að öðru leyti á dómur landsyfirrjettarins að vera ómerkur.

(Sjá hjer að framan bls. 133—144).

Fimmtudaginn 16. apríl 1807.

Nr. 148. Justitsráð og hæstarjettaradvokat
Peter Boll Wiwet
sem skipaður sækjandi
gegn
Jóni Jónssyni frá Ytri-Haga.

Jón Jónsson frá Ytri-Haga á að kagstrýkjast og erviða í Kaupmannahafnar festingu sína lífstíð.
Að því er igjald hins stolna og málskostnað-

argreiðslu snertir, á dómur landsyfirrjettarins að vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 175—176).

Mánudaginn 29. júní 1807.

Nr. 197. Hæstarjettaradvokat Hans Bilsted
skipaður sækjandi
gegn
Ara Teitssyni.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óraskaður.
(Sjá hjer að framan bls. 231—234).

Sama dag.

Nr. 199. Justitsráð og hæstarjettaradvokat
Jens Laasby Rottböll
skipaður sækjandi
gegn
Gísli Sigurðssyni.

Gísli Sigurðsson á að erviða í hinu íslenska tugthúsi í tvö ár.

Að því er ígjaldsbætur og málskostnaðargreiðslu snertir á dómur landsyfirrjettarins að vera óraskaður.

(Sjá hjer að framan bls. 227—229).

Fimmtudaginn 30. júlí 1807.

Nr. 200. Hæstarjettaradvokat Hans Haagen
skipaður sækjandi
gegn
Þórunni Gunnlaugsdóttur og Guð-
rúnu Bjarnadóttur.

Guðrún Bjarnadóttir á að vera sýkn af frekari ákærum sækjanda í máli þessu.

Þórunn Gunnlaugsdóttir á að erviða 2 ár í Íslands tugthúsi.

Að því er málskostnaðargreiðslu snertir á dómur landsyfirrjettarins að vera óhaggaður. Loks á hjeraðsdómarinn að greiða 10 ríkisdali fyrir drátt málsins, til fátækra í hreppnum.

(Sjá hjer að framan bls. 212—214).

Sama dag.

Nr. 201. Hæstarjettaradvokat Hans Haagen
skipaður sækjandi
gegn
Oddi Guðbrandssyni og Jóni Páls-
syni.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óhaggaður, þó þannig, að þeir ákærðu greiði allan af málinu löglega leiddan kostnað.

(Sjá hjer að framan bls. 229—231).

Miðvikudaginn 29. júní 1808.

Nr. 153. Justitsráð og hæstarjettaradvokat
Peter Boll Wiwet
skipaður sækjandi
gegn
Þorsteini Einarssyni.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óraskaður.
(Sjá hjer að framan bls. 244—247).

Miðvikudaginn 30. ágúst 1809.

Nr. 158. Hæstarjettaradvokat
Henrich Dreyer
eptir konunglegri skipun
gegn
Kjartani Ólafssyni.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óraskaður.
(Sjá hjer að framan bls. 262—268).

Fimmtudaginn 31. ágúst 1809.

Nr. 159. Hæstarjettaradvokat Hans Haagen
eptir konunglegri skipun
gegn
Guðmundi Jónssyni og Vilborgu
Hrómundsdóttur.

Þau ákærðu eiga að endurgjalda fátækra sjóði

hreppsins 5 rdl. 21 sk. Að öðru leyti á landsyfir-
rjettardómurinn að vera óhaggaður.

(Sjá hjer að framan bls. 272—275).

Þriðjudaginn 1. júní 1813.

Nr. 138.

Sveinn Bernhardusson

gegn

fyrverandi sýslumanni Jóni Jak-
obssyni.

Dánarbúi sýslumanns Jóns sál. Jakobssonar á
að vera sýknt af kærur sökjanda í máli þessu.
En honum er áskilinn rjettur til bús þessa, svo
framarlega sem hann fær ekki úr dánarbúi Bóasar
sál. Sigurðssonar, að löglegum skiptum afstöðnum,
nægilega greiðslu og skil á arfi hans eptir föður
sinn og föðurmóður. Málskostnaður fellur niður
fyrir öllum rjettum. Til justitskassans greiði hver
málsaðilja 1 ríkisdal silfurverðs.

(Sjá hjer að framan bls. 236—241).

Fimmtudaginn 14. desbr. 1815.

Nr. 61.

Sóknarprestur hr. Markús Eyjólfss-
son

gegn

Sigurði bónda Guðbrandssyni.

Hinn stefndi í máli þessu á að vera sýkn af

kröfum sækjanda. Í laun til justitsráðs Bilsted fyrir málfærslu hans í hæstarjetti, greiði sækjandinn 20 rdl. og til justitskassans, þar eð hann tapaði málinu, 1 rdl., hvorttveggja eptir silfurverði.

(Sjá hjer að framan bls. 205—207).

Föstudaginn 2. febrúar 1816.

Nr. 90.

Hæstarjettaradvokat Fredrich Wilhelm Treschow

eptir konunglegri skipun

gegn

suspenderuðum sóknarpresti herra Hallgrími Einarssyni Thorlacius.

Herra Hallgrímur Einarsson Thorlacius á að vera sýkn af ákæru sækjanda í þessu máli. Að því er snertir þau 3 lóð silfurs, sem honum er gjört að greiða, frávisast málinu.

(Sjá hjer að framan bls. 353—357).

Mánudaginn 26. apríl 1819.

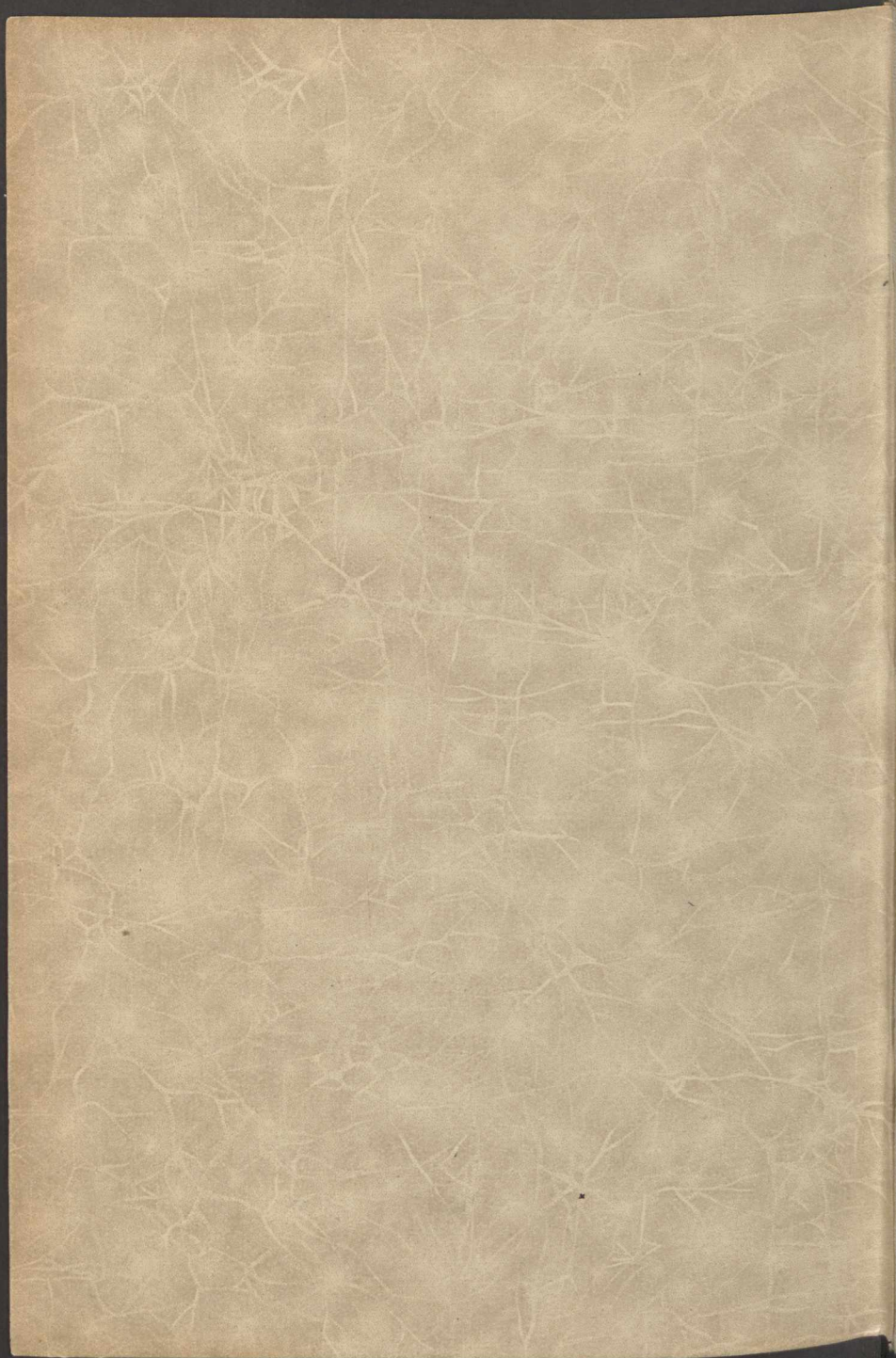
Nr. 94.

Hæstarjettaradvokat, yfirauditör
Gregers Schack
sækjandi

gegn
systkinunum Guðmundi Jónssyni
og Guðrúnu Jónsdóttur.

Dómur landsyfirrjettarins á að vera óhaggaður.
(Sjá hjer að framan bls. 208—209).

1875
The following is a list of the
names of the persons who
were present at the
meeting of the
Board of Directors
of the
City of New York
on the 1st day of
January, 1875.

● Lbs - Hbs / *þjóðdeild - Les*

100555620 - 0

